

Årsredovisning 2017

Årsredovisning 2017

Havs- och vattenmyndigheten
Box 11930
404 39 Göteborg
Tel. 010-698 60 00
www.havochvatten.se
havochvatten@havochvatten.se

INNEHÅLL

<i>Generaldirektören har ordet</i>	11
Redovisning av Havs- och vattenmyndighetens verksamhet	13
Vår verksamhet	14
Instruktion och regleringsbrev	14
Instruktion	14
Regeringsuppdrag	17
Prestationer	20
Intäkter av avgifter och annan verksamhet	22
Fördelning av intäkter och kostnader enligt vald indelning av verksamheten	23
Åtgärder och andra insatser för miljömålen	24
Havs- och vattenmyndighetens arbete med Agenda 2030	29
VERKSAMHETSOMRÅDEN	35
Kunskapsuppbyggnad	35
Sammanfattning av insatser inom Kunskapsuppbyggnad	36
Forskning, utredning och analys	37
Forskningssamverkan nationellt och internationellt	37
Utvecklingsarbete inom kunskapsuppbyggnad	40
Kunskapsspridning	40
Kommunikationssatsning om ekosystemtjänster	41
Myndighetsnätverk för klimatanpassning	41
Officiell statistik	41
Strategi för Havs- och vattenmyndighetens arbete med 3R-frågor	41
Miljöövervakning	42
Pågående övervakningsprogram	43
Övrig direktivstyrd övervakning	49
Utveckling av ny övervakning samt projekt	50
Dataförvaltning och rapportering	53
Genomförande av Havs- och fiskeriprogrammet	55
Miljömålsuppföljning	56
Årlig uppföljning av miljömål	56
Fördjupad utvärdering	56
Hållbarhetsmålen inom Agenda 2030 och rapportering av indikatorer	57

Havs- och vattenförvaltning	59
Sammanfattning av insatser inom Havs- och vattenförvaltning.....	60
Samordning av arbetet med havs- och vattenmiljön.....	60
Samordningsarbete inom EU.....	60
Vattenförvaltning enligt ramdirektivet för vatten.....	60
Havsförvaltning enligt havsmiljödirektivet.....	61
Regional samsyn och samordning i ett globalt perspektiv.....	61
Samordning inom och mellan de regionala havsmiljökonventionerna Helcom och Oskar.....	62
Regional samordning för havsmiljödirektivet.....	62
Regional samordning av skydd för hotade arter och habitat.....	63
Regional samordning kring marina skyddade områden.....	64
Regional samordning kring reduktion av belastning på Östersjön.....	64
Vattenförvaltning – samverkan med nordiska länder.....	65
Torneälvens avrinningsområde.....	65
Vattenförvaltning – samverkan i Sverige.....	65
Samverkan om åtgärdsarbete.....	66
EU-rapportering inom vattenförvaltningen.....	66
Samverkan om vatten och översvämning.....	66
Havsmiljöförvaltning i Sverige.....	66
Maritima strategin.....	67
Blå tillväxt och innovationer.....	67
Miljöprovning.....	67
Provning av vattenverksamhet.....	68
Provning av miljöfarlig verksamhet.....	69
Små avlopp.....	70
Vägledning för att pröva gruvverksamhet.....	71
Reglering inom havs- och vattenförvaltning.....	72
Föreskrifter.....	72
Övriga föreskrifter och vägledningar.....	73
Riksintressen.....	75
Tillsynsvägledning.....	76
Vattenverksamhet.....	76
Små avloppsanläggningar.....	77
Miljökvalitetsnormer för vattenkvalitet och havsmiljö.....	78
Vattenskyddsområden.....	78
Skydd av grundvatten.....	78
Dumpning av avfall.....	79
Tillsyn över genetiskt modifierade organismer.....	79
Åtgärdsarbete.....	80
Klimatstrategi och Handlingsplan för klimatanpassning.....	82
Vattenresurser och vattenmiljön.....	83
Åtgärdsprogrammen för havsmiljön och vattenförvaltningen.....	84
Åtgärder mot övergödning.....	85
Små avlopp.....	87
Miljöeffekter av den gemensamma jordbrukspolitiken.....	88
Fysisk påverkan i jordbruksvatten.....	88
Biologisk mångfald – skydd av områden och arter.....	89

Skydd av limniska områden.....	89
Kalkning mot försurning.....	92
Dialog om vattenkraft och fastställda mål.....	93
Skydd av marina områden.....	95
Bevarandeåtgärder i marina skyddade områden.....	96
Restaurering av marina miljöer.....	97
Hotade arter.....	98
Spridning av främmande arter.....	99
Grön infrastruktur på land och i vatten.....	100
Avancerad rening av avloppsvatten.....	102
Miljörisker från vrak.....	102
Internationell samverkan och internationella konventioner.....	103
Arktis.....	103
Konventionen för bevarande av Antarktis marint levande tillgångar.....	105
FN:s konvention för gränsöverskridande vattenresurser.....	105
Skydd för biologisk mångfald på internationellt vatten.....	106
Konventionen för biologisk mångfald.....	107
Konvention om handel med hotade arter.....	108
Bonnkonventionen om skydd för flyttande djur.....	108
Londonkonventionen.....	108
Bilateralt miljö- och klimatsamarbete med utvalda länder.....	108
Ryssland.....	109
Kina.....	109
Sydafrika.....	110
Sydafrika.....	110
Vietnam.....	111
Havsplanering.....	113
Färdplan havsplanering.....	114
Dialog om utkast till havsplaner.....	114
Nya planeringsunderlag.....	114
Symphony.....	115
KOMPIS-bidraget.....	115
Internationellt samarbete.....	115
Baltic SCOPE.....	116
Internationella projekt.....	117
Fiskförvaltning.....	121
Sammanfattning av insatser inom Fiskförvaltning.....	122
Den gemensamma fiskeripolitiken.....	123
Utkastplaner.....	123
Fleråriga planer.....	124
Tekniska bevarandeåtgärder.....	124
Regionala processer.....	124
Brexit.....	125
Den externa dimensionen.....	125
Regionala fiskeriorganisationer.....	125

Fiskereglering.....	126
Föreskriftsarbete.....	126
Reglering inom fiskförvaltning.....	126
Ekosystembaserad fiskförvaltning.....	127
Riksintresse yrkesfiske i havsplaneringen.....	128
Nationell förvaltning.....	129
Förvaltning av hummer.....	129
Förvaltning av lax och öring.....	129
Konventionen för bevarande av atlantlaxen, NASCO.....	129
Regeringsuppdrag i anledning av gränsälvöverenskommelsen med Finland om fiskefrågor i Torne älv.....	130
Förfrågningar om statistik.....	130
Fritidsfiske och fisketillsyn.....	130
Strategisk plan för fritidsfisket och fisketurismen.....	130
Statistik för fritidsfisket.....	131
Svenska fiskeregler.....	131
Länsstyrelsernas arbete med fisketillsyn.....	132
Tillträdesfrågor.....	132
Anpassning av flottans kapacitet.....	133
Fiskets ekonomi.....	133
Fiskelicens för yrkesmässigt fiske i havet.....	135
Personlig fiskelicens för yrkesmässigt fiske.....	136
Nytt system för att fördela fiskemöjligheter under landningsskyldighet från januari 2017.....	137
Särskilda tillstånd.....	137
Överlåtelse av demersala årliga fiskemöjligheter.....	138
Lansering av e-tjänsten Fiskerätt.....	139
Torskfångande redskap i Östersjön.....	139
Torskfångande redskap i Västerhavet.....	139
Fiske efter räka.....	139
Tillstånd för fiske efter ål.....	139
Pelagiska systemet och överlåtelse av pelagiska fiskerättigheter.....	140
Förbud för visst trålfiske i Skagerrak och Kattegatt.....	140
Förbud för visst trålfiske i Östersjön.....	140
Utveckling av fiskerinäringen.....	140
Samråd med intressenter för fiskförvaltningen.....	141
Fiskerikontroll.....	142
Tillsynsplan och tillsynsvägledning.....	143
Landningskontroll.....	145
Kontroll i försäljningsledet.....	148
Support- och servicecenter för yrkesfisket.....	148
Utveckling av fiskerikontroll.....	149
Överträdelsehantering.....	150
Ändringar i lagstiftningen som påverkar överträdelsehanteringen.....	152
Sanktionshanteringen – ärendetyper.....	152
Åtalsanmälningar.....	152
Särskild avgift.....	152
Prickar.....	152
Information.....	153
Föreläggande.....	153

Internationellt utvecklingssamarbete	155
Politiken för global utveckling	156
Agenda 2030 för hållbar utveckling	156
Globala programmet	156
Insatsområden	156
Regionalt stöd – samverkan mellan Sida och Havs- och vattenmyndigheten	158
Asien och Stilla Havet	158
Afrika	159
INTERNT UTVECKLINGSARBETE	161
Organisation och styrning	161
Organisation och styrning	162
Digitalisering	165
Digitalisering	166
Dokument och ärendehantering	166
Öppna data och informationsklassificering	166
Digitalt först – Smartare miljöinformation	166
Lansering av e-tjänsten Fiskerätt	167
Spårbarhet	167
Kommunikation	169
Kommunikation	170
Konferenser och seminarier	170
Webb och press	171
Medarbetare och kompetensutveckling	173
Arbetsmiljö	174
Kompetensförsörjning	174
Bemanningsplan	175
Introduktionsutbildning för nyanställda	175
Intern seminarier för ökad kunskap	175
Lönekartläggning	175
Våra medarbetare	175
FINANSIELL REDOVISNING	179
Verksamhetens utfall	180
Resultaträkning	181
Balansräkning	182
Anslagsredovisning	183
Tilläggsupplysningar och noter	186
Sammanställning över väsentliga uppgifter	203

Generaldirektören har ordet

I juni 2017 hölls FN:s havskonferens i New York med Sverige och Fiji som värdar. För första gången låg fokus på målet ”hållbara hav” inom Agenda 2030. Sverige lyfte ett antal frågor; globalt arbete mot plaster och skräp i haven, hur klimatförändringen och dess bidrag till havsförsurningen kan minska, hållbart fiske, blå tillväxt samt koordinerad förvaltning från källa till hav med hjälp av havsplanering och marina skyddade områden. Under konferensen gjordes 1 400 frivilliga åtaganden, 52 av dem svenska, som nu genomförs av offentlig och privat sektor.

Havs- och vattenmyndighetens uppdrag är brett, inom flera politikområden på lokal, nationell, EU och global nivå. Vatten- och havsförvaltning berör stora delar av samhället. Men ekosystemen vet inga politiska eller ekonomiska gränser. HaV:s verksamhetsstrategi utgår därför från integration, helhetssyn och koordinerad förvaltning för att nå visionen ”levande hav, sjöar och vattendrag till glädje och nytta för alla”. Verksamhetsstrategin syftar till att skapa bred samhällsnytta och hållbar utveckling ur miljö-, socialt och ekonomiskt perspektiv, från källa till hav.

Några exempel från verksamhetsåret 2017 där integration och koordinering varit viktigt :

- Vi satsar vi på metodutveckling och innovation som e-DNA, fjärranalys, automatisering av miljöövervakning och principen digitalt först för att möta kraven på effektiv och långsiktig övervakning och rapportering inom EU:s direktiv för vatten, havsmiljö samt arter och habitat.
- 2017 avslutades dialogarbetet med att ta fram strategier för miljöanpassning av vattenkraften enligt Energiöverenskommelsen 2016. Här lyfts också samhällsnyttor som fossilfri produktion av el, regler- och balanskraft samt kulturmiljöer vid vatten.
- Energi- och klimatfrågor berör vatten- och havsförvaltning eftersom effekterna av klimatförändringarna är tydliga i vattenmiljön. Under 2017 har vi lagt grunden för en klimatstrategi som för in klimatfrågan i alla våra förvaltningsområden både vad gäller anpassning till förändringar och begränsning av växthusgaser.
- För att nå miljömålen *Levande sjöar och vattendrag*, *Hav i balans samt levande kust och skärgård* och *Ingen övergödning* kopplar vi samman utmaningar inom vattenkraft, jord- och skogsbruk, dricksvatten, områdesskydd, biodiversitet, värdefulla vatten, övergödning och försurning med frågor om hållbart fiske.
- Under året har fördelning av fiskerättigheter, spårbarhetssystem för fiskeri- och vattenbruksprodukter, kustsamhällellenas livskraft och framförallt Östersjöns miljö varit i fokus. Intresset för fritidsfiske växer och yrkesfiskets bärkraft, kopplad till både produktiva fiskebestånd, livsmedelsstrategin och den maritima strategin är viktiga för en hållbar utveckling.

Vi ser fram emot ett arbetsintensivt 2018. Regeringens ökade budgetsatsningar på rena hav och vattenförvaltning skapar en god grund för att nå de svenska miljömålen och de globala vatten- och marina hållbarhetsmålen.

Jakob Granit
Generaldirektör

Redovisning av Havs- och vattenmyndighetens verksamhet

Havs- och vattenmyndigheten är en förvaltningsmyndighet för frågor om bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag, hav och fiskresurserna.

Det är vårt ansvar att verka för att uppnå generationsmålet och de 16 miljö kvalitetsmål som riksdagen har antagit. Miljö kvalitetsmålen definierar och sätter gränser för vad hållbart nyttjande innebär i praktiken. Vi har ett särskilt uppföljningsansvar för tre av målen: *Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag och Hav i balans samt levande kust och skärgård.*

I detta kapitel beskriver vi våra utgångspunkter för planering och redovisning samt hur vi integrerar miljömålen i genomförandet av vår verksamhet.

Kapitlet ger läsanvisningar med tabeller som visar var i texten vi redovisar:

- exempel på åtgärder för att nå miljö kvalitetsmålen
- våra prestationer
- uppgifterna i instruktionen
- återrapporteringskraven i regleringsbrevet
- regeringsuppdragen.

Kapitlet avslutas med en redovisning av fördelning av intäkter och kostnader.

Vår verksamhet

Vi har delat in vår verksamhet i sex verksamhetsområden:

1. Kunskapsuppbyggnad
2. Havs- och vattenförvaltning
3. Havsplanering
4. Fiskförvaltning
5. Internationellt utvecklingssamarbete
6. Administration och intern service

Dessa områden är sedan nedbrutna i verksamhetsprocesser. Verksamhetsstrukturen utgör också grunden för innehållsförteckningen i årsredovisningens resultatredovisning. I årsredovisningen har vi bytt ut område 6 mot ett kapitel om internt utvecklingsarbete. Här redovisar vi organisation, digitalisering, kommunikation samt medarbetare och kompetensutveckling.

Instruktion och regleringsbrev

I tabell 1 ger vi en läsanvisning till redovisningen av uppgifterna i vår instruktion. Här visar vi också kopplingen mellan instruktion och prestationer. Tabell 2 och 3 ger läsanvisning till våra återrapporteringskrav och regleringsuppdrag.

Instruktion

Tabell 1. Uppgifter enligt Havs- och vattenmyndighetens instruktion

Uppgifter enligt instruktion	Läs om i kapitel/avsnitt
1§ Havs- och vattenmyndigheten är förvaltningsmyndighet på miljöområdet för frågor om bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag och hav.	Hela årsredovisningen
2§ Myndigheten ska inom sitt ansvarsområde vara pådrivande, stödjande och samlande vid genomförandet av miljöpolitiken och verka för en hållbar förvaltning av fiskeresurserna.	Hela årsredovisningen
3§ Myndigheten ska verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås och ska vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling.	Åtgärder och andra insatser för miljömålen sid 24 Hela årsredovisningen
4§ Myndigheten ska samordna uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålen <i>Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag och Hav i balans samt levande kust och skärgård</i> . Myndigheten ska i fråga om sitt miljöarbete rapportera till Naturvårdsverket och samråda med verket om vilken rapportering som behövs.	Miljömålsuppföljning sid 56 Prestation miljömålsuppföljning sid 56
5§ Havs- och vattenmyndigheten ska särskilt	

1. <i>ansvara för den centrala tillsynsvägledningen under miljöbalken och samverka med länsstyrelserna för att åstadkomma ett effektivt tillsynsarbete.</i>	Tillsynsvägledning sid 76 Prestation tillsynsvägledning sid 76
2. <i>bevaka allmänna miljövärdsintressen i mål och ärenden där miljöbalken tillämpas och som handläggs hos myndigheter och domstolar samt lämna myndighetens synpunkter tidigt i processen.</i>	Miljöprövning sid 67 Prestation yttranden i tillståndsärenden sid 68
3. <i>delta i miljöprövningar som gäller frågor som är principiellt viktiga eller har stor betydelse för havs- och vattenmiljön eller fisket.</i>	Miljöprövning sid 67 Prestation yttranden i tillståndsärenden sid 68
4. <i>vara samlande i vatten- och havsmiljöarbetet genom att samordna vattenmyndigheterna för genomförandet av förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön.</i>	Samordning av arbetet med havs- och vattenmiljön sid 60
5. <i>arbeta med frågor som rör havsplanering.</i>	Havsplanering sid 113 Prestation havsplanering sid 118
6. <i>ha det övergripande ansvaret för fiskerikontrollen och ansvara för genomförandet av landningskontrollen.</i>	Fiskerikontroll sid 142 Prestation fiskerikontroll sid 143 Prestation landningskontroll sid 146
7. <i>inom sitt ansvarsområde ansvara för skydd av naturtyper och arter samt andra frågor om biologisk mångfald i sjöar, vattendrag och hav.</i>	Biologisk mångfald – skydd av områden och arter sid 89 Reglering inom havs- och vattenförvaltning sid 72 Nationell marin kartering av livsmiljöer sid 52 Biologisk mångfald och skyddade arter sid 49 Reglering inom fiskförvaltning sid 126 Prestation åtgärdsarbete sid 80 Prestation föreskrifter inom miljöområdet sid 72 Prestation föreskrifter inom fiskets område sid 127
8. <i>i samråd med Naturvårdsverket fördela medel för miljöövervakning, uppföljning av miljökvalitetsmålen och internationell rapportering och efter samråd med övriga berörda myndigheter och organisationer ansvara för genomförandet av miljöövervakningen samt beskriva och analysera miljötilståndet inom sitt ansvarsområde.</i>	Forskning för miljömålen sid 37 Miljöövervakning sid 42 Miljömålsuppföljning sid 56 Prestation miljöövervakning sid 43 Prestation miljömålsuppföljning sid 56
9. <i>ansvara för att samla in grundläggande information om fiskbestånden samt fisket och annat nyttjande i sjöar, vattendrag och hav och särskilt svara för att datainsamling och rådgivning i fråga om fiskbestånden och fisket bedrivs i enlighet med rådets förordning (EG) nr 199/2008 av den 25 februari 2008 om upprättande av en gemenskapsram för insamling, förvaltning och utnyttjande av uppgifter inom fiskerisektorn och till stöd för vetenskapliga utlåtanden rörande den gemensamma fiskeripolitiken.</i>	Miljöövervakning sid 42 Prestation datainsamling sid 48
10. <i>inom sitt ansvarsområde främja forskning och utvecklingsverksamhet och delta i beredningen av Naturvårdsverkets miljöforskningsanslag till stöd för myndighetens och verkets arbete.</i>	Forskning, utredning och analys sid 37 Prestation forskning sid 40

<p>11. göra kunskaper om havs- och vattenmiljön, fisket och myndighetens arbete tillgängliga för myndigheter, allmänhet och andra berörda.</p>	<p>Kommunikation sid 169 Hela årsredovisningen</p>
<p>12. ansvara för uppföljning och utvärdering av de statliga bidrag som omfattas av förordningen (1982:840) om statsbidrag till kalkning av sjöar och vattendrag, förordningen (2009:381) om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt och förordningen (1998:1343) om stöd till fiskevården.</p>	<p>Åtgärdsarbete sid 80 Prestation åtgärdsarbete sid 80</p>
<p>13. följa upp och utvärdera de statliga bidrag som omfattas av viltskadeförordningen (2001:724) när det gäller förebyggande åtgärder och ersättning för skada som orsakas av säl och rapportera sådan uppföljning och utvärdering till Statens Jordbruksverk.</p>	<p>Sälfförvaltning sid 96</p>
<p>14. samverka med Naturvårdsverket, Jordbruksverket, Sveriges geologiska undersökning och länsstyrelserna i frågor som har betydelse för bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av havs- och vattenmiljön och för vattenbruket.</p>	<p>Åtgärdsarbete sid 80 Prestation åtgärdsarbete sid 80</p>
<p>5a§ Havs- och vattenmyndigheten är behörig myndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter i fråga om arter som lever i vatten. Förordning (2017:203).</p>	<p>Spridning av främmande arter sid 99</p>
<p>6§ Myndigheten ska se till att de regelverk och rutiner som myndigheten förfogar över är kostnadseffektiva och enkla för medborgare och företag.</p>	<p>Reglering inom havs- och vattenförvaltning sid 72 Fiskereglering sid 126</p>
<p>7§ Myndigheten får bedriva tjänsteexport som är direkt kopplad till det utvecklingsarbete som myndigheten bedriver internationellt och som ligger inom ramen för det uppdrag som anges i denna instruktion, en annan förordning eller ett beslut som regeringen fattat. De sammanlagda intäkterna från myndighetens hela tjänsteexport får motsvara högst fem procent av myndighetens totala förvaltningskostnader. Förordning (2013:1046).</p>	<p>Politiken för global utveckling sid 156</p>

Tabell 2. Regeringsuppdrag

Uppdrag	Från	Rapportering
Verksamheten inom den gemensamma fiskeripolitiken (GFP)	Regleringsbrev 2017	1 mars 2018
FN:s havskonferens den 5–9 juni 2017	Regleringsbrev 2017	Årsredovisning 2017 Läs mer → HaV:s arbete med Agenda 2030/Regeringsuppdrag FN:s havskonferens, sid 30 Agenda 2030 för hållbar utveckling, sid 156
Värdefulla sjöar och vattendrag	Regleringsbrev 2017	30 november 2017
Moderna beredskapsjobb	Regleringsbrev 2017	1 augusti 2017
Uppdrag om nedskräpning	Separat beslut under 2017	1 maj 2019
Uppdrag till Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Boverket, Statens jordbruksverk, Skogsstyrelsen, Trafikverket, Tillväxtverket, Sveriges geologiska undersökning, Statens fastighetsverk och Fortifikationsverket att utarbeta vägledandestrategier för kulturmiljöfrågor	Separat beslut under 2017	31 oktober 2019
Uppdrag att föreslå föreskrifter för att under allvarliga och akuta förhållanden undvika vattenbrist	Separat beslut under 2017	31 januari 2018
Uppdrag om bevarandeåtgärder vad avser fiske i marina skyddade områden	Separat beslut under 2017	31 maj 2018
Uppdrag att föreslå utformning av rapporteringsskyldighet och fördelning av den tillgängliga fiskeresursen för andra fiskare än yrkesfiskare	Separat beslut under 2017	1 maj 2018
Uppdrag att utarbeta en gemensam rekommendation om bevarandeåtgärder	Separat beslut under 2017	1 oktober 2017
China Europe Water Platform (CEWP)	Regleringsbrev 2016	31 mars 2018
Uppdrag till statliga myndigheter att ta emot nyanlända arbetssökande för praktik 2016-2018 m.m.	Separat beslut under 2016	1 april 2018 15 januari 2019
Uppdrag till statliga myndigheter att ta emot personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga för praktik 2016–2018	Separat beslut under 2016	
Uppdrag att analysera hur myndigheten ska verka för att nå miljömålen	Separat beslut under 2015	ÅR 2016–2019 Läs mer → Åtgärder och andra insatser för miljömålen, sid 24
Uppdrag att bistå Miljömålsrådet	Separat beslut under 2015	Årligen i årsredovisningen samt årligen 1 mars fr.o.m. 2016
Uppdrag att övervaka miljön i Hanöbukten under tre år för att undersöka eventuella samband mellan miljöfarliga ämnen och fiskhälsa	Separat beslut 2014	28 februari 2018
Inrättande av analysgrupp för regional tillväxt och attraktionskraft 2014–2020	Separat beslut 2014	2014–2020
Uppdrag att ta fram långsiktiga strategier för myndigheternas medverkan i det regionala tillväxtarbetet under perioden 2014–2020	Separat beslut 2014	2014–2020

Tabell 3. Prestation regeringsuppdrag

	2017	2016	2015
Totalt antal regeringsuppdrag som HaV har arbetat med under året	10	20	17
Antal inkomna regeringsuppdrag under året	10	13	10
Antal avrapporterade (inklusive delrapporterade regeringsuppdrag)	6	16	9
HaV:s kostnad inklusive OH, tkr	3 548	5 009	3 066
HaV:s kostnad exklusive OH, tkr	2 319	3 073	1 892
Kommentar till prestation regeringsuppdrag			
<i>Prestationen visar HaV:s kostnad för uppdrag från regeringen. Kostnaden varierar mellan åren beroende på hur många uppdrag vi har haft och hur omfattande dessa har varit. Större regeringsuppdrag tar mer resurser i anspråk. I kostnaden ingår inte arbete där vi deltagit i andra myndigheters regeringsuppdrag.</i>			

Tabell 4. Återrapporteringskrav enligt regleringsbrev 2017

Återrapporteringskrav

Dialog om vattenkraft och fastställda mål

Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa de insatser som har genomförts för att utveckla en strukturerad dialogform och en plan för vägledning för miljöanpassning av vattenkraften. Insatserna ska ske i samverkan med vattenmyndigheterna, andra berörda myndigheter och övriga intressenter på regional nivå. Syftet ska vara att underlätta delaktighet och dialog i arbetet med att identifiera lämpliga åtgärder för miljöanpassning utan betydande inverkan på balans- och reglerkraften. Målgruppen är främst länsstyrelserna och berörda centrala myndigheter. Arbetet ska utgå från de erfarenheter och resultat som hittills erhållits från dialogen om vattenkraft och från den långsiktiga politiska inriktningen som uttryckts i Energiöverenskommelsen 2016.

[Läs om i kapitel/avsnitt](#)

Dialog om vattenkraft och fastställda mål, sid 93

Marint områdesskydd

Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa arbetet med att stärka det marina områdesskyddet, bl.a. med utgångspunkt i handlingsplanen för marint områdesskydd som myndigheten redovisade i juni 2016 (dnr M2016/00164/Nm). Myndigheten ska även redovisa hur nätverket av skyddade marina områden har kompletterats under året.

[Läs om i kapitel/avsnitt](#)

Skydd av marina områden, sid 95

Bevarandeåtgärder i marint skyddade områden

Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa åtgärder som vidtagits i syfte att nå bevarandemålen i marint skyddade områden, framförallt vad avser fiske som är skadligt i förhållande till bevarandemålen i dessa områden. Utöver denna redovisning ska myndigheten komma in med en begäran om åtgärd till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) när myndigheten identifierat bevarandeåtgärder som faller inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken.

[Läs om i kapitel/avsnitt](#)

Bevarandemål i marint skyddade områden, sid 96

Genomförande av den gemensamma fiskeripolitiken

Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa de insatser som vidtagits för att säkerställa ett effektivt genomförande av det nya regelverket för den gemensamma fiskeripolitiken, särskilt avseende införandet av en landningsskyldighet och vad den förstärkta finansieringen i budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1) inneburit.

[Läs om i kapitel/avsnitt](#)

Nytt system för att fördela fiskemöjligheter under landningsskyldighet från januari 2017, sid 136

Genomförande av Havs- och fiskeriprogrammet

Havs- och vattenmyndigheten är förmedlande organ för åtgärden datainsamling inom ramen för Havs- och fiskeriprogrammet. Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa de insatser som vidtagits för att säkerställa en effektiv handläggning av ansökningar inom åtgärden.

[Läs om i kapitel/avsnitt](#)

Genomförande av Havs- och fiskeriprogrammet, sid 55

Anpassning av fiskeflottan

Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa utvecklingen av fiskeflottans kapacitet och ekonomi i relation till tillgänglig fiskeresurs.

[Läs om i kapitel/avsnitt](#)

Fiskets ekonomi, sid 133

Anpassning av flottans kapacitet, sid 133

Fiskelicenser för yrkesmässigt fiske i havet, sid 135

Ekosystembaserad fiskförvaltning

Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa sitt arbete med att ta fram en strategi för hur en ekosystembaserad fiskförvaltning kan utvecklas så den blir en integrerad del i uppfyllandet av målen i havs- och vattenförvaltningen. Strategin ska tas fram efter diskussion med Statens jordbruksverk och länsstyrelserna och i dialog med berörda aktörer. Havs- och vattenmyndigheten ska i sitt arbete med strategin uppmärksamma klimatförändringens påverkan på fiskförvaltningen. Även kostnadseffektiviteten ska beaktas.

[Läs om i kapitel/avsnitt](#)

Ekosystembaserad fiskeriförvaltning, sid 127

Hållbart nyttjande och hållbar förvaltning

Havs- och vattenmyndigheten ska inom ramen för sitt arbete med ett hållbart nyttjande och en hållbar förvaltning av fiskeresurerna redovisa hur myndigheten beaktat fiskerinäringens, inklusive vattenbrukets, förutsättningar och vilka effekter myndighetens arbete och förvaltningsbeslut haft på fiskerinäringens utveckling. Redovisningen ska särskilt belysa utvecklingen av det småskaliga kustnära fisket.

[Läs om i kapitel/avsnitt](#)

Utveckling av fiskerinäringen, sid 140

Havs- och vattenmyndighetens arbete med 3R-frågor

Havs- och vattenmyndigheten fick i regleringsbrevet för 2016 i uppdrag att upprätta en strategi för myndighetens arbete med 3R-frågor. Med 3R avses, efter engelskans replace, reduce och refine, åtgärder som syftar till att ersätta, begränsa och förfina användningen av försöksdjur. Havs- och vattenmyndigheten ska redogöra för hur arbetet med strategin fortlöper.

[Läs om i kapitel/avsnitt](#)

Strategi för Havs- och vattenmyndighetens arbete med 3R-frågor, sid 41

Prestationer

De prestationer som vi följer över tid ska återspegla resultatet från uppgifterna i vår instruktion som också ligger till grund för våra verksamhetsprocesser, se tabell 1. Kopplingen mellan prestationer och uppgifterna enligt myndighetsinstruktionen ges i tabell 5.

Tabell 5. Prestationer

Prestationer	Läs om i kapitel/avsnitt
Miljömålsuppföljning	Miljömålsuppföljning sid 56 Tabell 13
Miljöövervakning	Miljöövervakning sid 42 Tabell 11
Åtgärdsarbete	Åtgärdsarbete sid 80 Tabell 17
Yttranden i tillståndsärenden enligt miljöbalken	Miljöprövning sid 67 Tabell 14
Tillsynsvägledning	Tillsynsvägledning sid 76 Tabell 16
Havsplanering	Havsplanering sid 113 Tabell 19
Datainsamling	Miljöövervakning sid 42 Tabell 12s
Tillstånd inom fiskets område	Tillträdesfrågor sid 132 Tabell 21
Fiskerikontroll	Fiskerikontroll sid 142 Tabell 27
Landningskontroll	Landningskontroll sid 145 Tabell 32
Överträdelsehantering	Överträdelsehantering sid 150 Tabell 34
Forskning	Forskning, utredning och analys sid 37 Tabell 10
Bidragsbeslut	Bidrag till åtgärdsarbete sid 80 Tabell 17
Föreskrifter	Reglering inom havs- och vattenförvaltning sid 72 Tabell 15 Reglering inom fiskförvaltning sid 126 Tabell 20
Regeringsuppdrag	Uppdrag och remisser från regeringen sid 17 Tabell 3

I kostnaden för samtliga prestationer ingår overhead. Vår modell för beräkning av overhead baseras på samtliga kostnader för stödenheter och generaldirektör tillsammans med kostnader för avdelningschefer. Dessa kostnaders procentuella andel av de totala kostnaderna för de fem verksamhetsområdena utgör overheadpåslag på de redovisade prestationerna. Overheadkostnaden framgår av tabell 6. OH har minskat i år jämfört med 2016 och 2015 vilket främst beror på att:

- Kostnaderna på styrning och stöd är lägre 2017 då arbete inom IT-området varit lägre än tidigare år.
- Arbetet inom sakområdena har ökat, vilket medför ökade kostnader inom framför allt Havs- och vattenförvaltning samt Fiskförvaltning.

Tabell 6. Overhead för prestationer

2017	2016	2015
53 %	63 %	62 %

Intäkter av avgifter och annan verksamhet

Tabell 7.

Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras (tkr)

Verksamhet	+/- t.o.m. 2015	+/- 2016	Budget int. 2017	Int. 2017	Budget kost. 2017	Kost. 2017	+/- 2017	Ack. +/- utgå. 2017
Tjänsteexport								
Utvecklingssamarbete med mera	985	199	7 000	6 035	7 000	5 820	215	1 399
Uppdragsverksamhet								
Avgifter enligt avgiftsförordningen § 4 med mera	0	0	3 000	2 288	3 000	2 288	0	0

Avvikelsena mellan budget och utfall på intäkter och kostnader beror framförallt på vakanser inom arbetet med SIDA-finansierad verksamhet.

I resultaträkningens post "Intäkter av avgifter och andra ersättningar" ingår även medel från vattendomar.

Ovan redovisas i regleringsbrevet upptagna avgiftsområden.

Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna ej disponeras (tkr)

Verksamhet	Ink. tit.	+/- t.o.m. 2015	+/- 2016	Budget int. 2017	Int. 2017	Budget kostn. 2017	Kostn. 2017	+/- 2017	Ack. +/- utgå. 2017
Offentligrättslig verksamhet									
Sanktionsavgifter	2 714	1 519	211	400	492	0	0	492	2 222
Övrig offentligrättslig verksamhet	2 552	69	0	25	0	0	0	0	69
Övriga inkomster av statens verksamhet	2 811	639	179	100	20	0	0	20	838
Summa		2 227	390	525	512	0	0	512	3 129

Fördelning av intäkter och kostnader enligt vald indelning av verksamheten (tkr)

Tabell 8.

2017	Intäkter av anslag	Övriga intäkter	Kostnader	Intäkter av avgifter m. m. som inte disponeras	Medel som tillförts statens budget från uppörds-verksamhet	Erhållna medel för finansiering av bidrag	Finansiella intäkter i transfererings-avsnittet	Finansiella kostnader i transfererings-avsnittet	Avsättning till/upplösning av fonder m.m.	Lämnade bidrag	Resultat
Kunskapsuppbyggnad	156 270	2 591	-161 172	0	0	22 478	0	0	0	-22 478	-2 311
Havs- och vattenförvaltning	151 987	14 691	-166 678	0	0	601 921	0	0	566	-602 487	0
Havsplanering	21 737	166	-21 903	0	0	0	0	0	0	0	0
Fiskförvaltning	107 538	9 895	-124 750	512	-512	19 743	9 819	-1 170	-20 361	-8 031	-7 317
Internationellt utvecklingssamarbete	4 365	7 729	-11 883	0	0	0	0	0	0	0	212
2016											
Kunskapsuppbyggnad	145 018	1 727	-148 770	0	0	27 702	0	0	0	-27 702	-2 025
Havs- och vattenförvaltning	127 301	7 561	-134 863	30	-30	668 415	0	0	501	-668 916	0
Havsplanering	15 891	175	-16 065	0	0	0	0	0	0	0	0
Fiskförvaltning	104 794	6 865	-116 388	360	-360	19 379	13 417	-3 766	-6 642	-22 387	-4 729
Internationellt utvecklingssamarbete	4 099	6 743	-10 643	0	0	0	0	0	0	0	199
2015											
Kunskapsuppbyggnad	110 674	-1 721	-112 793	0	0	43 775	0	0	0	-43 775	-3 840
Havs- och vattenförvaltning	130 182	4 027	-134 209	20	-20	625 804	0	0		-625 804	0
Havsplanering	11 628	-47	-11 581	0	0	0	0	0	0	0	0
Fiskförvaltning	98 123	7 188	-106 377	560	-560	17 019	14 277	-8 554	-2 272	-20 470	-1 065
Internationellt utvecklingssamarbete	6 335	8 092	-14 397	0	0	605	0	0	0	-605	30

Regeringsuppdrag

Uppdrag att analysera hur myndigheten ska verka för att nå miljömålen

Åtgärder och andra insatser för miljömålen

Havs- och vattenmyndigheten deltar i Miljömålsrådet tillsammans med övriga myndigheter och identifierar samarbeten som på sikt kan leda till åtgärder för att snabbare nå miljömålen. Vi ansvarar för tre samverkansåtgärder där cirka tio andra myndigheter ingår. Vi deltar i tio samverkansåtgärder som andra myndigheter leder.

Sju av riksdagens 16 miljökvalitetsmål har direkt anknytning till vatten. Vi har upprättat en plan med åtgärder. Planen togs fram integrerat med HaV:s övergripande planeringsprocess och utgör ett viktigt underlag till vår verksamhetsplanering.

Genomförandet av åtgärder och insatser för att nå miljömålen redovisas i tabell 9. Åtgärder och insatser har sorterats in under endast ett miljökvalitetsmål som bedömts mest relevant, även om många åtgärder och insatser bidrar till att nå flera miljökvalitetsmål.

Tabell 9. Miljökvalitetsmålen

Ett rikt växt- och djurliv	
Åtgärd / insatser	Läs om i kapitel/avsnitt
Genomför handlingsplaner för grön infrastruktur (Naturvårdsverket).	Grön infrastruktur på land och i vatten, sid 100
Regional landskapsanalys (Trafikverket).	Ingen aktivitet 2017
Genomförande av planen för ett utökat skydd och förvaltning av marina områden.	Skydd av marina områden, sid 95
Utveckla metoder för kontroll och lokal bekämpning av invasiva främmande arter.	Spridning av främmande arter, sid 99
Utveckla tekniskt verktyg för att i ökad grad tillgängliggöra samt komplettera information om främmande arter.	Spridning av främmande arter, sid 99
Utveckla ett nationellt varnings- och responssystem för tidig upptäckt av nya invasiva främmande arter samt hanterings- och beredskapsplaner för dessa.	Spridning av främmande arter, sid 99
Införa nya fiskebestämmelser för att freda särskilt hotade kustlekande bestånd innanför trälgränsen i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön.	Ingen aktivitet 2017
Utreda var ytterligare fredningsområden bör inrättas i kustområdena, samt inrätta sådana områden.	Nationell förvaltning, sid 129 Skydd av marina områden, sid 95
Utreda för vilka arter och under vilken tid på året som generella fredningstider bör införas för kustfisk, samt inrätta sådana.	Ingen aktivitet 2017
Vägledning kring hur förändrade hydrografiska förhållanden påverkar biologisk mångfald och ekosystem.	Ingen aktivitet 2017

<i>Ta fram övergripande ramar för nationella åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper i marin miljö samt samordna arbetet nationellt.</i>	Hotade arter, sid 98
<i>Ta fram kunskapsuppbyggande program för hotade arter och naturtyper i marin miljö samt samordna arbetet nationellt.</i>	Hotade arter, sid 98
<i>Utveckla vägledning för vad förvaltningsdokument för marina skyddade områden ska innehålla.</i>	Skydd av marina områden, sid 95
<i>Ta fram en samordnad åtgärdsstrategi mot fysisk påverkan och för biologisk återställning i kustvattenmiljön.</i>	Restaurering av marina miljöer, sid 97
<i>Utveckla metoder för ekologisk kompensation och restaurering av marina miljöer.</i>	Restaurering av marina miljöer, sid 97

Giffri miljö

Åtgärd / insatser	Läs om i kapitel/avsnitt
<i>Båtbottenfärger och miljöfarliga färgrester (Transportstyrelsen).</i>	Åtgärder mot farliga ämnen, sid 100
<i>Åtgärder mot PFAS-spridningen i ytvatten, grundvatten och dricksvatten – nationell samverkan (Livsmedelsverket).</i>	Åtgärder mot farliga ämnen, sid 100

Grundvatten av god kvalitet

Åtgärd / insatser	Läs om i kapitel/avsnitt
<i>Bevarande och skydd av källmiljöer (SGU).</i>	Skydd av limniska områden, sid 89
<i>Tillsynsvägledning för skydd av vattentäkter.</i>	Vattenskyddsområden, sid 78
<i>Kostnadseffektivare vattenskydd (Trafikverket).</i>	Skydd av grundvatten, sid 78
<i>Riksintrasse för vattenförsörjning.</i>	Ingen aktivitet 2017
<i>HaV ska utveckla vägledning för länsstyrelsernas och kommunernas arbete med långsiktigt skydd av dricksvattentäkter. Havs- och vattenmyndigheten behöver särskilt utveckla</i>	Vattenskyddsområden, sid 78
<i>a) vägledning för inrättande, tillsyn och förvaltning av vattenskyddsområden, och</i>	
<i>b) vägledning kring framtagande och uppdatering av regionala vattenförsörjningsplaner.</i>	

Hav i balans samt levande kust och skärgård

Åtgärd / insatser

Läs om i kapitel/avsnitt

<i>Förslag till Havsplaner för Västerhavet, Egentliga Östersjön och Bottniska viken.</i>	Havsplanering, sid 113
<i>Nationell fiskereglering.</i>	Nationell förvaltning, sid 129
<i>En samordnad plan för genomförande av åtgärder enligt havsmiljöförordningens åtgärdsprogram.</i>	Åtgärdsprogrammen för havsmiljön och vattenförvaltningen, sid 84
<i>Utred omfattningen av trålfiskets skador på forn- och kulturlämningar på havets botten.</i>	Ingen aktivitet 2017
<i>Införa nya fiskebestämmelser som syftar till att fisket innanför trålgården bedrivs mer artselektivt i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön.</i>	Ingen aktivitet 2017
<i>Införa fiskebestämmelser som syftar till att minska fisketrycket på kustlevande bestånd innanför trålgården i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön som behöver stärkt skydd men som kan fiskas till viss del.</i>	Fiskereglering, sid 126
<i>HaV ska ta fram vägledning till verksamhetsutövare, länsstyrelser och kommuner om hur spridning av miljögifter kan förhindras vid muddring, dumpning av muddermassor och annan vattenverksamhet som berör sediment, på ett sådant sätt att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas.</i>	Dumpning av avfall, sid 79
<i>Anpassa fiskeflottans kapacitet till tillgängliga fiskemöjligheter i vissa flottsegment.</i>	Anpassning av flottans kapacitet, sid 133
<i>Utreda möjligheter att påverka den interna näringsbelastningen, lokalt i övergödda vikar och fjärdar samt i egentliga Östersjön.</i>	Åtgärder mot övergödning, sid 85
<i>Vägledning kring hur förändrade hydrografiska förhållanden påverkar biologisk mångfald och ekosystem.</i>	Ingen aktivitet 2017
<i>Ta fram en vägledning för kommunal havs- och kustplanering enligt Plan- och bygglagen.</i>	Ingen aktivitet 2017
<i>Främja en effektiv och hållbar insamling och mottagning av förlorade fiskeredskap samt förebygga förlusten av nya.</i>	Ingen aktivitet 2017
<i>Ta fram en riktad nationell informationskampanj till allmänhet och konsumenterna om vanligt förekommande skräpföremål i den marina miljön, dess negativa påverkan på miljön samt kopplingen till konsumenternas beteende.</i>	Restaurering av marina miljöer, sid 97
<i>Stödja initiativ som främjar, organiserar och genomför strandstädning i särskilt drabbade områden.</i>	Restaurering av marina miljöer, sid 97
<i>Ekosystembaserad förvaltning (RU) och nationella mål för fiskförvaltningen.</i>	Ekosystembaserad förvaltning, sid 127

<i>Forskning till stöd för miljöarbetet.</i>	Forskning, utredning och analys, sid 37
<i>Vetenskaplig rådgivning till förvaltningen.</i>	Forskning, utredning och analys, sid 37
<i>Övervakning av vattenmiljöer, havsmiljön, arter och habitat, fisk enligt EU:s miljödirektiv.</i>	Miljöövervakning, sid 42
<i>Rapportering om tillståndet i miljön nationellt.</i>	Miljöövervakning, sid 42
<i>Rapportering om tillståndet i Östersjön och Nordsjön.</i>	Miljöövervakning, sid 42
<i>Datinsamling kommersiellt fiske.</i>	Datinsamling av kommersiellt nyttjade fisk- och skaldjursarter, sid 147
<i>Internationella konventioner, Polarfrågor samt RAG Fiske (externa dimensionen).</i>	Internationell samverkan och internationella konventioner, sid 103
<i>Internationell samverkan – politiken för global utveckling.</i>	Internationellt utvecklings-samarbete, sid 155
<i>Agenda 2030 – globala hållbarhetsmålen.</i>	Agenda 2030 för hållbar utveckling, sid 156
<i>Ökad tillgänglighet av miljödata.</i>	Miljödatasamverkan, sid 53

Ingen övergödning

Åtgärd / insatser

Läs om i kapitel/avsnitt

Miljömålsuppföljning (årlig och fördjupad).

Miljömålsuppföljning, sid 52

HaV ska

Små avloppsanläggningar, sid 77

a) fortsätta att arbeta med utveckling av styrmedel så att utsläppen av kväve och fosfor från enskilda avlopp minskas, samt

b) i frågor kring prövning och tillsyn av enskilda avlopp, fortsätta att utveckla sin vägledning till länsstyrelser och kommuner.

Miljöövervakning (traditionell referensövervakning nationell och regional).

Miljöövervakning, sid 42

HaV ska utveckla vägledning, rådgivning och information om hur åtgärder kan genomföras i syfte att minska internbelastningen och halterna av näringsämnen i vattenförekomster med internbelastning där det behövs för att bidra till att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs. Myndigheten ska också verka för en långsiktig etablering av näringsreducerande åtgärder direkt i sjöar och kustvatten och uppföljning av åtgärdernas effektivitet.

Åtgärder mot övergödning, sid 85

Rapportering om tillståndet i miljön nationellt.

Miljöövervakning, sid 42

Internationell rapportering av miljöinformation.

Internationell rapportering, sid 53

Levande sjöar och vattendrag

Åtgärd / insatser

Läs om i kapitel/avsnitt

<i>Tillsynsvägledning om vattenverksamhet.</i>	Vattenverksamhet, sid 76
<i>Tillsynsvägledning för miljö kvalitetsnormer.</i>	Miljö kvalitetsnormer för vattenkvalitet och havsmiljön, sid 78
<i>Tillsynsvägledning för skydd av vattentäkter.</i>	Vattenskyddsområden, sid 78
<i>Miljöbalksprövningar som stödjer miljömålets genomförande.</i>	Miljöprövning, sid 67
<i>Kalkning mot försurning.</i>	Kalkning mot försurning, sid 92
<i>Åtgärdsprogram för hotade arter.</i>	Hotade arter, sid 98
<i>Främmande arter.</i>	Spridning av främmande arter, sid 99
<i>Vägledning för miljögifter i vatten – klassificering av vattenstatus.</i>	Övriga föreskrifter och vägledningar, sid 73
<i>Fysisk påverkan i jordbruksvatten – ett dialogprojekt mellan HaV och Jordbruksverket.</i>	Fysisk påverkan i jordbruksvatten, sid 88
<i>Utveckling av strategin för åtgärder inom vattenkraften.</i>	Dialog om vattenkraft och fastställda mål, sid 93
<i>Officiell statistik.</i>	Kunskaps spridning, sid 40
<i>Åtgärdsuppföljning – kalkning av sjöar och vattendrag.</i>	Miljöövervakning, sid 42
<i>HaV ska ta fram en ny nationell plan för kalkningsverksamhet som ska bidra till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Den nationella planen ska vara ett stöd för länsstyrelsernas kalkningsverksamhet och prioriteringar samt innehålla en analys av i vilken omfattning den nuvarande kalkningsverksamheten bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs.</i>	Kalkning mot försurning, sid 92
<i>HaV ska vägleda länsstyrelserna vid en prioritering av miljöförbättrande åtgärder som minskar vattenkraftens miljöpåverkan, på ett sådant sätt att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.</i>	Dialog om vattenkraft och fastställda mål, sid 93
<i>HaV ska ta fram en nationell strategi för finansiering av åtgärder med avseende på vattenverksamheter /vattenanläggningar som saknar ansvarig verksamhetsutövare.</i>	Dialog om vattenkraft och fastställda mål, sid 93
<i>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</i>	Dialog om vattenkraft och fastställda mål, sid 93
<i>HaV ska i sitt arbete med att ta fram hanteringsprogram för invasiva främmande arter i vattenmiljöer inkludera de främmande arter som har en sådan påverkan att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte kunna följas.</i>	Spridning av främmande arter, sid 99

Havs- och vattenmyndighetens arbete med Agenda 2030

Havs- och vattenmyndighetens verksamhet bidrar på olika sätt till att uppnå FN:s hållbarhetsmål, inte minst genom genomförandet av miljömålen och generationsmålet. Myndigheten har särskilt fokuserat på mål 6, 14, 13 och 15 som berör en hållbar förvaltning av havs- och vattenresurser från källa till hav – i ett föränderligt klimat. Vår strategi är att bygga långsiktiga samarbeten och partnerskap enligt mål 17. Här finns många goda exempel från arbetet i Östersjö- och Nordsjöregionen som är en bra grund för kunskaps- och erfarenhetsutbyte med andra länder och regioner i världen. Inom vårt internationella utvecklingssamarbete är dessutom mål 1, 2 och 5 av särskild relevans.

Vi har under 2017 bidragit till Regeringskansliets arbete med FN:s havsmiljökonferens i New York och flera av de svenska frivilliga åtagandena, till exempel kring marina skyddade områden och ekosystembaserad fiskförvaltning. I övrigt har vi bedrivit omvärldsbevakning, arbetat med integration av agendan i verksamhetens styrdokument, deltagit i kommunikationsinsatser och workshops och levererat underlag till SCB kring dess uppföljning. HaV har också haft dialog och erfarenhetsutbyten på internationell nivå om agendan genom våra strategiska samarbeten inom miljö- och klimatområdet med Sydafrika och Kina. Nedan lyfter vi fram några exempel på insatser på myndigheten som har en tydlig koppling till målen i Agenda 2030.

- Mål 1. Avskaffa fattigdom i alla dess former överallt
- Mål 2. Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk
- Mål 5. Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt
- Mål 6. Säkerställa tillgången till och hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla
- Mål 13. Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser
- Mål 14. Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för hållbar utveckling.
- Mål 15. Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstörelsen samt hejda förlusten av biologisk mångfald
- Mål 17. Stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling.

Regeringsuppdrag FN:s havskonferens

Fokus på mål 14 men omfattar även arbete med mål 1, 2, 5, 6, 13, 15 och 17

Fiji och Sverige tog initiativ till FN:s havskonferens som ägde rum i New York den 5–9 juni 2017. Konferensens fokus låg på genomförandet av mål 14. HaV bistod regeringskansliet med analysunderlag och bidrog under våren till att förankra arbetet med nationella intressenter. Detta innebar att flera universitet och organisationer engagerades i arbetet. Myndighetens årligen återkommande Havs- och vattenforum i maj utformades 2017 som en förberedelse inför konferensen i New York. Vidare genomförde IVL Svenska miljöinstitutet på uppdrag av oss ett dialogmöte med svenska näringslivsrepresentanter och sammanställde en lista på pågående initiativ. Detta stimulerade svenskt näringsliv att engagera sig i frivilla åtaganden och att arrangera Side-events på plats i New York.

Under havskonferensen genomförde vi ett svenskt officiellt sidoevenemang som särskilt lyfte fram betydelsen av att arbeta från källa till hav för att främja havsmiljön och uppnå mål 14.

Efter konferensen har HaV deltagit i uppföljande evenemang, bland annat Almedalen och andra evenemang initierade av regeringskansliet. Vi deltog även vid High Level Political Forum i New York i juli 2017 samt vid konferensen My Ocean på Malta med syfte att följa upp och stödja Sveriges åtaganden avseende mål 14.

Ytterligare insatser har även genomförts inom ramen för myndighetens Sida-finansierade globala program (se sid 155, Internationellt utvecklings-samarbete). HaV tog bland annat fram underlag inför konferensens samtliga partnerskapsdialoger i dialog med andra berörda myndigheter. Havsmiljöinstitutet fick i uppdrag att ta fram underlag kring övergödning samt för marint skräp i SIDS-länder för att lyfta dessa frågor internationellt.

Miljömålsuppföljningen och Agenda 2030

Mål 6, 14 och 15

Myndigheten har genomfört den årliga uppföljningen av miljömålen med fokus på Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag samt Hav i balans och levande kust och skärgård. Den fördjupade uppföljningen av miljömålen som ska levereras 2019 har initierats av Naturvårdsverket under 2017. HaV håller i temat Hav och vatten kopplat till mål 6 och 14 i Agenda 2030.

[Läs om i kapitel/avsnitt](#)

Se sid 56, Miljömålsuppföljning.

Rapportering av indikatorer inom Agenda 2030

Mål 6 och 14

Under 2017 har HaV bidragit till att Sverige rapporterar underlag avseende indikatorer för mål 6. Vi har även bidragit med underlag till SCB:s regeringsuppdrag avseende mål 6 och 14. Se sid 156, Hållbarhetsmålen inom Agenda 2030 och rapportering av indikatorer.

[Läs om i kapitel/avsnitt](#)

Se sid 56, Miljömålsuppföljning.

Forskning och Agenda 2030

Mål 6, 13, 14, 15, 17

Miljömålen har varit styrande för de forskningsutlysningar som myndigheten är involverad i. Under året har vi även beaktat målen inom Agenda 2030 för våra vägval inom forskningen. Vi samverkar med andra EU-länder för gemensamma forskningsutlysningar. Flera av myndighetens pågående initiativ kan direkt kopplas till mål 6 och 14. Som exempel kan nämnas den vetenskapliga rådgivning som SLU bistår HaV med inom Fiskets område som rör mål 14. Inom BONUS och Joint programming initiativen JPI Water och JPI Ocean pågår forskning om hållbar havsförvaltning, integrerad vattenförvaltning och en särskild satsning på plastpartiklar i havet.

[Läs om i kapitel/avsnitt](#)

Se sid 37, Forskning, utredning och analys.

Integrerad havs- och vattenförvaltning – regional samsyn och samordning i ett globalt perspektiv

Mål 6, 13, 14, 15, 17

De regionala havsmiljökonventionerna Helcom och Oskar utgör plattformar för genomförande av hållbarhetsmål 14 och andra globala miljökonventioner. HaV har bistått med rådgivning i planeringen av arbetet med mål 14 i relation till Regional Seas samt lyft fram mervärdet i att arbeta på en regional nivå för samordnad havs- och vattenförvaltning.

[Läs om i kapitel/avsnitt](#)

Se sid 61, Regional samsyn och samordning i ett globalt perspektiv.

HaV:s Klimatstrategi

Mål 13

Under året har myndigheten analyserat behovet av strategiskt och långsiktigt arbete med klimat. Syftet har varit att stödja, stärka och synliggöra arbetet som myndigheten gör för att nå miljömålen och de globala hållbarhetsmålen i FN:s Agenda 2030.

[Läs om i kapitel/avsnitt](#)

Se sid 80, Åtgärdsarbete och sid 82, Klimatstrategi och handlingsplan för klimatanpassning.

Skydd för biologisk mångfald på internationellt vatten

Mål 14 och 15

Under 2017 deltog Havs- och vattenmyndigheten fortsatt i FN-förhandlingarna om skydd för biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion (BBNJ).

[Läs om i kapitel/avsnitt](#)

Se sid 106, Skydd för biologisk mångfald på internationellt vatten.

Bilateralt miljö- och klimatsamarbete med fokus på Sydafrika och Kina

Mål 6, 14 och 17

Internationell samverkan och samarbete bidrar till att uppnå de svenska miljömålen inklusive generationsmålet, Agenda 2030 och åtaganden inom internationella miljökonventioner. Under 2017 har samarbetet med Sydafrika och Kina varit i fokus men vi har även utvecklat samarbetet med Brasilien, Ryssland och Vietnam.

[Läs om i kapitel/avsnitt](#)

Se sid 108, Bilateral klimat och miljösamverkan med utvalda länder.

Samverkan med FAO och WTO om fiskefrågor

Mål 14 och 17

Under 2017 har HaV:s arbete framför allt inriktats på FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO) och Världshandelsorganisationen (WTO) för att lyfta frågor om handel med fiskeritjänster och om fiskesubventionerna.

[Läs om i kapitel/avsnitt](#)

Se sid 123, Den gemensamma fiskeripolitiken och sid 125, Regionala fiskeriorganisationer.

Ekosystembaserad fiskförvaltning

Mål 14

Under 2017 har HaV arbetat vidare med att ta fram en strategi för hur en ekosystembaserad fiskförvaltning kan utvecklas så den blir en integrerad del i uppfyllandet av målen i havs- och vattenförvaltningen. Strategin kommer att färdigställas under 2018.

Läs om i kapitel/avsnitt

Se sid 123, Den gemensamma fiskeripolitiken och sid 127, Ekosystembaserad fiskförvaltning.

VERKSAMHETSOMRÅDE

Kunskapsuppbyggnad

Myndighetens förvaltnings- och åtgärdsarbete är beroende av en bra kunskapsförsörjning. Det är viktigt att våra anställda är uppdaterade kring nya forskningsresultat och att regelbundet ha erfarenhetsutbyte med omvärlden. Vi har också ansvar för att bidra till att samhället i övrigt har tillgång till kunskap om tillståndet i miljön samt resultaten av miljöarbetet med fokus på sjöar, vattendrag, kust och hav. Detta sker bland annat genom miljöövervakning och uppföljning av miljömålsarbetet och Agenda 2030. Vi beställer och utför egna analyser och utredningsuppdrag samt medverkar i forskningsutlysningar. Vi har ett bibliotek som är öppet för allmänheten. Dialog med olika målgrupper och deltagande i seminarier och konferenser för att sprida information är en del av vårt dagliga arbete.

Sammanfattning av insatser inom Kunskapsuppbyggnad

HaV deltar i beredningen av Miljöforskningsanslaget som leds av Naturvårdsverket. Därmed medverkar vi till forskning inom flera internationella forskningsinitiativ tillsammans med andra svenska och europeiska forskningsfinansiärer. Under 2017 har ett tiotal forskningsprojekt levererat sina slutresultat och vi har fortsatt att utveckla myndigheternas samverkan med andra svenska myndigheter för att öka spridningen av forskningsresultat och miljöinformation.

Inom miljöövervakningen har vi genomfört den nationella och regionala övervakningen enligt de fastställda fleråriga programmen. Vi har genomfört särskilda satsningar för att utveckla och anpassa miljöövervakningen för att Sverige ska uppfylla de krav på övervakning och rapportering som ställs inom vattendirektivet, havsmiljödirektivet och art- och habitatdirektivet. Vi har fortsatt utveckla metoder inom e-DNA, fjärranalys och automatisering med målsättningen att effektivisera och modernisera den övervakning som sker.

Den stora satsningen på att kartlägga marina livsmiljöer fortsätter och arbetet för att förbereda ett kommande datavärdskap fortgår. Parallellt med det löpande genomförandet av den nya EU-förordningen för datainsamlingen inom fisket har vi även initierat ett antal utvecklingsprojekt. Det har vi gjort för att kunna följa lagstiftningen fullt ut kommande år när nya krav kommer ställas exempelvis på data inom fritidsfisket.

Under året har vi tillsammans med Naturvårdsverket byggt upp en samverkansorganisation inom initiativ Digitalt först – Smartare miljöinformation. Initiativet syftar till att öka spridningen av miljödata till nytta för samhällets olika intressenter. Vi leder program Vatten och hav som genomfört en första insats för att kartlägga befintlig miljöinformation på berörda myndigheter. Dessutom har vi identifierat ett antal samverkansprojekt som kan genomföras under kommande år. Vi har fortsatt utveckla datavärdskapen och har tillgängliggjort en stor mängd äldre mätdata samt uppmuntrat innovativa idéer för användning av miljödata. Under året har vi påbörjat ett arbete för att säkerställa den internationella rapporteringen inom myndighetens verksamhetsområde.

Vi har deltagit i arbetet för den årliga uppföljningen av de svenska miljö kvalitetsmålen. HaV leder arbetet för målet *Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård* samt *Ingen övergödning* och bidrar med underlag till uppföljning av *Bara naturlig försurning, Grundvatten av god kvalitet* och *Giftfri miljö*. Inom Miljömålsuppföljningen har vi tagit fram förslag på nationella indikatorer som nu tillämpas vid den kommande årliga uppföljningen av miljömålen. Vi har påbörjat arbetet inför den fördjupade utvärderingen av miljömålen som ska ske under 2019. Ett antal analysprojekt har initierats med särskilt fokus på de nya indikatorerna. Under 2017 har arbetet med rapporteringen av indikatorer inom Agenda 2030 påbörjats. HaV har bidragit till att Sverige kunnat rapportera till berörda FN-organ.

Forskning, utredning och analys

Under 2017 har myndigheten medverkat i forskningsutlysningar inom Miljöforskningsanslaget och inom de internationella initiativen BONUS samt ”Joint programming”, JPI Ocean och Water. Ett antal projekt har levererat sina slutresultat under året.

Forskningssamverkan nationellt och internationellt

Myndighetens forskningssamverkan görs ofta tillsammans med Naturvårdsverket genom utlysningar av miljöforskningsanslaget. Vi har också nära samarbete med Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas). Nedan följer en redogörelse för pågående satsningar och resultat levererade under 2017.

Forskning för miljömålen

Naturvårdsverket har ett miljöforskningsanslag som finansierar forskning till stöd för Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens arbete med miljökvalitetsmålen, miljöbalken och internationella konventioner. Miljöforskningsanslaget finansierar förvaltningsnära forskningsuppdrag som beroende på omfång eller komplexitet formuleras som program, uppdrag eller synteser. För mer detaljerad redovisning av miljöforskningsanslaget 1.5 se Naturvårdsverkets årsredovisning. Tio projekt, som finansierades av miljöforskningsanslaget, avslutades under året inom följande utlysningsområden:

- Värdet av ekosystemtjänster.
- Styrmedel för miljöarbetet.
- God ekologisk status i marina vatten.
- Samhällsplanering för att minska miljöpåverkan.
- Projekten resulterade bland annat i mer spridd kunskap om ekosystemtjänster, bättre kunskap om effektiva styrmedel inom miljösektorn samt kunskapsunderlag för svensk förvaltning av marina ekosystem.
- Under året gjordes även nya utlysningar finansierade av miljöforskningsanslaget. Utlysningarna baserades på HaV:s och Naturvårdsverkets forskningsbehov och interna forskningsagenda inom följande områden:
- Ekologisk kompensation.
- Uppföljningsmått för samhällsomställningar och miljömålen.
- Förvaltning av ekosystem i ett föränderligt klimat – limniska miljöer (syntesarbete).
- Förvaltning av ekosystem i ett föränderligt klimat – skog och odlingslandskap.

BONUS-programmet – Science for a better future of the Baltic Sea Region

BONUS är ett gemensamt forskningsprogram mellan de nio Östersjöstaterna och EU, för programperioden 2010–2020. HaV är representerat i styrgruppen för BONUS.

Programmets mål är att främja forskning för en bättre framtid för Östersjöregionen, med fokus på förvaltning av de marina ekosystemen och en hållbar

utveckling av maritima näringar. BONUS genomförde under 2017 en utlysning på omkring 2 miljoner Euro.

HaV har följt sju projekt inom BONUS som avslutas under året. Resultaten från dessa projekt blev bland annat bättre kunskapsunderlag om struktur, funktion och utbredning av marina ekosystem i Östersjön samt utveckling av maritim teknik för östersjöhamnar.

HaV:s del av utlysningarna finansieras med miljöforskningsanslaget 1:5, och medverkan finansieras genom havs- och vattenmiljöanslaget 1:11.

KLIV – Kraft och liv i vatten

Programmet Kraft och liv i vatten är ett samverkansprogram mellan Energimyndigheten och Elforsk, Vattenkraftföretag och HaV. HaV delfinansierar programmet samt deltar i programrådet. Forsknings- och utvecklingsprogrammets mål är att ta fram verktyg för kostnads- och nyttoanalys, prioriteringar av vattenkraftrelaterade miljöåtgärder och fördjupade kunskaper om miljöåtgärder.

Programmet samordnas av Energiforsk.

HaV:s medverkan finansieras genom havs- och vattenmiljöanslaget 1:11.

Krafttag ål

Krafttag ål är ett program med syfte att få ny kunskap för att på olika sätt bevara ålen, med konkreta åtgärder och av forsknings- och utvecklingsprojekt. HaV delfinansierar programmet. Programmet samordnas av Energiforsk.

HaV:s medverkan finansieras genom havs- och vattenmiljöanslaget 1:11.

JPI Ocean – Healthy and Productive Seas and Oceans

Det gemensamma utvecklingsprogrammet grundades 2011 som en mellanstatlig plattform som är öppen för alla EU-medlemsstater och associerade länder som investerar i maritim och marin forskning. JPI Oceans täcker alla europeiska havsområden med 21 deltagande länder. HaV samarbetar med Formas kring pilotprojekt, utlysningar och workshops inom JPI Ocean.

Programmets mål är att främja strategiska prioriteringar inom marin och maritim forskning inom Europa. Under året har bland annat fyra forskningsprojekt om plastpartiklar i havet genomfört seminarier, vilket resulterade i gemensam metodutveckling, provtagningsmetodik och kartläggning. Tillsammans med Frankrike har Sverige lett workshops om marina ekosystemtjänster.

HaV:s medverkan finansieras genom havs- och vattenmiljöanslaget 1:11.

JPI Water – Water challenges for a changing world

Det gemensamma utvecklingsprogrammet syftar till att ta itu med den ambitiösa och stora utmaningen "Att uppnå hållbara vattensystem för en hållbar ekonomi i Europa och utomlands". Bättre resultat och optimering av offentliga medel erhålls genom samordning av vattenforskningsagendan och program med 22 EU-länder. HaV samarbetar inom JPI Water tillsammans med Formas. Samarbetet har resulterat i följande utlysning (European Research Area network Cofund) på 8,5 miljoner Euro där tolv länder medverkar: JPI Water 2017 – Water resource management in support of the United Nations Sustainable Development Goals, till stöd för Agenda 2030 och hållbarhetsmål 6.

HaV:s medverkan finansieras genom havs- och vattenmiljöanslaget 1:11.

Nordiska ministerrådet – HAV-gruppen

Nordiska ministerrådet (NMR) är ett samarbetsorgan för de nordiska regeringarna. HaV har medverkat med sakkompetens i rådet vid beslut kring nya forsknings- och utvecklingsprojekt. Vi medverkar även i rådets arbetsgrupp HAV. Målet är att stödja forskning och ny kunskap inom marina ekosystem, förekomsten av farliga ämnen i havet, oljebekämpning och biologisk mångfald.

Under 2017 har gruppen förberett utlysning av forsknings- och projektmedel för projekt som genomförs i eller för något av de nordiska havsområdena, och fokuserar på projekt och aktiviteter inom områdena farliga ämnen i havet och biologisk mångfald.

Vi har följt sex projekt inom Nordiska ministerrådets arbetsgrupp HAV, som avslutas under året. Resultatet från dessa projekt blev bland annat kunskapsunderlag för havsförvaltning och miljöövervakningen. Tre nya projekt har fått finansiering under 2017, med syfte att öka kunskapen om farliga ämnen, inklusive mikroplaster i våra hav, samt kunskaper om marin biologisk mångfald.

Copernicus

HaV deltar inom den svenska myndighetssamverkan för Copernicus. Copernicus är ett långsiktigt EU-program för miljö- och klimatövervakning och tillhandahåller stora mängder av öppna data för forskning, utveckling och miljöövervakning samt kunskapsstöd till miljöförvaltningen. I myndighetssamverkan ingår sexton nationella myndigheter. HaV medfinansierar nätverkets samordningsfunktion som sedan 2017 sköts av Rymdstyrelsen. Tillsammans med SMHI företräder HaV Sverige i EU:s arbetsgrupp Copernicus användarforum. HaV har också utvecklat en enklare kartjänst som visar på möjligheterna med öppna data från Copernicus inom områdena hav, vatten och klimat. HaV har även, i samarbete med Rymdstyrelsen, MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) och Naturvårdsverket, tagit fram rapporten Öppna data från Copernicus- möjligheter för klimatanpassningen

HaV:s medverkan i Copernicus finansieras av havs- och vattenmiljöanslaget 1:1.1.

Kostnaden för HaV:s arbete med miljöforskningsanslaget och övriga forskningsfinansiärer redovisas i tabell 10.

Tabell 10. Prestation forskning

Forskning	2017	2016	2015
HaV:s arbete med miljöforskningsanslaget och övriga forskningsfinansiärer.			
HaV:s kostnad inklusive OH, tkr	10 679	7 408	6 456
HaV:s kostnad exklusive OH, tkr	6 980	4 545	3 985
Kommentar till prestation forskning			
<p>Eftersom OH-kostnaden är 10 procentenheter lägre 2017 (53%) än 2016 (63%) redovisar vi kostnaden både inklusive OH och exklusive OH i årets tabeller för prestationer. Se tabell 6, sid 21 för redovisning av OH.</p> <p>Kostnaden innefattar HaV:s arbete med miljöforskningsanslaget (1:5) och arbete inom JPI Ocean och JPI Water, där HaV är aktiv tillsammans med Formas. Kostnaden innefattar även HaV:s arbete inom BONUS och Copernicus. Kostnaden innefattar deltagande i styrgrupper och referensgrupper. Den ökade kostnaden under 2017 beror på att vi tagit aktiv del i utlysningarna via WATER JPI, samt seminarier rörande projekt finansierade via JPI Ocean. Vi har också intensifierat arbetet med Miljöforskningsanslaget med både förberedelse av utlysningar för 2018 och utlysningsarbetet 2017, samt arbetat med kunskapsspridning från projekt inom BONUS-programmet.</p>			

Utvecklingsarbete inom kunskapsuppbyggnad

Vi har förnyat metodiken kring insamling av kunskaps- och forskningsbehov och förbättrat överblicken över de projekt som vi finansierar eller bevakar. Under året använde vi ett webbaserat verktyg för att inventera kunskapsbehov inom olika områden. Vi har också skapat en katalog för pågående och avslutade forskningsprojekt inom hav och vatten. Syftet med arbetet är att förbättra sökbarheten av forskningsprojekt inom HaV:s förvaltningsområden och stödja analyser av genomförd och pågående forskning per temaområde. Projektet bygger vidare på HaV:s projektkatalog för havs- och vattenmiljöanslaget.

Regeringsuppdrag

Strategi för Havs- och vattenmyndighetens – arbete med 3R-frågor

Kunskapsspridning

Vi har en aktiv omvärldsbevakning och sammanställer nyhetsbrev med de senaste rapporterna och vetenskapliga publikationerna.

Omvärldsbevakningen omfattar HaV:s kärnområden som havs- och vattenförvaltning, biologisk mångfald och fiskförvaltning men även klimat och samhällsekonomi.

Under året har vi fokuserat på forskningskommunikation och hur vi bättre kan nå ut med de resultat som forskningen producerar. Detta har genomförts i samarbete med kommunikationsenheten. Vi har arbetat med att identifiera lämpliga kommunikationsverktyg för olika målgrupper.

Seminarier

Under temat forskningskommunikation anordnade vi ett seminarium med BONUS-projektet för att få fram bättre kunskapsunderlag för ekosystem-

baserad fiskförvaltning. Ytterligare ett seminarium om INSPIRE och JPI Ocean Deep sea mining gavs för att få bättre kunskap om miljöeffekterna av exploatering av resurser på havsbotten.

Vi anordnade även ett seminarium kring provtagning och analysmetodik för mikroplaster. Syftet var att identifiera metoder som kan användas inom miljöövervakningen, vilket kommer att utvecklas vidare.

Miljöforskningsdagen på Naturvårdsverket direktsändes via länk till HaV. Vid seminariet presenterades utvalda projekt finansierade av Miljöforskningsanslaget för att underlätta kunskapsöverföring från forskare till tjänstemän på myndigheterna.

Kommunikationssatsning om ekosystemtjänster

Under året har HaV medverkat i regeringsuppdraget kommunikationssatsning om ekosystemtjänster tillsammans med Naturvårdsverket. Syftet är att sprida kunskap om ekosystemtjänster. HaV har sedan tidigare tagit fram kartläggningar av ekosystemtjänster i marina miljöer och i sötvatten, vilket har varit grunden i kommunikationssatsningen för HaV:s del.

Myndighetsnätverk för klimatanpassning

HaV deltar i det svenska myndighetsnätverket för klimatanpassning (MNKA, tidigare KAP), ett samarbete mellan arton myndigheter under koordinering av SMHI. Samarbetet syftar till kunskapsutbyte och kunskapsspridning om klimatanpassning. Under året har HaV deltagit i KAP:s arbetsgruppsmöten och bidragit med kunskap om klimatanpassning hav och vatten till klimatanpassningsportalen och nätverkets gemensamma nyhetsbrev.

Officiell statistik

HaV ansvarar för fem statistikprodukter inom Sveriges officiella statistik. Under året tog vi fram officiell statistik för svenskt yrkes- och fritidsfiske samt miljötillstånd i sötvatten. Vi har också arbetat med att ta fram kvalitetsdeklARATIONER för våra statistikprodukter.

Strategi för Havs- och vattenmyndighetens arbete med 3R-frågor

HaV har i regleringsbrevet för 2017 fått i uppdrag att rapportera hur arbetet med strategin för 3R-frågor fortlöper. Med 3R menas arbetet för att minska antalet försöksdjur och ersätta djurförsök med alternativa metoder när så är möjligt och lämpligt. För HaV:s del är det förvaltningsåtgärder där provfisken genomförs som berör 3R, då provfisken klassas som djurförsök enligt svensk lagstiftning. Under 2017 har HaV utvecklat en strategi för 3R-frågor. Havs- och vattenmyndighetens övergripande mål med strategin är att arbeta för att främja arbetet med 3R när så är möjligt. Vi ska följa 3R-principerna och främja dessa vid ärendehandläggning och fastställande av standarder och undersökningstyper.

Åtterrapporering

Strategi för Havs- och vattenmyndighetens arbete med 3R-frågor

Miljöövervakning

Miljöövervakning är återkommande systematiskt upplagda undersökningar som visar miljötillståndet. De svenska miljökvalitetsmålen *Levande sjöar och vattendrag*, *Hav i balans samt levande kust och skärgård*, *Ingen övergödning*, *Bara naturlig försurning*, *Grundvatten av god kvalitet* och *Giftfri miljö* avgör i mångt och mycket vad som undersöks. I beställningen av miljöövervakning tas det även hänsyn till krav i miljölagstiftningen, Sveriges åtaganden om rapportering inom internationella direktiv och konventioner samt till FN:s hållbarhetsmål inom Agenda 2030, främst mål 6 (Rent vatten och sanitet) och mål 14 (Hav och marina resurser). EU:s miljöpolitik, implementerad i Sverige genom Vattenförvaltningsförordningen och Havsmiljöförordningen, ställer stora krav på internationell rapportering och därmed på datainsamling. Vi utför dessutom undersökningar där Art- och habitatdirektivet ligger till grund samt samlar in data om fisk och fiskbestånd inom EU:s program EU-MAP.

Det statligt finansierade miljöövervakningssystemet utgörs av samordnad nationell och regional miljöövervakning. Miljöövervakningen är indelad i ett antal så kallade programområden (PO), där HaV ansvarar för genomförandet av PO Sötvatten och PO Kust och Hav. Varje programområde är i sin tur indelat i ett antal delprogramområden.

Under året har HaV påbörjat ett långsiktigt arbete för att stärka de krav vi ställer på utförare för att de ska leverera data av rätt kvalitet. Vad gäller den mer övergripande organisationen och strategin kring miljöövervakning hänvisar vi till att vi aktivt deltar i den SOU om miljöövervakning (2017:58) som initierats av regeringen.

HaV har initierat ett projekt där undersöker hur miljöövervakningen kan rapporteras samlat och digitalt, enligt konceptet ”källa-till-hav”. De två separata rapporterna ska ersättas med en samlad rapportering där data från sjöar, vattendrag, kust och hav analyseras samlat och presenteras på en webbsida.

I tabell 11 redovisas beredningsprocessen och genomförandet av akvatisk miljöövervakning.

Tabell 11. Prestation miljöövervakning

Miljöövervaknings- anslaget	2017			2016			2015			
	Hanterings- kostnad inkl OH, tkr	Avtal, tkr	%	Hanterings- kostnad inkl OH, tkr	Avtal, tkr	%	Miljöövervaknings- anslaget	Hanterings- kostnad, tkr	Avtal, tkr	%
Miljöövervakning (Nationell miljö- övervakning, regional miljöövervakning och emissionsdata)	14 342	118 421	12%	12 269	111 901	11%	Nationell miljöövervakning	3 144	72 625	4%
							Regional miljöövervakning	118	13 699	1%
							Emissionsdata	488	8 698	6%
Datavårdskap	376	6 210	6%	218	5 619	4%	Datavårdskap	217	5 678	4%
HaV:s totala kostnad inklusive OH, tkr	14 717	124 631	12%	12 487	117 520	11%	HaV:s totala kostnad inklusive OH, tkr	3 966	100 700	4%
HaV:s totala kostnad exklusive OH, tkr	9 619			7 661			HaV:s totala kostnad exklusive OH, tkr	2 448		

Kommentar till prestation miljöövervakning

Eftersom OH-kostnaden är 10 procentenheter lägre 2017 (53%) än 2016 (63%) redovisar vi kostnaden både inklusive OH och exklusive OH i årets tabeller för prestationer. Se tabell 6, sid 21 för redovisning av OH. För miljöövervakning jämför vi bara den totala hanteringskostnaden exklusive OH.

Prestationen för miljöövervakningsanslaget visar hur hanteringskostnaden har varit i förhållande till anslaget omfattning per programområde. Över tid ger prestationen ett mått på hur effektivt vi arbetar med anslaget.

Beräkningarna visar att HaV:s kostnader för att hantera anslagen, inom såväl miljöövervakning som inom datavårdskap, har stigit något jämfört med föregående år. För miljöövervakningens del beror detta delvis på att en tjänst som var vakant under en stor del av 2016 återbesattes i början av 2017, men också på en ökad satsning på utveckling av övervakningsmetoder för såväl vatten- som havsförvaltningens behov. Datavårdskapen har stärkts med ytterligare personalresurser för att kunna möta de utökade behov av datavårdskap som den moderniserade miljöövervakningen ger.

Pågående övervakningsprogram

Programområde Sötvatten

Programområde Sötvatten beställer dataunderlag för att följa upp miljökvälighetsmålen *Levande sjöar och vattendrag*, *Ingen övergödning*, *Bara naturlig försurning*, *Grundvatten av god kvalitet* och *Giffri miljö*. Data används också för rapportering till EU enligt kraven från ramdirektivet för vatten och till Europeiska Miljöbyrå (EEA) för uppföljning av Europas miljö. Helsingforskommissionen (Helcom) använder sötvattensdata då ett delprogram mäter mängden näringsämnen och metaller som tillförs Östersjön från svenska floder.

Programområdet omfattar bland annat sju delprogram och en rad olika undersökningstyper. De sju delprogrammen som HaV ansvarar för är Flodmynningar, Omdrevsstationer sjöar, Stora sjöarna, Stormusslor, Trend- och omdrevstationer grundvatten, Trendstationer sjöar samt Trendstationer vattendrag. Det finns dessutom två delprogram som gäller miljögifter, dessa ansvarar Naturvårdsverket för.

Under året har HaV arbetat med revision och anpassning av följande undersökningstyper inom programområdet Sötvatten:

- Biotopkartering i vattendrag: totalreviderad, utlagd på nätet, kurser har hållits.
- Lokalbeskrivning: totalreviderad, utlagd på nätet.
- Makrofyter i sjöar: smärre revision påbörjad av en konsult.
- Stormusslor: smärre revision påbörjad av en länsstyrelse.
- Grundvattenkemi: totalreviderad, på remiss, ännu inte utlagd.
- Grundvattenkvantitet: ny undersökningstyp, under arbete av SGU (Sverige geologiska undersökning).

Dessutom har HaV lagt ut ett uppdrag att gå igenom texten i några undersökningstyper, så att det framgår hur provtagning och analys ska göras för vattenförvaltningens behov, och att det är tydligt att den kan användas av både nationell och regional miljöövervakning samt kalkeffektuppföljning och recipientkontroll. För sötvatten gäller uppdraget: Växtplankton i sjöar, Bottenfauna i sjöar och vattendrag, Vattenkemi i sjöar och Vattenkemi i vattendrag. För kust och hav gäller uppdraget: Mjukbottenlevande makrofauna, Växtplankton, Siktdjup, Hydrografi och närsalter och Syrehalt i bottenvatten.

Integrerad kalkeffektuppföljning (IKEU) är HaV:s övervaknings- och rådgivningsprogram för att följa upp åtgärden kalkning på nationell nivå. IKEU-data kan användas för rådgivning och är baserad på analys av långa dataserier. Dessa data har under året beställts och levererats programenligt.

HaV har under året beställt övervakningsdata (provtagning och analys) inom samtliga ingående delprogram. Några exempel på undersökningar som finansierats av HaV är:

- Inom delprogrammet Trend- och omdrevsstationer - grundvatten arbetar SGU för anpassning till vattenförvaltningen samt harmonisering mellan regional och nationell övervakning och med SGU:s egna övervakningsprogram (av till exempel brunnar).
- Delprogrammet "Trendstationer sjöar" omfattar 108 referenssjöar med tidsserieprovtagning för att följa eller upptäcka diffusa trender i vattenkemi och biologi. Under 2017 har data från delprogrammet använts till två studier: en test av modeller för påverkan av markanvändning och försurning för att spåra synergier i multipel påverkan, samt en studie av oligotrofieringen av svenska näringsfattiga sjöar och hur den samverkar med försurning och förbruning.
- Delprogrammet Omdrevsstationer sjöar är det yttäckande vattenkemiska provtagningsprogrammet med 800 sjöar om året i sex år (totalt 4800 sjöar). Detta program som pågått sedan 2007 har i år använts för att testa riskbedömning för vattenförvaltningens behov.
- Delprogrammet Trendstationer vattendrag: de 67 trendvattendragen provtas varje månad. Provfiske i trendvattendrag görs med elfiske. SLU (Sveriges lantbruksuniversitet) har i år påbörjat en studie av sitt samlade elfiske utifrån olika beställningar från HaV, länsstyrelser, kommuner och företag.
- Delprogrammet Stora sjöarna är den nationella miljöövervakningen i Väneren, Vättern och Mälaren. Den sköts av respektive vattenvårdsförbund och samordnas med annan övervakning i sjöarna och deras ut- och inlopp. Alla tre sjöarna har deltagit i en studie av mikropartiklar som utförts av Örebro universitet och samordnats av Vätternvårdsförbundet.

Inom ramen för programområdet utvecklas nya metoder för att modernisera miljöövervakningen. HaV:s uppdrag till SLU att utveckla en metod för DNA-streckkodning av kiselalger har fortsatt. Dels har fler arter sekvenserats till det svenska "bibliotek" av arter som är under uppbyggnad, dels har metodtestning ägt rum, och jämförelser har också gjorts med metoder som används i Tyskland, Storbritannien och Kroatien. Målsättningen är att komma fram till vilken metod som fungerar bäst för svenska förhållanden och ger säkrast resultat för statusklassning i vattenförvaltningen.

Kommunikation och information mellan intressenter pågår ständigt. Under året har vi besökt samtliga länsstyrelser för att informera och lyfta utmaningar från nationellt respektive regionalt håll. HaV har träffat utförarna av nationell miljöövervakning för att kunna organisera och driva miljöövervakningen på ett så kostnadseffektivt sätt som möjligt. Ett sista nummer av den tryckta årsrapporten Sötvatten på temat "från källa till hav" har dessutom färdigställts.

Programområde Kust och hav

Miljöövervakningens programområde Kust och hav ger underlag för beskrivningar av tillstånd och förändringar i den marina miljön och beställer dataunderlag för att följa upp miljö kvalitetsmålen *Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Bara naturlig försurning* och *Giftfri miljö*. Den är för HaV:s del uppdelad i delprogrammen Fria vattenmassan, Integrerad kustfiskövervakning, Makrofauna mjukbotten, Säl och havsörn samt Vegetationsklädda bottenar. HaV delar ansvaret för delprogrammen Säl och havsörn samt Integrerad kustfiskövervakning med Naturvårdsverket, som dessutom ansvarar för delprogrammet Metaller och organiska miljögifter i biota.

Delprogram Makrofauna mjukbotten har reviderats under året och vid provtagning ska samtliga utförare i framtiden använda ny metod (undersökningstyp) där formalin ersätts med etanol och glycerolblandning för konservering av proverna. Den reviderade undersökningstypen har testats under året. Programmet samordnar nationell och regional miljöövervakning och görs för att komplettera verksamhetens recipientkontrollprogram. Det nya delprogrammet uppfyller krav som ställs på miljöövervakningens geografiska täckning, samtidigt har de flesta långa tidsserier bevarats genom att provtagningsstrategin förbättrats genom klusterprovtagning.

HaV har utfört en delprogramsrevision och beställt pilotdrift inom delprogrammen Fria vattenmassan, Kustfisk bestånd och Vegetationsklädda bottenar. För Vegetationsklädda bottenar pågår arbetet med uppdaterat delprogram i Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet för att bättre motsvara krav på geografisk täckning och data som kan användas för att på sikt revidera bedömningsgrunder för kustvatten.

Revision av sälövervakningen startades under hösten 2017 och beräknas vara färdig under 2018. Målet med den är att ge sälförvaltningen bättre underlag genom att i högre grad leva upp till kraven i Havsmiljöförordningen samt Art- och habitatdirektivet, och revisionen är dessutom en följd av ändrade guidelines från Helcom. Inom delprogram Vegetationsklädda bottenar har HaV beställt tester av nya metoder (undersökningstyper) för att anpassa datainsamling från både hårda och mjuka bottenar samt kvantitativ provtagning av vegetation och djur i dominerande habitat (brunalgssläktet *Fucus*, rödalg och

musselbank) i Sveriges kust- och utsjöområden. Dessutom pågår revision och anpassning av metoder (undersökningstyper) inom delprogrammet Fria vattenmassan, för att harmonisera provtagning och analys mellan utförare och bättre motsvara krav på geografisk täckning och data som kan användas för att på sikt revidera bedömningsgrunder för kustvatten.

HaV har deltagit i framtagandet av de regionala statusbedömningarna i både Östersjön (State of the Baltic Sea) och Nordostatlanten (Ospar:s Intermediate Assessment 2017) genom att bidra med data, externa experter och finansiering av svenska myndigheters personal. Bedömningarna har sammanställts och skickats ut på remiss.

Inom både Helcom och Oskar har vi medverkat i styrgrupperna för planering, granskning och publicering. HaV har rapporterat data och annan information till ICES (Internationella havsforskningsrådet) eller direkt till Helcom och Oskar, samt verkat för samordning mellan de regionala bedömningarna. Huvuddelen av arbetet med bedömningarna genomförs i kommittéerna där externa experter och svenska myndigheters personal deltar.

Programområdet Kust och hav omfattar fem långsiktiga delprogram och utökades med flera nya typer av övervakning under 2017. Delprogrammen utfördes av Umeå universitet, Stockholms universitet, Naturhistoriska riksmuseet, Linnéuniversitetet, Göteborgs universitet, SMHI och Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU). Miljöövervakningen i Östersjöns och Västerhavets kustvatten och utsjöområden är ett viktigt underlag för uppföljning av de nationella miljökvalitetsmålen. Övervakningen ger också viktiga underlag vid statusklassning och tillståndsbedömning inom Vattenförvaltningsförordningen (Vattendirektivet) och Havsmiljöförordningen (Havsmiljödirektivet).

HaV anordnade under året dialogmöten med Vattenmyndigheter och Länsstyrelserna i tre kustgrupper med syfte att öka samarbetet mellan HaV, Naturvårdsverket och Länsstyrelserna. HaV bidrog även med resurser till Sveriges tre marina informationscentraler som är placerade vid länsstyrelserna i Västerbotten, Stockholm och Västra Götaland. Informationscentralerna ansvarar för att ge fortlöpande information om det storskaliga tillståndet i respektive havsområde. Syftet är att snabbt nå ut med korrekt och samlad information om det aktuella läget i havet via hemsidor och sociala medier.

Insamlade data förvaltas främst inom datavärdskapet oceanografi och marinbiologi och inom datavärdskapet fisk. Denna dataförvaltning beställer HaV från SMHI respektive SLU (Sveriges lantbruksuniversitet).

HaV ingår också i styrgruppen för byggnation av det nya svenska fiskeri- och undersökningsfartyget Svea.

Miljöövervakning av fisk

Miljöövervakningen av fisk syftar till att kartlägga tillståndet hos fisksamhällen i kustvatten, sjöar och vattendrag. Övervakningen speglar till exempel naturliga variationer på bestånds- och individnivå. Den fångar även upp förändringar som indikerar storskalig påverkan av miljöhot som eutrofiering, fiske, miljögifter och klimatförändringar. Miljöövervakningen av fisk följer upp miljö- kvalitetsmålen *Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Ett rikt växt- och djurliv, Levande sjöar och vattendrag* och *Bara naturlig försurning*.

För tillståndskartläggningen ger HaV i uppdrag åt utförare att genom

provfisken samla in data och lagra dessa hos datavärddar. Under året tecknades därför överenskommelser med Institutionen för akvatiska resurser vid Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU Aqua) för att utföra provfiske. Den nationella miljöövervakningen kompletteras av den regionala miljöövervakningen, som utförs av Länsstyrelsen.

Den nationella kustfiskövervakningen ingår i ett integrerat program som övervakar både fiskbestånd, miljögifter och fiskhälsa, som rapporteras årligen via faktablad. För att optimera kustfiskövervakningen har en utvärdering genomförts (2016) och arbetet med att ta fram ett nytt övervakningsprogram pågår. HaV har dessutom gett SLU Aqua i uppdrag att uppdatera och utveckla nya undersökningstyper för miljöövervakning av fisk. Under året har den nya undersökningstypen Fisk i rinnande vatten – Strömöversiktsnät blivit färdig och en revidering har skett av undersökningstypen Fisk i rinnande vatten – Vadningsfiske.

Årligen beställer HaV en sammanhållen rapport, Fisk- och skaldjursbestånd i hav och sötvatten, där status för de viktigaste kommersiellt nyttjade fiskarterna presenteras. Rapporten används bland annat som underlag för beslut om fisketillstånd, förvaltningsunderlag och som information till allmänheten.

Datainsamling av kommersiellt nyttjade fisk- och skaldjursarter

HaV är ansvarig myndighet för att samordna det nationella datainsamlingsprogrammet för fisk och fiske som styrs av EU-lagstiftning. Informationen är underlag till EU:s gemensamma fiskeripolitik (GFP) genom att data används i Internationella forskningsrådets (ICES) arbete med att analysera bestånden. Informationen utgör underlag i EU:s vetenskapliga, tekniska och ekonomiska kommitté för fiskerinäringen (STECF), vars uppgift är att ge vetenskapliga råd till EU-kommissionen. Datainsamlingen ger även underlag för att följa upp miljömålen *Hav i balans samt levande kust och skärgård* och *Ett rikt växt och djurliv*. Kostnaden för datainsamling visas i tabell 12.

Tabell 12. Prestation datainsamling

	2017	2016	2015
Sveriges totala kostnad för genomförandet av det nationella datainsamlingsprogrammet, tkr	71 353	69 050*	69 470*
HaV:s kostnad för samordning av det nationella datainsamlingsprogrammet för fisk och fiske, inklusive OH, tkr	5 030	3 961	3 613
Samordningskostnad/total genomförandekostnad (%)	7	6	5
HaV:s kostnad för samordning av det nationella datainsamlingsprogrammet för fisk och fiske, exklusive OH, tkr	3 288	2 430	2 230
<p>* I årsredovisningen 2015 och 2016 rapporterades preliminära siffror, som efter årsredovisningens tryck har uppdaterats. Siffran som redovisas i denna årsredovisning är det faktiska utfallet.</p> <p>Kommentar till prestation datainsamling fisk</p> <p>Eftersom OH-kostnaden är 10 procentenheter lägre 2017 (53%) än 2016 (63%) redovisar vi kostnaden både inklusive OH och exklusive OH i årets tabeller för prestationer. Se tabell 6, sid 21 för redovisning av OH.</p> <p>Prestationen för datainsamling fisk visar HaV:s kostnad för att samordna datainsamlingsarbetet jämfört med Sveriges totala kostnad för att genomföra det. Procentsatsen anger samordningskostnad dividerat med total genomförandekostnad.</p> <p>HaV:s kostnad för samordningen har stigit marginellt jämfört med 2015 och 2016. Under 2017 har extra mycket tid lagts bland annat på revisionen av EU:s datainsamlingsförordning, samt framförallt på att i samarbete med Jordbruksverket bygga upp en funktion för hantering av ansökningar från EHFF, samt att hantera dessa ansökningar med tillhörande anmodningar om utbetalning.</p>			

Förutom att samordna det nationella programmet för datainsamling samlar HaV in, och analyserar, ekonomiska variabler för fiskeflottan samt fritidsfiske. SLU Aqua provfiskar, samlar in information ombord på fiskefartyg (landad fångst i hamnar) och från fritidsfisket. Vi har under året arbetat intensivt med att ta fram ett uppdaterat nationellt program (arbetsplan) för datainsamling 2018–2019, i samarbete med regeringskansliet, SLU Aqua och Jordbruksverket. Den uppdaterade planen för 2018–2019 skickades till EU-kommissionen i oktober. Under våren tog HaV fram Sveriges nationella redovisning av DCF (Data Collection Framework) 2016, som rapporterades till EU-kommissionen i maj.

Datainsamling är en stödberättigad åtgärd inom Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF). HaV är stödmyndighet för denna åtgärd vilket innebär att vi granskar och beslutar ansökningar om stöd och granskar ansökningar om utbetalning. I vår roll som stödmyndighet har representanter från HaV initierat, och deltagit i, ett stort antal möten och diskussioner med Jordbruksverket och andra stödmyndigheter gällande bland annat handlägningsprocessen, juridik och budget. Under året har HaV handlagt och fattat beslut om fem ärenden gällande ansökan om stöd. Dessutom har ett ärende gällande ansökan om utbetalning handlagts, och lämnats vidare till Jordbruksverket för beslut.

Övrig direktivstyrd övervakning

Biologisk mångfald och främmande arter

I dialog med Naturvårdsverket jobbar HaV kontinuerligt med att utveckla metoder, uppföljning och ta fram kunskapsunderlag för att bedöma gynnsam bevarandestatus enligt art- och habitatdirektivet. Sverige ska vart sjätte år rapportera bevarandestatus för utpekade naturtyper och arter till EU-kommissionen. Under 2017 har vi förberett rapporteringen, bland annat genom utveckling av undersökningstypen Visuella metoder. Visuella metoder, som inkluderar dykning och filmning med dropvideo, är ett viktigt verktyg för att bedöma status och utbredning av många naturtyper. Undersökningstypen ska på extern granskning nästa år för att därefter fastställas.

För naturtypen rev har vi reviderat nationella kartunderlag. Kartunderlag blir en viktig pusselbit för statusbedömningar framöver. För att följa upp bevarandestatus för naturtypen mindre vattendrag (vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor, 3260) har en studie genomförts av SLU. En inventering av arten småvalting, som nämns i Art- och habitatdirektivets lista över djur och växter av gemenskapsintresse (bilaga 2), har påbörjats och fortsätter 2018.

För att kunna använda information från den nationella miljöövervakningen för bedömning enligt art- och habitatdirektivet och havsmiljödirektivet, har vi under året fortsatt arbetet med att bestämma miljöövervakningsstationer enligt Natura 2000 naturtyper. Utöver naturtypsbestämning klassas övervakningsstationerna enligt Eunis (European Nature Information System) och Hub (Helcom Underwater biotope and habitat classification system) för att bidra med underlag till arbetet inom Helcom och Oskar.

Arbetet med biogeografisk uppföljning bedrivs utifrån behovet av samordning gentemot framförallt Havsmiljödirektivet men till viss del även Vattendirektivet. Vi har under året haft en tät dialog och samordning internt med projekten Nationell marin kartering och med inledande bedömning 2018 enligt Havsmiljödirektivet.

Inom övervakning av främmande arter har utvecklingsarbetet fortsatt. HaV har vidareutvecklat metoderna för övervakning av främmande arter i hamnar och andra utsatta områden, så kallade ”hotspots”, som bedöms vara miljöer med hög risk för introduktion av främmande arter. Under året har en effektiviserad metod (extended Rapid Assessment Survey, eRAS) testats och utvärderats i ”hotspots” som hamnar och marinor i Östersjön och Skagerrak.

Metoder för övervakning av främmande arter med hjälp av miljö-dna har också testats och utvärderats som komplement till traditionella metoder. Resultaten visar främst att fler arter kan identifieras till högre taxonomisk specificitet och att fler främmande arter kan upptäckas främst från planktonprovtagning. Resultaten är intressanta för vidareutveckling av övervakning av främmande arter men även inom biologisk mångfald och uppföljning av hotade arter.

För att anpassa övervakningsprogrammet för övervakning av främmande arter enligt havsmiljödirektivet och EU:s förordning (1143/2014) om invasiva främmande arter, har HaV tillsammans med Naturvårdsverket tagit fram en baslinje av förekomst av de första invasiva främmande arter som sattes upp på

EU:s föteckning. Av totalt 49 arter på förteckningen har de första 37 arterna granskats av HaV och Naturvårdsverket. HaV har granskat förekomstdata för akvatiska arter som kan finnas naturligt i landet, det vill säga signalkräfta, kabomba, vattenhyacint, marmorkräfta och ullhandskrabba. Genom data-validering bekräftade Sverige förekomst av signalkräfta, kabomba och ullhandskrabba till Easin (European Alien Species Information Network) genom att utveckla direktkoppling mellan webbappen Rappen och Artportalen.

Samverkan kring genetisk mångfald hos vilda växter och djur

Under 2017 har HaV, tillsammans med Göteborgs- och Stockholms universitet, startat ett treårigt projekt för övervakning av genetisk variation inom arter. Miljömålet *Levande sjöar och vattendrag* slår fast att naturligt förekommande arter knutna till sjöar och vattendrag ska ha gynnsam bevarandestatus och tillräcklig genetisk variation inom och mellan populationer. Avsikten med projektet är ta fram ett konkret förslag på hur genetisk inom arter ska kunna ingå i nationell miljöövervakning, samt vilka arter, populationer, lokaler med mera som bör inkluderas. Projektet kommer därmed att bidra med information för att ta reda på i vilken utsträckning miljömålet nås.

Utveckling av ny övervakning samt projekt

Havsmiljöförvaltningens behov

Under 2017 har en stor del av de extra medlen till miljöövervakningsanslaget använts till den nationella marina karteringen. Kartläggningen av marina livsmiljöer behövs för att vi ska kunna följa upp utbredning, areal och påverkan av livsmiljöer enligt kraven från såväl havsmiljödirektivet som art- och habitatdirektivet.

2017 har HaV finansierat en studie av mikrokräp i vatten och sediment utmed en gradient från land ut i havet. Denna studie undersöker förekomst och spridning av mikrokräp från kända utsläppskällor på land, samt testar och jämför olika övervakningsmetoder som är under utveckling. Övervakning av mikrokräp i vatten och sediment är ett krav enligt havsmiljöförordningen, så det är viktigt att i samråd med andra länder bidra till att standardiserade metoder fastställs gemensamt i EU, eller åtminstone inom de regionala konventionerna Helcom och Ospar. Enligt svenska experter kommer det att behövas ytterligare forskning och fler studier innan standardiserade metoder kan fastställas.

Ett övervakningsprogram för tumlare i Östersjön har beställts och satts i pilotdrift. Metodiken har tidigare tagits fram i projektet Sambah (Static Acoustic Monitoring of the Baltic Sea Harbour Porpoise). Övervakningen har som syfte att kontinuerligt övervaka tumlares utbredning och förekomst inom och i nära anslutning till de nyligen utpekade Natura 2000-områdena för tumlare i Östersjön.

Den metod som utvecklades 2017 för övervakning av geléplankton (maneter) har testats i den ordinarie övervakningen av djurplankton i delprogrammet Fria vattenmassan, med målet att lägga till övervakningen permanent. Kunskap om geléplankton har bedömts vara av vikt för att förstå dynamiken i de marina

näringsvävarna, vilket ingår i bedömningen enligt havsmiljöförordningen.

Det saknas fortfarande nationellt datavärdskap för undervattensbuller, men inom EU-Lifeprojektet Bias (Baltic Sea Information on the Acoustic Soundscape, 2012–2016) togs det fram ett datasystem och modellverktyg för bedömning av bullernivåer. Efter att projektet avslutades har HaV tillfälligt tagit ansvar för att hålla systemet igång för att fortsatt kunna ta emot och tillgängliggöra data från såväl svenska som andra staters bullerövervakning. Sverige försöker genom europeiska och regionala samarbeten finna en mer långsiktig lösning.

Vattenförvaltningens behov

HaV har, i samverkan med Vattenmyndigheterna, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Naturvårdsverket och Länsstyrelserna, arbetat vidare utifrån handlingsplanen Full koll på våra vatten! med övervakning enligt vattenförvaltningens behov. Övervakningen ska ge ett tillförlitligt underlag för riskbedömningar och statusklassificering av vatten.

Inom uppdraget Utökad miljöövervakning av grundvatten för anpassning till vattenförvaltningens behov togs nya provtagningsplatser fram av SGU och länsstyrelserna. Grundvattenberoende ekosystem inventerades med fokus på koppling till grundvattenförekomster. Parallellt med detta togs en instruktion fram som stöd till länsstyrelserna i deras övervakning av grundvatten. Stöd gick även till att förbereda en informationskampanj för utökade analyser från grundvattentäkter under 2018.

För ytvatten (sjöar, vattendrag och kustvatten) har HaV fortsatt arbetet med att utveckla metodik för gruppering av vatten och testa metodiken i pilotområden. Syftet är att få till en övervakning som omfattar alla vattenförekomster. Enligt vattenförvaltningen är det tillåtet att gruppera liknande vattenförekomster så länge tillräckligt med övervakning utförs i de enskilda grupperna för att spegla statusen i de vatten som ingår i gruppen. En metod har presenterats för sjöar och vattendrag och kommer nu att testas i pilotområde.

Ett annat sätt att snabbt få in data med stor geografisk täckning är användandet av fjärranalys. Under 2017 fortsatte utveckling och validering av metodik för att klassificera Sveriges kustvatten med data från satellit samt att göra statusklassificering av klorofyll och siktdjup.

Dessutom har HaV beställt metodutveckling och analys inom följande områden:

- Förbättrad områdesindelning av resultat från PLC6 (Pollution Load Compilation) för att underlätta påverkans- och riskbedömning inom vattenförvaltningen. Påverkans- och riskbedömningen ligger till grund för utformning av övervakningsprogram enligt vattenförvaltningsförordningen.
- Jämförelse av TBV och S-HYPE och analys av vattenförvaltningens behov av modellsystem.
- Test av sensorer för mätning av turbiditet i rinnande vatten. Fler automatiska mätsensorer har satts ut i större och mindre åar. Uppdraget påbörjades 2016 med två sensorer, och för dessa testades nya metoder för vinterprovtagning med gott resultat.
- Omdrevskartering av vattendrag med nya biotopkarteringsmetoden – förbereda och genomföra utbildning av länsstyrelsernas personal som utför eller beställer biotopkartering.

Miljöövervakning i Hanöbukten – samband fiskhälsa och miljögifter

HaV fick 2014 i uppdrag av regeringen att övervaka och analysera miljön i Hanöbukten under tre år (2015–2017). Syftet var att undersöka eventuella samband mellan miljöfarliga ämnen och fiskhälsa samt orsakerna till att fisk sårskadas. Vi utför uppdraget i nära samverkan med Naturvårdsverket och Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), efter samråd med Göteborgs universitet, SLU, Kemikalieinspektionen, Naturhistoriska riksmuseet samt länsstyrelserna i Skåne, Blekinge och Kalmar län. Efter samverkans- och samrådsmöten med berörda myndigheter utformade vi ett övervakningsprogram med startår 2015.

Programmet har pågått sedan 2015 och årets miljöövervakning är den sista innan rapportering av resultaten till regeringskansliet i februari 2018. HaV har gett Göteborgs universitet, Naturhistoriska riksmuseet, SLU och Stockholms universitet i uppdrag att övervaka miljön och analysera prover tagna i Hanöbukten. I uppdraget ingick även att slutrapportera resultaten av den miljöövervakning som pågått i tre år till HaV. Hittills har resultaten inte visat någon tydlig bild av effekter på fiskbeståndsnivå. Däremot har man kunnat se effekter på individnivå, såsom svagt förhöjd sjukdomsfrekvens hos torsk och skrubbskädda samt tecken på negativa hälsoeffekter hos skrubbskädda. Överlag fanns inga förhöjda halter av miljögifter, men det observerades en förhöjd halt av DDT och PFOS samt en högre DDT/DDE-kvot hos skrubbskädda i området.

Havsmiljöinstitutet har på uppdrag från HaV genomfört en vetenskaplig syntes som ska ge bättre förståelse hur de observerade miljöproblemen i Hanöbukten är kopplade till mänskliga aktiviteter på land och i hav.

Nationell marin kartering av livsmiljöer

Inom ett flerårigt projekt tar vi fram heltäckande kartor över marina bentiska habitat (livsmiljöer) för hela den svenska ekonomiska zonen. Den omfattande fältmätningen över Hoburgsbank avslutades under året. Resultaten kommer att ligga till grund för metodutveckling av bland annat övervakning med visuella metoder och utvärdering av nyttan och möjligheter med högupplöst data i komplexa marina bottenmiljöer.

Listor över prioriterade naturvärden har tagits fram och är på remiss hos länsstyrelserna. Listorna ska leda till ett enhetligt system för prioritering av vilka delar av ekosystemen som ska karteras inom ett visst område.

För havsplaneområdet Bottniska viken har utbredningskartor över utvalda ekosystemkomponenter och naturvärdeskartor tagits fram på HaV:s uppdrag. Underlagen har en upplösning som passar för arbetet med havsplanering. Västerbotten har karterats med en högre upplösning som ett pilotprojekt för kommande länsartering. Den högre upplösningen kan bidra till arbetet med områdesskydd, grön infrastruktur, rapportering inom havsmiljödirektivet och art- och habitatdirektivet. Under året tog HaV även fram en kravspecifikation om informationsförvaltning, alltså förvaltning av de data och underlag som tas fram inom nationell marin kartering.

Dataförvaltning och rapportering

Miljödatasamverkan

Miljöövervakningen producerar en stor mängd miljödata som underlag för bland annat bedömning av miljöstatus inom yt- och grundvattenförvaltningen, i miljömålsarbetet och för internationellt datautbyte. En väl fungerande datahantering är en förutsättning för kostnadseffektiv och rättssäker samordning av myndigheternas miljöarbete. Förvaltningen av miljöövervakningsdata utförs ofta av andra myndigheter, så kallade datavärddar, på uppdrag av HaV.

Satsning på datavärddskapen har effektiviserat dataflödena och har gjort en stor mängd äldre mätdata tillgängliga under året. HaV och Naturvårdsverket i samverkan med flera aktörer, utvecklar olika stödsystem för en effektivare och säkrare datahantering.

Vi har stöttat utvecklingen av maskin till maskinöverföring av data mellan ett datavärddskap och Internationella Havsforskningsrådet (ICES). När tekniken utvecklats fullt ut kommer alltid den senaste versionen av svenska data att vara tillgängliga för internationell åtkomst utan den stora arbetsinsats som dagens formatering och skickande av data innebär.

Hack for Sweden är en tävling för att ta fram produkter av existerande data. Vårt stöd till tävlingen är ett exempel på hur vi samverkar för att uppmuntra innovativa idéer för användning av miljödata.

Organisation för god datatillgänglighet

I redovisningen av regeringsuppdraget Organisation för god datatillgänglighet inom vattenanknuten recipientkontroll gavs 13 förslag på åtgärder som HaV anser nödvändiga för att säkerställa god tillgänglighet för miljötillståndsdata från den vattenanknutna recipientkontrollen.

Några av de insatser som gjorts:

- Nationell infrastruktur för central datalagring av övervakningsdata, till exempel pågår utvecklingen av stationsregistret.
- Ett samlat gränssnitt för informationsutbyte med verksamhetsutövare utvecklas för miljörapportering och registrering av medelstora förbränningsanläggningar. Arbetet drivs av Naturvårdsverket. Gränssnittet är användbart för andra syften, till exempel recipientkontroll.
- Utveckling av gemensamma standarder, termer och begrepp för miljödata. Naturvårdsverket har påbörjat harmonisering av parameternamn för främst kemiska ämnen. En databas för att hantera och nå begreppen har tagits i drift.

Internationell rapportering

Under året samordnade vi rapportering av miljöövervaknings- och emissionsdata (inklusive närings- och föroreningsbelastning, muddring, dumpning och påträffad ammunition) enligt en rad internationella åtaganden. Underlag till rapporterna sammanställs av HaV eller av externa utförare, som konsortiet Svenska MiljöEmissionsData (SMED), SMHI, SLU, SGU och Folkhälsomyndigheten.

Rapporteringarna förser de aktuella organisationerna med nödvändig information för att kunna göra korrekta bedömningar av miljötillståndet och följa upp att lagstiftning och andra styrmedel har den effekt som avses.

Under året har HaV levererat och beställt de obligatoriska dataleveranserna till Europeiska miljöbyrån EEA. EEA inledde redan 2014 en granskning av medlemsländernas tidigare inrapporterade data med avsikt att förbättra datakvaliteten i EEA:s databas. Arbetet med reviderade rutiner för datahantering och rapportering har medfört att vissa typer av rapportering har försenats och myndigheten har fått revidera uppdrag till utförarna. HaV och NV har tillsammans initierat en översyn av hur rapporteringen till EEA ska skötas, i avsikt att öka leveranssäkerheten.

HaV har även levererat och beställt miljöövervaknings- och emissionsdata till Ospar, Helcom och IMO med enstaka avvikelser. 2017 utökades rapportering till Helcom med uppgifter om erosionsskydd och nybildade landområden i kustvatten för en sammanvägd bedömning av tillståndet i Östersjön (HOLAS). Den periodiska sammanställningen av belastningen av näringsämnen och föroreningar till Östersjön inom Helcom (Pollution Load Compilation, PLC6) gjordes 2017. Datainsamling och beräkningar för kommande leverans, PLC7, är i full gång.

Under 2017 gjordes den första rapporteringen till Gränsvattenkonventionen (UNECE:s vattenkonvention). Sverige följer konventionens krav tämligen väl tack vare EU:s Vattendirektiv men vi saknar bland annat rutiner för prioritering av vattenanvändning vid vattenbrist. Samtidigt rapporterades den indikator inom Agenda 2030 som rör gränsöverskridande vatten (FN:s hållbarhetsmål 6.5.2) till UNECE samt UNESCO. Tack vare Vattendirektivet, den finsk-svenska Gränsälvskommissionen för Torne älv samt en strategi med Norge omfattas 100 procent av Sveriges gränsöverskridande yt- och grundvatten av någon organisation för samverkan med grannländerna.

Sveriges sekretariat för Internationella Havsforskningsrådet

HaV ansvarar för att driva och samordna arbetet inom Sveriges sekretariat för Internationella Havsforskningsrådet (ICES). Detta innebär att myndigheten ansvarar för att sammanställa Sveriges totala ICES-bemanning samt ha kontinuerlig dialog med regeringskansliet gällande strategiska ICES-frågor.

Genomförande av Havs- och fiskeriprogrammet

Havs- och vattenmyndigheten har sedan 2014/2015 haft resurser på plats för att samordna och handlägga ansökningar om stöd och ansökningar om utbetalning gällande åtgärden Datainsamling inom EHFF. Jordbruksverket anvisade IT-system och rutiner för HaV:s arbete med dessa ärenden gjordes tillgängliga för myndigheten först sent 2016. Detta fick till följd att ärendebalansen nu omfattar flera år. För åren 2014–2016 fick sökande för åtgärden Datainsamling inkomma med ansökan i pappersformat. För att underlätta handläggningen beslutade HaV att uppmana samtliga sökande att under våren 2016 göra om ansökningarna i det då färdiga IT-systemet för ansökningar.

Då detta är en ny verksamhet för HaV och myndigheten inte haft tillgång till information angående handläggningens omfattning, märkte HaV först under våren 2016 att de personalresurser vi avsatt inte var tillräckliga. För att lösa detta har omfördelning av arbetsuppgifter inom myndigheten skett, visstidspersonal rekryterats samt att konsulter med kompetens inom området ekonomisk handläggning hyrts in under 2017. En detaljerad rutin för handläggning av ansökningar och rekvisitioner har utarbetats.

Jordbruksverket har efter påpekanden från flera stödmyndigheter gällande den omfattande tidsåtgången för handläggning per ärende förenklat kraven i vissa rutiner och även förändrat en del kontrollpunkter. Fortfarande innebär dock handläggningen av ansökningar gällande åtgärden Datainsamling en omfattande och tidskrävande process. Särskilt ansökningarna från SLU innebär tidskrävande rimlighetsbedömningar, granskning av en omfattande mängd inskannade verifikationer, granskning av upphandlingar och omfattande kompletteringsprocesser då ingen av de inkomna ansökningarna om stöd eller ansökningar om utbetalning varit kompletta. Denna kontroll har inte varit möjlig att påbörja förrän IT-stödet blev tillgängligt under slutet av 2016.

Som ett led för att Sverige ska klara de mål som finns uppsatta gällande utbetalning inom Havs- och fiskeriprogrammet, prioriterar HaV, efter dialog med Jordbruksverket, ansökningar utifrån dess beloppsmässiga storlek. Vi för en tät dialog med de sökande för att påskynda deras arbete med att komplettera bristande underlag.

Återrapportering

Genomförande av Havs- och fiskeriprogrammet

Miljömålsuppföljning

HaV ansvarar för uppföljning av tre av Sveriges 16 miljökvalitetsmål:

- *Ingen övergödning*
- *Levande sjöar och vattendrag*
- *Hav i balans samt levande kust och skärgård*

Årlig uppföljning av miljömål

I mars 2017 redovisade vi vår årliga uppföljning av de tre miljökvalitetsmålen. Vi lämnade också underlag till flera andra målansvariga myndigheter som ett stöd för deras årliga uppföljning av miljökvalitetsmål och etappmål i miljömålssystemet.

Under hösten inledde vi arbetet med den årliga uppföljningen av miljömålen 2018. Uppföljningen bidrar med underlag till stöd för genomförandearbetet för en god havs- och vattenmiljö.

Tabell 13. Prestation miljömålsuppföljning

	2017	2016	2015
Beslut med leverans till Naturvårdsverket (årlig uppföljning, fördjupad utvärdering)	3	3	6
HaV:s kostnad inklusive OH, tkr	2 825	3 145	2 918
HaV:s kostnad exklusive OH, tkr	1 846	1 930	1 802
Kommentar till prestation miljömålsuppföljning			
<i>Eftersom OH-kostnaden är 10 procentenheter lägre 2017 (53%) än 2016 (63%) redovisar vi kostnaden både inklusive OH och exklusive OH i årets tabeller för prestationer. Se tabell 6, sid 21 för redovisning av OH.</i>			
<i>Kostnaden för 2017 är något lägre än föregående år. Vi har under året haft lägre bemanning inom miljömålsarbetet på grund av arbete med Agenda 2030.</i>			

Fördjupad utvärdering

Under 2017 ansökte och påbörjade vi flera projekt med utgångspunkt i behov som identifierades i 2015 års utvärdering och som kan utgöra underlag inför utvärderingen 2019:

- Cirkulär ekonomi – två delprojekt, spridning av stallgödsel och förlorade fiskeredskap.
- Analys av att minska arealen inflyttningsområden innanför trålgränsen, vilket innebär att burfiske prioriteras framför trålfiske på dessa områden.
- Analys av att införa särskilda tillstånd för yrkesmässigt fiske efter hummer, för att öka lönsamheten i det småskaliga fisket.

Utvärderingsarbetet bidrar med utvärderande underlag till regeringen, HaV, andra myndigheter och delar av samhället till stöd för planering av åtgärder och andra insatser för en bättre havs- och vattenmiljö.

Hållbarhetsmålen inom Agenda 2030 och rapportering av indikatorer

Det är hållbarhetsmål 6 Rent vatten och sanitet, och hållbarhetsmål 14 Hav och marina resurser, som främst berör HaV:s förvaltningsområden. HaV har under 2017 rapporterat fyra delindikatorer inom delmål för hållbarhetsmål 6:

- Till 2030 förbättra vattenkvaliteten genom att minska föroreningar, stoppa dumpning och minimera utsläpp av farliga kemikalier och material, halvera andelen obehandlat avloppsvatten och väsentligt öka återvinningen och en säker återanvändning globalt.
- Senast 2030 genomföra en integrerad förvaltning av vattenresurser på alla nivåer, när så är lämpligt genom gränsöverskridande samarbete.
- Senast 2020 skydda och återställa de vattenrelaterade ekosystemen, där ibland berg, skogar, våtmarker, floder, akviferer och sjöar.

Vi deltog även i en workshop som fördjupade sig i rapporteringen av hållbarhetsmål 6 (UN-Water Global Workshop for Integrated Monitoring of SDG 6). Den hade som syfte att ge feedback på rapporteringen samt föreslå förbättringar och dataunderlag.

Vi har också bidragit till SCB:s regeringsuppdrag för att kartlägga vilken information och ansvar olika myndigheter har avseende mål 6 och 14.

VERKSAMHETSOMRÅDE

Havs- och vattenförvaltning

Havs- och vattenförvaltningen handlar om HaV:s arbete med vattenresurser och havs- och vattenmiljö kvalitet.

Arbetet utgår från EU:s ramdirektiv för vatten, EU:s havsmiljödirektiv, EU:s art- och habitatdirektiv, miljöbalken och de nationella miljö kvalitetsmålen som omsätts i planering, föreskrifter, vägledning, miljöprovning, åtgärder och tillsynsvägledning.

Internationellt, och särskilt europeiskt samarbete är en viktig del för att genomföra målen, liksom att samverka med myndigheter, kommuner, branschorganisationer och intresseorganisationer.

Sammanfattning av insatser inom Havs- och vattenförvaltning

Vi har medverkat i ett stort antal samverkansmöten inom EU för att få gemensamma tolkningar, riktlinjer och underlag, kopplade till EU:s direktiv. Inom ramen för Helcom och Ospar genomförs en stor del av arbetet med konventionernas mål och rekommendationer.

Vårt uppdrag är också att omsätta direktiven i Sverige, genom vägledningar och kunskapsunderlag, i samverkan med myndigheter och organisationer.

HaV medverkar och driver på för att uppnå miljömålen och ett hållbart nyttjande, till exempel genom uppföljning av den maritima strategin och genom havsplanering. Vi utvecklar föreskrifterna med indikatorer för god miljöstatus och ger vägledning för områdesskydd, hotade arter och restaurering. Vi arbetar för minskad belastning och ökad miljöhänsyn, för både havsmiljön och sötvattenresurserna, genom att genomföra åtgärdsprogrammet, medverkan i miljöprövningar, tillsynsvägledningar och genom att stödja projekt om minskad övergödning och förorening av havet.

Sötvattenresurserna var ansträngda under första halvan av 2017 på grund av torka.

Genom anslaget 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö (havs- och vattenmiljöanslaget) kan vi stödja genomförandet av ett stort antal åtgärder för havs- och vattenmiljön, och även bidra till att ta fram kunskapsunderlag och stödja förvaltningen.

Samordning av arbetet med havs- och vattenmiljön

Samordningsarbete inom EU

HaV samordnar Sveriges arbete enligt ramdirektivet för vatten och havsmiljödirektivet, och har även en samordnande roll inom havsmiljökonventionerna Helcom för Östersjön och Ospar för Nordostatlanten.

Vattenförvaltning enligt ramdirektivet för vatten

Inom EU samordnas genomförandet av ramdirektivet för vatten främst genom den så kallade gemensamma genomförandestrategin (CIS, Common Implementation Strategy), ett samarbete mellan medlemsländerna och EU-kommissionen. Samordningen uttrycks främst i gemensamma riktlinjer och vägledningar som bereds av olika arbetsgrupper samt gemensamma workshops och konferenser.

Den strategiska koordineringsgruppen (SCG) godkänner förslag till riktlinjer och vägledningar innan de går till medlemsländernas vattendirektörer som beslutar och ansvarar för att riktlinjer och vägledningar används i respektive land. HaV tar fram underlag för både SCG och vattendirektörsmöten som gemensamberedes i regeringskansliet.

HaV har samordnat Sveriges arbete inom EU:s gemensamma genomförandestrategi, bland annat genom deltagande i SCG. Vi har regelbundna avstämningar med Sveriges geologiska undersökning, Naturvårdsverket och

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Viktiga frågor för SCG har varit granskning av rapportering av förvaltningsplanerna, kunskapsunderlag för minimikrav på kvalitet för återanvändning av vatten, kopplingen mellan vatten och jordbruk, bevakningslista för prioriterade ämnen och frågor kring hydromorfologi samt vägledning avseende nya verksamheter och av naturliga förhållanden.

Inom arbetet med den gemensamma genomförandestrategin, CIS, har vi har deltagit i arbetsgrupper för ekologisk och kemisk status, åtgärdsprogram, datainformation, hydromorfologi och nya verksamheter. Vi har bidragit med material och deltagit i expertgruppen för jämförelse av bedömningsgrunder för näringsämnen.

HaV har även deltagit i den föreskrivande kommittén för vattendirektivet som tagit beslut om internkalibrering. Ett beslut som ska garantera jämförbarheten mellan medlemsstaternas biologiska övervakningsresultat.

Vi har varit med och lett en aktivitet om effektbaserade övervakningsmetoder och bedömningsgrunder för miljögifter. HaV är också ansvarig för rapporten om framtagande av miljökvalitetsnormer för silver inför revideringen av direktivet om prioriterade ämnen.

Havsförvaltning enligt havsmiljödirektivet

Liksom för vattenförvaltningen sker samordningen mellan medlemsstaterna och EU-kommissionen framför allt inom den gemensamma genomförandestrategin.

HaV deltar i arbetet och samordnar även det svenska deltagandet i olika möten inom EU.

Regional samsyn och samordning i ett globalt perspektiv

FN-mötet i juni 2017 om hållbarhetsmål 14, Hav och marina resurser, satte havet högt på den globala agendan och Sverige bidrog till det genom att vara pådrivande i arbetet. De regionala havsmiljökonventionerna Helcom och Oskar är plattformar för genomförande av hållbarhetsmål 14 och andra globala konventioner, som till exempel biologisk mångfaldskonventionen. HaV har bistått med rådgivning i planeringen av SDG 14-arbetet i relation till FN:s Regional Seas-program samt kring mervärdet i att arbeta på en regional nivå för samordnad havsförvaltning. Här gavs i synnerhet Oskar och Helcom en möjlighet att dela med sig av sina erfarenheter till omvärlden. Två fall där Sverige aktivt har medverkat presenterades under konferensen som goda exempel, nämligen Helcom:s ”green shipping” initiativ och samarbetet mellan Oskar och North-East Atlantic Fisheries Commission (NEAFC).

Vi presenterade goda exempel på FN-konferensen i New York, planterade nya idéer inom Oskar och Helcom och utvecklade förslag på interregionala samarbeten. Såväl Helcom som Oskar har påbörjat interna samtal om hur SDG 14 ska artikuleras i framtida strategier, bland annat i underlagen inför Helcom:s Ministermöte 2018.

Samordning inom och mellan de regionala havsmiljökonventionerna Helcom och Oskar

Länder som delar ett havsområde behöver ha en gemensam syn på miljö tillståndet och åtgärdsbehovet för att förbättringsarbetet ska kunna vara framgångsrikt. I Oskar och Helcom samarbetar vi med våra grannländer kring hela förvaltningscykeln; samordning av övervakning, statusbedömning, formulering av policy och framtagande av förslag till åtgärder och uppföljning. Inom Helcom och Oskar samordnas också arbetet med EU:s havsmiljödirektiv, och även åtaganden i relevanta globala konventioner.

Arbetet inom Oskar- och Helcom är viktigt för att nå de nationella miljö kvalitetsmålen *Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Giftfri miljö* och *Ett rikt växt- och djurliv*. Helcom Baltic Sea Action Plan är starkt relaterat till miljömålen.

Sveriges representant i Oskar valdes till ordförande under 2017, vilket öppnar för nya möjligheter att påverka det framtida arbetet.

Regional samordning för havsmiljödirektivet

Sverige arbetar aktivt inom konventionerna Helcom och Oskar som en del i genomförandet av havsmiljöförordning (2010:1341) som införlivar EU:s havsmiljödirektiv i svensk lagstiftning. Konventionsarbetet kopplades under 2017 ännu tydligare till havsmiljödirektivet genom Kommissionsbeslut 2017/848 som anger att bland annat tröskelvärden ska beslutas gemensamt av länderna per havsregion. Helcom och Oskar kommer mer och mer att utgöra en plattform för diskussion och tolkning av havsmiljödirektivet och dess innebörd för regionalt arbete.

På uppdrag av HaV deltar svenska experter i arbetet med indikatorer som bedömer hälsotillstånd, utbredning och populationsstorlek av sälar, fiskesamhället, påverkan från miljögifter, buller och marint skräp. När det gäller Östersjön är svenska experter ledande i indikatorutvecklingsarbetet. Inom Helcom-gruppen State & Conservation beslutades 2017 om 31 indikatorer som inkluderades i analysen för tillståndet för ekosystemen (HOLAS II rapporten).

Sverige har ansvarat för att uppdatera elva ”Monitoring guidelines”, främst kopplade till övervakning av vattenkemi. Riktlinjerna kommer att förbättra samordningen av övervakning i Helcom-länderna och ligger därmed till grund för en koordinerad bedömning av miljö tillståndet i Östersjön.

Sverige är också mycket aktivt i gruppen som arbetar med indikatorer för biologisk mångfald inom Oskar (COBAM). 2017 levererade COBAM 17 indikatorrapporter som beskriver biologisk mångfald i Oskarområdet.

Helcom färdigställde under 2017 en första version av en statusbedömningen för Östersjön (HOLAS II), och Oskar publicerade en motsvarande för Nordostatlanten (Intermediate Assessment 2017). Dessa rapporter har remitterats inom Sverige för synpunkter och utgjort underlag till den inledande bedömningen av havsmiljöns tillstånd enligt havsmiljöförordningen.

Helcom arbetar även med utveckling av samhällsekonomisk analys och havsplaneringsfrågor.

Det åtgärdsarbete som bedrivs via regionala åtgärdsplaner och program inom Helcom och Oskar ingår bland annat hantering av bidragsmedel,

metodutveckling, utredningar och underlag för fysiska åtgärder. Uppföljningen av åtgärderna sker inom Helcom via det webb-baserade verktyget Helcom Explorer, som vidareutvecklats under året. Tillsammans med Tyskland har Sverige varit ledande i att skapa motsvarande webb-baserade uppföljningsinstrument inom ramen för Oskar.

HaV har stöttat regeringskansliet med underlag inför ordförandemöten inom konventionerna. HaV har samordnat Sveriges medverkan i flera grupper och undergrupper till Helcom och Oskar, och flera utredare från myndigheten har arbetat inom grupperna. Vidare har HaV varit värd för vissa arbetsgruppsmöten under 2017 och arrangerat relaterade workshops. HaV har även deltagit i förberedelserna inför Helcom:s ministermöte 2018.

Regional samordning av skydd för hotade arter och habitat

De regionala havsmiljökonventionernas arbete kring hotade arter och habitat kopplar direkt till våra nationella åtaganden inom konventionen för biologisk mångfald, och de nationella miljömålen. Inom Oskar och Helcom beskriver vi status för dessa arter och habitat och fattar beslut om rekommendationer för nationella och gemensamma åtgärder.

Helcom har nyligen antagit en rekommendation om hotade arter, vilken utgör en grund för regionalt samarbete kring åtgärder. Under 2017 har Sverige tagit initiativ till bilateralt samarbete med Finland kring harr.

HaV var värd för Helcoms State & Conservation möte VI i Uppsala, och i samband med det ansvarade HaV för genomförande av en workshop om rödlistning. På workshopen diskuterade experter från sex länder runt Östersjön hur rödlistning kan vidareutvecklas och uppdateras fram till 2020.

Inom Oskar bedrivs arbetet med hotade arter och habitat huvudsakligen genom subgruppen POSH. Sverige har aktivt medverkat i gruppens arbete med att ta fram en färdplan för kollektiva åtgärder, och planera för genomförande av åtgärder genom fleråriga aktionsplaner.

Inom POSH har Sverige, tillsammans med Storbritannien, vidareutvecklat sitt förslag på en övergripande metod för statusbedömning av hotade arter och habitat, och tagit fram ett förslag på strategi för kommande bedömningsarbete. Förslagen kommer att formellt behandlas av Oskar 2018. Statusbedömningen är central för arbetet med hotad biologisk mångfald, bland annat som ett sätt att utvärdera effekten av genomförda åtgärder.

De åtgärder som Sverige behöver genomföra nationellt utifrån Oskars och Helcoms rekommendationer om hotade arter och habitat, samordnas så långt möjligt med de nationella åtgärdsprogrammen för hotade arter och naturtyper. Under 2017 har ett omfattande arbete pågått med ett antal åtgärdsprogram som innefattar arter eller habitat som listas inom Oskar och/eller Helcom. Som exempel kan nämnas åtgärdsprogrammet för ålgräsängar samt det kunskapsuppbyggande åtgärdsprogrammet för makrofyter, som båda fastställts under 2017.

Regional samordning kring marina skyddade områden

HaV har varit delaktig i utvärderingen av Helcom marine protected areas (MPA) och vid framtagande av en färdplan för det framtida arbetet med nätverket av skyddade områden.

Ospars arbete med marina skyddade områden har fokuserat på:

- Kunskapsuppbyggnad samt komplettering av MPA-databasen med information om arter och habitat, mänsklig påverkan samt förvaltning av marina skyddade områden.
- Bedömning av ekologisk koherens eller sammanhang inom nätverket av skyddade områden, och fortsatt metodutveckling för ekologisk koherensanalys.

Regional samordning kring reduktion av belastning på Östersjön

Det pågår ett omfattande arbete inom Helcom för att minska belastningen på Östersjön. Exempelvis har HaV ett samordningsansvar för Helcoms grupp Pressure som arbetar för att kartlägga och föreslå åtgärder för att reducera belastningen från samhällets aktiviteter i och runt Östersjön. Fokusområden under året har varit näringsämnen, undervattensbuller, marint skräp och farliga ämnen. Ländernas åtaganden när det gäller belastning av näringsämnen följs upp genom PLC (Pollution Load Compilation) programmet, inför ministermötet 2018. HaV driver frågan om hållbara åtgärder mot internbelastning, och arrangerade tillsammans med Finland en expertworkshop i Göteborg under hösten 2017. Det finns flera kunskapsluckor som måste fyllas innan man kan utföra storskaliga åtgärder.

Rekommendationen om hållbart nyttjande av avloppsslam blev antagen av Helcom under 2017. HaV har tillsammans med Naturvårdsverket drivit Sveriges synpunkter under framtagandet, samt definierat återrapporteringskravet. Rekommendationen syftar till att höja kvalitén på avloppsslam så att näringsämnen kan återanvändas.

För att främja effektivt samarbete mellan Oskar och Helcom, höll HaV en gemensam Helcom-Oskar workshop kring undervattensbuller. Ospars experter tog del av arbetet inom Helcom med kontinuerligt undervattensbuller medan Helcom experter drog nytta från Ospars arbete med impulsivt buller till exempel från pålning. Även medlemmar ur EU:s expertgrupp om undervattensbuller deltog, vilket bäddar för att arbetet går i linje europeiska metoder och standarder.

Hav har arbetat aktivt med samhällsekonomisk analys inom Helcom och varit delaktig i projektet SPICE, som är ett EU-finansierat projekt. En del av syftet med SPICE är att utveckla och genomföra socioekonomisk analys på regional nivå. Inom ramen för projektet har en ekosystemtjänstanalys för Svenska havsområden genomförts, vilket utgjort en viktig del av den samhällsekonomiska analys som ingår i HaV:s inledande bedömning enligt havsmiljöförordningen.

Vattenförvaltning – samverkan med nordiska länder

Inför möten inom det EU-gemensamma arbetet har HaV samverkat med de nordiska länderna för att ta fram gemensamma ståndpunkter. Vi har även tagit fram ett samverkansavtal med Norge för utvidgat samarbete kring vattenkraft och övervakning, inklusive kartläggning.

Vidare har HaV varit aktiva i planeringen, genomförandet och deltog i gemensam nordisk konferens, "Towards an optimal implementation of the WFD in an Nordic perspective" i Trondheim i september 2017.

Torneälvens avrinningsområde

HaV har tagit ansvar för slutrapportering av Handlingsplan för Torneälvens avrinningsområde – vattenförvaltning och översvämningsplanering. Sverige och Finland utarbetar en gemensam handlingsplan för hur vattenförvaltningsarbetet och hantering av översvämningsrisk i Torneälvens avrinningsområde ska harmoniseras mellan länderna. HaV medverkade i Vattenparlamentet för Torneälven i oktober 2017.

Vattenförvaltning – samverkan i Sverige

Många myndigheter, kommuner, verksamheter och intressen berörs av vattenförvaltningen. HaV ska vara pådrivande, stödjande och samlande i arbetet och har ett särskilt ansvar för att samordna vattenmyndigheterna.

Samverkan inom vattenförvaltningen organiseras genom en styrgrupp och en koordineringsgrupp. HaV leder styrgruppen med chefer från Sveriges geologiska undersökning (SGU) och SMHI för vattenförvaltningsarbetet som innefattar vad Sverige behöver utföra fram till 2021.

Ett antal myndighetsövergripande projekt har initierats av styrgruppen under 2017, exempelvis dataförsörjningsprojektet. Det definierar behovet av miljöinformation inom vattenförvaltningen, och kommer att utgöra underlag för viktiga beställningar inom området.

HaV leder även koordineringsgruppen som följer på respektive myndighet, säkerställer informationsutbyte och identifierar behov av vägledning. Gruppen är också en plattform för informationsutbyte kring det EU-gemensamma arbetet.

HaV:s uppdateringar av föreskrifter och vägledningar är viktiga verktyg för samordning av vattenförvaltningen. De kompletteras med utbildning/workshops och med frågor och svar på vår hemsida.

Inom vattenförvaltningen samverkar vi också om övervakning genom "Strategisk grupp för övervakning enligt vattenförvaltningens behov", genom Länsrådsgrupp 6 och Vattenstrategiska chefsgruppen, genom samverkan i SamHav (samordningsgruppen för havs- och miljöfrågor) samt i ett stort antal fora med olika intressenter och organisationer som exempelvis Havs- och vattenmiljörådet och Nationell samverkan med Näringslivet.

Samverkan om åtgärdsarbete

HaV leder en bred samverkan kring genomförandet av åtgärder inom havs- och vattenförvaltningen. Där deltar samtliga myndigheter som har ansvar i vatten- och havsmiljöförvaltningens åtgärdsprogram samt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Livsmedelsverket, Energimyndigheten, Riksantikvarieämbetet, SMHI och Sveriges Lantbruksuniversitet. SAMHATT (samordning havs- och vattenförvaltning för genomförande av åtgärdsprogram) hanterar också två av Miljömålsrådets åtgärdsprogram om gemensam planering för genomförandet av åtgärdsprogrammen.

EU-rapportering inom vattenförvaltningen

HaV är rapporteringsansvarig myndighet med ett övergripande koordinerande ansvar för rapportering till EU. Sveriges rapportering av vattendirektivet lämnades den 12 april 2017, det vill säga drygt ett års försening. Förseningen berodde dels på regeringsprövning av åtgärdsprogrammen, dels på att vattenmyndigheterna inte levererade informationen enligt HaV:s föreskrifter. HaV har gjort en intern utvärdering av rapporteringsprocessen för att förbättra framtida hantering.

Med erfarenhet från rapporteringen 2017, har HaV startat ett gemensamt återrapporteringsprojekt mellan HaV och vattenmyndigheterna för att säkerställa att information finns på plats för interimsrapportering av vattenförvaltningens åtgärdsprogram i december 2018.

Samverkan om vatten och översvämning

HaV har en överenskommelse med MSB om samverkan i arbetet med översvämnings- och vattenförvaltningsförordningarna. Vi har gemensamt beställt en genomgång av vatten- och översvämningsdirektivet för att beskriva synergier och konflikter samt ett resonemang för hur man ska gå tillväga när konflikt-situationer uppstår mellan direktiven.

Slutsatserna är bland annat att det skulle behövas uppdateringar i miljöbalken, förordningar, styrmedel, samt gemensamma vägledningar för hantering av klimatförändringarnas konsekvenser för vattnets kvalitet och kvantitet.

Havsmiljöförvaltning i Sverige

HaV har ansvar för genomförandet av havsmiljöförordningen och havsmiljödirektivet. Syftet är att uppnå eller upprätthålla god miljöstatus i den marina miljön 2020. Genomförandet av havsmiljödirektivet är också viktiga för att uppnå miljökvalitetsmålen.

Inledande bedömning av miljö tillståndet

HaV har tagit fram ett samrådsunderlag för den inledande bedömningen av miljö tillståndet samt social och ekonomisk analys av nyttjandet av havet, inför samrådet under 2018. Samordning sker med arbetet i de regionala bedömningarna (Ospar IA 2017 och Helcom HOLAS).

Maritima strategin

Regeringsuppdraget om modell och indikatorer för uppföljning av den maritima strategin redovisades till näringsdepartementet i februari 2017. Redovisningen omfattade en modell för hur uppföljningen av den maritima strategin kan avgränsas och bemannas med rätt kompetenser från berörda myndigheter. Den redovisade modellen är en samverkansmodell där de olika aktörerna samlas kring hållbarhetsfrågan inom de sex avgränsade områden där indikatorer ska formas. Den 6 april fick myndigheten fortsatt uppdrag att ta fram indikatorer och genomföra den fördjupade uppföljningen för 2017.

I arbetet samverkar vi med Transportstyrelsen, SCB, Jordbruksverket, Tillväxtverket, Energimyndigheten och Boverket, där Transportstyrelsen har en samlade roll i arbetet för sjötrafikområdet.

Blå tillväxt och innovationer

Under året har HaV bevakat frågor om blå tillväxt och den maritima strategin, och deltagit i Västra Götalands maritima kluster och andra liknade svenska initiativ. HaV är även med i myndighetsgruppen Team Sweden Smart Cities som initierats av UD, och har stöttat flaggskeppsprojekt under Östersjöstrategin där årets konferens samlade frågor inom blå näringsutveckling och havsplanering. Myndigheten har även aktivt studerat det nationella innovationssystemet för att identifiera hur mer blå innovation kan främjas.

Miljöprövning

HaV deltar i ett stort antal miljöprövningsprocesser, som är ett viktigt verktyg för att nå miljömålen och målen i EU-direktiven, se tabell 14.

Vi har gjort en översyn av hur vi ska prioritera bland tillståndsärenden i mark- och miljödomstolen. När det gäller miljöpåverkande verksamheter prioriterar HaV särskilt ärenden som rör stora muddringar och utfyllnader i vatten, nya hamnar, havs- eller sjöbaserad vindkraft, vattenkraftverk, vattenreglering, stora miljöfarliga verksamheter såsom pappersbruk, metallindustrier och gruvor med utsläpp till vatten samt vattenbruk.

I flertalet ärenden samverkar vi med andra nationella myndigheter och länsstyrelserna i miljöprövningsprocessen.

Tabell 14. Prestation yttranden i tillståndsärenden enligt miljöbalken

Typ av yttrande	2017	2016	2015
Yttranden till mark och miljödomstol, mark- och miljööverdomstol, antal	74	114	106
Remissyttranden till andra myndigheter, antal	25	42	48
Samrådsyttranden (kommuner, enskilda, konsulter med flera), antal	13	30	28
Summa	112	186	182
Totalt antal inkomna ärenden	1 010	1 025	986
HaV:s kostnad inklusive OH, tkr	3 484	4 572	4 688
HaV:s kostnad exklusive OH, tkr	2 277	2 805	2 894

Kommentar till prestation yttranden i tillståndsärenden enligt miljöbalken

Eftersom OH-kostnaden är 10 procentenheter lägre 2017 (53%) än 2016 (63%) redovisar vi kostnaden både inklusive OH och exklusive OH i årets tabeller för prestationer.

Se tabell 6, sid 21 för redovisning av OH.

Prestationen visar antalet inkomna ärenden från domstolar, andra myndigheter och övriga intressenter, hur många av dessa remisser som HaV yttrat sig över och vad detta kostat.

Förutom att yttra sig över mål i domstol deltar HaV i ett antal huvudförhandlingar i miljöbalksprövningsmål varje år. Arbetet inför och medverkan vid dessa förhandlingar visas endast som kostnad i tabellen ovan.

Myndigheten har under året prioriterat hårt bland ärenden och lagt mycket tid på komplicerade och principiellt viktiga mål samt arbete med vägledning i större utsträckning jämfört med tidigare år.

Prövning av vattenverksamhet

Muddring, dumpning

Under året har vi engagerat oss i utbyggnaden av farleden in till Luleå hamn, den så kallade Malmporten. Utbyggnaden innebär mycket omfattande muddrings- och dumpningsarbeten och kommer pågå under flera år. HaV har överklagat tillståndet till Svea Hovrätt (Mark- och miljööverdomstolen) eftersom sediment med mycket höga halter av det giftiga ämnet tributyltenn (TBT) skulle komma att dumpas i havet. Massorna bör istället återanvändas inom Luleå hamn, en lösning som ligger mer i linje med miljömålen *Hav i balans samt levande kust och skärgård* och *Giftfri miljö*.

Vattenkraftsärenden

Prövning av tillstånd för vattenkraftverk kan gälla små eller stora kraftverk, omfattade eller begränsade ändringar och ombyggnationer och kan beröra vattendrag och sjöar med begränsade eller höga naturvärden. Vi engagerar oss

främst i de ärenden som berör vattendrag och sjöar med höga naturvärden. Under året har vi bland annat yttrat oss i ärenden som gäller Stornorrfors (Umeälven/Vindelälven), Spjutmo, Blyberg, Väsa (Österdalälven), Bergfors Övre och Nedre kraftverk (Rösteån) samt Blankaström i Emån där vi drivit frågor om fiskpassager. Våra yttranden utgår från miljömålet *Levande sjöar och vattendrag*.

Prövning av miljöfarlig verksamhet

Under året har vi medverkat i prövningar inom flera industribranscher som har eller kan få stor påverkan på hav, sjöar och vattendrag.

Kemisk industri

En av de stora kemiska industrierna har lämnat en prövotidsredovisning för etablering av en ny fabrik. Vår medverkan i prövningen har bidragit till att ansökan i tillräcklig grad belyste effekterna i havet av de ämnen som släpps ut samt att vi har ställt adekvata frågor om säkerhetssystem för att minska risken för stora olycksutsläpp. Vi har även yttrat oss över villkoren för verksamheten. Vår medverkan bidrog till att utsläppen till havet blev så låga som möjligt och därmed även till minskad risk för påverkan på kemisk och ekologisk status för den aktuella vattenförekomsten.

Skogsindustri

EU:s branschvisa krav på bästa tillgängliga teknik, BAT, ska vara uppfyllda senast september 2018 när det gäller rening, kontroller och utsläppsnivåer inom massa-, papper-, och kartongindustrin.

Pappers- och massaindustrierna är belägna vid hav, sjöar och vattendrag för att kunna ta in råvatten till processen och kylvatten. Det som släpps ut är renat processvatten och uppvärmt kylvatten med relativt stora utsläpp av framför allt organiska ämnen som kväve, fosfor och suspenderade ämnen, samt klororganiska föreningar, klorater och metaller. Under året har vi lämnat yttranden i fyra tillståndsansökningar för olika pappersbruk, för ytterligare skyddsåtgärder för att minska utsläppen till vatten.

Metallindustri

Vi har under året deltagit i prövotidsutredningar för flera metallindustrier där utsläpp sker till både hav och vattendrag. Utsläppen har handlat om stora nitratutsläpp men också tungmetaller (till exempel kvicksilver, bly och kadmium), dioxiner och kylvattenutsläpp.

Gruvindustrin

Vi har deltagit i två gruvärenden, ett samråd och ett tillståndsärende. I dessa ärenden har det handlat om fram för allt stora metallutsläpp och att miljökvalitetsnormen för ekologisk status riskerar att inte nås.

Små avlopp

Vi har yttrat oss till Mark- och miljööverdomstolen (MöD) i två överklagade ärenden som rör små avlopp. Det ena ärendet avser en ansökan om ett minireningsverk på en skärgårdsö på östkusten där HaV anser att ansökningar om tillstånd för minireningsverk ska prövas restriktivt på grund av de följder som kan förväntas vid en generell tillståndsgivning av sådana anläggningar. MöD ansåg i likhet med HaV att det är rimligt att anläggningar som installeras på skärgårdsöar i Östersjön ska uppfylla kraven på hög skyddsnivå och att höga krav på anläggningens funktion bör ställas. Vidare ansåg MöD att den ansökta anläggningen uppfyller kraven på hög skyddsnivå och är tillåtlig under förutsättning att det finns ett giltigt serviceavtal.

Det andra ärendet avser frågan om det är skäligt att ställa krav på kväverening för en kommunal avloppsanläggning (dimensionerad för 360 personer). HaV anser generellt att om krav på kvävereduktion ska ställas bör det vara miljömässigt motiverat eftersom det är kostsamt och tekniskt komplicerat att införa kvävereduktion i mindre anläggningar. Domstolen har bekräftat HaV:s tolkning av regelverket i sitt domslut, att bedömningen måste göras utifrån naturgivna och andra förutsättningar för området i fråga och att krav på kvävereduktion i anläggningar av den aktuella storleken ska vara miljömässigt väl motiverade.

Vattenbruk

Vi har medverkat i prövningen av flera ärenden som gäller tillstånd till fiskodling i öppna kassar. Sådan fiskodling ger utsläpp av näringsämnen och organiskt material som kan ge negativa effekter på vattenmiljön. En viktig uppgift för HaV är att bevaka att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs. I ett av ärendena överklagade vi tillstånd till fiskodling som släpper ut betydande mängder näringsämnen till vattenförekomster med måttlig respektive otillfredsställande status på grund av övergödning. HaV ansåg att belastningen av näringsämnen måste minska för att miljö kvalitetsnormen ska kunna följas. Vi anser även att denna inställning stödjer genomförandet av miljömålet Ingen övergödning

Svea Hovrätt (Mark- och miljööverdomstolen) har efter det beslutat att fiskodling inte kan tillåtas på den aktuella platsen.

I ett annat ärende, en fiskodling i Storsjön (M 1425-17), har Svea hovrätt också meddelat dom. I HaV:s yttranden till Mark- och miljödomstolen och Mark- och miljööverdomstolen var vår bedömning att öppen kassodling med direktutsläpp till recipient inte är bästa möjliga teknik. Vi ställde oss positiva till bolagets förslag om att huvuddelen av produktionen skulle ske med ny teknik, så kallat halvslutna kassar. Mark- och miljööverdomstolen avslog dock ansökan med motiveringen att man ifrågasätter om öppna kassar, utan möjlighet att samla upp eller rena utsläppen, utgör bästa möjliga teknik. Höga krav måste ställas på bolagets redovisning av alternativ teknik i miljökonsekvensbeskrivningen, vilket ska redovisas för remissmyndigheter och sakägare inför prövningen.

Övriga verksamheter

Vi har under året medverkat i prövningen av Svensk kärnbränslehanterings ansökan om tillstånd till slutförvar av använt kärnbränsle och kärnavfall. Vi deltog även vid delar av huvudförhandlingen i målet. Under processen med byggnation av förvaret kommer en betydande mängd kväve (från sprängmedelsrester) tillföras havsområdet utanför Forsmark, och vi har haft synpunkter på hur miljöeffekter kan undvikas. Vi har bland annat lyft frågan om kompensationsåtgärder för de utsläpp som inte kan åtgärdas. Som resultat av vår medverkan har bolaget presenterat flera förslag på möjliga kompensationsåtgärder, exempelvis anläggandet av en våtmark, och har även åtagit sig att vidta något av de framtagna förslagen.

Vi har även medverkat i remissen av ansökan om tillstånd enligt kontinentalsockellagen för anläggandet av naturgasledningssystemet Nord Stream 2. Vi har lämnat flera yttranden i ärendet, inklusive yttrande i Esbo-samrådet, och har även haft en dialog med bolaget angående deras kommande kontrollprogram. En stor fråga för oss i detta ärende är att bevaka att nödvändiga skyddsåtgärder vidtas för att undvika påverkan på framförallt tumlare inom det utvidgade Natura 2000-området Hoburgs bank och Midsjöbankarna. Till följd av våra synpunkter har bolaget föreslagit att anpassa sin tid för anläggningsarbeten så att den mest känsliga tiden för tumlare kan undvikas. Detta är en skyddsåtgärd som bedöms som mycket viktig för den hotade tumlarpopulationen I Östersjön.

Vi har även lämnat yttranden i pågående prövningar av havsbaserad vindkraft (Stora Middelgrund och Södra Midsjöbanken). Påverkan på tumlare är en viktig fråga som vi bevakar i dessa prövningar.

Vägledning för att pröva gruvverksamhet

HaV medverkar till en förbättrad och med förutsebar prövning av miljöbalken när det gäller gruvor, genom att medverka i den så kallade Gruvdialogen. Här möts gruvnäringen tillsammans med Naturvårdsverket, HaV och SGU för att ta fram en handbok. Den ska ge verksamhetsutövare vägledning i hur de ska beskriva utsläppen till ytvatten från gruvverksamheten i samband med att verksamheten tillståndsprövas. Handboken kommer att ges ut i januari 2018.

Vår medverkan i SGU:s regeringsuppdrag att uppdatera vägledningen för gruvprövning har haft samma syfte.

Reglering inom havs- och vattenförvaltning

Under 2017 har myndigheten meddelat en föreskrift inom havs- och vattenförvaltningsområdet, Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2017:20) om kartläggning och analys av ytvatten enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön (tabell 15).

Tabell 15. Prestation föreskrifter inom miljöområdet

	2017	2016	2015
Föreskrifter inom miljöområdet	1	4	3
HaV:s kostnad inklusive OH, tkr	1 921	2 862	269
HaV:s kostnad exklusive OH, tkr	1 255	1 756	166

Kommentar till prestation föreskrifter inom miljöområdet

Eftersom OH-kostnaden är 10 procentenheter lägre 2017 (53%) än 2016 (63%) redovisar vi kostnaden både inklusive OH och exklusive OH i årets tabeller för prestationer. Se tabell 6, sid 21 för redovisning av OH.

Från och med 2016 redovisar vi kostnaden för samtliga steg i föreskriftsprocessen, från idé till föreskrift vilket även omfattar bl.a. konsekvensanalyser och remissarbete. Tidigare redovisades endast själva utformningen av föreskriften.

Under året har en föreskrift tagits fram inom miljöområdet. Kostnaden för föreskriftsarbetet har minskat. Det beror på att antalet föreskrifter som har tagits fram under året har varit betydligt färre än tidigare år. Det finns dock arbete som utförs, som utgör förberedande arbete och som är nära förbundet med själva föreskrivandet, som medför att det ändå finns kostnader.

Föreskrifter

Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om kartläggning och analys

HaV har reviderat Naturvårdsverkets föreskrifter om kartläggning och analys (NFS 2006:1) som därmed har överförts till föreskrifter i Havs- och vattenmyndighetens HVMFS-serie.

Aktuella föreskrifter reglerar detaljer kring vattenförvaltningens grundläggande information. Föreskrifterna omfattar principer och ansvar för utpekande av ytvattenförekomster och hur dessa ska ID-sättas samt hur vattenförekomsterna ska kategoriseras och typindelas. Vidare regleras i föreskrifterna hur påverkan ska beskrivas och dokumenteras för respektive vattenförekomst och vilken betydande påverkan som identifieras. Föreskrifterna reglerar också vilken data, hur, var och under vems ansvar dessa data ska hanteras och lagras samt garanterar spårbarhet för uppdateringar och korrigeringar av underlag och bedömningar.

Revideringen av föreskrifterna har främst avsett omarbetning av vattenförvaltningens digitala informationsstruktur avseende ID-sättning av vattenförekomster, indelning av vattenförekomster och typtillhörighet samt möjligheter till gruppering. Uppdateringen har också inkluderat förtydliganden kring definitioner och krav, samt justeringar av rent redaktionell karaktär. Revideringen har syftat till att underlätta leverans av information som kommissionen behöver för att följa upp och utvärdera hur Sverige genomför Vattendirektivet.

Övriga föreskrifter och vägledningar

Översyn av havsmiljöföreskriften

Ett betydande arbete har utförts under året inför en uppdatering av föreskrifterna (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer i Nordsjön och Östersjön. Vissa indikatorer uppdateras och föreskrifterna anpassas till EU-kommissionens beslut 2017/848 om kriterier och metodstandarder för god miljöstatus i marina vatten.

Under året har indikatorer som beskriver god miljöstatus (GES) uppdaterats och nya indikatorer har tagits fram.

Miljö kvalitetsnormer med indikatorer som relaterar till olika belastningar håller på att ses över, uppdateras och kompletteras.

Det nya kommissionsbeslutet och direktivet om en ny bilaga III till havsmiljödirektivet kräver vissa ändringar i havsmiljöförordningen, vilket HaV har uppmärksammat miljö- och energidepartementet på.

Revidering av bedömningsgrunder för statusklassificering inom vattenförvaltningen

Under året har arbetet med interkalibreringen av biologiska bedömningsgrunder slutförts och godkänts av EU-kommissionen. Arbetet har genomförts med godkänt resultat för samtliga biologiska bedömningsgrunder inom alla kategorier ytvatten.

Flera uppdrag om utveckling av biologiska och fysikalisk-kemiska bedömningsgrunder har lämnats till främst SLU (Sveriges lantbruksuniversitet) och SMHI. Syftet är att överföra resultatet från forskningsprojektet WATERS till biologiska bedömningsgrunder och att komplettera med förbättrade fysikalisk-kemiska bedömningsgrunder.

En gemensam nordisk databas har byggts upp för utveckling av nordiska fysikalisk-kemiska bedömningsgrunder.

HaV har tagit initiativ till ett projekt med SMHI, HMI (havsmiljöinstitutet) och Århus universitet för att utveckla ett automatklassificeringsverktyg för ytvatten. Verktyget hämtar data från datavärden och genomför stegvis klassificering till ekologisk status samt gör en osäkerhetsbedömning för klassificeringen i fråga. Resultatet kan sedan användas som utgångspunkt vid klassificeringen och blir ett underlag som inte är beroende av tolkningar av hur bedömningsgrunderna ska tillämpas. Verktyget är unikt ur ett europeiskt perspektiv och rörer internationell uppmärksamhet.

Ny strategi för vägledning

HaV har under året börjat arbeta efter en ny strategi för vägledning med fler PM, rapporter och skrivelser och färre långa vägledning som kan upplevas som komplexa. Vi prioriterar vad som är viktigast att vägleda kring, och vi använder frågor och svar på webben för att skapa tydlighet. När vi tar fram vägledning arbetar vi tillsammans med vattenmyndigheterna och involverar länsstyrelserna, som är de huvudsakliga användarna.

Vägledning för riskbedömning och identifiering av betydande påverkan från miljögifter i ytvatten

Riskbedömning av vattenförekomster och identifiering av betydande mänskliga påverkanskällor är centrala moment för att kunna optimera övervakning och åtgärdsprogram. För att kunna identifiera för vilka vattenförekomster det finns en risk att kvalitetskraven som rör miljögifter inte uppnås krävs ett något annorlunda angreppssätt än för till exempel näringsämnen. Att analysera miljögifter är dyrt och det handlar om ett mycket stort antal tänkbara ämnen med väldigt varierande egenskaper, liksom ett mycket stort antal potentiella källor.

Vi håller därför på att ta fram en vägledning som beskriver lämplig arbetsprocess för riskbedömning och identifiering av betydande påverkan från miljögifter. Vi ser också över vilka uppgifter som behöver ingå i det register för utsläpp och spill som ska upprättas.

En generell vägledning för identifiering av mänsklig verksamhets betydande påverkan och riskbedömning av ytvattenförekomster håller också på att tas fram på HaV och ska remitteras inom kort.

Föreskrift för Särskilda Förorenande Ämnen (SFÄ)

HaV:s klassificeringsföreskrift (HVMFS 2013:19) innehåller bedömningsgrunder för så kallade ”särskilda förorenande ämnen”. Dessa värden används vid klassificering av ekologisk status där ämnen och värden fastställs av respektive medlemsstat. Vattenmyndigheterna rapporterade under 2016 in ett behov av bedömningsgrunder för ytterligare ämnen, och en arbets- och referensgrupp har etablerats. I arbetsgruppen ingår, förutom HaV, även Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen och Läkemedelsverket. HaV har också en överenskommelse med Stockholms universitet om att få stöd med litteratursökning och granskning av publikationer samt förslag på värden för nya ämnen.

Under året har fokus särskilt legat på att ta fram underlag för att kunna etablera bedömningsgrunder för bland annat nitrat och sulfat, siloxaner, imidaklopid (bekämpningsmedel) och ciprofloxacin (antibiotika).

Vägledning om orimliga kostnader i samband med sättande av undantag

Tidigare har metoder för sektorernas betalningsförmåga tagits fram och under året har uppdrag om bland annat betalningsvilja redovisats. Underlagen kommer att användas i kostnads-nyttanalyserna. Arbetet bedrivs i form av ett projekt där Naturvårdsverket, SGU och vattenmyndigheterna är involverade och där även en extern referensgrupp har inrättats med representanter från näringslivet och ett antal olika organisationer. En metod för hur orimliga kostnader ska hanteras i samband med sättande av undantag håller nu på att tas fram. Arbetet beräknas vara klart i slutet av 2018.

Vägledning för kraftigt modifierade vatten samt vägledning om undantag och sänkta krav i områden med markavvattning

De befintliga vägledningarna för utpekande av kraftigt modifierade vatten och vägledning för kraftigt modifierade vatten med tillämpning på vattenkraft, har under året arbetats om för att förtydliga, korrigera och göra dem mer lättlästa. Vägledningarna ska bidra till att tillämpningen av kraftigt modifierade vatten och fastställandet av ekologisk potential sker på ett tydligt och likvärdigt sätt i hela landet.

Vi har också arbetat vidare med vägledning om undantag och sänkta kvalitetskrav i områden med markavvattning där kraftigt modifierade vatten också kan tillämpas.

Vägledning för biologiska bedömningsgrunder samt Rimlighets/osäkerhets/expert-bedömning

Förslag till vägledning för biologiska bedömningsgrunder har arbetats fram och remitterats i slutet av året. De baserar sig på resultat från forskningsprojektet WATERS.

Vägledning för grundläggande och kompletterande åtgärder

HaV har under året gett fortsatt vägledning om grundläggande och kompletterande åtgärder för god vattenkvalitet. Detta har skett i informell form genom samarbete med vattenmyndigheterna och Jordbruksverket inom ramen för EU-projektet LIFE IP Rich Waters.

Vägledningsarbetet under 2017 har haft två primära syften:

- Att Jordbruksverket utformar scenarier för nivåer för minskning av näringsämnen och styrmedel för detta, i enlighet med bestämmelserna i vattenförvaltningsförordningen och direktivet.
- Att vattenmyndigheterna utför de analyser och bedömningar som ska ligga till grund för åtgärdsprogrammen 2021.

Riksintressen

HaV kan besluta om riksintressen för fisket och vattenförsörjningen samt i samråd med Naturvårdsverket även riksintressen för naturvård och friluftsliv.

Naturvårdsverket och HaV håller tillsammans med länsstyrelserna på att avsluta arbetet med översyn av områden av riksintresse för friluftsliv. Efter samråd med länsstyrelserna fattade HaV under 2016 beslut om riksintresse för friluftsliv för 88 vattenområden som inte ändrats något inom ramen för det aktuella regeringsuppdraget och under 2017 fattades beslut om ytterligare 142 områden efter fördjupade samråd med länsstyrelserna.

Tillsynsvägledning

HaV ska ge tillsynsvägledning i frågor om miljö kvalitetsnormer för vatten och havsmiljön, vattenverksamhet, enskilda avlopp (små avloppsanläggningar), vattenskyddsområden, skydd av grundvatten, dumpning av avfall samt fiske och vattenbruk. Vår treåriga plan för tillsynsvägledning ses över och uppdateras årligen.

Vi samverkar med de centrala tillsynsvägledande myndigheterna inom Tillsyns- och föreskriftsrådet för att samordna gemensamma tillsynsvägledande aktiviteter.

Tillsynsvägledning ges på flera olika sätt, i form av handläggarträffar, vägledningsrapporter, webbsidor, telefonsamtal och e-post.

Tabell 16 visar HaV:s kostnad för tillsynsvägledning.

Tabell 16. Prestation tillsynsvägledning

	2017	2016	2015
Tillsynsvägledning genom skrivna vägledningsdokument i rapportform, via HaV:s webbplats, telefonsamtal och mejl.			
Handläggarträffar, antal	10	10	20
HaV:s kostnad inklusive OH, tkr	4 934	5 249	3 402
HaV:s kostnad exklusive OH, tkr	3 225	3 220	2 100
Kommentar till prestation tillsynsvägledning			
<i>Eftersom OH-kostnaden är 10 procentenheter lägre 2017 (53%) än 2016 (63%) redovisar vi kostnaden både inklusive OH och exklusive OH i årets tabeller för prestationer. Se tabell 6, sid 21 för redovisning av OH.</i>			
<i>HaV:s tillsynsvägledning, i form av handläggarträffar, samt den totala kostnaden för tillsynsvägledningsarbetet. Omfattningen av vår tillsynsvägledning är något större jämfört med de två senaste åren. Vi har anpassat antalet handläggarträffar efter uttalade behov ifrån tillsynsmyndigheterna och ytterligare utvecklat vår webbplats för att där svara på en större andel av informationsbehovet. Information om små avlopp är fortsatt särskilt efterfrågat. Den ökade kostnaden som redovisas beror bland annat på intensifierat arbete med vägledning inom områdena vattenverksamheter, vattenbruk och miljö kvalitetsnormer.</i>			

Vattenverksamhet

Under året har vi genomfört en handläggarträff för länsstyrelserna för att ge vägledning för tillsyn och prövning om muddring, vattenuttag samt om anmälningspliktiga vattenverksamheter, vilka är tre vanligt förekommande ärendetyper typer av vattenverksamheter hos flera länsstyrelser. Vid handläggarträffen diskuterades senaste rättspraxis från EU-domstolen och Mark- och miljööverdomstolen samt vårt arbete med vägledning kring muddring samt vattenuttag. Dessutom redovisade några länsstyrelser sitt arbete inom de olika områdena.

I samverkan med länsstyrelserna anordnades också en konferens rörande

vattenkraft och dammar för länsstyrelser och särskilt berörda nationella myndigheter. Viktiga frågor som togs upp under konferensen var; prövning och tillsyn enligt miljöbalken, kulturmiljöhänsyn, vattenkraftens roll i energisystemet, miljöåtgärder och eventuell ny lagstiftning.

Under året genomfördes en miljörettsutbildning i samarbete med länsstyrelserna med fokus på vattenverksamhet. Frågor rörande civilrätt, tillsyn och omprövning ingick och diskuterades.

HaV stödjer länsstyrelsernas fiskeutredningsgrupp med medel för framtagande av underlagsmaterial som kan användas i prövning och tillsyn.

Samverkan mellan HaV och länsstyrelserna om hur en mer dialogbaserad tillsyn kan utvecklas har påbörjats. De av regeringen aviserade ekonomiska tillskotten till miljöåtgärder vid dammar och kraftverk har också varit föremål för samverkan. Denna samverkan kommer att fortsätta de kommande åren.

Under året har HaV samverkat med Naturvårdsverket i deras rapportering till regeringen enligt 1 kap 28 § miljötillsynsförordningen för att följa upp tillsynen av vattenverksamheter. Förutom detta har HaV genomfört en fördjupad studie av länsstyrelsernas tillsyn av vattenverksamheter. Arbetet syftar till att ge underlag för myndighetens prioritering av hur och vad vi ska vägleda om i vissa frågeställningar.

Små avloppsanläggningar

Genom en enkät har vi följt upp länsstyrelsernas tillsynsvägledning till kommunerna för år 2016 avseende små avlopp och länsstyrelsernas tillsyn enligt lagen om allmänna vattentjänster (LAV). Via enkäten konstaterar vi att tiden som länsstyrelserna lägger på tillsynsvägledning inom området ”små avloppsanläggningar” har ökat markant från år 2015 till 2016.

Hur länsstyrelserna arbetar med att stödja kommunerna i deras strategiska arbete med VA-frågor och hur de bedriver tillsyn över kommunens skyldighet att ordna vattentjänster (§ 6 LAV) varierar stort. Hälften av länsstyrelserna saknar en sammanställning på vilka områden som kan vara aktuella för kommunens skyldighet att ordna vattentjänster. I takt med att kommunerna tar fram VA-planer ökar dock kunskapen.

Information om små avloppsanläggningar och VA-planering

Under året publicerade vi åtta nyhetsbrev om små avlopp. Idag har vi drygt 700 prenumeranter av nyhetsbrevet. HaV:s webbplats utvecklades med fler och uppdaterade frågor och svar för att ge snabb och konkret tillsynsvägledning. Uppföljningar av besöksstatistiken visar att våra avloppssidor är välbesökta både av kommuner och privatpersoner. Besöken på avloppssidorna har ökat med cirka 32 % det senaste året jämfört med 2016.

Vi har stöttat länsstyrelsen genom att anordna en tillsynsvägledningsdag för de personer som arbetar inom området små avloppsanläggningar, 20 personer från 18 län deltog. Vi medverkade också vid två av de tillsynsvägledningsträffar som Länsstyrelserna i Västra Götaland och Västerbottens län ordnade för sina kommuner.

Miljö kvalitetsnormer för vattenkvalitet och havsmiljö

Vägledning om hur tillämpning av miljö kvalitetsnormerna för vatten bör ske i tillsyns- och provningsarbetet uppdateras av HaV kontinuerligt.

Miljö kvalitetsnormer för vatten, tillsyn och egenkontroll

Vi har under året arbetat med tillsynsvägledningsprojektet ”Miljö kvalitetsnormer för vatten, tillsyn och egenkontroll”. Projektet ska öka kunskapen och förståelsen för hur miljö kvalitetsnormerna och kraven i vattenförvaltningsförordningen kan kopplas till egenkontroll och tillsyn. Vägledningen omfattar egenkontroll och tillsyn som leder till att reducera utsläpp av näringsämnen till vattenmiljön. Målgrupp för vägledningen är i första hand tillsynsmyndigheter men även verksamhetsutövare kan ha stöd av vägledningen. Tillsynsvägledningen lanseras under 2018 på handläggarträffar och seminarier.

Miljö kvalitetsnormer för vatten vid tillsyn av miljöfarliga verksamheter

Vi deltar i Miljösamverkan Sveriges projekt om miljö kvalitetsnormer för vatten vid tillsyn av miljöfarliga verksamheter. Projektet har stora beröringspunkter med vårt ovan beskrivna projekt och därför är det viktigt att Miljösamverkan Sveriges projekt genomförs i samverkan med oss för att optimera arbetet och undvika dubbelarbete.

Vattenskyddsområden

HaV vägleder kommuner och länsstyrelser i arbetet med att inrätta och omarbota vattenskyddsområden. Syftet med den nationella tillsynsvägledningen är att öka förutsägbarheten i vattenskyddsarbetet och bidra till en effektiv och enhetlig rättstillämpning. Vi agerar på både egna och andras arenor och är delaktiga i relevanta nätverk och projekt med målsättningen att sammanställa och förmedla ny kunskap som har betydelse för olika aktörers arbete inom området.

Under året arrangerade vi en handläggarträff för länsstyrelserna. Träffen stärker nätverket mellan handläggare och förmedlar kunskap och erfarenhet mellan myndigheterna som underlättar det vardagliga arbetet.

Vi har samarbetat med Naturvårdsverket och Metria kring utveckling av handläggningssystemet ”Vic Natur” som innehåller det nationella naturvårdsregistret, däribland alla beslut om vattenskyddsområden. Registret har haft kvalitetsbrister och attributdata har behövt utvecklas för att intressenter ska kunna få den kunskap om vattenskyddsområden som de behöver. Arbetet har inneburit behovsutredning, säkerhetsanalys, teknisk utveckling och testning av ny användarmiljö samt utbildningsinsatser för länsstyrelsernas handläggare. Registret bedöms vara helt uppdaterat och kvalitetssäkrat under 2018.

Skydd av grundvatten

Inom ramen för Miljömålsrådet och i samverkan med HaV, Sveriges geologiska undersökning, Naturvårdsverket och länsstyrelserna, genomför Trafikverket projektet ”kostnadseffektivare vattenskydd”. Syftet är att arbeta fram ett gemensamt förhållningssätt kring frågor om befintlig infrastruktur och grund- och

ytvattenmiljöer. Utgångspunkten är Trafikverkets metod att ta fram kostnads-effektiva åtgärder för vattenskyddet samt att alla deltar i flera konkreta åtgärdsvalsstudier. Åtgärdsvalsstudierna är slutförda. Möte med gruppen har genomförts med positiva erfarenheter från Trafikverkets arbetssätt.

En ny samverkansåtgärd är initierad av HaV, en gemensam planering för genomförandet av vatten- och havsmiljöförvaltningens åtgärdsprogram.

Vattenbruk

Vi har löpande lämnat tillsynsvägledning om vattenbruk till tillsynsmyndigheter gällande lagkrav och odlingars belastningar på vattenmiljön. Under året har vi också satt igång ett mer riktat arbete kring begreppet ”bästa möjliga teknik” enligt miljöbalken.

HaV har tillsammans med Jordbruksverket hållit en workshop om beräkningsmodeller och odlingstekniker kopplat till vattenbruk. Det var ett möte mellan bransch, konsulter, forskare och myndigheter med syfte att informera, utbyta erfarenheter samt identifiera kunskapsbrister och behov av insatser, både i vägledningssyfte och främjandesyfte.

Dumpning av avfall

Vi har under 2016–2017 tagit fram en vägledning om dumpning av snömassor i hav, sjöar och vattendrag. Att dumpa snö är inte tillåtet, snö räknas som avfall när det blir fråga om kvittblivning. Dispens från förbudet kan sökas hos länsstyrelsen. Vägledningen är avsedd främst för länsstyrelser och kommuner. Syftet med vägledningen är att skapa en mer enhetlig tillämpning av reglerna kring dumpning och dispenser.

Tillsyn över genetiskt modifierade organismer

HaV har enligt miljötillsynsförordningen ansvar för tillsynen i fråga om innesluten användning och avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade vattenlevande organismer samt ansvar för utsläppande på marknaden av produkter som innehåller eller består av genetiskt modifierade vattenlevande organismer.

Under våren 2017 fick myndigheten information om ett danskt beslag av ”Glofish”, ett samlingsnamn för genmodifierade akvariefiskar som har försetts med gener från koraller och maneter som gör det möjligt för fiskarna att producera fluorescerande proteiner. Det gör att fiskarna blir självlysande i starka, spektakulära färger som inte förekommer naturligt hos arterna.

I informationen fanns uppmaningar till medlemsländerna att efterleva sina skyldigheter enligt artikel 4.5 i direktiv 2001/18/EG och vidta de kontrollerande åtgärder som bedöms ändamålsenliga samt informera EU-kommissionen om vilka åtgärder som vidtagits.

HaV har gjort ett utskick av information via ZOORF:s medlemstidning under sommaren till drygt 1 500 handlare, grossister, leverantörer och myndigheter. HaV samarbetar med Livsmedelverkets labb för hjälp med verifiering av eventuella fynd. Hittills har inga reaktioner inkommit i frågan. HaV har via Näringsdepartementet vidarefördlat information om Sveriges arbete till EU-kommissionen.

Åtgärdsarbete

Åtgärdsarbete avser många av de insatser som HaV genomför inom havs- och vattenförvaltningen med syfte att miljöförbättrande åtgärder genomförs. Det inkluderar hantering av bidragsmedel, metodutveckling, utredningar och framtagande av underlag för fysiska åtgärder. Kostnaden redovisas i tabell 17.

HaV:s huvudinriktning är att arbeta fram de nationella underlag och prioriteringar som behövs för olika miljöutmaningar och därmed skapa en användbar bas för framför allt myndigheter och kommuner att genomföra arbetet, men även att stimulera andra aktörers åtgärdsarbete.

Detta gör HaV för att bredda åtgärdsarbetet inom havs- och vattenmiljöområdet. Det avser åtgärder för vattenkvalitet och biologisk mångfald genom exempelvis områdesskydd, fiskevård, åtgärdsprogram för hotade arter, sälförvaltning, restaurering, kalkning och utveckling av grön infrastruktur. Det innebär också åtgärder mot övergödning från små avlopp och jordbruk, att minska den fysiska påverkan från vattenkraft och andra ingrepp i vattenmiljön, förhindra introduktion och spridning av främmande arter samt minimera påverkan av skräp och farliga ämnen från samhället från avloppsrening och vrak.

Tabell 17. Prestation åtgärdsarbete

Åtgärdsarbete	2017	2016	2015
Arbete med vägledning, metodstöd och bidrag inom havs- och vattenförvaltning			
HaV:s kostnad inklusive OH, tkr	17 584	17 993	31 030
HaV:s kostnad exklusive OH, tkr	11 493	11 039	19 155
Kommentar till prestation åtgärdsarbete			
<i>Eftersom OH-kostnaden är 10 procentenheter lägre 2017 (53%) än 2016 (63%) redovisar vi kostnaden både inklusive OH och exklusive OH i årets tabeller för prestationer. Se tabell 6, sid 21 för redovisning av OH.</i>			
<i>Prestationen visar övergripande omfattningen av aktiviteterna inom HaV:s åtgärdsarbete, i form av den totala kostnaden för arbetet.</i>			

Bidrag till åtgärdsarbete

Vi ansvarar för anslag 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö (havs- och vattenmiljöanslaget). Det är ett effektivt anslag för att stödja åtgärdsgenomförande, men även stöd för framtagande av kunskaps underlag, förvaltningsarbete och uppföljning. Anslaget är ett viktigt instrument för att uppnå Sveriges havs- och vattenanknutna miljömål. I tabell 18 redovisas antal bidragsbeslut och HaV:s hanteringskostnad.

I åtgärdsarbetet arbetar vi till stor del genom länsstyrelserna. I samråd med HaV planerar och prioriterar de åtgärdsarbetet utifrån nationella mål och prioriteringar med regionala förutsättningar och kunskap som grund. Detta i enlighet med ekosystemansatsen, att beslut ska fattas nära de som berörs. HaV och

länsstyrelserna har en löpande dialog om utvecklingen av anslagshanteringen genom förbättrad målstyrning, uppföljning och ökad grad av medfinansiering.

Genom att använda delar av anslaget till bidrag för att medfinansiera åtgärdsinriktade projekt kan vi växla upp anslaget och få mer åtgärdsarbete utfört. Under året har vi därför fortsatt utveckla arbetet med att stimulera EU-finansierade projekt som förbättrar havs- och vattenmiljön. Inom LIFE-programmet medfinansierar vi sex projekt och har under året även tagit beslut om medfinansiering av fyra nya. Vi har även fortsatt att utveckla vårt arbete med att stimulera till deltagande i övriga EU-program samt arbetat aktivt för att nyttja de möjligheter som Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF) erbjuder gällande åtgärdsarbete.

Tabell 18. Prestation bidragsbeslut – anslag 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö

Bidragsbeslut havs- och vattenmiljöanslaget 1:11	2017	2016	2015
Antal avtal	240	224	232
Antal beslut om bidrag	198	180	207
Antal beslut om återkrav	34	35	29
Antal beslut om avslag	48	38	24
HaV:s kostnad inklusive OH, tkr	2 248	2 699	4 537
HaV:s kostnad exklusive OH, tkr	1 469	1 656	2 801
Kommentar till prestation åtgärdsarbete			
<p><i>Eftersom OH-kostnaden är 10 procentenheter lägre 2017 (53%) än 2016 (63%) redovisar vi kostnaden både inklusive OH och exklusive OH i årets tabeller för prestationer. Se tabell 6, sid 21 för redovisning av OH.</i></p> <p><i>Prestationen ger en översikt över antal fattade beslut samt antalet avtal och överenskommelser och hanteringskostnaden för dessa.</i></p> <p><i>Antal avtal, bidragsbeslut och antal beslut om avslag har alla ökat, vilket återspeglar det ökade fokuset på anslagshantering som varit under året. Ökningen av antal avslag beror främst på stort söktryck gällande programmet Särskilda Åtgärdsprojekt, vilket medförde att tilldelade medel inte var tillräckligt för att möta söktrycket.</i></p> <p><i>HaV:s kostnad för hanteringen har minskat, vilket förklaras med en bättre effektivitet och säkerhet i hanteringen, samt att en icke obetydlig del av arbetet har gjorts med administrativt stöd från bemanningskonsulter. Kostnader för detta framgår inte i redovisningen.</i></p> <p><i>Den minskade kostnaden för att hantera i stort samma ärendemängd förklaras av att rutiner har fortsatt utvecklas för att effektivisera arbetet samt att ett IT-baserat ärendehanteringssystem håller på att introduceras. Detta har underlättat våra beslutsprocesser och resulterat i en mer effektiv hantering av ärenden.</i></p>			

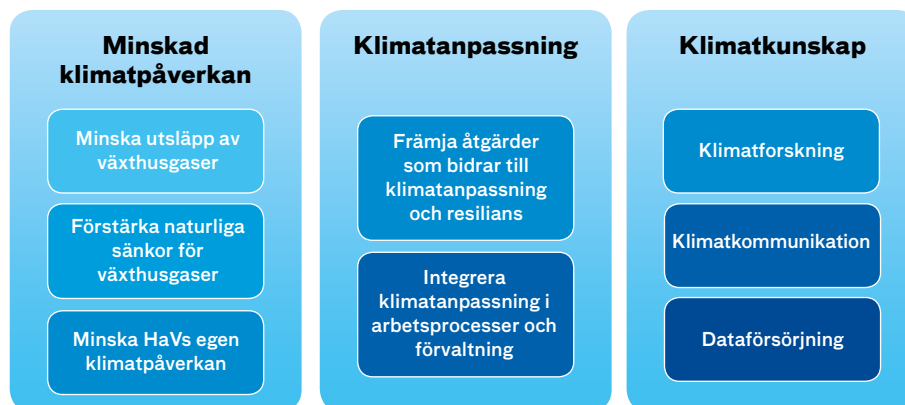
Klimatstrategi och Handlingsplan för klimatanpassning

HaV har under 2017 genomfört tre klimatuppdrag. Det övergripande syftet med uppdragen har varit att förtydliga och utveckla HaV:s roll i klimatarbetet genom att:

- Stödja, stärka och synliggöra myndighetens strategiska och långsiktiga arbete med klimat, i linje med visionen om hållbara hav och vatten, svenska miljömål, regionala och globala konventioner, europeiska miljödirektiv och de globala hållbarhetsmålen i FN:s Agenda 2030.
- Främja synergier och hantera målkonflikter mellan klimatanpassning till de oundvikliga effekterna av klimatförändringen, utsläpps- och energifrågor och andra miljö- och utvecklingsmål i myndighetens samarbeten och aktörsdialoger.
- Främja beaktande av klimateffekter, klimatanpassning och utsläppsminskningar inom myndighetens ansvarsområde.

HaV har under året rapporterat regeringsuppdraget om att redovisa hur frågor om dels minskad klimatpåverkan, om hur klimatförändringar integreras i myndighetens samordnande roll av vattenmyndigheternas genomförande av förordning (2004:660) och om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön till regeringskansliet.

HaV har tagit fram en klimatstrategi för myndigheten. Klimatstrategin utgår från tre huvudområden: Minskad klimatpåverkan, klimatanpassning och klimatkunskap. Myndighetens strategiska prioriteringar illustreras i nedanstående bild.

HaV har tagit fram en handlingsplan för klimatanpassning för myndigheten. Detta har gjorts med stöd av särskilda medel från SMHI.

Klimatstrategin och Handlingsplan för klimatanpassning genomfördes med hjälp av omvärldsanalys, litteraturstudier, arbetsmöten och interna workshoppar med myndighetens olika avdelningar. Vid workshopparna togs fram förslag på åtgärder vad gäller minskad klimatpåverkan, klimatanpassning och klimatkunskap inom myndighetens ansvarsområde. Nästan 300 förslag har samlats in, grupperats, sammanfattats och rangordnats i en klimatåtgärdsdatabas som underbygger klimatstrategin och handlingsplanen för klimatanpassning.

Vattenresurser och vattenmiljön

HaV och SGU initierade ett samverkansmöte om vattenbrist och torka till följd av det allvarliga utgångsläget under våren 2017. Mötet samlade åtta nationella myndigheter, representanter för länsstyrelserna och Sverige kommuner och landsting för att diskutera hur vi bättre kunde stödja såväl länsstyrelsernas som kommunernas arbete. Mötet ledde till att flera myndigheter ökade sitt arbete, exempelvis har SGU och SMHI tagit fram en varningstjänst och MSB har lett ett krisberedskapsforum med aktörerna.

HaV har sammanställt länsstyrelsernas erfarenheter av vädersituationens effekter för vattenresurser och vattenmiljön 2017. Under året har det varit liten nederbörd under våren och sommaren i framför allt södra Sverige, vilket ledde till stora problem för både den allmänna vattenförsörjningen och enskilda vattenförsörjningen. De flesta länsstyrelser har även noterat låga vattenflöden i vattendragen och låga vattennivåer i sjöarna, med risk för att djurlivet har tagit skada. Under hösten 2017 har Sverige dock fått mer nederbörd än normalt, vilket har återställt vattensituationen i de flesta områden, utom för de stora grundvattenmagasinen.

Åtgärder mot vattenbrist och torka inom avrinningsområden

SMHI har påbörjat ett projekt för Havs- och vattenmyndigheten som avser att bedöma vilka åtgärder som är möjliga för att förbättra ytvattensituationen vid vattenbrist och torka. SMHI har genomfört en del analyser av långa vattenföringsserier och utvecklar en modifierad avdunsningsrutin för att förbättra den hydrologiska modellen S-HYPE.

För HYPE-modellen utvecklas också en bättre våtmarksrutin som bättre kan beskriva torra förhållanden. Modellens data och beskrivning av vissa större vattenuttag ska förbättras. Utvecklingsarbetet syftar till att bättre beskriva vattensituationen vid torra förhållanden och simulera effekten av åtgärder för att förbättra vattentillgången under torrperioder, exempelvis bevattningsdammar, meandering och dikning.

Badvatten

Badvatten är ett ämne som engagerar allmänheten och som drar uppmärksamhet till Havs- och vattenmyndigheten under vår och sommar. Vår webbsida om badvatten (webbplatsen Badplatsen) är en av de mest välbesökta, och antalet besök har fortsatt öka kraftigt under 2017. Webbplatsen används både för kommunikation med allmänheten och för kommunernas inrapportering av analysresultat. Webbplatsen har under året förbättrats ytterligare för att underlätta användningen internt och externt. I Badplatsen finns information om alla EU-bad och ett stort antal mindre bad, totalt cirka 2 500 badplatser.

Rapportering till EU av svenska badvattenkvalitetsdata enligt EU:s badvattendirektiv och Badvattenförordning (2008:218) sker årligen, och omfattar de cirka 440 så kallade EU-baden.

Under året har HaV också publicerat en rapport om svensk badvattenkvalitet, den är avsedd att underlätta kommunikation med media och allmänhet under vår och sommar, då uppmärksamheten på badvattenförvaltningen är stor. Vi besvarar under denna period ett stort antal frågor om regelverk, klassningar och badvattenkvalitetsproblem såsom algbloomning och förhöjda

bakteriehalter.

Under året har vi även representerat Sverige i EU-grupper som arbetar för utveckling av analysmetoder samt förberedelser för översyn av Badvattendirektivet år 2020. Arbetet utförs i nära samarbete med Folkhälsomyndigheten.

Åtgärdsprogrammen för havsmiljön och vattenförvaltningen

HaV genomför samordningen av arbetet med åtgärdsprogrammen enligt havsmiljöförordningen och vattenförvaltningsförordningen som en samverkansåtgärd inom ramen för Miljömålsrådet. Genom att ta fram en samordnad plan mellan alla berörda myndigheter underlättas genomförandet och effekten i åtgärderna ökar.

Som beredningsgrupp har SAMHATT (Samordning Havs- och Vattenförvaltning) använts, det är ett forum för utbyte av information om hur det går med genomförande av havs- och vattenförvaltningens åtgärdsprogram och för diskussion om förbättring och effektivisering av åtgärdsarbetet.

Den gemensamma planeringen av genomförandet av åtgärdsprogrammen sker inom tematiska områden för att tydliggöra hur olika åtgärder påverkar varandra, och för att tydliggöra den blå tråden i havs- och vattenförvaltningen. Det ger också möjlighet att visa på kopplingen mellan havsmiljö- och vattenförvaltningen och tydliggör processen ”från källa till hav”.

Av totalt 17 temaområden genomförs en ökad samplanering inom sex temaområden, där en ansvarig myndighet utsågs för att driva samplaneringen inom vart och ett av dessa områden. Dessa temaområden är:

- Drickvattenskydd och dricksvattenhantering.
- Övergödning och farliga ämnen – avloppsreningsverk och dagvatten.
- Övergödning och farliga ämnen – minskad påverkan från lantbruket, skogsbruket och vattenbruket.
- Farliga ämnen – tillsyn och provning samt förorenade områden.
- Fysisk påverkan – vandringsvägar.
- Fysisk påverkan – markavvattning.

Redovisning av samplaneringen inom de sex temaområdena sker till HaV, som ansvarar för att sammanställa redovisning av genomförandeplaneringen.

Åtgärdsprogrammet för havsmiljön

Åtgärdsprogrammet för havsmiljön innehåller 32 åtgärder som myndigheter och kommuner behöver utföra under den kommande sexårsperioden för att få en bättre havsmiljö. Programmet är en del av genomförandet av havsmiljöförordningen och samlar strategiskt åtgärdsarbete för att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön ska kunna följas. Åtgärderna täcker in flera olika typer av påverkan på havsmiljön. Ungefär hälften av åtgärderna behöver genomföras av HaV.

Under 2017 gjordes en uppföljning av genomförandet av åtgärderna på HaV. Genomförandet av hela åtgärdsprogrammet följs upp under början av 2018. Uppföljningen fokuserar på genomförandet av åtgärder och kostnader för åtgärderna. HaV ansvarar för tjugo åtgärder. Av dessa är alla påbörjade: fem åtgärder är slutförda, för nio åtgärder har arbetet kommit mer än halvvägs och

sex åtgärder är påbörjade men har ännu inte kommit halvvägs. Åtgärdsprogrammet sträcker sig till 2021 när alla åtgärderna ska vara slutförda.

Det långsiktiga målet med programmet är att uppnå god havsmiljöstatus. En utvärdering av havsmiljöstatus görs vart sjätte år i den inledande bedömningen och inkluderar också effekter av åtgärdsarbetet. Pågående samråd för inledande bedömningen indikerar en nedåtgående trend för vissa belastningar, exempelvis näringsämnen och flera farliga ämnen, men det är ännu för tidigt att se effekter på det övergripande tillståndet i havsmiljön. Åtgärdsprogrammet kommer inte att nå hela vägen till god status 2020, bland annat beroende på den långa återhämtningstid som haven har och internationell påverkan.

Åtgärdsprogrammet för vattenförvaltningen

HaV har under året påbörjat arbete med att genomföra de åtta åtgärder som myndigheten ansvarar för i vattenförvaltningens åtgärdsprogram för perioden 2016–2021. Genomförandet av åtgärderna kommer att rapporteras till vattenmyndigheterna senast 28 februari 2018.

Water Co-Governance for Sustainable Ecosystems

HaV deltar i Interreg-projektet Water Co-Governance for Sustainable Ecosystems för att stärka lokalt engagemang och förbättra samarbetet mellan olika aktörer i vattenförvaltningen samt undersöka hur åtgärdsprogrammet på lokal nivå kan utvecklas inom ramen för vattenrådets roll. Det övergripande målet är att stärka samarbetet mellan lokala, regionala och nationella aktörer inom vattenförvaltningen, så att EU:s vattendirektiv kan genomföras på ett bra sätt i medlemsländerna. I projektet deltar organisationer från Storbritannien, Nederländerna, Danmark, Tyskland och Sverige (HaV och Länsstyrelsen i Västra Götaland). Projektet pågår mellan 2016–2019.

Sverige deltar i projektet med fyra pilotvattenråd: Mölndalsån, Himleån, Högvadsån och Vartofta (de två sistnämnda inom Ätrons vattenråd).

HaV har en så kallad "catchment officer" för att underlätta utvecklingsarbetet inom vattenråden. Fokus varierar mellan pilotprojekten och det innefattar kommunikationsinsatser, pådrivande i vattenfrågor till undersökningar och åtgärder i avrinningsområdet. Under 2017 var HaV också värd för det internationella samverkansmötet för projektet.

Inom ramen för projektet har HaV tagit fram rapporten "Samverkan och deltagande i vattenråd och vattenförvaltning", som handlar om hur deltagande inom vattenförvaltningen breddas till att inkludera intressentgrupper och allmänhet. Rapporten tar också upp samverkansformer mellan olika parter och hur deltagande i vattenförvaltningen kan förstärkas.

Åtgärder mot övergödning

Åtgärder mot övergödning i havs- och vattenmiljön genomförs framför allt genom miljöbalksprövning och miljötillsyn. HaV deltar i viktiga miljöbalksprövningar. Genom vår tillsynsvägledning medverkar myndigheten också till att åtgärder genomförs. Därutöver lämnar HaV bidrag till åtgärder mot övergödning, bland annat genom länsstyrelsernas arbete och särskilda åtgärdsprojekt.

HaV utvärderar och vidareutvecklar bedömningsgrunder för kväve och

fosfor inom ramen för vattenförvaltningsförordningen och havsmiljöförordningen.

För att främja hållbar användning av näringsämnen i Östersjön, utvecklas inom Helcom en strategi för återvinning av näringsämnen. Helcom har godkänt en rekommendation om hållbar användning av avloppsslam. Syftet med rekommendationen är att förbättra avloppsslamkvaliteten och därigenom göra slam mer lämpligt som jordförbättringsmedel samt minska beroendet av importerad konstgödsel.

Genom samarbetet mellan Helcom och the European Monitoring and Evaluation Programme (EMEP), uppmärksammades att atmosfäriska ammoniumutsläpp, huvudsakligen från djurhållning, har ökat. Helcom kommer därför undersöka detta vidare samt identifiera behovet av nya åtgärder för att minska den här näringsbelastningen.

Vi samverkar med vattenmyndigheten, länsstyrelser, kommuner och övriga aktörer i LIFE-projektet ”LIFE IP Rich Waters”. Projektet leds av Vattenmyndigheten och genomför samt koordinerar åtgärdsinsatser i Norra Östersjöns vattendistrikt. Projektet är ett av de större åtgärdsprojekten i Sverige med 35 partners och en budget på cirka 300 miljoner kronor, av dessa finansierar EU-kommissionen hälften och HaV bidrar med 50 miljoner kronor. Projektet som ska pågå under sju år kommer vidta ett stort antal åtgärder för att bland annat minska internbelastning och annan övergödning.

Intern näringsbelastning

Vi har under året tagit fram vägledningsunderlag för åtgärder mot internbelastning av fosfor i sjöar, kustvatten och hav. Detta arbete är en del i genomförandet av åtgärdsprogrammen för havsmiljön respektive vattenförvaltningen samt arbete inom projektet ”LIFE IP Rich Waters”.

Många insjöar misstänks ha problem med internbelastning men kunskapsunderlaget är fortfarande bristfälligt. Vi har därför genomfört ett projekt där kommuner kontaktats för att ta fram information om sjöar med misstänkta internbelastningsproblem.

Även kunskapsläget för åtgärder mot internbelastning i Östersjön behöver förbättras. Vi arrangerade därför en workshop inom ramen för Helcom-samarbetet och EU:s Östersjöstrategi. Forskare och sakkunniga bjöds in för att identifiera kunskapsluckor, möjligheter och risker med åtgärder samt hur dessa omfattas av internationella konventioner. Detta arbete förs nu vidare inom Helcom. I samverkan med SGU har möjligheter för att kunna identifiera områden med höga fosforhalter i bottensediment i Östersjön undersökts och utvecklats.

LIFE IP Rich Waters

HaV beslutade 2017 att via havs- och vattenmiljöanslaget ge Länsstyrelsen i Västmanlands län ett bidrag på cirka 35 miljoner kronor under perioden 2017–2021 för att driva projektet ”LIFE IP Rich Waters”. HaV deltar aktivt genom att koordinera ett delprojekt där också de fem vattenmyndigheterna ingår.

Projektets syfte är ett effektivare åtgärdsarbete i Norra Östersjöns vattendistrikt samt att skapa ett förbättrat nationellt genomförande av vattenförvaltningen, vilket är HaV:s huvudsakliga uppgift inom projektet.

Under 2017 har HaV arrangerat en workshop med deltagare från samtliga vattenmyndigheter och Jordbruksverket för att koordinera det mer formella genomförandet av åtgärder inom jordbruket. HaV har deltagit i flera möten inom övriga delprojekt för att delge och inhämta kunskaper och erfarenheter. Arbetet med de vägledningar som utgör HaV:s leveranser inom delprojekten har påbörjats under året och löper enligt plan.

Små avlopp

Under året har vi arbetat med att ta fram en ny vägledning för prövning av små avloppsanläggningar. I arbetet har flera andra myndigheter involverats eftersom flera ämnesområden berörs. Framtagna underlag har skickats till grupper av miljöinspektörer på kommunerna för att de i ett tidigt skede ska få möjlighet att lämna synpunkter så att vägledningen blir så konkret och användbar som möjligt.

Ett nationellt bedömningsunderlag i form av ett GIS-stöd för bedömning av skyddsnivåer har lanserats och utbildnings-webbinarium har anordnats för att sprida kunskapen om hur stödet kan användas. GIS-stödet möjliggör en ökad samsyn i bedömningar mellan kommuner.

HaV har deltagit i arbetet med den statliga ”Utredningen om hållbara vattentjänster” som bland annat ska föreslå styrmedel för att öka åtgärdstakten för små avloppsanläggningar, samt föreslå hur man kan öka återvinning och kretslopp av näringsämnen från små avlopp. Utredningen ska vara klar i slutet av maj 2018.

Projekt för att minska utsläppen

Under våren gjorde HaV en utlysning av medel till utvecklingsprojekt för små avloppsanläggningar. Målet med utlysningen är att hämta in och sprida kunskap samt bidra till att utveckla metoder för att minska utsläpp av övergödande ämnen och smittämnen från små avloppsanläggningar. Tolv projekt tilldelades sammanlagt cirka 3 miljoner kronor. Projekten slutredovisas i mars 2018 eller mars 2019. Tidigare utlysningar 2014–2016 gav mycket bra resultat i form av:

- Informationsmaterial till inspektörer och fastighetsägare om till exempel vakuumtoaletter och rekommendationer för användningen av bergkross i avloppsanläggningar.
- Webbutbildning för inspektörer.
- Verktyg som ska underlätta vid prövning och tillsyn, exempelvis mikrobiell riskhantering, GIS-stöd och förslag till nationella riktlinjer för registrering av uppgifter om små avloppsanläggningar.
- Vid den nationella konferensen för Vatten, avlopp och kretslopp presenterades flera av projekten som fått medel 2016. Resultaten från projekten ger länsstyrelser och kommuner ökad kunskap och fungerar som stöd vid tillsyn och prövning.

Miljöeffekter av den gemensamma jordbrukspolitiken

Inom ramen för regeringsuppdraget om den gemensamma jordbrukspolitikens miljöeffekter har Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket startat upp ett projekt i samarbete med Naturvårdsverket och Länsstyrelserna för att undersöka möjligheterna till resultat- och värdebaserade ersättningar för minskad övergödning. Att ersätta lantbrukare utifrån leverans av efterfrågade miljönyttor har potential att vara samhällsekonomiskt mer effektivt än att kompensera lantbrukare för kostnader för arbetet och andra utgifter som behövs för att leva upp till stöd villkor.

Målet är att styra rätt åtgärder till rätt plats och på så sätt effektivisera genomförandet av vattenförvaltningen genom samverkan mellan lantbrukare inom ramen för jordbruksstöden. Ersättningar som utöver resultat även bygger på värde har inte tidigare använts. Under året har projektet sammanställt befintligt underlag om vilka styrmedel och modeller som har använts nationellt och internationellt för att styra mot minskad övergödning. Detta ligger till grund för utformningen av det fortsatta projektet. Arbetet pågår med att ta fram en verktygslåda med mätbara åtgärder för minskad belastning av övergödande ämnen i vatten samt att i samverkan med såväl lantbrukare och länsstyrelser skissa på förslag till ersättningar.

Planen är att under 2018 genomföra en pilotstudie riktad mot landskapselement och brynmiljöer. Projektet kommer att fortsätta även under 2019 och slutmålet är att tillhandahålla underlag för det kommande svenska landsbygdsprogrammet med ersättningar som på ett mer effektivt sätt kan bidra till minskad övergödning.

Fysisk påverkan i jordbruksvatten

HaV och Jordbruksverket arbetar tillsammans i ett dialogprojekt kring åtgärder mot fysisk påverkan av vattenmiljöer, med målet att leverera vägledningsunderlag för tillämpning av kraftigt modifierade vatten samt undantag i jordbruksvatten. Arbetet omfattar också att ta fram principer för bedömning av betydande påverkan på jordbruksverksamhet. Projektet är en fortsättning på samarbetet som redovisades i rapporten ”Nationell strategi för prioritering av vattenåtgärder inom jordbruket” (HaV Rapport 2015:10). I rapporten identifierades faktorer som kan ligga till grund för en avvägning mellan jordbruksproduktion och nyttan av åtgärder för att minska jordbrukets fysiska påverkan, kan stötta i bedömningen av var åtgärder ger mest nytta för vattenmiljön till minsta inverkan på jordbruksproduktionen. I arbetet konstaterades dock att det i viss utsträckning saknas data för att kunna kvantifiera utvalda faktorer på lämplig nivå.

Utifrån resultaten av det förra projektet med målsättningen att skapa mer underlag, har vi under året tagit fram en bruttolista över åtgärder mot fysisk påverkan, beskrivna utifrån såväl miljöeffekter som konsekvenser för jordbruket. Synpunkter på åtgärdslistans omfattning har inhämtats från länsstyrelserna och dessa bearbetas vidare av Jordbruksverket. Inom ramen för arbetet med åtgärdslistan har specifikt åtgärden ”Ekologiskt funktionella kantzoner” studerats utifrån dess potential för tillämpning i jordbrukslandskapet. Ett antal workshops med inbjudna experter samt tidigare referensstudier på fyra platser

i landet har resulterat i ett PM kring åtgärden som underlag för det vidare arbetet.

Skyddsavstånd och zoner: minskad komplexitet och ökad miljönytta

HaV har påbörjat ett arbete med att ta fram underlag i syfte att undersöka om det går att förenkla och så långt det är möjligt, likrikta kraven som ställs på olika skyddszoner och avstånd. Vi ska också förtydliga hur vi som myndigheter ska tolka kraven för att kunna förbättra tillsynsvägledning och rådgivning. Arbetet startade under första halvåret 2017 med projektplan och kartläggning av olika definitioner för begrepp som används i de villkor som ställs för olika zoner och avstånd. Denna undersökning ska användas som underlag för att hitta möjligheter att förenkla. Jordbruksverket leder samverkansåtgärden inom Miljömålsrådet om att analysera skyddszoner och skyddsavstånd och det sker i samarbete med Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket, länsstyrelserna, KemI och HaV.

Biologisk mångfald – skydd av områden och arter

De stärkta anslagen för skydd och skötsel av värdefull natur har fortsatt inneburit att skyddet för och bevarandet av biologisk mångfald har utökats och att många värdefulla vattenområden har kunnat skyddas som bland annat naturreservat.

Skydd av limniska områden

HaV har väglett länsstyrelserna i deras arbete med områdesskydd av värdefulla sjöar och vattendrag och särskilt i arbetet med uppdatering av bevarandeplaner för Natura 2000-områden med limniska naturtyper. Vi har deltagit i arbetet med bildande av nationalparker och särskilt i arbetet med Åsnen och Båsteträsk. Tillsammans med Naturvårdsverket, Länsstyrelsen i Gotlands län och Region Gotland har vi deltagit i förstudien inför bildandet av en nationalpark i området runt Båsteträsk på Gotland.

Vi har påbörjat ett arbete med att ta fram en indikator för miljömålsuppföljningen som specifikt följer upp skyddet av limniska miljöer i naturreservat. Indikatorn är viktig för att kunna följa upp och förbättra arbetet med områdesskydd av sjöar och vattendrag. Målsättningen är att en fungerande indikator ska presenteras under våren 2018.

Värdefulla sjöar och vattendrag

Havs- och vattenmyndigheten har i samarbete med Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna genomfört ett regeringsuppdrag om skydd av värdefulla sjöar och vattendrag. Arbetet har bedrivits som ett projekt lett av HaV och omfattade en större enkätundersökning riktad till länsstyrelserna.

I skrivelsen till regeringen redovisas skydd och geografisk fördelning av skyddade och oskyddade värdefulla sjöar och vattendrag samt en analys av behoven av kompletterande kartläggning av okända värdefulla sjöar och vattendrag. Skrivelsen redovisar också olika slags kompletteringar i databasen

”Värdefulla vatten” som är underlag för den nationella strategin för skydd av vattenanknutna natur- och kulturmiljöer. Resultaten och de kompletterade underlagen har använts i arbetet med att påbörja en revidering av den nationella strategin. Revideringsarbetet kommer att fortsätta under 2018.

Resultaten visar att mycket stora arealer och huvuddelen av de nationellt särskilt värdefulla områdena som pekats ut för höga natur-, fisk-/fiske och kulturmiljövärden, idag saknar ett långsiktigt skydd för utpekade bevarandevärden. Omkring en miljon hektar nationellt särskilt värdefulla områden bedöms sakna skydd inom respektive intresse. För samtliga tre intressen (naturvård, fisk-/fiskevård och kulturmiljövård) finns tydliga behov av kompletterande kartläggning av idag okända sjöar och vattendrag. Kartläggningarna bör baseras på reviderade kriterier för utpekande, de bör samordnas nationellt, utgå från nya kunskaper och integreras med kartlägningsbehov utifrån annat åtgärdsarbete i sjöar och vattendrag.

Sammanfattningsvis visar länsstyrelsernas bedömningar att arbetet med långsiktigt skydd av värdefulla sjöar och vattendrag går långsamt och att de mål som sattes till 2010 inte är nås idag. HaV bedömer att enbart en reviderad strategi inte är tillräckligt för att få ökad fart på arbetet med skydd av värdefulla sjöar och vattendrag. Skydd av värdefulla vattenmiljöer behöver få en högre prioritet och det behövs mer resurser för genomförande. För att åstadkomma ett framgångsrikt arbete med skydd av våra mest värdefulla sjöar och vattendrag och ett effektivt nyttjande av resurser behöver sambanden mellan områdesskydd av värdefulla vattenmiljöer och andra prioriterade arbetsområden tydliggöras i det strategiska arbetet. Ett lyckat genomförande kräver även tydliga och uppföljningsbara mål och ett aktivt genomförandearbete av länsstyrelserna.

Särskilda insatser där uppdraget och dess genomförande har kommunicerats omfattar två välbesökta workshoppar i maj vid Havs- och vattenforum i Göteborg. Arbetet med regeringsuppdraget har också presenterats vid Vattendagarna i Halmstad. Planerna för genomförande av uppdraget har förankrats med länsstyrelsernas vattenstrategiska grupp och vid naturvårdskonferensen i Skövde. Den enkätundersökning som genomfördes inom uppdraget innebär samtidigt att delar av uppdragets genomförande har förankrats med styrgrupp och arbetsgrupp. Uppdraget och planerna för dess genomförande har under uppdragstiden presenterats på HaV:s hemsida.

Bevarande och skydd av källmiljöer

Uppdraget om bevarande och skydd av källmiljöer är en av åtgärderna i Miljömålsrådets gemensamma åtgärdslista. Uppdraget leds av Sveriges geologiska undersökning i samverkan med HaV, Jordbruksverket, länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen och Artdatabanken vid SLU.

Inom åtgärden ingår några huvudmoment: Sammanställa aktuell lagstiftning som berör källor, ange inventeringsmetodik för källor utifrån olika syften, ta fram parameterlistor för informationsinsamling, diskutera databasstruktur och lagring samt utveckla frågor kring information och kommunikation kring källor. Arbetet i arbetsgruppen har bedrivits genom regelbundna Skype-möten och hittills två fysiska möten. Arbetsgruppens arbete har under året presenterats

vid Grundvattendagarna och Vattendagarna. Åtgärden genomförs under perioden 2016–2018.

Källmiljöer utgör unika natur- och kulturmiljöer och används ibland för dricksvattenförsörjning. För akvatiska ekosystem är utflöde av grundvatten i många fall en förutsättning för existensen av särskilda ekosystem och källor utgör ofta refugier för vattenlevande arter som har försvunnit från många områden. Genom att identifiera, beskriva och föreslå skyddsformer för källor kan dessa i större omfattning bevaras. Kunskap om vattenkvaliteten i källor är avgörande i arbetet med bland annat miljökvalitetsmålet *Grundvatten av god kvalitet* samt inom vattenförvaltningen. En grundläggande princip är att där det bedrivs verksamhet som kan skada källor ska geografiska lägen samt kunskap om källornas värde vara kända.

Restaurering av limniska miljöer

Många restaureringar av vattendrag pågår på olika platser i landet. Vi har bidragit till ombyggnation av två dammar i Forsån i Västmanlands län och biotopvård i anslutning till dessa för att säkra flöden för att utveckla naturvärdena i ån. I samband med åtgärder vid dammar och kraftverk kan biotopvård behövas och så har också skett i Nianån i Hälsingland.

GRIP on Life

HaV har medverkat i ansökan till EU:s miljöfond som under slutet av året fattade beslut om att finansiera Sveriges projektansökan ”GRIP on Life” på 150 miljoner kronor för att förbättra miljön i och kring utsatta våtmarker och vattendrag. HaV deltar i projektet och bidrar med finansiering. Projektet handlar om att återställa och säkra upp framtiden för bäckar, älvar, sjösystem och våtmarker över hela landet. Projektet är ett ”Integrated project” vilket innebär att Life-projektet ska stimulera användandet av andra nationella medel och EU-medel för att Sverige ska kunna nå gynnsam bevarandestatus för arter och habitat som pekats ut av Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter.

Databaserna Åtgärder i Vatten och Biotopkartering

HaV finansierar databaserna för ”Åtgärder i Vatten” och ”Biotopkartering”. Båda förvaltas av Länsstyrelsen i Jönköpings län. Databasen ”Åtgärder i Vatten” är Sveriges nationella databas för att registrera utförda akvatiska restaureringar. Databasen är viktig eftersom vi samlar information om all akvatisk restaurering, inklusive detaljbeskrivningar, media, ekonomi och funktionsuppföljningar. Under året har ny kartfunktionalitet utvecklats och även påbörjat utvecklingen av ett nytt modernt gränssnitt anpassat för mobila plattformar.

Biotopkarteringsdatabasen samlar data från biotopkarteringar av vattendrag. Vid biotopkartering noteras fysiska och biologiska förhållanden i och i anslutning till vattendraget. Underlaget kan användas för exempelvis naturvärdesbedömning, vattenförvaltningens statusklassning och planering och prioritering av åtgärder. Databasen har under 2017 anpassats till den nya undersökningstypen (metodik) för biotopkartering. Applikation för att i mobil och surfplatta samla in data enligt den nya undersökningstypen har också tagits fram. Det kommer från och med 2018 gå att lägga in geografier för biotopkarterade

sträckor i databasen, vilket ger förutsättningar för nationella GIS-skikt över biotopkartering. Arbete med att koppla samman objekt i Biotopkarteringsdatabasen och objekt i "Åtgärder i Vatten" har också genomförts.

Regional landskapsanalys

HaV genomför i samverkan med Trafikverket, Riksantikvarieämbetet, Boverket, och länsstyrelserna en åtgärd inom ramen för Miljömålsrådet. Myndigheterna testar och utvärderar ett framtaget verktyg för landskapsanalys i ett skarpt läge samt initierar förbättringar. En projektplan har tagits fram och förankrats med de 8 deltagande myndigheternas representanter. Fallstudier (län) kommer att genomföras under 2018. I dagsläget pågår diskussioner med olika län, bland annat Kronoberg där en Integrerad landskapskaraktärsanalys kommer att genomföras under 2018. I arbetet ingår även att klargöra hur medborgarnas delaktighet klaras och förbättras, även relaterat till pågående arbete med grön infrastruktur och kommande arbete med kulturmiljöstrategier.

Kalkning mot försurning

Sedan 1970-talet kalkas sjöar och vattendrag för att motverka effekterna av surt nedfall. För närvarande omfattas 4 400 sjöar och 9 000 km vattendrag av kalkning för att motverka försurningsskador på djurlivet. Årligen sprids ungefär 100 000 ton kalk till en kostnad av cirka 150 miljoner kronor.

Nationell handläggarring

I mars genomfördes en tvådagars handläggarring med 17 länsstyrelser om aktuella frågor inom verksamheten. Bland mycket annat redovisades kalkningen i Västerbottens län, tidsplan och underlagsbehov för ny nationell kalkningsplan, markförsurningens utveckling och status samt brunifieringen av svenska vaten.

Uppföljning av det regionala åtgärdsarbetet

Åtgärder, måluppfyllelse och kostnader följs upp genom utvärdering av länsstyrelsernas årliga redovisning av nyckeltal och verksamhetsberättelse. Resultat och slutsatser för år 2016 delgavs länsstyrelserna vid handläggarringen och genom HaV:s rapport Kalkningsåret 2016. Rapporten redovisar hur kalkningen bedrivs, vilka resultat som uppnås och vad som kan förbättras.

Prioriterad leverans enligt den strategiska planen

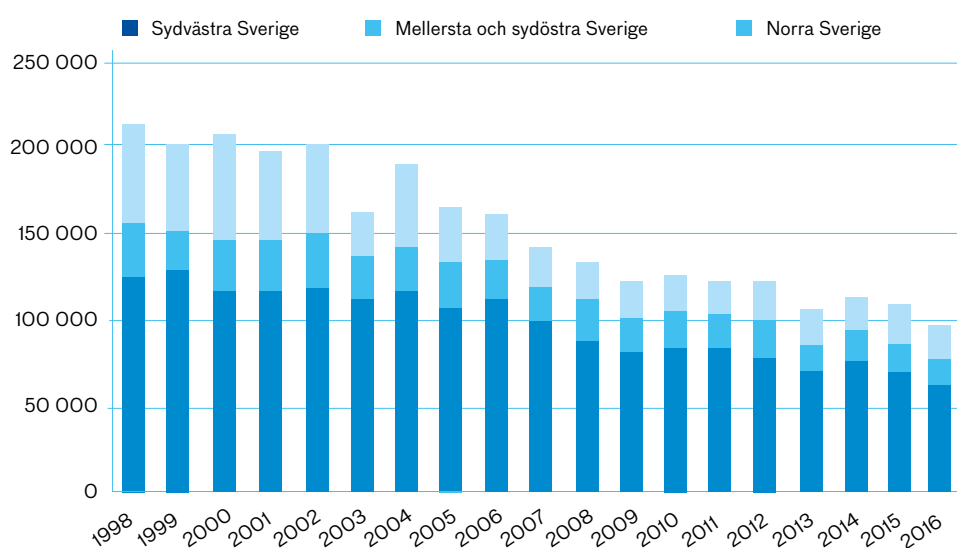
HaV:s arbete med att ta fram underlag till en ny nationell kalkningsplan inleddes under året. SLU fick i uppdrag att utvärdera vattenkemiska provtagningar i 1 469 kalkade målvattendrag som genomfördes under åren 2010–2016. Utvärderingen fokuserar på de försurningsbedömningar som ska ligga till grund för länsstyrelsernas åtgärdsplanering inför kommande nationell kalkningsplan.

Uppdragsverksamheten

HaV beställer uppdrag som syftar till att kartlägga behov, effektivisera åtgärder och administration, förbättra verksamhetens måluppfyllelse och effektupp-

följning samt ta fram underlag för nationell vägledning och planering. Av de uppdrag som genomfördes under 2017 kan nämnas:

- Utvärdering av biologiska effekter i Västernorrlands och Jämtland läns målsvattendrag.
- Utveckling av ett internetbaserat handläggarstöd för länsstyrelsernas administration och planering.
- Nationell utvärdering av effekter på fiskfaunan i sjöar efter 35 år av kalkning.
- Utvärdering av effekter av avslutad kalkning i IKEU-vatten.
- Framtagande av verktyg för flödeslarm som stöd vid planering av vattenprovtagning.

Figur 1. Kalkanvändningen sedan 1998 för sydvästra Sverige (F, G, M, N, O och S län), mellersta/sydöstra Sverige (AB, D, E, H, K, T, U och W län) samt norra Sverige (X, Y, Z och AC län). Källa: Länsstyrelsernas redovisning av nyckeltal.

Dialog om vattenkraft och fastställda mål

Under 2017 har dialogarbetet skett dels genom en nära samverkan med berörda nationella och regionala myndigheter i vägledningsarbetet, dels i mer regionala former genom de pilotprojekt om vattenkraft och miljö som pågår. Med anledning av regeringens promemoria Vattenkraft och miljö har ett arbete inletts med Energimyndigheten och Svenska Kraftnät för att utveckla tankar kring en nationell prövningsplans form och innehåll. En dialog har förts med branschen för att diskutera branschens tänkta fond för miljöåtgärder inom vattenkraften och hur denna ska samspela med genomförandet av lagstiftningen. En viktig del av dialogarbetet är också samverkan med vattenkraftbranschen i Energiforskningsprogram om vattenkraft och miljö (Kraft och Liv i Vatten samt Krafttag ål).

Åtterrapporing

Dialog om vattenkraft och fastställda mål

Metodutveckling för prioriteringar

Under 2017 har samverkan haft sitt fokus på att finna olika lösningar på frågeställningar relaterat till att bedöma åtgärders påverkan på enskilda vattenkraftverks reglerkraft.

HaV har under 2017 låtit Artdatabanken ta fram en rapport om sötvattenanknutna Natura 2000-värdens känslighet för hydromorfologisk påverkan (HaV:s rapport 2017:15). Rapporten beskriver kopplingen mellan Natura 2000-värdena och myndighetens bedömningsgrunder för hydromorfologisk och ekologisk status. Fokus har varit de habitat och arter som är känsliga för vattenreglering och vandringshinder.

Arbetet med utvecklingen av metoder för prioritering och avvägning har fortsatt med större fokus på pilotprojekten i Dalälven, Luleälven, Nissan och Emån. HaV har medverkat vid ett flertal styr- projekt- och dialogmöten inom de olika pilotprojekten. Vi har fortlöpande lämnat vägledning och synpunkter på arbetet som bedrivs i projekten.

Inom pilotprojekten för Nissan och Emån är kulturmiljöfrågorna särskilt viktiga. Riksantikvarieämbetet har därför varit engagerade i dessa pilotprojekt och bidrar på så sätt med stöd parallellt med att en metod för att bedöma kulturmiljöers värde, tålighet och känslighet tas fram.

I Dalälvsprojektet har tre omfattande rapporter färdigställts:

- Dalälvens vattenkraftssystem – Energiproduktion och reglerkraftnytta samt påverkan på vattenflöden och vattennivåer. Rapport 2017:03.
- Dalälvens vattenkraftssystem – kulturhistorisk beskrivning av vattenkraftverk. Rapport 2017:01.
- Ekologiskt anpassad årsreglering av Dalälven. Rapport 2017:09.

Energimyndighetens och HaV:s förslag till strategi för miljöåtgärder i vattenkraften (HaV:s rapport 2014:14) beskriver inte i detalj hur man bör prioritera i respektive avrinningsområde, beroende på de regionala och lokala förutsättningarna. Myndigheterna har därför funnit ett behov av att fortsatt utveckla strategin för att kunna ge vägledning kring hur arbetet med prioritering i de olika avrinningsområdena bör ske. Arbetet sker som ett samarbete mellan Havs- och vattenmyndigheten, Energimyndigheten, Svenska Kraftnät, Riksantikvarieämbetet, Naturvårdsverket, vattenmyndigheterna, länsstyrelserna och Kammarkollegiet.

Bättre förutsättningar att hantera målkonflikter och att beakta kulturmiljöer i planering och prövning av vattenvårdsåtgärder

Under året har HaV tillsammans med Riksantikvarieämbetet genomfört en samverkansåtgärd inom miljömålsrådet. Det som framkommer i arbetet kan utgöra en grund för ett arbetssätt som kan hantera målkonflikter, exempelvis mellan natur och kultur, inom arbetet med planering och prövning av samtliga typer av vattenvårdsåtgärder. Metoden för bedömning av kulturmiljöer vid vattens värde, tålighet och känslighet kan komma att utgöra ett viktigt underlag, inte bara i arbetet med miljöåtgärder i vattenkraften.

Skydd av marina områden

I HaV:s handlingsplan för marint områdesskydd från 2016 anges ett antal åtgärder i syfte att åstadkomma ett ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt nätverk av skyddade områden. Sedan 2013 har antalet marina naturreservat nära nog fördubblats samtidigt som andelen skyddade marina områden har ökat från 6,6 % år 2015 till 13,6 % av havsområdet år 2017.

I handlingsplanen har främst fem åtgärdsområden identifierats som viktiga för det fortsatta arbetet med att stärka det marina områdesskyddet i havslandskapet:

- *Fortsatt arbete med inrättande av marina skyddade områden*
Länsstyrelsernas och kommunernas arbete med att inrätta nya marina skyddade områden eller förstärka befintliga områdesskydd är avgörande för att nå målen och etablerande av ett funktionellt nätverk.
- *Förstärkt och utvidgat skydd som hörnstenar i havsmiljön*
För att bidra till att nå god miljöstatus i havet har Havs- och vattenmyndigheten identifierat åtgärder som innebär att värdefulla havsområden får ett förstärkt skydd. Inriktningen är en förstärkning av relevanta delar av de fiskefria områdena och att olika typer av fredningsområden ges komplett-erande områdesskydd enligt miljöbalken.
- *Etablering av ett nationellt ramverk*
För att kunna utveckla nätverk av marina skyddade områden som stärker det samlade skyddet och levererar mer än summan av de enskilda marina skyddade områdena krävs ett enhetligt nationellt ramverk med tydliga processer, definitioner och begrepp. Det innebär bland annat att sätta upp mätbara mål för ekologisk representativitet och funktionalitet i respektive havsområde.
- *Förbättrad uppföljning och kunskapsuppbyggnad*
För att utvärdera bevarandemålen och statusen hos havsmiljön, och utvärdera om de bevarandeåtgärder som vidtas har önskad effekt, har inrättandet av ett system för en samordnad och effektiv uppföljning både inom och utanför skyddade områden vara av vikt.

Baserat på handlingsplanen har HaV startat upp den regionala implementeringen av de konkreta åtgärder som identifierats för att nå etappmålet. Arbetet med att etablera ett ramverk för inrättande och förvaltning av marina skyddade områden bygger på de erfarenheter som inhämtats inom ramen för det särskilda åtgärdsprojekt som länsstyrelserna i Västerhavet driver om en strategi för skydd och förvaltning av marina områden (SofamoV). I arbetet ingår att upprätta mål för ekologisk representativitet och funktionalitet för var och en av de tre havsområdena; Bottniska viken, Egentliga Östersjön och Västerhavet. Dessa mål behöver fastställas tillsammans med berörda länsstyrelser. För att utvärdera bevarandemålen status och se om de bevarandeåtgärder som vidtas har önskad effekt föreslås också en samordnad och effektiv uppföljning både inom och utanför marina skyddade områden.

Återrapportering

Bevarandeåtgärder i marina skyddade områden

Bevarandeåtgärder i marina skyddade områden

Länsstyrelsen i Halland har inkommit med en begäran om införande av fiske-regleringar i de marina skyddade områdena Fladen, Lilla Middelgrund, Stora Middelgrund och Röde bank, Morups bank samt Nidingen. Vi har remitterat förslaget om att införa bevarandeåtgärder riktade till fiske i de marina skyddade områdena i Hallands län. Införande av bevarandeåtgärder för fiske i dessa områden kräver en process med stöd av Artikel 11 i den gemensamma fiskeripolitiken. HaV har i november 2017 fått ett regeringsuppdrag om utarbeta en gemensam rekommendation om bevarandeåtgärder för dessa områden (N2017/05680/FJR).

Under 2017 har inga beslut om nationell fiskereglering i de marina skyddade områdena fattats. Vi har dock, tillsammans med berörda länsstyrelser, fortsatt arbetet för södra och mellersta ostkusten, samt påbörjat en process om fiskereglering tillsammans med Länsstyrelsen i Skåne län.

Genomförande av planen för ett utökat skydd

I arbetet med att den nationella handlingsplanen för marint områdesskydd har vi samarbetat med berörda myndigheter genom möten samt workshops. Genomförandet av planen pågår på HaV dels i form av utlysning av särskilda åtgärdsprojekt som syftar till att genomföra handlingsplanen, dels genom att upprätta ett ramverk för inrättande och förvaltning av marina skyddade områden. Länsstyrelserna har också fått särskilda medel för att arbeta med marint områdesskydd. I arbetet med att regionalisera planerna för marint områdesskydd har två samordnare anställts för att koordinera länsstyrelsernas arbete med de regionala handlingsplanerna. Länsstyrelserna har också fått ökade resurser för handläggning för att öka takten i arbetet med det marina områdesskyddet.

Sälförvaltning

Hav bedriver en sälförvaltning som är ekosystembaserad och adaptiv. Målet enligt förvaltningsplanerna är att arterna ska ha gynnsam bevarandestatus och att påverkan på människan ska vara neutral eller positiv. Förvaltningsinstrumenten som används är framförallt utveckling av skonsamma redskap och fiskemetoder inom Program Säl och Fiske (PSF), ersättning för skador, stöd till förebyggande åtgärder, skyddsjakt, samt stödjande av forskning för vetenskapligt baserade underlag.

Förvaltningen av gråsäl i Östersjön är en gemensam angelägenhet för samtliga nio Östersjöländer och EU, och inom HELCOM och 2006 antogs ett nytt förslag till riktlinjer för förvaltning av gråsälsbeståndet (HELCOM rekommendation 27-28/2). Det bildades enligt rekommendationen en särskild expertgrupp, HELCOM seal ad hoc expert group. HaV var under året värd för mötet med HELCOM seal ad hoc expert group som träffas varje år för att bland annat harmonisera förvaltningen mellan Östersjöländerna och arbeta fram havsmiljödirektivets indikatorer för säl och tumlare.

HaV bidrog med 3 miljoner kronor till länsstyrelsernas program Säl och Fiske, i vilket en stor del av samrådet med yrkesfisket och andra myndigheter sker, tillsammans med rådgivning och uppföljning av åtgärdsarbetet. SLU Aqua är utförare av en stor del av åtgärderna inom programmet. Inom pro-

grammet bedrivs bland annat olika projekt för framtagande och implementering av sälsäkra redskap. Programmets mål är ett livskraftigt kustfiske parallellt med ett starkt sälbestånd. Under året publicerade SLU Aqua en rapport om programmets arbete från starten 1994 till 2017. Rapporten behandlar bland annat studier av konflikten mellan säl och fiske, metoder för att hålla sälar borta från fiskeredskap och redskapsutveckling som hindrar sälarna från att ta och skada fångst och redskap, såsom till exempel torskburar.

HaV medverkade i Svenska Jägareförbundets kustjaktseminarium på Öster Malma i maj. Seminariet handlade i år till största delen om säl och sälförvaltning och anses vara ett viktigt forum för vägledning och utbyte av kunskap, synpunkter och erfarenheter. Som en del av förvaltningen har HaV bidragit med 15 miljoner till ersättning för skador orsakade av säl, och 5 miljoner för förebyggande åtgärder mot sälskador som nationell medfinansiering inom ramen för Havs- och fiskeriprogrammet som förvaltas av Jordbruksverket.

Restaurering av marina miljöer

HaV konstaterar att det finns ett stort behov av återställning och restaurering av akvatiska miljöer. Det är viktigt för såväl bevarande av biologisk mångfald, upprätthållande av naturliga ekosystemtjänster samt för en fungerande grön infrastruktur.

I den fördjupade utvärderingen av miljömålet *Hav i balans samt levande kust och skärgård* framgår att kust- och havsmiljön är starkt påverkad av tillförsel av näringsämnen, fiske, miljögifter, marint skräp, samt exploatering av känsliga miljöer. Exploateringstrycket med fysisk påverkan på grunda kustnära miljöer är generellt högt. Belastningarna ger negativa konsekvenser för såväl växter, djur och livsmiljöer, som för de ekosystemtjänster som människan nyttjar. Många marina arter och naturtyper i habitatdirektivet har en otillfredsställande eller dålig status.

HaV har tidigare tagit fram underlag kring förvaltning och restaurering av ålgräsängar. Nu har detta underlag kompletterats med ett åtgärdsprogram för ålgräsängar (HaV-rapport 2017:24).

Ett antal restaureringsprojekt har under 2017 fått finansiering från 1:11 myndighetens havs- och vattenmiljöanslag. Bland annat har länsstyrelsen i Kalmar län erhållit medel för att tillämpa och utveckla metoderna i Handboken för restaurering av ålgräs för förhållandena i Östersjön. Projektet sträcker sig över en femårsperiod och de första två årens verksamhet avser provplantering och utvärdering. Under de sista tre åren planeras en mer storskalig restaurering.

Under året har Länsstyrelsen i Västra Götalands län startat upp en mer storskalig restaurering av ålgräsängar i södra Bohuslän. Under våren 2017 har Länsstyrelsen och Göteborgs universitet inlett en förstudie för potentiella lokaler för restaurering av ålgräs. För det fortsatta arbetet har medel sökts från Europeiska Havs- och Fiskerifonden. Syftet med projektet är både att utföra en storskalig restaurering av ålgräs inom områden som förlorat ålgräs och där förutsättningarna för tillväxt idag är gynnsamma, samt att ta fram nya metoder för att förbättra vattenkvalitet och förutsättningar för tillväxt i områden som förlorat ålgräs, men där ålgräs inte kan växa idag.

HaV arbetar tillsammans med SLU på två kunskapssammanställningar kring restaureringsmetoder och påverkanstryck på kustvattenmiljöer. Rapporterna har remitterats under hösten och förväntas bli klar under 2018. De ska fungera som en vägvisare för att utveckla en fungerande verktygslåda med metoder för ekologisk kompensation och restaurering i marin miljö.

Myndigheten har även startat upp ett tvåårigt projekt (2017–2018) kring fysisk påverkan i svenska kustvatten. Projektet kommer bland annat att utgöra en grund för fortsatt arbete med en nationell strategi mot fysisk påverkan och för biologisk återställning.

Fysisk påverkan från vindkraftverk, hamnar, pirar, muddringar och utfyllnader m.m., påverkar på olika sätt den fysiska livsmiljön i kusten. När botten, strömmar och vågor förändras av verksamheter ger det ofta negativa effekter i våra kustvatten, eller en ackumulerad påverkan från flera verksamheter, som leder till försämrade förmåga att leverera viktiga ekosystemtjänster. För att kunna välja rätt åtgärder för att förbättra tillståndet i kustvattenmiljön, behöver vi få en samlad bild av hur stor påverkan är.

Idag saknar vi en samlad bild av hur mycket av kustmiljöerna som är fysiskt påverkade. Mycket tyder på att de för ekosystemen viktiga grundområdena (0-6 meters vattendjup) är de som är mest påverkade längs kusten.

Projektets syfte är att ta fram:

- Vägledningar för hydromorfologisk karaktärisering och klassificering i kust.
- Datastruktur som kan ligga till grund för beskrivning av miljön, till stöd för det samlade åtgärds- och uppföljningsbehovet.
- Nationellt, yttäckande kartunderlag kring exploatering och fysisk påverkan i kust, både i nutid och historiskt (1960-talet). Historiskt för att få en uppgift om förändringens storlek och takt.
- Underlag för uppföljning av påverkan och skador på botten.

HaV arbetar också med planeringen av den tredje marina restaureringskonferensen 14–15 mars 2018, i samverkan med länsstyrelserna, SLU och HMI i Göteborg.

Hotade arter

Vi fortsätter framtagandet av åtgärdsprogram för hotade arter för att nå miljömålen samt leva upp till internationella åtaganden för bevarande av biologisk mångfald. Under året beslutade HaV om ett nytt åtgärdsprogram för ålgräsängar, mal och ett kunskapsuppbyggande program om 15 hotade makrofyter i permanenta vatten. Dessutom har vi beslutat om ett kunskapsunderlag för kusharr i Bottniska viken, publicerat med förslag på åtgärder för att höja kunskapen och bevarandeåtgärder för populationen. Vidare har åtgärdsprogrammet för temporära vatten remitterats för att fastställas under 2018.

Utökad dialog via webb och handläggarräff

Vi har fortsatt utveckla webbplatsen med information om varje åtgärdsprogram som stöd och vägledning. I samband med den nationella restaureringskonferensen, anordnade vi tillsammans med Länsstyrelsen i Östergötlands län

en handläggartreff för länsstyrelserna med tema hotade makrofyter i marina och limniska miljöer, för vilka vi har flera nya program som är beslutade eller under framtagande. Fokus för träffen låg även på nya inventeringsmetoder som e-DNA, uppföljning samt redovisning av åtgärder. Flera av åtgärderna har gjorts inom ramen för havsmiljöförordningens åtgärdsprogram.

Spridning av främmande arter

En ny EU-förordning (1143/2014) om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter trädde i kraft 2015. Den första uppdaterade förteckningen med 12 arter trädde i kraft i augusti 2017. Unionsförteckningen omfattas nu av 49 arter varav tolv av arterna finns i svensk natur, bland annat smal vattenpest, signalkräfta och ullhandskrabba.

HaV har representerat Sverige i EU:s genomförandekommitté samt biträtt Naturvårdsverket i det vetenskapliga forumet. Under året har EU:s medlemsstater främst beslutat om det tekniska rapporteringsformatet samt diskuterat hanteringsåtgärder för listade arter och förslagen till den andra uppdateringen av förteckningen.

HaV och Naturvårdsverket förbereder föreskrifter, rutiner och hanteringsåtgärder till följd av EU-förordningen. Ett förslag till hanteringsprogram för signalkräfta remitterades i slutet av året. Huvudsyftet med hanteringsprogrammet för signalkräfta är att vägleda om hur fisket och konsumtionen av signalkräfta fortsatt kan bedrivas enligt bestämmelser i EU-förordningen, i syfte att förhindra att arten sprids ytterligare.

Myndigheterna har lagt ut ett arbete på Artdatabanken för att riskklassificera invasiva främmande arter. Klassificeringen omfattar arter som redan finns i landet, men även de som kan förväntas komma hit, så kallade dörrknackararter. Arbetet kommer fortsätta under 2018 och resultera i en nationell riskklassificerad lista över invasiva främmande arter.

Information om främmande arter

Satsningar för att öka kunskapen och informera om riskerna med främmande arter är betydelsefullt i att förebygga introduktion och spridning. Vi har utökat informationen på vår webbplats med information från kunskapsportalen främmande arter i svenska hav (www.frammandearter.se). Informationen har uppdaterats och kompletterats med artfaktablad för arter i sötvattensmiljöer. Vi har dessutom anordnat och deltagit på ett flertal informationsträffar för att informera om de nya EU-reglerna samt riskerna med invasiva främmande arter. Tillsammans med Naturvårdsverket har vi deltagit på mässan Nordiska trädgårdar och skickar regelbundet ut en lägesrapportering till prenumeranter om vårt arbete.

Barlastvattenkonvention

I september trädde FN:s barlastvattenkonvention i kraft, en betydelsefull åtgärd för att minska sjöfartens negativa påverkan på biologisk mångfald genom spridning av främmande arter. Det kommer att ta cirka sju år tills världens flotta har rätt utrustning installerad och godkänd för barlastvattenhantering. Fartyg kan ansöka om dispens från kravet på barlastvattenhantering, förutsatt

att det inte föreligger oacceptabla risker att sprida främmande arter. I samarbete mellan Helcom och Oskar har man upprättat en harmoniserad procedur för länder kring Nordsjön–Östersjön för att pröva sådana dispenser.

Efter samråd med HaV och SMHI är Transportstyrelsen den myndighet i Sverige som beslutar om dispenser. Eftersom möjligheten till dispens nu är möjlig och myndigheterna fått information från flera rederier som planerar att söka dispens så har HaV tillsammans med Transportstyrelsen och SMHI gjort förberedelser för dispensförfarandet. HaV har bidragit med att utveckla de hamnundersökningsmetoder som ska användas, tagit fram underlag om vilka invasiva främmande arter, kopplade till barlastvatten, som innebär stor risk för biologisk mångfald med mera. Övervakningsmetoderna används redan till viss del i havsmiljödirektivets övervakningsprogram av främmande arter i hamnar och utsatta områden.

Grön infrastruktur på land och i vatten

HaV har under året medverkat till Naturvårdsverkets nationella samordning av grön infrastruktur genom deltagande i Naturvårdsverkets olika grupperingar med nationella myndigheter, länsstyrelser och IT-nätverk för arbetet. Vi har också anordnat sammankomster med länsstyrelser för samverkan kring limniska miljöer respektive marina miljöer. Ett aktivt arbete kring underlag och arbetsätt med mera bedrivs inom de limniska och marina samverkansgrupperna.

Till stöd för länsstyrelsernas arbete i marina miljön har HaV exempelvis tagit fram ett förslag på ramverk för naturvärdesbedömning i marin miljö – MOSAIC. Förslaget har under hösten varit ute på bred remiss.

Vi har deltagit i Naturvårdsverkets arbete med att ta fram en översikt med indelning av ekosystemtjänster. Arbetet har färdigställts under hösten 2017 och kompletteras med länkar till underlag för värdering av olika tjänster.

Åtgärder mot farliga ämnen

Åtgärder mot farliga ämnen i havs- och vattenmiljön genomförs framför allt genom miljöbalksprövningen och tillsynsvägledningen. HaV deltar i vissa viktiga miljöbalksprövningar.

HaV utvecklar i samverkan med Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen och Läkemedelsverket, bedömningsgrunder för särskilda förorenande ämnen inom ramen för vattenförvaltningsförordningen. Dessa används vid klassificering av status och fastställande av miljökvalitetsnormer inom vattenförvaltningen, men även inom ramen för havsmiljöförordningen. Bedömningsgrunderna är viktiga i samband med miljöbalksprövning och tillsyn.

Nationell samverkan mot PFAS-spridning

Livsmedelsverket och Kemikalieinspektionen leder en samverkansåtgärd inom ramen för Miljömålsrådet där vi deltar tillsammans med Naturvårdsverket, SGU, SGI, MSB, Generalläkaren och länsstyrelserna. Nätverket arbetar med problematiken kring PFAS-förorening av mark och vatten. I nätverket, som träffas två gånger per år, deltar berörda myndigheter, forskare, kommuner, dricksvattenproducenter och andra intressenter i PFAS-frågan. Syftet är att

sprida kunskap till alla berörda aktörer och öka möjligheterna till samarbete för åtgärder mot PFAS-spridningen i miljön. Utöver det stora nationella nätverket finns också ett myndighetsnätverk som träffas mer frekvent.

Frågor som tagits upp 2017 är bland annat hur flödet av PFAS ser ut i samhället, identifiering av ”nya PFAS” i miljön, exempel på tidigare relativt okända källor för stark förorening av miljön lokalt, risker med ökad spridning av PFAS vid sanering, reningsmetoder, vägning av risk mot kostnad vid beslut om sanering och rening samt PFAS-exponering av befolkningen (både bakgrund och hotspots). Vid mötena informerades också myndigheterna om aktuella aktiviteter som pågår. Det finns ett informationsbehov för hur olika aktörer arbetar med förorenade områden regionalt och lokalt, och intresset för deltagande vid mötena är stort.

Båtbottenfärger och miljöfarliga färgrester

HaV deltar i Transportstyrelsens samverkansåtgärd om båtbottenfärger, inom ramen för Miljömålsrådet, som avser att minska riskerna för miljön.

HaV arbetar med att gå igenom befintliga regelverk för att kunna föreslå nya och enhetliga regler i syfte att minska miljöpåverkan av båtbottenfärger i vatten och på land. Detta bidrar till miljö kvalitetsmålen *Giftfri miljö* och *Hav i balans samt levande kust och skärgård*.

Efter önskemål från bransch och myndigheter genomfördes under året en konferens och workshop om dessa frågor. Fokus låg på att diskutera hinder, lösningar och aktörer för att minska miljöpåverkan. En inventering av befintlig forskning pågår för att identifiera kunskapsluckor. Vi har inlett en sammanställning av myndigheternas olika regler, riktlinjer, rekommendationer och vägledningar på området. Vi har även tagit fram en broschyr med rekommendationer om hur båtägare kan ta bort gammal båtbottenfärg på ett miljövänligt sätt.

Båtbottenfärger används för att minska risken för påväxt på båtbottnar. Påväxt kan öka båtens motstånd i vattnet och därmed också bränsleförbrukning och avgasutsläpp. Båtbottenfärger, liksom färgrester från målning vid båtuppläggningsplatser, kan innebära utsläpp av giftiga ämnen till vattenmiljön i form av olika kopparbaserade ämnen. Projektet Skrovmålet syftar till att minska risken för sådan miljöpåverkan.

Förorenade sediment – samverkan för kunskap och prioritering av åtgärder

HaV deltar tillsammans med Naturvårdsverket, Statens geotekniska Institut och Länsstyrelserna i en samverkansåtgärd inom Miljömålsrådet som leds av Sveriges geologiska undersökning. Syftet är att gruppen ska ta fram en gemensam kunskapsbild av dagens situation samt identifiera samhällets behov. Länsstyrelserna inkluderas i arbetet, som genomförs under 2017 och 2018. Under 2017 har två workshops arrangerats, bland annat en särskild dag om fiberbankar. Gruppen har även bidragit med underlag och inspel till en särskild bilaga om förorenade sediment i länsstyrelsernas EBH-blad.

Avancerad rening av avloppsvatten

HaV delade under året ut fem miljoner kronor för fortsatt finansiering av fyra projekt för ökad kunskap om avancerad rening av avloppsvatten. Medel har också getts till en sammanställning och slutredovisning av de viktigaste slutsatserna i samtliga projekt. Finansieringen ingår i en fyraårig satsning av regeringen på totalt 32 miljoner kronor. Med dessa medel har myndigheten, under fyra år, lämnat bidrag till totalt åtta projekt i syfte att öka kunskapen om avancerad avloppsrening av läkemedel och andra svårnedbrytbara ämnen. Samtliga projekt har slutförts under 2017. Projekten omfattar olika behandlingstekniker såsom ozon och aktivt kol, och pilotstudier vid både större och mindre reningsverk, samt en provningsjämförelse och en kunskapssammanställning om vad som pågår i Tyskland och Schweiz. Flera rapporter finns publicerade eller kommer att publiceras under 2017 fram till 1 februari 2018, då en slutredovisning av hela satsningen kommer ske.

HaV har också deltagit i ett regeringsuppdrag som genomförts av Naturvårdsverket där man redovisat förutsättningarna för att införa avancerad rening. Uppdraget redovisades i april 2017.

Miljörisker från vrak

Från år 2016 har HaV haft det koordinerande ansvaret när det gäller den framtida hanteringen av miljöfarliga vrak. Regeringen har från och med 2018 avsatt 25 miljoner kr per år i tio år för undersökning och sanering av miljöfarliga vrak. I projektet samarbetar vi med Sjöfartsverket, Kustbevakningen, Statens maritima museer, Försvarsmakten, Chalmers med flera.

Vi har under året genomfört kompletterande provfisken samt hängt ut burar med musslor för långtidsexponering vid de vrak, lastade med kemiska stridsmedel, som dumpades utanför Måseskär efter kriget. Vidare har HaV i samarbete med Chalmers och ett ryskt forskningsfartyg, inom DAIMON-projektet, genomfört sedimentprovtagningar i området. Vävnads- och sedimentprover är skickade för analys av eventuella nedbrytningsprodukter av kemiska stridsmedel. I dumpningsområdet bedrivs ett aktivt trålfiske dagligen trots att området är markerat som olämpligt för fiske, ankring och dykning.

Vi har vidare:

- Genomfört upphandling och sanering av vraket Thetis utanför Kungshamn – Smögen.
- Påbörjat rensning av vraket Thetis från fiskeredskap (snörpvad 400x100 m och ca 25 ton).
- Medfinansierat Chalmers deltagande i Interregprojektet DAIMON. Projektet rör vidareutveckling och anpassning av riskbedömningsmodellen VRAKA (utvecklad för riskbedömning av miljöfarliga vrak) till dumpningsområden för kemiska stridsmedel.
- Vidareutvecklat VRAKA för miljöfarliga vrak. Informationsinhämtning för inputdata till verktyget och genomför riskutvärdering av vrak med hjälp av VRAKA.
- Låtit genomföra multibeam-undersökning av Rone, Norrtank.
- Uppdragit åt Kustbevakningen att genomföra dykundersökningar.

- Uppdragit åt Statens Maritima Muséer att genomföra fortsatta arkiv-sökningar gällande de trettio mest prioriterade vraken samt att ta fram ritningsmaterial på aktuella vrak.
- Uppdragit åt Sjöfartsverket att ta fram ett års AIS-data för svenskt havsområde.
- Uppdragit åt Sjöfartsverket att ta fram haverirapporter för de trettio högst prioriterade vraken.
- Överenskommelse med marinen att genomföra dykundersökningar av vraket Skytteren (genomförs våren-sommaren 2018).
- Deltagit i och presenterat vrakprojektet vid flera nationella och internationella konferenser.
- Redovisat HaV:s vrakprojekt medialt i flera radio- och TV-program.
- Påbörjat upphandlingsarbete av ramavtal med sanerings- och undersökningsföretag.
- Genomfört fortsatt arbete för att stärka det myndighetsövergripande samarbetet inom projektet, för ett fortsatt effektivt utnyttjande av statens resurser.

Internationell samverkan och internationella konventioner

Dagens miljöutmaningar är till stora delar gränsöverskridande och kan inte enbart lösas inom Sveriges gränser. Sverige har ratificerat ett antal internationella miljökonventioner och bidrar aktivt i arbetet för att nå uppsatta mål. Nedan beskrivs kortfattat vårt arbete i Arktis, Antarktis och berörda internationella konventioner med bäring på förvaltning i polarområdet. Vidare beskrivs myndighetens arbete inom relevanta miljökonventioner inklusive konventionen för biologisk mångfald, gränsvattenkonventionen, konventionen för handel med utrotningshotade djur, Bonnkonventionen om skydd för flyttande djur samt Londonkonventionen.

Arktis

HaV är svensk delegationsledare (HoD) i Arktiska rådets arbetsgrupp PAME (Protection of the Arctic Marine Environment) som träffas två gånger per år.

Under 2017 har vi samordnat arbetet med övriga myndigheter som jobbar med Arktiska frågor; Kustbevakningen, Naturvårdsverket, Transportstyrelsen, Sjöfartsverket och Sveriges Geologiska Undersökning. Samarbetet stärker myndighetssamverkan samt förståelsen för de komplexa processer som sker inom Arktiska rådet, och hur Sverige bäst kan vara med i projekt för en bättre Arktisk miljö.

Expertgrupper

Inför PAME-mötena träffas expertgrupper i olika förberedande möten där HaV medverkar:

- Marint områdesskydd med fokus på att etablera ett nätverk för marina skyddade områden i Arktis, där HaV delar ordförandeskap med USA.
- Marint skräp, där HaV är ordförande.
- Sjöfart, där HaV medverkar i frågor som har en miljöanknytning såsom för tjockolja och ”black carbon”.
- Ekosystembaserad förvaltning, där HaV deltar tillsammans med Internationella Havsforskningsrådet (ICES) och North Pacific Marine Science Organization (PICES) i en utvärdering över ekosystemet i Centrala Arktiska Oceanen där det idag inte bedrivs något fiske eller finns något miljöskydd.

HaV arbetar för att stärka samarbetet med övriga länder i Arktiska rådet, deltagandet i expertgrupperna bidrar till detta. En kontinuerlig kontakt och ökat samförstånd på hur man kan öka miljöinsatserna i Arktis sker även varje månad via telefonmöten.

Polarforskningssekretariatet

HaV och Polarforskningssekretariatet har kontinuerlig kontakt för att stärka banden mellan myndigheterna och på så vis kunna tillämpa svensk polarforskning inom PAME.

Projekt

HaV leder projektet ”Marine litter in the Arctic” tillsammans med Island, Norge, Aleut International Association och Ospar. En litteraturstudie har skrivits under året och kommer att presenteras under 2018. Sverige vill öka sitt regionala engagemang och stärka sin närvaro inom Arktiska rådet och projektet ger möjlighet att synliggöra Sveriges och HaV:s delaktighet.

Vi har gått in i fas två av projektet ”Arctic Shipping Traffic Data”. Detta webbaserade verktyg ger stöd för arbete med marint områdesskydd, marint skräp och ekosystembaserad förvaltning som är prioriterade insatsområden för Sverige och där vi är med och leder ett par projekt. HaV deltar bland annat med finansiering och telefonmöten, tillsammans med Sjöfartsverket, för att driva projektet framåt. HaV såg tidigt den breda nyttan med sjöfartskunskap, också för andra myndigheter, och stöttade projektet från början, vilket har uppmärksammats inom Arktiska rådet.

HaV bidrar med expertkunskap till projektet Havsförsurning i Arktis, genom en forskare vid Göteborgs Universitet. Projektet drivs av arbetsgruppen Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP). Vi bidrar även till ett projekt om Sötvattensövervakning, genom Statens Lantbruksuniversitet i Uppsala, som drivs inom arbetsgruppen Conservation of Arctic Flora and Fauna (CAFF).

Ramverk för marina skyddade områden (MPA)

HaV skriver tillsammans med USA, Finland och Kanada på ett ramverk inom expertarbetsgruppen om marint områdesskydd 2017–2019. Arbetet med att skapa ett ramverk för marina skyddade områden initierades under Sveriges ordförandeskap i Arktiska rådet. Ramverket handlade enbart om hur marina

skyddade områden på nationellt vatten i Arktis fungerar som ekologiskt nätverk. Nu söker Sverige stöd bland övriga medlemmar för att inkludera också internationellt vatten. Det är ett arbete som tar tid och förväntas ge resultat först på flera års sikt, främst på grund av att det idag inte finns något internationellt juridiskt stöd för fullvärdiga MPA. Sveriges position är att vi vill se ett marint områdesskydd av 10 % även på det internationella vattnet i Arktis.

Workshop om marint områdesskydd i Arktis

Tillsammans med Finland anordnade HaV en workshop för marina experter om marint områdesskydd i Arktis ur ett klimatförändrings- och försurningsperspektiv. Deltagarna var bland annat arktiska rådets medlemmar, två grupper av ursprungsbefolkningen (ICC och AIA), ideella organisationer (NGO:s), Oskar, Helcom och National Geographic. Totalt var det 65 deltagare från 12 länder närvarande. Resultatet från workshopen blev bland annat en detaljerad vetenskaplig mötesrapport.

Det nära samarbetet med Finland har bland annat lett till att kontakt mellan svenska ambassaden i Helsingfors och den finska PAME-delegationen knutits, speciellt relevant då ambassaden har Arktis som ett av sina bevakningsområden. Dessutom håller HaV och SYKE (Finlands miljöcentral) på att skapa ett Memorandum of Understanding (MoU), för att formellt stärka banden mellan Sverige och Finland, även i andra sammanhang än Arktis.

Konventionen för bevarande av Antarktisk marint levande tillgångar

Konventionen (CCAMLR) förvaltar marina resurser och marin miljö i Antarktis som en del av Antarktiskfördraget. Konventionen har utvecklat och använder en ekosystembaserad integrerad havsmiljöförvaltning. Sveriges medverkan är viktig för att föra fram svenska synpunkter på ekosystembaserad integrerad havsförvaltning. Vid årets partsmöte antogs en forsknings- och förvaltningsplan för det nybildade Rosshavets MPA av den vetenskapliga kommittén. I området sker det många förändringar i miljön och i juli bröts ett av de största isbergen som någonsin registrerats fri i västra Antarktis. Flera vetenskapliga studier är planerade då det sammanfaller med förra årets beslut om tillfälligt skydd för områden där den fasta isen antingen kollapsat eller minskat drastiskt i syfte att få möjlighet till utforskning innan det sker kommersiellt fiske.

FN:s konvention för gränsöverskridande vattenresurser

Under 2017 har HaV bevakat Gränsvattenkonventionen (UNECE:s vattenkonvention) på uppdrag av Miljö- och energidepartementet. Konventionen syftar till att öka samarbetet om yt- och grundvatten mellan och inom länder och samordnas av UNECE:s (FN:s ekonomiska kommission för Europa) sekretariat i Geneve. Gränsvattenkonventionen har 41 medlemsstater och är sedan 2016 öppen för hela FN. Sverige är också medlemsstat i UNWC, FN:s konvention för vattenresursnyttjande som inte är navigation, som trädde i kraft 2014. Sverige är inte aktiva inom UNWC.

Under 2017 genomförde HaV den första rapporteringen till UNECE. Underlag till den svenska rapporteringen hämtades bland annat från vatten-

myndigheterna och Sveriges geologiska undersökning. Gränsvattenkonventionen har betydelse för hållbarhetsmål 6 (i de globala hållbarhetsmålen), de sanitetskopplade delmålen, genom Protokoll för vatten och hälsa samt för andra delmål genom konkreta vägledningar om vattenjuridik och integrerad förvaltning.

HaV representerade Sverige vid Gränsvattenkonventionens arbetsmöte för integrerad vattenresursförvaltning i juli 2017. Där gjordes en första genomgång av rapporteringens resultat. 36 medlemsstater deltog och ytterligare cirka 40 FN-stater var representerade.

Skydd för biologisk mångfald på internationellt vatten

Under 2017 deltog HaV fortsatt i FN-förhandlingarna om skydd för biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion (BBNJ). Slutmålet är att nå fram till ett tilläggsavtal till havsrättskonventionen som ska ge en reglering av och ökat skydd för de ca 64 procent av världshaven som idag utgör det så kallade ”fria havet”, det ligger utanför nationell jurisdiktion och där en skyddsreglering för växter och djur idag till stora delar saknas. I dag finns lagstiftning endast för några verksamheter, exempelvis sjöfart, visst kommersiellt fiske och utvinning av mineraler från havsbotten. Intresset av att använda djuphaven och dess innehåll av såväl växter som djur är ökande samtidigt som kunskapen fortfarande i många fall är bristfällig kring vad som finns i dessa delar av haven och vilken påverkan en ökad exploatering kan få på den biologiska mångfalden. Det är därför viktigt att få till stånd en reglering. Det finns en tydlig koppling mellan BBNJ-processen och genomförandet av det globala hållbarhetsmålet 14 om hav och marina resurser. I synnerhet för delmål 14c (genomförande av internationell rätt i enlighet med havsrättskonventionen) men även delmål 14.2 (hållbar förvaltning och skydd av ekosystem i marin och kustmiljö), 14.5 (att skydda tio procent av marina och kustområden) och 14a (kapacitetsuppbyggnad och tekniköverföring för förbättrad havshälsa och marin mångfald).

Syftet med HaV:s deltagande i processen har varit att ge expertstöd åt utrikesdepartementet som ledde processen. Processen handlar om att hitta lämpliga vägar och former för reglering. HaV kan bidra med erfarenheter från såväl globala konventioner inom vårt expertområde som från exempelvis det regionala havsmiljöarbetet inom Ospar och Helcom. Genom vår roll som expertmyndighet för havsfrågor kan vi också bidra med kunskap från vår nationella havsförvaltning inkluderat det EU-initierade arbetet. Ett exempel på detta är att vi genomfört en workshop om kumulativ miljöbedömning baserad på erfarenheter från vår nationella havsplanering. De områden som berörts av förhandlingarna är utvinning av marina genetiska resurser, inklusive fördelning av dess nyttor, inrättandet av marina skyddsområden, miljökonsekvensbeskrivningar för framtida verksamheter samt kapacitetsuppbyggnad och tekniköverföring. De avslutande två förberedelsekonferenserna där diskussioner fördes om vad som ska ingå i det kommande tillämpningsavtalet till havsrättskonventionen under områdena ovan hölls under året.

Internationella diskussioner och möten

Tidigare i processen har Sverige deltagit i EU:s förhandlingsteam för frågor om kapacitetsuppbyggnad och tekniköverföring. Tillsammans med Utrikesdepartementet och Miljö- och energidepartementet har vi under 2017 deltagit i de förberedande diskussioner som hållits mellan EU:s medlemsstater under tekniska möten, samt bidragit med underlag inför rådsarbetsgruppen COMAR (Working Party on the Law of the Sea). Vi har också deltagit i en workshop med deltagare från bland annat Stilla havsregionen och Latinamerika samt intresseorganisationer. Arbetet i denna fas avslutades med att den fjärde konferensen i juli enades om att anta en rekommendation till FN:s generalförsamling att tillsätta en regeringskonferens för att förhandla avtalstexten till kommande tilläggsavtal till havsrättskonventionen. Detta innebär att processen nu har tagit ett viktigt steg framåt mot bindande regleringar till skydd för biologisk mångfald.

Samordningsansvar

Sverige arrangerade, tillsammans med Frankrike och NGO:n Tara, ett välbesökt sidoevenemang om kumulativ miljöbedömning och vetenskap under det fjärde förhandlingsmötet på FN. Syftet var att kunna bidra till ökad konkretisering i diskussionerna kring genomförande av och innehåll i miljökonsekvensbeskrivningar. Dels med avseende på kumulativa miljöbedömningar och dels för att bidra med praktiska exempel, inte minst gentemot utvecklingsländerna. HaV bidrog med samordning inför detta och med en presentation av Symphonyprojektet. Presentationen hade fokus på att på ett enkelt sätt visa hur man skulle kunna bygga vidare på den metod som används för kumulativ miljöbedömning inom den svenska havsplaneringen för att nyttja den även för miljöbedömning i områden utanför nationell jurisdiktion. Förhoppningsvis bidrog vårt seminarium till att fler länder ser vilka möjligheter som finns för att använda miljödata på ett konstruktivt sätt. Då ökar möjligheten att minimera miljöpåverkan i framtiden, när haven används på nya sätt.

Konventionen för biologisk mångfald

Den marina agendan inom konventionen för biologisk mångfald (CBD) har under året främst handlat om hur ekologiskt och biologiskt signifikanta områden (EBSA) ska kunna ändras. Ändringar som diskuteras är bland annat sådana som föranleds av ny vetenskaplig kunskap. HaV har deltagit i en workshop CBDs Informal Advisory Group som utarbetat rekommendationer om behovet av fler EBSA-workshops och uppdateringsprocess för EBSAs, samt för revidering och utveckling av existerande vetenskapliga riktlinjer.

Erfarenheter ger underlag

HaV har under året bidragit med underlag om erfarenheter av att använda åtgärder för att undvika, minimera och motverka signifikanta effekter av undervattensbuller, orsakad av mänsklig aktivitet, på marin biodiversitet. Vi har även bidragit med underlag om nationella erfarenheter i arbetet med att utveckla och förvalta marina skyddade områden och andra områdesspecifika bevarandeåtgärder i marin miljö. Detta kommer att utgöra underlag till en

CBD expert workshop om skyddade områden nästa år. Dessutom har HaV bidragit med information om nationell, subregional och regionala erfarenheter av implementering av havsplanering.

Konvention om handel med hotade arter

HaV tog fram underlag och deltog, tillsammans med Naturvårdsverket, i EU:s vetenskapliga grupp (SRG) för konventionen. Den vetenskapliga gruppen träffas fyra gånger årligen och bedömer bland annat om risken för att handeln minskar vilda arters möjlighet att överleva. Gruppen ger råd till de administrativa myndigheterna, i Sveriges fall Jordbruksverket, som fattar beslut och som utfärdar tillstånd för aktiviteter med djur, växter med mera som är skyddade enligt konventionen (CITES).

Bonnkonventionen om skydd för flyttande djur

I oktober deltog HaV i konventionens (CMS) konferens med temat ”their future is our future”. Det var första gången mötet hölls i Asien. Mer än 1000 deltagare var på plats och 91 medlemsstater var representerade. 54 resolutioner antogs under partsmötet, bland annat Manila Declaration on Sustainable Development and Migratory Species. Andra antagna resolutioner handlade bland annat om en granskningsmekanism, en uppdaterad strategisk plan för 2015–2023, konsolidering och partiellt upphävande av ett flertal tidigare antagna resolutioner, hållbar båtbaserad skådning av marint djurliv, energi och migrerande arter, bifångst, undervattensbuller, marint skräp och migrerande arter, valars kultur, akvatiskt ”wildmeat”, samordnade åtgärder för bland annat valhaj och den europeiska ålen. 34 listningsförslag på bilaga I och/eller II antogs i koncensus, varav 6 var arter av hajar och rockor.

Londonkonventionen

Inom ramen för HaV:s uppdrag att företräda Sverige i Londonkonventionen och Londonprotokollet, den globala regleringen av marin dumpning, har vi under året sammanställt den internationella rapporteringen av den svenska dumpningsverksamheten. Vidare har myndigheten deltagit i förhandlingarna om samarbetets utveckling. Vid årets partsmöte diskuterades bland annat hur fler stater kan involveras i samarbetet och hur dekan arbeta för att minska mängder marint skräp.

Bilateralt miljö- och klimatsamarbete med utvalda länder

Internationell samverkan och samarbete bidrar till att uppnå de svenska miljömålen inklusive generationsmålet, Agenda 2030 och åtaganden inom internationella miljökonventioner. HaV har samarbeten med strategiska länder inom miljö- och klimatområdet. Samarbetet finansieras av Miljö- och energidepartementet genom anslag 1:13 som förvaltas av Naturvårdsverket.

Under året har HaV bedrivit insatser i framförallt Ryssland, Kina, Sydafrika, USA och Vietnam, främst inom områdena integrerad havs- och vattenförvaltning, havsplanering, miljöövervakning samt vatten och energi.

Ryssland

HaV deltog i konferensen Baltic Sea Days i Sankt Petersburg. Deltagandet gjordes inom ramen för det pågående strategiska miljösamarbetet som Naturvårdsverket har med Ryssland samt det avtalade arbetsprogrammet för perioden 2016–2018. Årets konferens var särskilt prioriterat inom Ryssland på grund av att 2017 hade utsetts till ekologins år i Ryssland.

Under konferensen redogjorde HaV för Sveriges planering inför Havskonferensen i New York i samband med diskussioner om SDG 14 (globala hållbarhetsmålet Hav och marina resurser) och EU:s hållbarhetsstrategi för Östersjön. HaV höll även en presentation om det nuvarande läget när det gäller utsläpp av mikroplaster och vilka åtgärder som håller på att utvecklas inom det pågåendet samarbetet inom Helcom.

Som en del i vårt engagemang kring Arktis deltog Generaldirektören i International Arctic Forum i Arkhangelsk, Ryssland. Forumet organiseras årligen av Ryssland. Arktiska rådets länder deltog och flera andra länder utanför regionen som ser nya geopolitiska intressen av en förändrad geografi. Ryssland har ett intresse av att visa på regionens potential och de möjligheter som nu realiseras genom klimatförändringar som underlättar för sjöfarten. På det följer utveckling av hamnar, utvinning av gas och olja, fiske och turism. Högnivådialoger med presidenterna Putin, Niinistö och Johannesson lyfte vikten av dialog, säkerhetsfrågor och miljöfrågor som centrala för säkerhet och stabilitet i regionen. HaV presenterade den svenska maritima strategin och hur vi arbetar med koordinerad förvaltning från källa till hav på lokal, nationell, EU och global nivå. Särskilt lyfttes frågor om samverkan och havsplanering. För Sverige och HaV:s räkning etablerades goda kontakter och vårt systemövergripande arbetssätt uppmärksammades.

Kina

Under det gångna året har HaV jobbat vidare med regeringsuppdraget inom China Europe Water Platform (CEWP). HaV har deltagit vid ett flertal möten arrangerade av CEWP, bland annat ett högnivåmöte i Åbo Finland i september och ett styrgruppsmöte i Lissabon Portugal i maj. Syfte har varit att koordinera arbetet inom CEWP samt utveckla fullskaliga projektansökningar, baserat på en utlysning av EU bidrag.

HaV har ansvarat för att utveckla en ansökan med projektnamnet SHUI-CHE (Sustainable Hydropower Use and Integration In China and EU) inom ”Water and Energy security” området. Valet av projektfokus är baserat på HaV:s erfarenheter från vattenkraftsdialogen. En delegation från HaV genomförde under hösten en besöksresa till Kina i syfte att skapa kontakter och förbereda inför starten inom projektet SHUI-CHE. Besöksresan innehöll möten med bland annat svenska ambassaden och EU-delegationen i Peking samt en rad

representanter för kinesiska aktörer inom vatten och energisektorerna. Vidare har vi medverkat i utvecklingen av en ansökan inom den så kallade Horizontal Activities, också inom ramen för CEWP arbetet. Båda ansökningarna har beviljats EU-medel och löper över fyra år med start i januari 2018.

Under året har HaV även medverkat vid en rad möten med kinesiska delegationer till Sverige på inbjudan av bland annat miljödepartementet och Naturvårdsverket. Vi tog emot en delegation från Nanjing Hydraulic Research Institute på besök i Göteborg. HaV var också närvarande vid konferensen 2nd Sweden – China Green Cooperation Conference i maj. Vi har haft löpande kontakt med en rad svenska aktörer verksamma i Kina, så som SEI, RISE, IVL, SIWI och energimyndigheten.

Medverkan i de möten som nämns ovan har skapat möjlighet att presentera HaV:s verksamhet för potentiella partners inom CEWP-arbetet samtidigt som vi som myndighet har påbörjat ett långsiktigt uppbyggande av kompetens och nätverk inom kinasamarbetet.

Sydafrika

Under året har vi fortsatt bygga vårt samarbete med sydafrikanska aktörer. Framför allt Ocean and Coast Branch i Kapstaden som i princip är HaV:s systemmyndighet i Sydafrika. De deltog på årets Havs- och vattenforum med fem personer varav en deltog som huvudtalare och en annan som talare i en workshop. Vid forumet deltog också en representant för Council for Scientific and Industrial Research (CSIR) i Sydafrika som talare. I anslutning till forumet arrangerade HaV en fältresa där våra sydafrikanska gäster deltog. Ett resultat från forumet var att sydafrikanska representanter deltog vid Sveriges sidoevenemang vid Havskonferensen i New York i juni.

Ytterligare ett resultat från forumet är diskussionerna kring övervakningsprogram inom östvatten och marint som ledde till att en delegation från HaV besökte Kapstaden i slutet av november. Syftet med delegationen var att utbyta erfarenhet av övervakningssystem inom det marina området och sötvattensområdet och data frågor, som ett led i förberedelserna för ett sydafrikanskt besök till Sverige under kommande år. Representanter från HaV har också medverkat och presenterat vår verksamhet vid ett företagsutbyte arrangerat av Swedish-South African Chamber of Commerce.

USA

I februari genomförde HaV, NOAA och University of California en teknisk workshop om havsplanering och kumulativ miljöbedömning. Ett omfattande och värdefullt kunskapsutbyte gav avtryck i HaV:s verksamhet och möjliggjorde färdigställandet av metoden "Symphony" som nu integrerar kumulativ miljöbedömning i svensk havsplanering utifrån en ekosystemansats. Resultatet har väckt intresse såväl inom globala fora som regionalt och nationellt.

Vietnam

HaV genomförde ett två dagars seminarium i Hoi An om hållbar vattenkraft i Vu Gia – Thu Bon floden tillsammans med IUCN (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources). Seminariet anordnades inom ramen för det avtal som gjordes mellan provinserna i december 2016 beträffande ett långsiktigt ”Source to Sea” projekt för perioden 2017–2020. Det långsiktiga målet för samarbetet är att etablera en gemensam förvaltningsplan för både flodområdet och kustområdet i de två provinserna.

Seminariet diskuterade framförallt olika möjligheter att förbättra den nuvarande förvaltningen och regleringen av vattenkraften bland annat genom att tillämpa en metod/protokoll som utvecklats av International Hydropower Association (IHA). Vid seminariet höll HaV en presentation om ”Source to Sea” konceptet och om hur några av målen för SDG 6 och 14 kan tillämpas för att minska negativa effekter på miljön som orsakas av bristfälligt planerade vattenkraftsprojekt. Vi genomförde även en föreläsning om hur IHA-protokollet kan användas för att bedöma hållbarheten inom sådana projekt. Seminariet resulterade i att de två provinserna kommer att påbörja utarbetandet av en långsiktig strategisk plan för den fortsatta utbyggnaden av vattenkraften.

Mötet resulterade i ett antal rekommendationer beträffande vad de två berörda provinserna bör göra för att börja utarbetandet av en mer långsiktig strategisk plan för förvaltningen av hela flodsystemet inom ramen för det pågående ”Source to Sea” projektet 2017–2020.

Våra samarbetspartners från IUCN i Vietnam och Universitetet i Hanoi deltog på årets havs- och vattenforum. De höll presentationer om kustzonsförvaltning och etablerandet av marina skyddsområden i Vietnam och deltog på fältresan som HaV arrangerade i samband med forumet. Deras medverkan resulterade i att aktuell kunskap och erfarenheter inom havsförvaltning mellan experter från Vietnam, Sydafrika och Sverige, särskilt när det gäller skötsel av marina skyddsområden, har delats.

Havsplanering

Havsplaneringen avser alla HaV:s arbetsuppgifter som berör den fysiska planeringen av Östersjön och Västerhavet och hur samhället nyttjar sina resurser i havsområden. Planeringen är en del av havsförvaltningen och är beroende av samordning med havsmiljö-, vatten- och fiskförvaltningen.

Havsplaneringen utgår från den nationella lagstiftningen om havsplanering i miljöbalken och förordningen om havsplanering, som baserar sig på EU:s havsplaneringsdirektiv. För att genomföra uppdraget krävs en omfattande internationell samverkan med grannländerna kring Östersjön och Västerhavet.

De centrala frågorna är att ta fram och sammanställa kunskap om havsförhållandena inklusive vilka anspråk som finns för havsområdena. Dessa ska sedan ligga till grund för att bedöma och planera för en hållbar användning av havens resurser. Utifrån detta utformas förslag till havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. Det nationella samarbetet med nationella myndigheter, länsstyrelser, kommuner, branscher och intresseorganisationer är en förutsättning för att genomföra havsplaneringen.

Färdplan havsplanering

HaV arbetar fortsatt med att utveckla förslag till statliga havsplaner. I september 2016 beslutade myndigheten om "Färdplan havsplanering" som visar vägen fram till förslag om havsplaner, med mål för planeringen och steg i arbetet. Färdplanen beslutades efter ett samråd om förslag till inriktningsdokument där över hundra branschorganisationer, intresseorganisationer, myndigheter, högskolor, universitet, länsstyrelser och kommuner lämnade synpunkter och förslag till förbättringar.

Dialog om utkast till havsplaner

Som ett led i genomförande av havsplaneringsprocessen publicerade HaV den 1 december 2016 utkast till havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. Publiceringen var startpunkten på en bred dialog med bland annat bransch- och intresseorganisationer, myndigheter, kommuner, regioner och grannländer. Dialogen med kommuner och regionala organ genomfördes med stöd av kustlänsstyrelserna. Syftet med dialogen var att göra en avstämning i tidigt skede för att få bättre och väl förankrade förslag till havsplaner.

Med utgångspunkt i planutkastet med tillhörande miljökonsekvensbedömningar skapades ett stort engagemang i havsplaneringsarbetet hos olika aktörer. Sammanlagt hölls mer än 40 möten och HaV fick in ett stort antal synpunkter och förbättringsförslag, samt helt nya planeringsunderlag till stöd för det fortsatta arbetet.

Nästa steg blir formellt samråd med start i början av 2018 och därefter en granskning av förslagen till havsplaner under 2019. Avsikten är att kunna lämna över förslag till havsplaner och eventuella föreskrifter till regeringen under 2019.

Nya planeringsunderlag

Under planeringsarbetet har det uppkommit behov av nya planeringsunderlag. HaV har därför med stöd av externa konsulter tagit fram flera analyser kring konsekvenser av förändrade rutter för fartygstrafik i Östersjön och Bottniska viken, både konsekvenser för sjöfarten och för miljön. I en studie analyserades miljökonsekvenser av förslag till inrättande av trafiksepareringar i Kattegatt.

HaV har även tagit fram en sammanställning över olika aspekter kring havsbaserad vindkraft i Gävlebukten. I en särskild studie om hur klimatförändringen kan påverka och hanteras i havsplaneringen analyseras behovet av bland annat inrättande av så kallade klimatrefugier, det vill säga områden med viktiga naturvärden att bevara i en framtid med förändrat klimat.

I maj 2017 publicerades en hållbarhetsbedömning av utkastet till havsplaner. Bedömningen fokuserade på analys av måluppfyllelse ur ekonomiska, sociala och miljömässiga perspektiv.

Under året har även kustlänsstyrelserna bidragit med underlag, särskilt om naturvärden och kulturmiljö.

Symphony

Bedömningsmetoden Symphony har utvecklats inom HaV som ett stöd för statlig havsplanering. Syftet är att på en översiktlig nivå visa hur miljöpåverkan skiljer sig mellan olika områden och hur planeringen påverkar denna fördelning. Detta möjliggör en miljömässigt bättre planering.

HaV har genomfört bedömningar med metoden under 2017 inför samrådet till utkastet till havsplaner under 2018. Symphony beräknar samlad miljöpåverkan ur ett rumsligt perspektiv. För varje havsområde i havsplanen ges ett värde som beskriver hur mycket vi människor påverkar den marina miljön. Värdet är en skattning och är till för att jämföras mellan områden snarare än att relateras till absoluta gränsvärden.

Eftersom Symphony behandlar alla intressen och verksamheter på ett likvärdigt sätt i en och samma analys så bidrar metoden också ur ett rättviseperspektiv. På detta sätt stödjer Symphony havsplanering utifrån en ekosystemansats.

KOMPIS-bidraget

För att stödja och förstärka förberedelser och genomförande av kommunal översiktsplanering i havet, beslutade HaV om ett särskilt bidrag, KOMPIS-bidraget för kommunal planering i havet i statlig samverkan. Bidraget ges till kustlänsstyrelserna för att i sin tur sökas av kustkommunerna i länet. Länsstyrelsen är ansvarig för utlysning och prövning av ansökningar från kommunerna. Totalt 22 miljoner kronor går till projekt under 2016 och 2017. Bidraget finansieras från havs- och vattenmiljöanslaget.

Under 2016 beslutade länsstyrelserna om bidrag till 13 projekt med 41 deltagande kommuner. Flertalet projekt pågick även under 2017. Projekten har bidragit till en större kunskap och medvetenhet kring havsplanering i de deltagande kommunerna, liksom skapat beredskap kring det kommande samrådet om havsplanerna. Projekten har även genererat nya planeringsunderlag till nytta både för kommunal och statlig planering.

Internationellt samarbete

De kommande svenska havsplanerna kommer att angränsa till nio grannländers havsplaner. I enlighet med havsplaneringsförordningen har HaV på olika sätt verkat för samarbete med grannländer och samordning med de grannländer som också är EU-länder.

HaV är aktiv i Helcoms och Vasabs gemensamma arbetsgrupp för havsplanering i Östersjön. HaV deltog också i EU-kommissionens expertgrupp för havsplanering.

Inom Helcom-Vasabs gemensamma arbetsgrupp för havsplanering har HaV varit drivande i det fortsatta arbetet med tillämpning av ekosystemansatsen i havsplaneringen och frågor om hur biologisk mångfald kan hanteras i havsplanering, till exempel genom ett grönt infrastrukturperspektiv eller andra sätt.

Under året har vi deltagit i flera större sammanhang där vi presenterat och diskuterat frågorna, bland annat vid den stora globala havsplaneringskonferens som anordnades av UNESCO och EU-kommissionen i Paris i mars.

Som en del i dialogen om utkastet till havsplaner hölls ett internationellt

möte i Stockholm i maj. I november deltog HaV i ett liknande möte anordnat av Polen för diskussion om tidiga versioner av den polska havsplanen.

Förutom de mer formella samarbetena leder eller deltar HaV i flera gränsöverskridande havsplaneringsprojekt.

Baltic SCOPE

För att havsplanera behövs en omfattande samverkan med Sveriges grannländer kring Östersjön och Västerhavet. Under två år har Havs- och vattenmyndigheten samarbetat med sex av länderna runt Östersjön i projektet Baltic SCOPE.

Baltic SCOPE handlade om samarbete i havsplanering och gränsöverskridande frågor. I projektet deltog Danmark, Tyskland, Polen, Estland, Lettland och Sverige och de mellanstatliga regionala organisationerna Helcom och Vasab, och forskningsinstituterna Finlands miljöcentral SYKE och Nordregio. Projektet finansierades till stor del av EU:s havs- och fiskerifond. Sverige ledde projektet genom HaV, som ansvarade för genomförandet av projektet gentemot finansören.

Baltic SCOPE var ett unikt samarbete på så vis att ländernas ansvariga havsplaneringsmyndigheter samarbetade. Baltic SCOPE utgjorde en gemensam plattform, där länderna utbytte både erfarenheter och planeringsunderlag. Fokus låg på mervärdet av att samarbeta och på nyttan för varje lands egen havsplaneringsprocess. Länderna befann sig i olika delar av havsplaneringscykeln och hade alltså kommit olika långt. Den utmaningen vände vi till en möjlighet genom att dra nytta av varandras erfarenheter – vi såg på äldre arbete med nya ögon och gav nybörjarna en rivstart. Varje land tog med sig resultaten av projektet hem och kunde använda dem i den egna, pågående havsplaneringsprocessen.

Baltic SCOPE tog fram nya planeringsunderlag och identifierade kunskapsluckor. Länderna valde att fördjupa sig i fyra sektorer som anses betydelsefulla för gränsöverskridande samarbete i havsplanering – kring sjöfart, fiskeri, energiutvinning och miljö.

Dessutom bildades en ”specialstyrka” för ekosystembaserad havsplanering som tog fram användaranpassade checklistor

Baltic SCOPE både förstärkte nätverket mellan ansvariga havsplaneringsmyndigheter och inspirerade till samarbete mellan ländernas sektorsmyndigheter i havsplanering inom de fyra utvalda sektorerna. Gemensamt definierade de sektorernas utmaningar, framtidstrender och behov, för att få en helhetsbild av ländernas områden. Tillsammans med en bild av synergier och konflikter bidrog det till en gemensam utgångspunkt för havsplanering av Östersjöområdet.

Baltic SCOPE arbetade fram gemensamma rekommendationer baserade på befintliga problem, erfarenheter och framtida behov. Rekommendationerna rör gränsöverskridande samarbeten, processer, planeringsunderlag, intressenter och plattformar för samarbete samt de fyra sektorerna sjöfart, fiskeri, energiutvinning och miljö. Rekommendationerna kring sektorerna utvecklades tillsammans av havsplaneringsmyndigheter och sektorsmyndigheter.

Baltic SCOPE bidrog till ökad insyn i, och förståelse för, varandras havsplaneringsprocesser. Dessutom för ländernas olika lagliga ramverk, vilka skapar

olika förutsättningar och utmaningar i samarbeten. Baltic SCOPE lyfte betydelsen av att länderna synliggör även andra länders intressen i sina hav. Inom södra Östersjön fokuserade länderna på gränsöverskridande utmaningar i områden med flera olika sektorsintressen och/eller olösta administrativa gränser.

Baltic SCOPE avslutades 2017, men resultaten, planeringsunderlagen och rekommendationerna tar respektive land med sig i sitt fortsatta arbete med havsplanering.

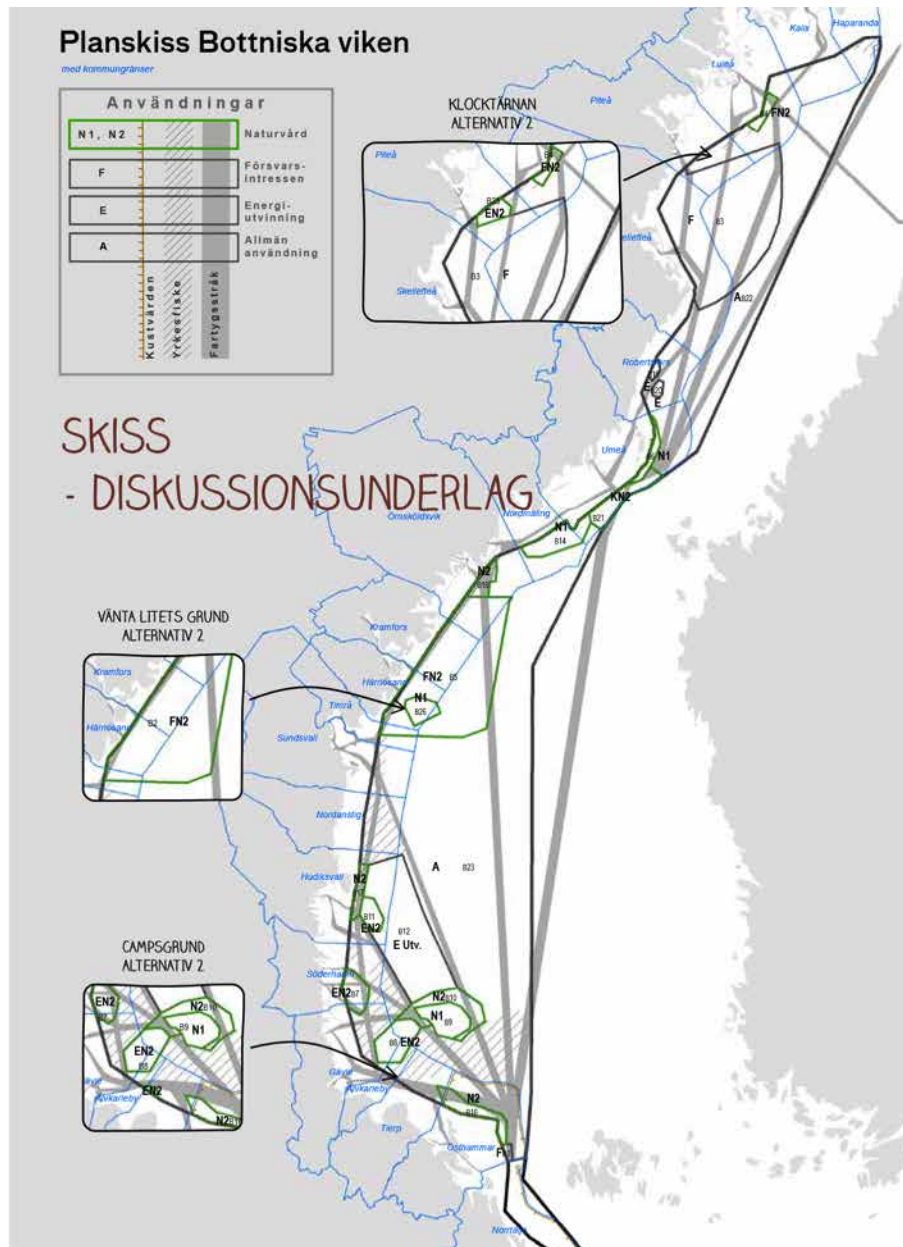
Internationella projekt

HaV deltar även i projekten BalticLINES (Östersjön) och NorthSEE (Nordsjön) som startade i mars 2016. Projekten som leds av en sjöfartsmyndighet i Tyskland, är inriktade på sjöfart och energi. NorthSEE omfattar även en miljökomponent.

Under hösten 2017 beviljade EU-kommission stöd från Havs- och fiskefonden till ett nytt två-årigt havsplaneringsprojekt i Östersjön, PanBaltic SCOPE. Projektet som startar i januari 2018 leds av HaV med partners som också är planeringsansvariga myndigheter från alla EU-länder och Åland runt Östersjön. Ytterligare partners är Helcom-sekretariatet, Vasab och Nordregio. Projektet ska bl.a. fokusera på gemensamma planeringsfrågor inom ramen för ett särskilt planeringsforum, utveckling av metoder för tillämpning av ekosystemansatsen (till exempel samlade miljöeffekter, strategiska miljöbedömningar, samhällsekonomisk analys) och frågor kring kopplingen land–hav.

Tabell 19. Prestation havsplanering

Havsplanering	2017	2016	2015
Samordning av HaV:s arbete inom området havsplanering genom att införa, genomföra och utveckla svensk havsplanering i samverkan med myndigheter i berörda grannländer.			
HaV:s kostnad inklusive OH, tkr	22 818	21 328	10 351
HaV:s kostnad exklusive OH, tkr	14 914	13 085	6 390
<p>Kommentar till prestation havsplanering</p> <p><i>Eftersom OH-kostnaden är 10 procentenheter lägre 2017 (53%) än 2016 (63%) redovisar vi kostnaden både inklusive OH och exklusive OH i årets tabeller för prestationer. Se tabell 6, sid 21 för redovisning av OH.</i></p> <p><i>Kostnaderna har ökat med anledning av arbete i samband med framtagande av förslag till havsplaner och strategisk miljöbedömning samt deltagande i internationella projekt som Baltic Scope och Interregprojekten Baltic Lines (Coherent Linear Infrastructures in Baltic Maritime Spatial Plans 2016–2019) och North SEE (A North Sea Perspective on Shipping, Energy and Environmental Aspects in Maritime Spatial Planning).</i></p>			

Figur 2. Karta som visar discussionsunderlag inför havsplanen för Bottniska viken.

VERKSAMHETSOMRÅDE

Fiskförvaltning

Havs- och vattenmyndigheten har regeringens uppdrag att verka för att fisk- och skaldjursresurserna förvaltas på ett hållbart sätt. För oss innebär detta att fiskbestånden håller sig över de nivåer som ger maximal hållbar avkastning (MSY) och har en storleks- och åldersstruktur som upprätthåller ekosystemfunktionerna. Det är också viktigt att fiskets negativa effekt på miljön och ekosystemen minimeras.

Ett hållbart fiske innebär också att de näringar som är beroende av fiskbestånden är bärkraftiga inom ramen för ett långsiktigt hållbart nyttjande av dessa. Vårt arbete med fiskförvaltning ska också bidra till att ekosystemtjänster i och i anslutning till hav, sjöar och vattendrag ger förutsättningar för ett rikt och hållbart friluftsliv.

En hållbar fiskförvaltning hjälper oss att nå de svenska miljö kvalitetsmålen, särskilt "Hav i balans och levande kust och skärgård", "Ingen övergödning" och "Levande sjöar och vattendrag". Genom att stärka det internationella samarbetet kring hållbar fiskförvaltning bidrar vi också till att vi når FN:s hållbarhetsmål.

Sammanfattning av insatser inom Fiskförvaltning

En stor del av arbetet med fiskförvaltning har rört genomförandet av EU:s gemensamma fiskeripolitik. Arbetet har bland annat handlat om att bidra till:

- Svenska ståndpunkter till förhandlingar och regionala processer.
- Utkastplaner under landningsskyldigheten.
- Fleråriga planer för förvaltning av bestånd.
- Tekniska regleringar och fiskepartnerskapsavtal.

Myndigheten har också tagit fram förslag till bevarandeåtgärder i de marina skyddade områdena Fladen, Lilla Middelgrund, Stora Middelgrund och Röde bank samt Morups bank. Vi har också deltagit i regionala processer om bevarandeåtgärder.

Inom den nationella fiskeregleringen har vi beslutat om nya föreskrifter för fiske efter hummer, ett bestånd som under många år har försvagats. Vad gäller förvaltning av lax har året varit intensivt med årlig fördelning av fiskemöjligheter, förhandlingar med Finland om fisket i Torneälv samt värdskap för årsmötet inom konventionen för bevarandet av atlantlaxen (NASCO).

Inom tillträdesområdet har vi hanterat ett stort antal fiskelicenser, personliga fiskelicenser och särskilda tillstånd.

Ett nytt system för fördelning av överlåtbara demersala fiskemöjligheter infördes från 1 januari 2017. Vi har under året följt utfallet av systemet och remitterat förslag till vissa justeringar.

Inom fiskerikontrollen har vi fortsatt utvecklingen av ett riskbaserat arbetsätt som innebär att kontrollen fokuserar på de delar av fisket där vi bedömer att risken för överträdelser är störst.

Inom kontrollområdet har vi också beslutat om en föreskrift om krav på spårbarhet för vissa fiskeri- och vattenbruksprodukter. Föreskriften riktar sig till mottagare av fisk och reglerar registreringskyldighet, uppgiftslämnande och märkningskrav.

I budgetpropositionen för 2016 (2015/16:1) tillförde regeringen medel för att förstärka arbetet med införandet av den gemensamma fiskeripolitiken, särskilt landningsskyldigheten. Förstärkningen har inneburit att HaV har kunnat öka bemanningen inom områden som kräver utökade insatser för dessa ändamål. Utökningen har skett inom områdena förvaltning av IT-system för hantering av kvoter, fiskereglering och kvotfördelning/administration. Anledningen till denna fördelning är att en stor del av de nationella anpassningarna till landningsskyldigheten handlar om nationell reglering, fördelning och uppföljning av kvoter samt att IT-systemen på fiskerikontrollen område är en viktig del av detta.

Vi har också fortsatt arbetet med att ta fram en strategi för hur en ekosystembaserad fiskförvaltning kan utvecklas så att den blir en integrerad del i uppfyllandet av målen i havs- och vattenförvaltningen.

Som riksintressemyndighet för yrkesfiske har HaV under 2017 granskat de första havsplanerna och utvecklat underlag till havsplaneringen.

Den gemensamma fiskeripolitiken

Under året arbetade HaV med olika delar av den gemensamma fiskeripolitiken. Uttagen av fisk grundas på maximal hållbar avkastning (MSY) enligt den vetenskapliga rådgivningen. För bestånd där den vetenskapliga informationen är otillräcklig ska uttagen baseras på en försiktighetsansats. Varje år beslutar EU:s fiskeministrar om kvoter för Östersjön och för Västerhavet, och vartannat år om kvoter för djuphavsarter. Enligt målen i den gemensamma fiskeripolitiken om bland annat MSY har vi tagit fram förslag till svenska ståndpunkter inför förhandlingarna. För flera viktiga bestånd sattes kvoterna enligt målen för MSY. Det gäller exempelvis för kolja i Nordsjön och Skagerrak samt för havskräfta i Skagerrak och Kattegatt. I Östersjön har kvoter för 2018 beslutats för torsk, sill, skarpsill, lax och rödspätta i linje med målen om MSY och den nya fleråriga planen för Östersjön.

Vid ministerrådet för jordbruk och fiske i december fattades även beslut om en begränsning i fiskeperiod för ål. Begränsningen gäller i alla EU:s vatten i Nordostatlanten, inklusive Östersjön, Skagerrak, Kattegatt och Nordsjön. Medlemsstaterna ska nationellt fastställa en sammanhängande period om tre månader under perioden september 2018 till och med januari 2019 då det är förbjudet att fiska efter ål som är större än tolv centimeter. Medlemsstaterna och EU-kommissionen antog även ett uttalande som innebär att man ska arbeta vidare med åtgärder under kommande år i syfte att förbättra den allvarliga beståndssituationen för arten. Vi har bistått regeringskansliet under beredningen och bidragit med underlag bland annat gällande förslagets effekter, nationell förvaltningsplan för ål och kompletterande föreskrifter, samt kunskapsunderlag gällande nuvarande fiske efter ål.

Utkastplaner

Skyldighet att landa alla fångster av marina resurser som regleras genom en total tillåten fångstmängd (TAC) införs stegvis från 2015 till 2019 i EU:s fiske på EU-vatten och Internationella vatten. Detaljerade regler för genomförande och vissa undantag från landningsskyldighet kan fastställas i en så kallad utkastplan som antas i form av en delegerad förordning av EU-kommissionen. Vi har tagit fram underlag som bidragit till ett samlat förslag från EU:s medlemsstater runt Nordsjön (Scheveningengruppen) till en utkastplan för fiske efter bottenlevande arter i Nordsjön samt en utkastplan för pelagiskt fiske och industri-fiske i Nordsjön. Resultatet innebär bland annat att gråsej och vitling fasas in i landningsskyldighet i princip i alla fisken från 2018 i Nordsjön, Skagerrak och Kattegatt, och torsk i princip i alla fisken i Nordsjön och Skagerrak. Havskräfta får kastas överbord då den bedöms ha hög överlevnad. För selektivt fiske efter räka och kräfta är det fortsatt tillåtet att kasta ut mindre bifångster av olika fiskarter. Vidare har vi under 2017 tagit fram underlag till två utkastplaner inom Östersjön, en för lax och en för torsk och rödspätta. Vi har också tagit fram underlag till en delegerad förordning för ett nytt trålredskap, för torskfiske i Östersjön, som har bättre storleksselektivitet än de existerande redskapen. De nya delegerade akterna förbättrar förutsättningarna för genomförandet av landningsskyldigheten.

Fleråriga planer

Fleråriga planer syftar till att sätta ramar för en långsiktig hållbar förvaltning av bestånden, samt tydliggöra vilka åtgärder som kan vidtas om beståndssituationen kräver det.

Utifrån EU-kommissionens förslag som lades i augusti 2016 har EU:s medlemsländer och Europaparlamentet under året förhandlat om en flerårig plan för bottenlevande arter i Nordsjön, Skagerrak och Kattegatt. Planen omfattar bland annat bestånd för torsk, kolja, rödspätta, havskräfta och räka. Vi har tagit fram yttranden och förslag till svensk ståndpunkt och deltagit i möten i rådsarbetsgruppen i Bryssel när förslaget har behandlats.

Inom den regionala gruppen för Östersjön, BALTFISH, har man börjat arbeta med kommissionens förslag till en flerårig plan för lax i Östersjön. Vi har tagit fram förslag till underlag och deltagit vid möten inom BALTFISH.

Tekniska bevarandeåtgärder

Tekniska bevarandeåtgärder anger när, var och hur fiske får bedrivas, till exempel genom att ange redskapens utformning och maskstorlek eller ange vissa skyddade områden. EU-kommissionen lämnade i mars 2016 förslag till en ny förordning för tekniska åtgärder i alla EU:s vattenområden och arbete inom EU:s institutioner har fortsatt under 2017. Vi har under året lämnat underlag och förslag till svensk ståndpunkt till förslaget. Vi har även deltagit i möten när förslaget behandlats i bland annat rådsarbetsgruppen i Bryssel.

Regionala processer

Under 2017 har vi deltagit i det regionala samarbetet i Nordsjöregionen (Scheveningen), i vilket sju av EU:s medlemsstater ingår. Arbetet har koncentrerats till genomförande av landningsskyldighet för fiske efter bottenlevande marina fisk- och skaldjursbestånd. Vi har bidragit genom att ta fram underlag och lämna förslag som bland annat utmynnat i gemensamma rekommendationer till utkastplaner för fiske efter bottenlevande och pelagiska arter i Nordsjön, Skagerrak och Kattegatt.

Vi har också varit aktiva i det regionala arbetet för Östersjön (BALTFISH) genom att delta i arbetet kring bland annat tekniska bevarandeåtgärder och i samarbetet om fiskemöjligheter.

Under året har vi lämnat in en begäran om att få regeringens uppdrag att utarbeta en gemensam rekommendation inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken om bevarandeåtgärder i de marina skyddade områdena Fladen, Lilla Middelgrund, Stora Middelgrund och Röde bank samt Morups bank. HaV fick i november 2017 ett regeringsuppdrag om utarbeta en gemensam rekommendation om bevarandeåtgärder för dessa områden.

HaV har också deltagit i regionala processer om bevarandeåtgärder som inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken initierats av andra medlemsländer. Vi har då tagit fram underlag och förslag till svensk ståndpunkt.

Brexit

Vi har under 2017 fortsatt deltagit i analyser av hur Storbritanniens stundande utträde ur EU, Brexit, kan komma att påverka fiskefrågor och i första hand tillträdesregleringar. På EU-nivå har det främst skett inom den så kallade EU-8 kretsen, där kommissionen har tillsatt en arbetsgrupp med de 8 medlemsländer som främst bedömts beröras av Brexit. Vi har besvarat dataförfrågningar kring fångster, såväl vad gäller volym som värde. Nationellt har vi deltagit i de samrådsmöten som Näringsdepartementet har hållit om konsekvenser för fisket till följd av Brexit. Inom ramen för dessa möten har vi bland annat tagit fram underlag om bakgrund till zonindelning, medlemskapsförhandlingar och svenska kvotandelar.

Den externa dimensionen

Den gemensamma fiskeripolitiken innehåller ett specifikt avsnitt om EU:s externa relationer, den så kallade externa dimensionen. Arbetet avser såväl EU:s agerande inom ramen för globala organisationer som ett antal regionala fiskeriorganisationer med olika förvaltningsmandat. EU:s långdistansfiske innefattas inom ramen för bilaterala avtal, så kallade fiskepartnerskapsavtal om hållbart fiske. Grundläggande är att EU:s fiske och agerande i övrigt utanför unionens vatten ska baseras på samma principer och standarder som de som gäller inom EU.

För de havsområden där Sverige inte bedriver något fiske följs arbetet extensivt inom ramen för HaV:s ordinarie myndighetsarbete. Genom SIDA:s Globala program ges dock HaV möjlighet att aktivt delta i arbetet med ett antal utvalda processer, organisationer och avtal.

Regionala fiskeriorganisationer

Under 2017 har HaV:s arbete framför allt inriktats på FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO) och Världshandelsorganisationen (WTO). Vi utformade bland annat den position EU tog vid FAO:s möte inom dess underkommitté för handel med fiskeritjänster, vilket resulterade i att en expertkonsultation kommer att sammankallas under 2018 för att definiera hur FAO:s arbete med tjänster kan fördjupas. Inom WTO har förhandlingarna om fiske-subsidier varit intensiva under 2017. Förhandlingarna fick ny fart genom antagandet av Agenda 2030 och mer specifikt SDG mål 14.6, vilket säger att fiskesubsidier som bidrar till överfiske ska förbjudas. HaV har hjälpt Jordbruksverket med att ta fram underlag till de förhandlingar som bedrivits inom EU och i Geneve.

Fiskepartnerskapsavtal

Enligt Havsrättskonventionen har kuststater som inte fiskar den mängd fisk som hållbart kan tas ut inom deras ekonomiska zon en skyldighet att ställa överskottet till förfogande för andra länder. Enligt denna princip har EU för närvarande aktiva avtal om tillträde till ett dussintal länders ekonomiska zoner. HaV tog under året fram förslag till svensk ståndpunkt för att förhandla om och genomföra ett antal fiskepartnerskapsavtal med tillhörande protokoll.

Avtalen lägger fast de övergripande ramarna och protokollen fastställer EU:s fiskemöjligheter och den ekonomiska ersättningen till kuststaten för ett visst antal år. HaV:s underlag belyste bland annat beståndssituationen och huruvida något överskott kunde anses föreligga liksom utvecklingskuststaternas perspektiv enligt den svenska Politiken för Global Utveckling. Underlagen nyttjades bland annat för svensk position om förhandlingar om nya avtal och förnyade protokoll med Ghana, Guinea Bissau, Mauritius och Kiribati och för genomförande av befintliga protokoll med Marocko, Mauretanien, Senegal, Liberia och Kap Verde.

Fiskereglering

Föreskriftsarbete

Samtliga föreskrifter publiceras i HaV:s författningssamling på myndighetens webbsida. HaV särredovisar dels nya författningar för året och dels grundförfattningar. Konsekvensutredningar upprättas inom föreskriftsarbetet i enlighet med förordningen om konsekvensutredning vid regelgivning.

HaV arbetar kontinuerligt med regelförenkling och uppföljning av föreskriftsarbetet. För tillfället pågår en översyn av myndighetens äldre föreskrifter, för att anpassa dessa till ett enklare språk och skapa en bättre överblick av innehållet i föreskriften till exempel Fiskeriverkets föreskrifter om resurstillträde och kontroll på fiskets område (FIFS 2004:25). Kostnaden för föreskriftsarbete redovisas i tabell 20.

Reglering inom fiskförvaltning

Föreskrifterna är framtagna för att tydliggöra regelverket inom fiskets område för dem som berörs och för att införa kompletterande föreskrifter till EU:s bindande rättsakter inom fisket.

Under 2017 har HaV fattat beslut om 18 föreskrifter inom fiskets område.

- 2 föreskrifter är helt nya.

Den ena gäller krav på spårbarhet för vissa fiskeri- och vattenbruksprodukter. Föreskriften riktar sig till mottagare av fisk, såsom förstahandsmottagare, livsmedelsföretag, befälhavare och vattenbruksföretag. Föreskriften reglerar registreringskyldighet, uppgiftslämnande och märkningskrav.

Den andra föreskriften gäller fiskefartygs tillträde till hamnar och reglerar utsedda hamnar för landning och omlastning samt tillträde till hamntjänster för vissa typer och kvantiteter av fångst.

- 9 föreskrifter har avsett ändringar av tidigare meddelade föreskrifter inom fiskets område.

Föreskrifterna har bland annat gällt ändring av bestämmelserna om fiskelicens och särskilt tillstånd, tilldelning av fiskemöjligheter, tillåtna tider för hummerfiske och tillåtet antal hummertinor i sådant fiske.

- 6 föreskrifter har avsett förbud att fiska en viss art under en viss tid eller med ett visst redskap.

Några av förbuden har rört fiske av lax och ett antal föreskrifter har avsett förbud att fiska med vissa redskap inom särskilt angivna områden där fisket varit nödvändigt att begränsas. Det har även rört förbud att landa och om-lasta lax från ett visst område och förbud mot visst svenskt trålfiske.

- 1 föreskrift har meddelats som gäller HaV:s avgifter vid tjänsteexport.

Tabell 20. Prestation föreskrifter inom fiskets område

	2017	2016	2015
Föreskrifter inom fiskets område	18	30	30
Verksamhetsrelaterade föreskrifter	1	1	1
Totalt antal föreskrifter	19	31	31
HaV:s kostnad inklusive OH, tkr	5 095	5 679	970
HaV:s kostnad exklusive OH, tkr	3 330	3 484	599

Kommentar till prestation föreskrifter inom fiskets område

Eftersom OH-kostnaden är 10 procentenheter lägre 2017 (53%) än 2016 (63%) redovisar vi kostnaden både inklusive OH och exklusive OH i årets tabeller för prestationer. Se tabell 6, sid 21 för redovisning av OH.

Antalet meddelade föreskrifter under året är färre än under ett normalår. Det beror bland annat på att de flesta demersala fiskemöjligheterna numera fördelas på annat sätt än genom föreskrifter. Större delen av de för Sverige tillgängliga fångstmängderna fördelas alltså individuellt och därför har det inte varit nödvändigt att på samma sätt som tidigare fastställa tillgängliga fångstmängder genom föreskriftsändringar. Kostnaden för föreskriftsarbete är dock konstant, vilket beror på att mycket arbete har lagts på att ta fram den nya föreskriften som reglerar spårbarhet av fiskeri- och vattenbruksprodukter. Visst föreskriftsarbete har endast varit förberedande och inte lett till att någon uttrycklig föreskrift har meddelats.

Rapporterings- och anmälningsföreskrift

Arbetet med en ny rapporterings- och anmälningsföreskrift har fortgått, vilket innebär att dessa bestämmelser förenklas och placeras som en egen föreskrift istället för att vara en del av föreskriften FIFS 2004:25.

Ekosystembaserad fiskförvaltning

I regleringsbrev för 2016 och 2017 fick HaV i uppdrag att redovisa sitt arbete med att ta fram en strategi för hur en ekosystembaserad fiskförvaltning kan utvecklas. Arbetet blir en integrerad del i att uppfylla målen i havs- och vattenförvaltningen. HaV ska i sitt arbete med strategin uppmärksamma klimatförändringens påverkan på fiskförvaltningen. Även kostnadseffektiviteten ska

Åtterrapporing

Ekosystembaserad
fiskförvaltning

beaktas. Strategin ska tas fram efter diskussion med Statens jordbruksverk och länsstyrelserna och i dialog med berörda aktörer. Under FN:s havskonferens 2017 lyftes uppdraget även fram som ett av Sveriges frivilliga åtaganden för att uppnå mål 14 i Agenda 2030. Under 2017 har HaV arbetat vidare med att ta fram underlag för att informera om dialogen för utvecklingen av strategin som kommer att färdigställas under 2018.

Ekosystembaserad fiskförvaltning kräver ett brett kunskapsunderlag som ger en integrerad bild av hur beslut som rör fiske påverkar olika delar av ekosystemet och dess tjänster. Kunskap behövs även om hur beslut relaterade till miljöpåverkan inom andra förvaltningsområden samverkar för att bidra till god beståndstatus hos fisk och skaldjur. HaV gav i uppdrag till SLU, Institutionen för akvatiska resurser (SLU Aqua), att ta fram en analys av hur kunskapsförsörjningen kan utvecklas för att ge stöd till en ekosystembaserad fiskförvaltning. Som en del av uppdraget hölls en workshop på HaV i november där SLU Aqua, inbjudna forskare från andra lärosäten, Statens jordbruksverk och länsstyrelserna deltog. En gemensam översikt av hur kunskapsinhämtningen till fiskförvaltningen fungerar idag presenterades och resulterade i förslag till hur den skulle kunna utvecklas. Fokus låg på hur kunskapsunderlaget integrerar:

- Bredare ekosystemaspekter.
- Kunskap från olika discipliner, förvaltningsområden och källor.
- Samhällsekonomisk analys och värdering.
- Risker och osäkerheter som underlag för tillämpning av försiktighetsprincipen.

Deltagarna lyfte behov och förslag för utveckling av nya arbetssätt för delaktighet. Tillsammans med resultat från workshopen kommer analysen att ligga till grund för att utarbeta förslag om framtida fokus för kunskapsförsörjningen, till stöd för ekosystembaserad fiskförvaltning.

Förvaltningen bygger på att vi har en god förståelse av sociala och ekonomiska mål och effekter av förvaltningen. Vi behöver också analysera hur själva utförandet av förvaltningen lever upp till ekosystemansatsens principer om gemensamma mål, delaktighet, rättvis fördelning, samhällsekonomisk värdering och adaptiv förvaltning. HaV gav 2017 i uppdrag till Havsmiljöinstitutet (HMI) att fortsätta arbetet med att sammanställa underlag om hur samhällsvetenskaplig analys kan bidra till utvecklingen av ekosystembaserad fiskförvaltning i Sverige. Resultatet kommer att publiceras som en HMI-rapport tidigt 2018.

Riksintresse yrkesfiske i havsplaneringen

Som riksintressemyndighet för yrkesfiske har HaV under 2017 granskat de första havsplanerna och utvecklat underlag till havsplaneringen. HaV har utvecklat dialogen med yrkesfiskets branschorganisationer om havsplanerna för att ta vara på deras expertis om vilka behov av utrymme som yrkesfisket har och hur man interagerar med andra verksamheter till havs.

Nationell förvaltning

Utöver arbetet med EU:s gemensamma fiskeripolitik finns även ett nationellt utrymme att förvalta fisk- och skaldjursbestånd och reglera svenskt yrkesfiske och fritidsfiske. Det nationella handlingsutrymmet omfattar, med vissa begränsningar, kustområdet i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön samt de fem stora sjöarna Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön med tillrinande vattendrag upp till först mötande vandringshinder.

Förvaltning av hummer

Vi har under 2017 beslutat om nya föreskrifter för fiske efter hummer för att skydda och återuppbygga beståndet. Beslutet kommer av att beståndet av hummer under en lång följd av år har försvagats. De nya bestämmelserna innebär:

- Att minimimåttet höjs.
- Att fisketiden förkortas.
- Att antalet tillåtna hummertinor för fritidsfisket reduceras från 14 stycken till 6 stycken.
- Att antalet tillåtna hummertinor för yrkesfisket reduceras från 50 stycken till 40 stycken.

Beslutet innebär också att flyktöppningarnas diameter höjs från 54 mm till 60 mm från och med 1 januari 2018.

Förvaltning av lax och öring

År 2015 redovisade vi regeringsuppdraget hur förvaltningen av lax och öring bör utformas och utvecklas. Vi har under 2017 fortsatt genomförandet av förslagen i rapporten genom att beställa en beståndsbaserad forskning och rådgivning från SLU Aqua. Sveriges tillgängliga kvot för lax 2017 beslutades av Ministerrådet till 26 870 laxar. Efter remissbehandling beslutade vi att fördela kvoten i Östersjön till fisket med främst fasta redskap i område 22-29, 30 och 31. Fördelningen av kvoten baserades på produktionen av vild- och odlad lax i tillrinnande älvar med hänsyn till beståndens status och fiskets bedrivande. Beslutet innebär att område 22-29 tilldelades 250 laxar, område 30 tilldelades 7 500 laxar och område 31 tilldelades 17 000 laxar. Resterande 2 120 laxar reserverades för eventuellt överfiske och för fångst i andra redskap.

Konventionen för bevarande av atlantlaxen, NASCO

Vid 2016 års årliga möte i NASCO (North Atlantic Salmon Conservation Organization) beslutades att lägga 2017 års möte i Sverige. Vi fick i uppdrag av regeringen att vara värd för mötet, som hölls i 6-9 juni Varberg. Totalt deltog närmare 120 delegater från EU, Norge, Ryssland, Danmark som företrädare för Grönland och Färöarna, USA och Kanada. Mötet behandlade och utvärderade bland annat medlemmarnas rapportering av utförda åtgärder relativt medlemmarnas antagna implementeringsplaner för bevarande och restaurering av laxbestånden. Vid mötet behandlades också ICES biologiska rådgivning,

kvoter för laxfiske vid Grönland och Färöarna samt förvaltning av blandfiske i övriga medlemmars kustvattenområde. Mötet beslutade också att genomföra International Year of the Salmon 2019 i samarbete med North Pacific Anadromus Fish Commission.

Regeringsuppdrag i anledning av gränsälvöverenskommelsen med Finland om fiskefrågor i Torne älv

I regeringsuppdraget ingår att förhandla med Finland om årliga avvikelser från den inom gränsälvöverenskommelsen framförhandlade fiskestadgan. Enligt uppdraget ska avtal ingås med finsk förvaltningsmyndighet om ett gemensamt fiskekort i Torne älv som även möjliggör för privata fiskerättsägare att ansluta sig till avtalet. De intäkter som tillfaller Sverige och Finland ska användas för forskning och kontroll i Torne älv.

Vi har tillsammans med länsstyrelsen i Norrbotten genomfört möten med referensgruppen för fiskefrågor i Torne älv samt Finsk-Svenska Gränsälvskommissionen, FSGÄK. Vi har också medverkat på FSGÄK Vattenparlament i Torneo.

På regeringens uppdrag har vi förhandlat med Finland och lämnat förslag på ändring av reglerna under 2017 för fiske enligt 2 a kap. förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen.

Under 2017 har vi haft möte med Finland och förvaltningsstyrelsen för det gemensamma fiskekortet om avtal om upplåtelse genom fiskekortförsäljning av svenska statens fiskerätt på lax och öring i Torneälven. Vi har också ingått avtal med Matkakoski fiskeförening om fiske i Torne älv. Svenska och finska statens intäkter från försäljning av gemensamma fisketillstånd sponseras gemensamt av oss och Närings-, Trafik- och Miljöcentralen, NTM, i finska Lappland. Medlen finns på ett bankkonto i Nordea Finland med NTM-centralen som ägare. Intäkterna har, i enlighet med gränsälvöverenskommelsen, använts för gemensamt beslutade åtgärder för kontroll och forskning i fiskeområdet.

Förfrågningar om statistik

Vi svarar löpande på olika förfrågningar om statistik som yrkesfisket rapporterar in. Vi tar fram statistik både till interna och externa parter. Många frågor kommer från fiskets organisationer. Vi får även frågor från kommuner, länsstyrelser, yrkesfiskare, journalister och allmänhet. I vissa fall har vi utvecklat våra system för att kunna hjälpa till med uppgifter. Det i sin tur har lett till att vi själva fått nya verktyg för att utföra andra uppgifter inom fiskerikontrollen som exempelvis att övervaka stängda områden.

Fritidsfiske och fisketillsyn

Strategisk plan för fritidsfisket och fisketurismen

Vi har i samarbete med Jordbruksverket 2013 beslutat om en strategisk plan för fritidsfisket och fisketurismen med vision och centrala mål för myndighetens arbete. Vi har tillsammans med Jordbruksverket bildat en rådgivande grupp för fritidsfiske och fisketurism där ett 15-tal intresse- och branschorganisationer samt

berörda myndigheter ingår. Under året har vi arrangerat ett möte med den rådgivande gruppen. Berörda myndigheter och intressenter redovisar årligen i särskild rapport vilka åtgärder som har gjorts under respektive verksamhetsår för att uppfylla vision och mål för fritidsfisket och fisketurismen.

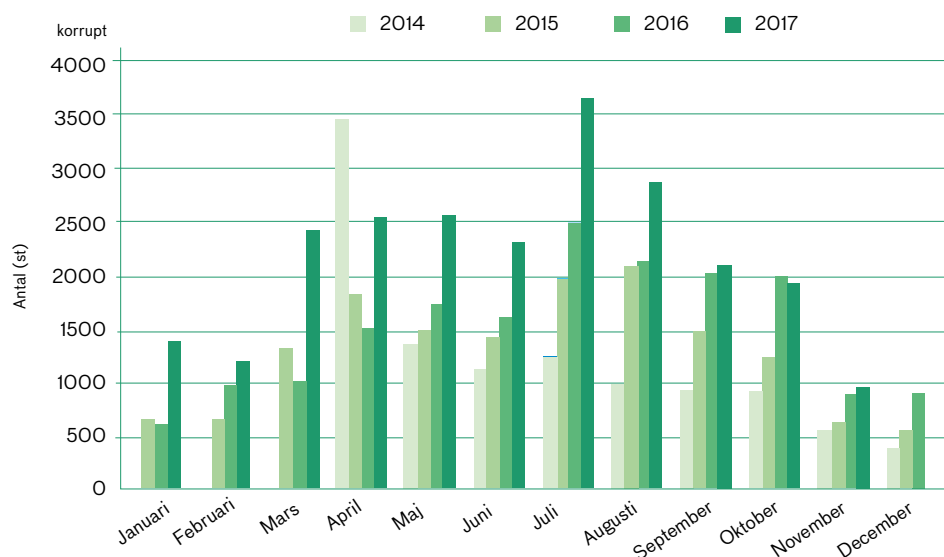
Statistik för fritidsfisket

Officiell statistik för fritidsfisket tas fram av Statistiska Centralbyrån, SCB, på uppdrag av HaV. Undersökningen är en nationell enkätundersökning med ett slumpvis urval av personer i åldern 16 till 80 år som är folkbokförda i Sverige.

Enligt vår undersökning, 2013–2015 som publicerades 2017, ägnar sig 1,6 miljoner svenskar i åldrarna 16 till 80 år åt fritidsfiske varje år. Vanligast är fiske i sjöar och vattendrag och då med handredskap som spinn- eller flugspö. Ytterligare statistik finns att läsa i statistiska meddelanden från SBS.

Svenska fiskeregler

Tillsammans med länsstyrelserna driver vi webbplatsen www.svenskafiskeregler.se. Där kan allmänheten hitta information om gällande regler för fritidsfiske i havet och i de fem stora sjöarna. Kartan kan anpassas helt efter det område där man vill fiska. I kartan visas gränser för alla fiskeregler i våra föreskrifter för hav och sötvatten och vilka regler som gäller inom det utvalda området. Där finns också information om de regler som följer av fiskelagen och förordningen. I kartan visas information om naturreservat där fiske är reglerat i reservatsföreskrifter. Intresset för sidan har ökat över tid och antalet besökande på sidan har mer än fördubblats sedan starten (Figur 3).

Figur 3. Antal besökare kartsök Svenska fiskeregler

Länsstyrelsernas arbete med fisketillsyn

Länsstyrelserna förordnar fisketillsynsmän och HaV ger ut föreskrifter. Under året remitterades ett förslag om en ny föreskrift som kommer att träda i kraft i början av 2018.

Förslaget innebär att de nuvarande föreskrifterna i Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 1985:3) om fisketillsynsmän arbetas om i sin helhet och ersätts med en helt ny föreskrift (HVMFS). Förslaget har fått vissa materiella ändringar vad gäller exempelvis tjänstetecken, utbildning och ansökningsförfarandet. Föreskriften har också fått en språklig och strukturell översyn.

Enligt länsstyrelsernas regleringsbrev redovisas insatser för fisketillsynen till HaV. I redovisningen finns uppgifter om fisketillsynens omfattning, antal tillsynsmän och tillsynstillfällen. Dessutom lämnas uppgifter om effekter i form av kontroller, anmälningar och beslag. Den redovisade tillsynen visar att drygt två procent av kontrollerna leder till ett beslag. Den samlade bedömningen i länsstyrelsernas redovisning är dock att fisketillsynen behöver förstärkas och att länsstyrelsernas ansvar för fisketillsyn behöver förtydligas.

Tillträdesfrågor

HaV reglerar tillträdet till fisket genom handläggning och beslut om fiskelicenser, personliga fiskelicenser och särskilda tillstånd (se översikt av antal beslut i tabell 21).

Tabell 21. Prestation tillstånd inom fiskets område

Tillstånd	2017	2016	2015
Antal beslut avseende			
- Fiskelicenser			
- Personliga fiskelicenser			
- Särskilda tillstånd	3 083	2 389	2 294
HaV:s kostnad inklusive OH, tkr	4 968	5 131	3 389
HaV:s kostnad exklusive OH, tkr	3 247	3 148	2 092

Kommentar till prestation tillstånd inom fiskets område

Eftersom OH-kostnaden är 10 procentenheter lägre 2017 (53%) än 2016 (63%) redovisar vi kostnaden både inklusive OH och exklusive OH i årets tabeller för prestationer.

Se tabell 6, sid 21 för redovisning av OH.

År 2017 infördes ett nytt fördelningssystem med individuella demersala årliga fiskemöjligheter. Under år 2017 har fiskemöjligheter överlåtits mellan fiskelicensinnehavare vilket medfört en ökning av antalet beslut under året.

Under år 2017 beslutades också att tillståndet för fiske med torskfångande redskap i Östersjön ska delas upp i två tillstånd för västra respektive östra Östersjön under år 2018. Detta innebär en fördubbling av antalet tillstånd för fiske med torskfångande redskap.

Registrering av förstahandsmottagare har tidigare redovisats inom ramarna för prestationen. Då detta inte utgör ett tillstånd redovisas dessa inte längre.

Anpassning av flottans kapacitet

Antalet fartyg i den svenska fiskeflottan har, liksom kapaciteten mätt i brutto-dräktighet och maskinstyrka, minskat under 2017. Nyetableringar har inte varit möjligt för fartyg med tillståndet ”Särskilt tillstånd för fiske med torsk-fångande redskap i Västerhavet”. Detta tillstånd ersatte år 2017 de tidigare tillstånden ”Särskilt tillstånd för fiske med vissa redskap i Nordsjön, Skagerrak och Kattegatt (efforttillstånd)” och ”Särskilt tillstånd för fiske efter havskräfta med bottenrål försedd med artsorterande rist”. På grund av beståndssituationen för räka har inga nya tillstånd för fiske efter räka medgivits under 2017.

För att motverka en kapacitetsökning inom flottan tillämpas regler för ut- och införsel. Regler medför att inträde av ny kapacitet endast är möjlig om minst motsvarande kapacitet förs ut. Kravet på kapacitetsutförsel är 100 eller 110 procent beroende på fiskeinriktning och hemmahamn. I enlighet med EU:s krav har därför den fartygskapacitet som förts in i den svenska fiskeflottan under året kompenseras genom utförsel av minst motsvarande fartygskapacitet.

Kapacitetstaken för Sverige, som framgår av bilaga II i grundförordningen, är 43 386 bt och 210 829 kW. Som framgår av tabell 22 ligger Sverige långt under dessa.

Tabell 22. Utvecklingen i den svenska fiskeflottan

per 31 dec	2017	2016	2015	2014	2013	2012
kW	148 268	157 972	160 227	166 680	166 056	172 528
bt	25 369	27 920	28 384	30 412	29 169	30 564
Antal fartyg	1 230	1 269	1 314	1 350	1 362	1 377

På grund av ett databasfel har uppgifterna om kW, bt och antal fartyg korrigerats för 2015 och 2016.

Fiskets ekonomi

Datainsamling av ekonomiska data på fiskets område genomförts enligt den plan som framgår av Sveriges nationella datainsamlingsprogram som styrs av rådsförordningen (EG) 199/2008. Ekonomiska data samlas in året efter verksamhetsåret. Eftersom företagens bokslut inte är tillgängliga förrän ett halvår efter verksamhetsårets slut, dröjer det ett år innan det finns ekonomiska data. Nedanstående analys omfattar åren 2013-2016. Indelningen i fartygssegment styrs av datainsamlingsprogrammet.

Intäkterna i det svenska fisket styrs huvudsakligen av kvoter som bestämmer den mängd som får fiskas, priset på den landade fångsten och valutan. Priset på den svenska landade fångsten sätts huvudsakligen utifrån priset på världsmarknaden. Utöver världsmarknadspriset påverkas fiskpriserna av inhemska marknadskrafter och då exempelvis av konsumentbeteende baserat på uppfattningar om bestånds- och miljösituationer. Även kvalitetsskillnader kan påverka priserna samt certifiering och beredningsformen (till exempel kok- eller råräka).

De ekonomiskt viktigaste arterna för svenskt fiske baserat på landningsvärde är i nämnd ordning sill, kräfta, skarpsill, räka och torsk. Priset på torsk har gått ned kraftigt och detta påverkar många fisken och främst det småskaliga fisket. Priset på räka har nästan fördubblats sedan 2008 fram till 2013. Efter 2013 minskade dock

Återrapportering

Anpassning av fiskeflottan

Återrapportering

Anpassning av fiskeflottan

priset men har därefter stabiliserats runt 90 kronor per kg.

Energikostnaden har sedan 2013 minskat kraftigt för flottan. Detta gäller framför allt de stora fartygen över 18 meters längd. Till följd av det pelagiska systemet (individuella rättigheter) getts förutsättningar att mer effektivt kunna planera sitt fiske och härigenom minska energikostnader.

Stigande kostnader för att fiska motverkas av att antalet fartyg och fartygens antal dagar till sjöss blivit färre. Det vill säga kostnaden för att fiska har stigit, men den totala mängden fiske har sjunkit. De fasta kostnaderna för fisket i sin helhet minskar över tid genom ett minskat antal fartyg. Den generella trenden är att alla kostnader sjunker i och med att flottan och dess ansträngning minskar. Men denna trend motverkas av att priserna för vissa produktionskostnader stiger, bland annat kostnad för arbetskraft.

Förädlingsvärdet definieras som den del av rörelseöverskottet som återstår när alla direkta kostnader har betalats. Från förädlingsvärdet ska betalas löner, kapitalkostnader och tas eventuell vinst. Förädlingsvärdet visar på värdet som fisket bidrar med till Sveriges ekonomi. Värdet som överstiger noll visar på att fisket har ett värde för samhället. Förädlingsvärdet visar tydligt att samtliga segment bidrar ekonomiskt till samhället. Förädlingsvärdet ska täcka kostnader för arbetskraft och kapital samt även vinst för företaget. Mot bakgrund av detta får förädlingsvärdena per heltidsekvivalent och fartyg ses som låga för de små passiva fartygen men förhållandevis goda eller höga för övriga segment (Tabell 23). Sett över tid ökar det totala förädlingsvärdet och värdet per heltidsekvivalent.

Utvecklingen av förädlingsvärdet skiljer sig markant för olika typer av fisken och för olika storlekar på fartyg. Det pelagiska fisket har mycket god lönsamhet.

Det så kallade småskaliga fisket med passiva redskap och fartyg mindre än 12 meter har mycket låga förädlingsvärden. Här måste dock beaktas att en stor del av detta fiske sker som en deltidssysselsättning där fartygen (kapitalet) sedan lång tid tillbaks ofta är betalda och där kanske avkastning inte är det centrala målet med verksamheten. Men det bör påpekas att för detta fiske täcker inte förädlingsvärdet per heltids ekvivalent en normal lön, kostnader för kapital och framtida investeringar. De fartyg som fiskar med aktiva redskap (främst trål) har förhållandevis höga förädlingsvärden. Vilka för segmenten med större fartyg har ökat under perioden 2013–2016.

Tabell 23. Förädlingsvärdets utveckling för fartyg i olika segment

Fartygssegment	Förädlingsvärde mkr				Förädlingsvärde per heltidsekvivalent tkr			
	2016	2015	2014	2013	2016	2015	2014	2013
Passiva <10 m	26	28	26	26	112	114	97	104
Passiva 10-12 m	29	24	19	18	398	374	250	239
Passiva >12 m	4	4	4	6	397	296	305	384
Aktiva 10-12 m	32	33	24	22	659	652	433	391
Aktiva 12-18 m	70	69	59	51	705	797	551	463
Aktiva 18-24 m	80	81	60	61	670	717	478	418
Aktiva >24 m	388	271	254	281	1 790	1 225	1 150	1 179
Totalt	628	510	447	464	787	645	512	523

För de mindre fartygen som fiskar med passiva redskap och de minsta trålarna är utfallet 2016 i stort oförändrat jämfört med föregående år. Den stora ökningen i förädlingsvärde har främst skett för de större trålarna som inkluderar det pelagiska fisket, det vill säga aktiva fartyg över 24 meter. Det pelagiska systemet är en av de bidragande orsakerna till förbättringen av lönsamheten inom den svenska fiskeflottan i stort. Det pelagiska systemet har gett möjlighet till rationaliseringar, anpassning av kapaciteten, effektivisering samt investeringar i ny teknik.

Det bör betonas att vid en uppdelning av den svenska fiskeflottan i 7 olika segment så är variationen inom segmenten väldigt stor. Vissa typer av fisken kan ge hög avkastning medan andra inte är lönsamma alls.

Som framgår ovan ligger den svenska fiskeflottan långt under det kapacitetstaken som framgår av bilaga II i grundförordningen. Kapaciteten inom svenskt fiske håller sig därför inom givna ramar. Dessutom håller vi oss inom tilldelade kvoter (se nedan).

Ur ett ekonomiskt perspektiv är dock inte antalet fartyg, kilowatt och bruttonnage det viktigaste utan istället hur många som fiskar och därigenom ska dela på avkastningen av resursen. Det ekonomiska resultatet kan mätas som förädlingsvärdet som är avgörande för om fisket bidrar till svensk ekonomi och skapar utrymme för löner, investeringar och vinst. Redovisningen ovan visar att samtliga segment bidrar ekonomiskt till samhället. Förädlingsvärdena per heltidsekvivalent och fartyg ses som låga för de små passiva fartygen men förhållandevis goda eller höga för övriga segment. Analysen av fiskeflottan i 7 olika segment är dock grov och variationen inom segmenten är stor. Vissa typer av fisken kan ge hög avkastning medan andra inte är lönsamma alls. Detta väcker frågan om vi har en överetablering inom vissa fiskerier, dvs. att det inom viss fisken finns fler näringsidkare än vad som är samhällsekonomiskt optimalt. Denna fråga utredades av HaV i ett regeringsuppdrag 2014 (Balansen mellan fiskeflotta och tillgängliga fiskemöjligheter, Havs- och vattenmyndighetens rapport 2014-07-03).

Bedömning var då att det rådde obalans i form av överetablering i förhållande till tillgängliga fiskemöjligheter för de större fartygen inom räk- (fartyg över 24 meter), torsk- (fartyg över 24 meter) och kräftfisket (fartyg över 18 meter). Bedömningen byggde på de ekonomiska indikatorer som beräknats avseende kapital, arbetskraft och resurs. Det bör påpekas att vad som är optimal balans beror på vilka mål som eftersträvas i form av till exempel lönsamhet, sysselsättning, MSY-mål etcetera. Sedan rapporten 2014 har ingen ny grundlig analys gjorts av relationen mellan flotta och resurs.

Fiskelicens för yrkesmässigt fiske i havet

För yrkesmässigt fiske i havet krävs fiskelicens. Licenser kan beviljas juridisk eller fysisk person och kräver att fisket bedrivs i näringsverksamhet. Första gången frågan om fiskelicens prövas ska tillgången på fisk beaktas. Fiskelicenser ersatte den 1 oktober 2014 de tidigare yrkesfiskelicenserna och fartygstillstånden. Antalet fiskelicenser visas i tabell 24. Det totala antalet fiskelicenser har de senaste åren minskat.

Åtterrapporing

Anpassning av fiskeflottan

Tabell 24. Antal fiskelicenser fördelat på kön och juridisk person 2015–2017

	2017	2016	2015
Män	1 186	1 230	1 290
Kvinnor	9	8	7
Juridiska personer	35	31	17
Totalt	1 230	1 269	1 314

Personlig fiskelicens för yrkesmässigt fiske

Vid yrkesmässigt fiske på allmänt vatten i de fem stora sjöarna (Vänern, Vättern, Hjälmarén, Mälaren och Storsjön) eller vid yrkesmässigt fiske i havet utan fiskefartyg krävs en personlig fiskelicens. När en fråga om personlig fiskelicens prövas första gången ska tillgången på fisk beaktas. Ett villkor för att beviljas personlig fiskelicens är att fisket ska bedrivas i näringsverksamhet. Antal personliga fiskelicenser visas i tabell 25.

Tabell 25. Antal personliga fiskelicenser fördelat på kön

	2017	2016	2015
Män	164	163	168
Kvinnor	8	7	7
Personliga fiskelicenser, totalt	172	170	175

Återrapportering

Genomförande av den gemensamma fiskeripolitiken

Nytt system för att fördela fiskemöjligheter under landningsskyldighet från januari 2017

Den nu gällande grundförordningen för EU:s gemensamma fiskeripolitik trädde i kraft den 1 januari 2014. En grundläggande förändring i förvaltningen är att en skyldighet att landa fångst av alla kvoterade arter införs gradvis fram till 2019. Landningsskyldigheten syftar bland annat till att minimera utkast och påskynda utvecklingen av ett mer selektivt fiske. Regleringen innebär i huvudsak att alla fångster av kvoterade arter ska redovisas, landas och kvotavräknas.

Införandet av landningsskyldigheten ställde krav på ett nytt system för att fördela fiskemöjligheterna i det svenska demersala fisket. Ett nytt system för fördelning av fiskemöjligheter utvecklades under 2016. Systemet, som infördes från den 1 januari 2017, ersatte det tidigare systemet med fångstbegränsningar på vecko-, månad eller årsbasis där möjligheten att överföra fiskemöjligheter saknades. Det nya systemet bygger, med vissa undantag, på årsvisa individuellt fördelade fiskemöjligheter. Förutom fördelning baserat på fiskelicensinnehavarens tidigare fiske görs vissa tillägg för förväntade bifångster. Fiskemöjligheterna kan, med vissa begränsningar, överlåtas mellan fiskelicensinnehavare under året. Vid utformningen av det nya systemet togs särskild hänsyn till det småskaliga fisket med passiva redskap som fiskar inom kustkvoter som inte är fördelade på individuell nivå.

Särskilda tillstånd

Utöver fiskelicens krävs ofta särskilt tillstånd för yrkesmässigt fiske i havet. Syftet med de särskilda tillstånden är att fördela fiskemöjligheter mellan fiskelicensinnehavare och styra användningen av redskap. Antal särskilda tillstånd av olika typer under perioden 2011–2017 presenteras i tabell 26. I samband med införandet av årliga demersala fiskemöjligheter från 2017 gjordes vissa ändringar i de särskilda tillstånden. Det nya tillståndet ”Särskilt tillstånd för fiske med torskfångande redskap i Västerhavet” ersatte från januari 2017 de tidigare tillstånden ”Särskilt tillstånd för fiske med vissa redskap i Nordsjön, Skagerrak och Kattegatt” (efforttillstånd) och ”Särskilt tillstånd för fiske efter havskräfta med bottentrål försedd med artsorterande rist”.

En annan ändring var införandet av tillståndet ”Demersala årliga fiskemöjligheter”, som anger fiskelicensinnehavarens individuella fiskemöjligheter för olika art och områden. Tillståndet krävs, utöver redskapstillstånd, för:

- Fiske med aktiva redskap i Västerhavet.
- Fiske med passiva redskap i Västerhavet för de som tidigare haft efforttillstånd.
- Fiske med aktiva torskfångande redskap (trål) efter torsk i Östersjön
- Fiske efter nordhavsräka.
- Fiske efter havskräfta med bur.

Tillståndet innehas även av dem som fiskar i det pelagiska systemet vilka individuellt måste täcka sina demersala bifångster.

Tabell 26. Antal särskilda tillstånd av olika typer 2012-2017

Särskilt tillstånd	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Fiske efter nordhavsräka	62	62	62	62	62	62
Fiske efter havskräfta med bur	89	97	101	96	97	102
Fiske med trål i Gullmarsfjorden	4	4	4	5	4	5
Fiske efter ål	265	273	278	236	251	251
Fiske efter siklöja med partrål i kustvattenområdet	35	35	35	35	35	35
Fiske inom trålfiskeområden i Östersjön	8	10	9	10	9	9
Fiske efter snäckor med bur	2	2	1	1	4	3
Fiske med torskfångande redskap i Östersjön	175	191	198	224	238	251
Pelagiska tillstånd*	41	40	31	34	34	36
Fiske efter konsumfisk inom Norges ekonomiska zon i Nordsjön söder om 62°	7	6	6	6	6	8
Trålfiske efter nordhavsräka innanför trålgränsen norr om latituden 58 31,50 N	19	19	19	18	19	23
Fiske med vissa redskap i Nordsjön, Skagerrak och Kattegatt (effort) (upphörde 2017)	-	88	90	93	94	100
Fiske efter havskräfta med bottentrål försedd med artsorterande rist (upphörde 2017)	-	89	89	93	95	94
Fiske med torskfångande redskap i Västerhavet** (nytt från 2017)	127	-	-	-	-	-
Trålfiske efter nordhavsräka innanför trålgränsen nött om latituden 58 31,50 N	61	62	64	-	-	-
Demersala fiskemöjligheter (nytt från 2017)	343	-	-	-	-	-

*HaV införde under år 2016 krav på tillstånd för fiske efter pelagiska arter för fartyg med en längd av minst 15 meter för fiske i Östersjöns delområde 30-31.

** Det nya tillståndet "Särskilt tillstånd för fiske med torskfångande redskap i Västerhavet" ersatte den 1 januari 2017 de tidigare tillstånden "Särskilt tillstånd för fiske med vissa redskap i Nordsjön, Skagerrak och Kattegatt (effort)" och "Särskilt tillstånd för fiske efter havskräfta med bottentrål försedd med artsorterande rist".

Överlåtelse av demersala årliga fiskemöjligheter

I tillståndet "Demersala årliga fiskemöjligheter" anges licensinnehavarens individuella fiskemöjligheter i kg hel vikt. Under året kan fiskemöjligheterna överlåtas mellan fiskelicensinnehavare med detta tillstånd. Det finns vissa begränsningar för hur överlåtelse får ske och de måste godkännas av HaV. Hinder mot överlåtelse kan till exempel vara att högsta tillåtna innehav av fiskemöjligheter överskrider eller att det anses försvåra efterlevnaden av landningsskyldigheten. Årliga demersala fiskemöjligheter ska underlätta genomförandet av landningsskyldigheten genom att fiskelicensinnehavare lättare ska kunna matcha sina fiskemöjligheter med fartygets fångster. Antalet tillfälliga överlåtelse under året uppgår till 556 stycken.

Lansering av e-tjänsten Fiskerätt

Under 2017 började e-tjänsten Fiskerätt att användas av svenska yrkesfiskare med pelagiska och demersala tillstånd. Systemet har tagits fram i samråd med yrkesfiskare. I Fiskerätt kan yrkesfiskare ansöka om att tillfälligt under året överlåta individuella fiskerättigheter och fiskemöjligheter till en annan yrkesfiskare. I systemet kan fiskarna också se sitt saldo av fiskerättigheter och fiskemöjligheter.

Fiskerätt hade 141 stycken användare 2017. I Fiskerätt kan en enskild ge en annan person fullmakt att hantera ansökningar om överlåtelser. Möjligheten har använts av 31 personer.

Torskfångande redskap i Östersjön

Det nya tillståndet ”Särskilt tillstånd för fiske med torskfångande redskap i Östersjön” ersatte från januari 2017 det tidigare tillståndet ”Särskilt tillstånd för fiske efter torsk i Östersjön”.

För att främja det småskaliga fisket och stärka den regionala utvecklingen kring Östersjön har tre nyetableringar inom fisket med passiva torskfångande redskap tillåtits under år 2017.

Torskfångande redskap i Västerhavet

Det nya tillståndet ”Särskilt tillstånd för fiske med torskfångande redskap i Västerhavet” ersatte den 1 januari 2017 de tidigare tillstånden ”Särskilt tillstånd för fiske med vissa redskap i Nordsjön, Skagerrak och Kattegatt (efforttillstånd)” och ”Särskilt tillstånd för fiske efter havskräfta med bottentrål försedd med artsorterande rist”.

Under året har det inte varit möjligt att bevilja några ansökningar om nyetablering för torskfångande redskap i Västerhavet enligt regelverket. De som under år 2017 haft tillståndet är de som föregående förvaltningsperiod haft, och uppfyllt infiskningskravet för, effort- eller risttillstånd. Inom det nya systemet kommer ansökningar om nyetableringar att prövas inför varje år och vissa nyetableringar kommer beviljas inför fiskeåret 2018.

Fiske efter räka

De senaste åren har antalet räkstillstånd varit 62 stycken. För att få förnyat tillstånd krävs en infiskning på minst 1 000 kg under föregående förvaltningsperiod.

Tillstånd för fiske efter ål

Ål är en hotad art och fiske regleras genom en särskild EU-förordning som ställer krav på nationella handlingsplaner för ålförvaltning.

Till följd av ändringar i Fiskelagen, som trädde i kraft den 1 oktober 2014, ändrades tillstånden för att fiska ål från att vara personliga till att vara knutna till fiskefartyg. Eftersom flera tillståndshavare har flera fiskefartyg har antalet tillstånd ökat. Varje tillståndshavare har dock en fångstbegränsning som är

oberoende av antalet fartyg som används. Ålfisket har därför inte ökat genom de nya bestämmelserna. Antalet ålfiskare har däremot minskat över tid. Under år 2017 fanns 209 tillståndshavare.

Pelagiska systemet och överlåtelser av pelagiska fiskerättigheter

Sedan införandet av överlåtbara fiskerättigheter 2009 har den pelagiska flottan mer än halverats. Under 2017 har HaV godkänt 420 överlåtelser av pelagiska fiskerättigheter inklusive pelagiska kvotbyten med andra länder inom EU.

Förbud för visst trålfiske i Skagerrak och Kattegatt

HaV införde 2017 ett årligt förbud för trålfiske med en maskstorlek på minst 16 mm men under 32 mm i Skagerrak och Kattegatt under perioden 1 januari – 30 september. Under tidigare år har det till viss del skett ett riktat trålfiske efter sill som inneburit att bifångstknoten nyttjats i hög utsträckning. Bifångstknoten är den kvot som avräknas om man trålar med en maskstorlek under 32 mm. Det höga nyttjandet av bifångstknoten har under tidigare år inneburit att fisket efter skarpsill med trål har behövt stoppas tillfälligt. Förbud som införts syftar till att undvika tillfälliga stopp. Därmed sparas huvuddelen av bifångstknoten av sill i Skagerrak och Kattegatt till det riktade skarpsillsfisket som sker i oktober – december varje år.

Förbud för visst trålfiske i Östersjön

HaV förbjöd från och med den 22 maj fiske med trål med en maskstorlek mindre än 32 mm i delområde 22-29 i Östersjön eftersom kustkvoten var i det närmaste uppfiskad. Förbudet kunde hävas efter att omföringar av kvoter genomförts.

Återrapportering

Hållbart nyttjande
och hållbar förvaltning

Utveckling av fiskerinäringen

HaV ska redovisa vilka effekter myndighetens arbete och förvaltningsbeslut haft på fiskerinäringens utveckling. Redovisningen ska särskilt belysa utvecklingen av det småskaliga kustnära fisket.

Utgångspunkten för förvaltningen är att fiskbestånden ska återställas och bevaras på nivåer över maximalt hållbar avkastning. Denna ansats skapar långsiktiga förutsättningar för en hållbar förvaltning. Den är också ett uttalat mål inom den gemensamma fiskeripolitiken.

Vi har påbörjat ett arbete med att se över förvaltningsmålen för nationellt förvaltade arter. Detta är en del av arbetet med den strategi för ekosystembaserad fiskförvaltning som vi planerar att färdigställa 2018.

Inom fisket med fartyg över åtta meter som fiskar med passiva torskfångande redskap i Östersjön har det funnits vissa möjligheter till nyetablering. Intresset har dock varit mycket begränsat, sannolikt som en följd av den dåliga lönsamheten inom torskfisket i Östersjön. Under 2017 har tre ansökningar beviljats för fartyg över 8 meter.

Den 1 jan 2017 infördes systemet för demersala årliga överlåtbara fiskemöjligheter, se sid 138. För fiskelicensinnehavare som inte ingår i det demersala systemet och som fiskar med fartyg under tio meter med passiva redskap eller med fartyg över tio meter men saknar demersala årliga fiskemöjligheter, har fisket kunna bedrivas inom de så kallade kustkvoterna, oftast utan fångstbegränsningar. Detta gäller bland annat det passiva fisket i Östersjön och fiske efter sill och skarpsill. Elva fartyg som endast bedrev pelagiskt fiske i Östersjön och landade i östersjöhamnar 2017 har fått en extra tilldelning av regionala skäl utöver den överlåtbara pelagiska fiskerättigheten.

Inom det demersala systemet med årliga överlåtelser av fiskemöjligheter har koncentrationsnivåer (högsta möjliga innehav av en kvot under året) införts för att särskilt bevara det småskaliga fisket så att inte fiskemöjligheterna koncentreras till ett fåtal licensinnehavare.

Tidigare ransonsperioder har kunnat avvecklas och de kvarvarande perioderna – för torsk och makrill i Skagerrak och Kattegatt – är också längre i tid. Detta innebär att yrkesfiskarna fått bättre planeringsmöjligheter över året och behöver inte fiska varje vecka.

Inom räkfisket har en särskild fördelningsmodell använts som innebär att hänsyn tagits till fartygets aktivitetsnivå samt den ransonsklass fartyget legat i under år 2016. Detta har inneburit att mindre fartyg fått en större tilldelning än den historiska infiskningen. För att skydda och bevara det småskaliga räkfisket har också begränsningar införts så att mindre fartyg inte kan överlåta fiskemöjligheter till större. Detta gjordes i syfte att skydda och bevara det småskaliga räkfisket.

Under hösten 2017 remitterades förslag till vissa justeringar av detta system. I december togs beslut om justeringar som huvudsakligen träder i kraft 1 januari 2018. Det beslutades bland annat om att införa en extra regional tilldelning av fiskemöjligheter för trålare som endast fiskar i Östersjön och som inte har andra särskilda tillstånd för att fiska i andra områden. Avsikten är att motverka minskningen av antalet fartyg i Östersjön för att på så sätt undvika negativa konsekvenser för den lokala ekonomin och utvecklingen i kustsamhällena.

HaV beslutade också om att införa separata särskilda tillstånd för fiske med torskfångande redskap i västra respektive östra Östersjön. Separata tillstånd bedöms bland annat öka möjligheten att kunna bevilja nyetableringar om beståndssituationen tillåter det i ett delområde, men inte i det andra. Det bedöms också underlätta möjligheten till nyetablering med torskfångande redskap efter andra arter än torsk om tillståndet inte längre gäller hela Östersjön.

Myndighetens preliminära bedömning är att systemet med demersala överlåtbara fiskemöjligheter har underlättat möjligheterna att efterleva landnings-skyldigheten samt gett fiskare bättre förutsägbarhet och planeringsmöjligheter. Det första året med systemet, 2017, kommer att utvärderas i början av 2018.

Samråd med intressenter för fiskförvaltningen

En gång per år anordnar vi ett gemensamt möte med fiskets intressentorganisationer, miljöorganisationer och berörda myndigheter. I år informerade vi bland annat om pågående arbete med:

- Reglering i skyddade områden.
- Nya regler för EU:s datainsamling.
- Fördelning av fiskemöjligheter.
- Översyn av regelverket för hummerfiske.
- Havsplanering.
- Spårbarhet och kontrollfrågor.
- Den biologiska rådgivningen.

Vi anordnar även samrådsmöten för specifika intresseområden som pelagiskt och demersalt fiske i Östersjön och Västerhavet.

Vid dessa möten var landningskyldigheten och hur den ska genomföras en återkommande fråga, liksom reglering i skyddade områden. Ofta deltar även SLU och Jordbruksverket. Ett flertal informations- och samrådsmöten kring mer avgränsade frågor har även hållits inför till exempel EU-Norge förhandlingar och harmonisering av regler i Skagerrak samt kring uppföljning och anpassning av det demersala systemet om tillfälliga överlåtelser av fiskemöjligheter.

Under året har kustkommuner visat ett ökat engagemang i fiskefrågor vilket har tagit sig uttryck i ett upprop ”Upprop för ett lokakalt hållbart fiske!” Frågan om lokalt hållbart fiske togs också upp på konferensen Östersjöfiske 2020 i Simrishamn den 16–17 november där HaV deltog. Hav har konstaterat att det finns behov av ett ökat samråd med lokalsamhällen om fiskförvaltningsfrågor. Formerna för detta skall fastställas 2018.

Fiskerikontroll

HaV ansvarar för att kontrollera den fisk som fångas, landas, importerar, exporteras, transporteras och säljs i Sverige. Detta sker bland annat genom att vi följer upp fångster och kvoter samt utför dokument-, landnings-, transport- och handelskontroll. HaV:s kostnad för fiskerikontroll redovisas i tabell 27. Det övergripande nationella ansvaret innebär också ett ansvar för hur fiskerikontrollen utvecklas. Verksamheten genomförs i nära samarbete med Kustbevakningen som ansvarar för att genomföra fiskerikontroller till sjöss. Samverkan sker också med Tullverket, Transportstyrelsen, Polisen, Länsstyrelserna, Statens jordbruksverk och Sjöfartsverket.

Tabell 27. Prestation fiskerikontroll

Fiskerikontroll	2017	2016	2015
HaV:s arbete med fältkontroll, administrativ kontroll, EU-beredning, tillsynsvägledning, information, utbildning, överträdelsehantering och förebyggande arbete.			
HaV:s kostnad inklusive OH, tkr	51 111	50 405	50 160
HaV:s kostnad exklusive OH, tkr	33 406	30 923	30 963
Kommentar till prestation fiskerikontroll			
<p>Eftersom OH-kostnaden är 10 procentenheter lägre 2017 (53%) än 2016 (63%) redovisar vi kostnaden både inklusive OH och exklusive OH i årets tabeller för prestationer. Se tabell 6, sid 21 för redovisning av OH.</p> <p>Prestationen fiskerikontroll omfattar all kontrollverksamhet kopplad till genomförandet av EU:s kontrollförfordning. Det innebär samtliga kostnader för exempelvis fältkontroll, administrativ kontroll, information och support, systemförvaltning och tillsynsvägledning. Även myndighetens beräknade overheadkostnad är med i prestationen. Totalkostnaden för fiskerikontrollen år 2017 har ökat jämfört med tidigare år vilket beror på ökade personalkostnader, i huvudsak till följd av övergående effekter av den genomförda organisationsjusteringen.</p>			

Tillsynsplan och tillsynsvägledning

Samverkan med Kustbevakningen

Tillsammans med Kustbevakningen tar HaV varje år fram en tillsynsplan för fiskerikontroll som ger en samlad bild av prioriteringar och inriktningar. Resursprioritering och en planering ska skapa förutsättningar för att uppfylla målen. Planen är ett styrande dokument för den operativa tillsynen inom de båda myndigheternas ansvarsområde för fiskerikontroll. Myndigheterna träffas regelbundet för gemensam operativ planering.

Instruktioner, lathundar och utbildning för landningskontrollen

Tillsynsvägledningen är uppbyggd genom att verksamheten till stora delar vägleder sig själv. Rutiner och lathundar skapas och uppdateras vid behov. Gemensamma instruktioner är ett led i att säkerställa att kontroller utförs på samma sätt inom landet. Europiska fiskerikontrollbyrån (European Fisheries Control Agency, EFCA) stöder också vårt arbete genom att ta fram förslag på tillsynsvägledning inom landningskontrollen för en likvärdig kontroll inom EU. Under 2017 har EFCA haft workshops inom angelägna områden, som exempelvis kontroll av pelagiska landningar med fokus på utveckling av metoden kring artsammansättningsprov. Varje månad följer vi upp fiskerikontrollen enligt den årliga tillsynsplanen.

Riskbaserad fiskerikontroll

Under 2017 har fiskerikontrollen i Sverige fortsatt utveckla ett riskbaserat arbetssätt. Utvecklingen innebär att fiskerikontrollen nu arbetar genom att

fokusera på de delar av fisket där vi bedömer att risken för överträdelser är störst. Arbetssättet ger en möjlighet att hålla hög kvalitet på arbetet samt att vi lägger insatser och resurser där vi bedömer att de ger mest nytta. Vi har också arbetat med att samordna kontrollresurserna i tid och rum för en mer effektiv fiskerikontroll.

I 2017 års tillsynsplan utpekades sex riskkategorier där målet var att öka regelefterlevnaden. Riskområdena i den svenska fiskerikontrollen var de samma som EFCA identifierat inom den EU-gemensamma fiskerikontrollen och arterna är de samma som de som omfattas av SCIP (Special control and inspections program). Inom de olika riskområdena bedömer vi för vilken kombination av art, havsområde och redskapstyp risken för överträdelser är stor och inriktar sedan kontrollinsatserna denna. För fem av de sex utpekade riskområdena nåddes målet, det vill säga att regelefterlevnaden ökade, tabell 28.

Tabell 28. Prioriterade riskområden i fokus för fiskerikontrollen 2017, samt utgångsvärden, mål och utfall för efterlevnad

Riskområde	Art	Havsområde	Redskapstyp	NCF* 2016	Mål 2017	Utfall
Felaktig rapportering i loggbok	Demersalt fiske	Västerhavet	Passiva redskap	33%	Under 20%	16%
Felaktig rapportering i loggbok	Fiske efter havskräfta	Västerhavet	Passiva redskap	27%	Under 20%	8%
Felaktig rapportering i loggbok	Pelagiskt fiske	Östersjön	Passiva redskap	18%	Under 15%	12%
Felaktig rapportering i loggbok	Demersalt fiske	Östersjön	Passiva redskap	21%	Under 20%	10%
Underlåtenhet att föranmäla landning	Fiske efter havskräfta	Västerhavet	Passiva redskap	100%	Under 20%	0%
Underlåtenhet att föranmäla landning	Pelagiskt fiske	Östersjön	Passiva redskap	100%	Under 20%	50%

* NCF (Non Compliance Frequency) uttrycks i procent som antalet överträdelser i relation till totala antalet fiskeresor som gjorts inom riskområdet, alternativt antalet överträdelser i relation till antalet inspektioner.

Kvotuppföljning

Under 2017 stoppades inga svenska kvoter på grund av att de var uppfiskade. HaV mäter effektiviteten i kvotuppföljningen utifrån målsättningarna att inga kvoter ska överskridas och att de ska nyttjas fullt ut. Måluppfyllelsen för 2017 var god. Kvoter som har ett temporärt överskridande under pågående fiskeår kan normalt höjas genom kvotbyten med andra medlemsstater. Från år 2015 finns möjligheten till flexibilitet mellan år vilket innebär att medlemsländerna kan överskrida årets kvot upp till 10 procent utan att det betraktas som ett överskridande. Motsvarande kvantitet som överskrids dras av från kommande års kvot ton för ton.

Tabell 29. Överskridande av fiskekvoter samt kvotutnyttjande (2010-2017 Havs och vattenmyndighetens/ Fiskeriverkets siffror)

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Antal överskridna kvoter	0	1	0	0	0	0	0	0
Kvotutnyttjande i stoppade fisken %	1*	96,3	98,5	98,5	96,0	98,0	99,1	99,8

*Under 2017 stoppades inga svenska kvoter på grund av att de var uppfiskade.

Svenskt fiske hade under 2017 tillgång till 54 kvoter. De fiskemöjligheter som tilldelades Sverige i form av kvoter uppgick till 267 083 ton samt 28 335 laxar. Sverige har genom HaV genomfört 128 kvotbyten med andra länder under 2017. Framför allt har byten skett med Danmark, men byten har också skett med Nederländerna, Finland och Tyskland. De byten som genomförts har framförallt berört tobis, sill, skarpsill, makrill och blåvitling.

Byten sker dels för att täcka mindre överskridanden, av Sverige eller andra länder, men också för att skapa bättre fiskemöjligheter under året. Vissa byten görs också för att omfördela en kvot mellan områden och därigenom kunna koncentrera fisket till färre områden. Sådana byten har genomförts för tobis, sill, skarpsill, makrill och blåvitling. Det fortsatt stora antalet byten jämfört med tidigare år beror på att fartyg inom det pelagiska systemet med individuella fiskerättigheter gjort ett stort antal individuella byten. Fiskets följsamhet mot rapporteringskraven, en effektiv dokumentation samt snabb och korrekt datalaggnings av uppgifterna är viktiga orsaker till att kvoterna har kunnat hållas.

Landningskontroll

Kvoter avräknas normalt med den kvantitet som landas och landningskontrollen fungerar därmed som en verifiering av att fiskarnas uppgifter är riktiga. Tidigare år har landningskontrollen haft kvantitetsmål satta av EU-kommisionen, det vill säga att ett visst antal kontroller baserade på landad kvantitet ska utföras inom ett visst fiskeri. Under 2017 har landningskontrollen och andra delar av fiskerikontrollen fortsatt att utveckla processer för ett mer riskbaserat arbetssätt, se avsnittet om riskbaserad fiskerikontroll. Detta innebär att målen i stor utsträckning är satta utifrån regelefterlevnad och inte längre kvantitet. HaV följer upp landningskontrollen på olika sätt. En effekt som mäts årsvis är uppföljningen av andelen kontroller med anmärkningar.

Antalet anmärkningar vid landningskontroll är i samma storleksordning under 2017 som tidigare år, se tabell 30.

Tabell 30. Anmärkningar vid landningskontroll

	2017	2016	2015	2014
Antal landningskontroller	826	760	923	817
Antal med anmärkningar	101	95	102	92
Andel med anmärkningar (%)	12,2%	12,5%	11,1%	11,3%

Landningskontrollen har under 2017 gjort fler kontroller än året innan. Anledningarna till detta är både högre bemanningsgrad och förändrade målnivåer inom vissa fiskerier.

Landningskontroller görs i huvudsak inom riskområden där sannolikheten till överträdelser är störst, men också där riskanalysen visar på god regelefterlevnad. Det senare behövs för att säkerställa att analysen som ligger till grund för riskbedömningen är rättvisande.

Tabell 31. Prestation landningskontroll

Landningskontroll	2017	2016	2015
Antal landningskontroller	826	760	923
HaV:s kostnad inklusive OH, tkr	28 186	26 466	25 785
Kostnad per landningskontroll, kr/st	34 124	34 824	27 936
HaV:s kostnad exklusive OH, tkr	18 422	16 237	15 917

Kommentar till prestation landningskontroll

Eftersom OH-kostnaden är 10 procentenheter lägre 2017 (53%) än 2016 (63%) redovisar vi kostnaden både inklusive OH och exklusive OH i årets tabeller för prestationer.

Se tabell 6, sid 21 för redovisning av OH.

Kostnad per kontroll har ökat under 2017 jämfört med tidigare år. De organisatoriska förändringar som genomförts under året har medfört en tillfälligt högre personalkostnad. Under 2017 har dock fler landningskontroller genomförts.

Tabell 32. Antal kontroller och kontrollerad kvantitet vid olika landningskontroller

		2017		2016		2015	
		Utfall/Mål	%	Utfall/Mål	%	Utfall/Mål	%
Pelagiskt fiske efter torsk i Västerhavet	antal*	29/28	104	24/36	67	24/17	141
	ton*	2 583/1 585	163	1 539/1 619	95	1 430/2 428	59
Demersalt och räkfiske i Västerhavet	antal	293/314	93	-	-	-	-
Demersalt fiske i Västerhavet	antal	-	-	146/-	-	165/150	110
	ton	-	-	106/160	66	87/83	105
Räkfiske i Västerhavet	antal	-	-	129/-	-	173/250	69
	ton	-	-	143/183	78	33/-	-
Kräffiske i Västerhavet	antal	118/183	64	59/100	59	85/-	-
Pelagiskt fiske i Östersjön	antal	58/-	-	48/-	-	62/-	-
	ton	2 437/3 741	65	5 460/5 508	99	5 655/5 133	101
Fiske efter torsk i Östersjön	antal	206/279	74	168/-	-	221/-	-
	ton	927/-	-	1 087/590	184	1 344/1 269	106
Transportkontroll	antal	2/90	2	41/90	46	74/90	82

* EU-krav.

Målen för landningskontrollen finns i tillsynsplanen för fiskerikontroll och är satta utifrån en nivå som bedöms rimlig för att öka regelefterlevnaden inom de olika fiskerierna. De mål som inte är nationellt bestämda i tillsynsplanen kommer från EU-bestämmelser och är markerade med * i tabell 32. Av tabellen framgår att dessa mål, antal landningar och andel landad vikt från pelagiskt fiske i Västerhavet, i år är uppnådda och till viss del med god marginal. Övriga fiskerier kopplade till Västerhavet ligger också på god måluppfyllnad överlag. Nytt för 2017 har varit att målen för demersalt fiske och räkfiske har satts gemensamt eftersom det traditionella räkfisket även fångar förhållandevis mycket fisk av demersala arter.

Det pelagiska fisket i Östersjön har under året sett annorlunda ut än tidigare år. Planerade insatser på platser med normalt hög aktivitet har blivit inställda på grund av att fartyg under andra halvåret valt att landa i Finland där en ny fiskmjölsfabrik öppnat. Detta tillsammans med svårplanerad logistik av dessa kontroller är anledningen till den låga måluppfyllnaden.

Målet för landningskontroll av fartyg som fiskar efter torsk i Östersjön är i år formulerat på ett nytt sätt. Istället för att som tidigare år kontrollera 20 procent av landad kvantitet är målet satt till 5 % av det totala antalet landningar av torsk fångad i Östersjön. Mål har visat sig vara något för högt satt eftersom det endast är ett fåtal större trålfiskande fartyg kvar men fler småskaliga båtar inom garn- och krokfiske. Det småskaliga fisket gör många landningar men dessa är svåra att kontrollera eftersom de oftast landar under 300 kg och därmed inte behöver förhandsanmäla sina landningar. Detta har gjort det svårt att nå målet. Avvecklingen av kontoren i Västervik och Luleå har under året också orsakat en tillfälligt ökad belastning på övriga kontors kontrollmöjligheter.

Det nationella målet gällande transportkontroller har inte nåtts och har under året inte prioriterats till förmån för landningskontroller. Behov av utbildning, information och systemstöd har under slutet av 2017 börjat utredas och utvecklas. De flesta av landningskontrollens kvantitativa mål har uppnåtts och nästan alla, 5 av 6 inom området regelefterlevnad, har uppnåtts. Landningskontroller av hög kvalitet med fokus på rätt kontrollområde kan, i kombination med flera andra fiskerikontrollaktiviteter, antas ha bidragit till den ökade regelefterlevnaden. Utöver de fiskerier och kontrollnivåer som följs upp i årsredovisningen utförs även andra landningskontroller, för mer detaljer se uppföljningen av tillsynsplanen. Där framgår bland annat att HaV:s landningskontroll har gjort 120 stycken kontroller utöver de som framkommer i tabell 31.

Kontroll i försäljningsledet

Handelskontroll

HaV genomför granskningar av aktörer som handlar med fisk i första handelsledet, så kallade fångstmottagare. Underlag samlas in om arter, kvantiteter och havsområden. Exempel på sådana underlag är främst inköp- och försäljningsfakturer, lagerredovisning, bokföring samt kontoutdrag. Underlagen granskas och korskontrolleras för att kontrollera balansen mellan vad en aktör köper och säljer samt för att verifiera och validera rapporteringen från yrkesfisket. Under året har en granskning genomförts. Analys och sammanställning av resultatet pågår.

Kontroll av import och export

Olagligt, orapporterat och oreglerat fiske (IUU-fiske; Illegal, Unreported and Unregulated fishing) är idag ett av de största globala hoten mot långsiktigt hållbara fiskbestånd. EU är världens största importör av fiskeriprodukter och är därför en stor marknad för olagligt fångad fisk. För att säkerställa att de fiskeriprodukter som importeras till Sverige inte bryter mot gällande regelverk genomför HaV granskning via myndighetens IT-system Fångstintygsportalen. För att säkerställa en hög nivå på regelefterlevnaden i Sverige har ett utvecklingsarbete tillsammans med de berörda kontrollmyndigheterna påbörjats.

Support- och servicecenter för yrkesfisket

Support- och servicefunktion, FMC, är bemannad dygnet runt, året om. Här tas olika typer av anmälningar och rapporter från yrkesfisket via telefon emot. Vi ger också support för elektronisk rapportering till både yrkesfiskare och andra aktörer i försäljningsledet. Utöver detta lämnas information till näringen och myndigheter om allmänna regelfrågor kring yrkesfiskets bedrivande. Antal samtal till FMC visas i tabell 33.

Tabell 33. Antal samtal till FMC

Samtalstyp	2017	2016	2015	2014	2013
Anmälningar	6 365	10 616	10 756	11 937	11 115
Support för elektroniskt rapportering	2 008	2 558	2 143	2 806	3 676
Övriga supportärenden	1 244	1 292	832	728	118
Totalt	9 617	14 466	13 731	15 471	14 909

Beslut om stängning av område på grund av för stor förekomst av ungfisk, så kallad realtidsstängning har inte fattats av HaV under 2017.

Samordning av EU:s kontrollarbete

Den operativa samordningen av insatser inom EU:s gemensamma kontrollarbete (JDP, Joint Deployment Plans) fördelas veckovis över året mellan medlemsstaterna för Nordsjön och Östersjön. Under 2017 har Sverige varit ansvarig för gemensamma kontrollinsatser (CCIC) under totalt 7 veckor inom arbetet i Nordsjön samt 5 veckor i Östersjön.

Utveckling av fiskerikontroll

All IT-utveckling inom fiskerikontroll sker inom myndighetens utvecklingsprogram Fikon2020 som består av fem projekt: indata, fälldata, utdata, infrastruktur och spårbarhet. Syftet med programmet är att anpassa verksamhet och IT-stöd till de krav EU ställer i kontrollförordningen, IUU-förordningen, samt till landningsskyldigheten. Insatserna har lagts på såväl utveckling av verksamhetsprocesser och anpassning av lagstiftning som utveckling av IT-stöd.

Inom ramen för vidareutveckling av befintliga IT-stöd har insatserna främst rört:

- Utveckling och anpassning av myndighetens elektroniska loggbok med fokus på att införa landningsskyldigheten.
- Utveckling och anpassning av myndighetens fångstintygssystem för att effektivisera rapportering, granskning och uppföljning av fångstintyg i systemet, med målet att höja regelefterlevnaden hos importörer och exportörer.

Inom ramen för nyutveckling har insatserna rört:

- Fortsatt utveckling av ett system för att centralisera och effektivisera hantering av validering och verifiering av fångstuppgifter. Systemet innebär automatisk kvalitetssäkring av uppgifter från fisket, som i förlängningen kommer att ge möjlighet till snabbare och säkrare kvotuppföljning. Det är särskilt viktigt i samband med landningsskyldigheten och de krav på snabb och korrekt information den ställer, bland annat för att kunna genomföra överföring av fångstmöjligheter.
- Fortsatt utveckling av ett nytt EU-gemensamt system för att övervaka fartyg. Projektet som är ett samutvecklingsprojekt mellan olika medlemsstater och

EU-kommissionen ska leverera en öppen källkod för ett fartygsövervaknings-system som uppfyller förordningskrav men också medlemsstaters behov. Systemet kommer att vara tillgängligt för alla nuvarande och framtida medlemsstater.

- Utveckling och anpassning av myndighetens webbaserade inspektions-platta. Under året har man påbörjat att utveckla en integration med Kust-bevakningens fältsystem. Utvecklingen innebär att det är enklare för såväl sjöinspektörer som landningskontrollanter att effektivare registrera olika typer av inspektioner i fält.
- Fortsatt utveckling av ett system för automatiska beslut. I systemet kan fiskare och deras ombud ansöka om överlåtelse av individuella fiskerättigheter hos myndigheten. En övergång till automatiska beslut kommer att effektivisera myndighetens hantering av denna typ av ansökningar då möjligheten till att sköta administrationen fördelas ut på fisket. Systemet har fått mycket positiva recensioner från användarna, vilka ökar stadigt i antal i likhet med antalet ansökningar om överlåtelser.
- Kvotavräkningsprocessen har kartlagts och ett förslag på ny teknisk lösning för hur kvoter avräknas ska utvecklas. Med ett nytt system kan fiskaren snabbare följa sina kvoter och fiskerättigheter, och myndigheten kan göra en snabbare kvotuppföljning.
- Fortsatt utveckling av myndighetens beslutstöd- och ledningssystem inom fiskerikontroll. Systemet utvecklas för att få fram bättre underlag i syftet att göra kontrollen ännu mer ändamålsenlig, kostnadseffektiv och riskbaserad, med målet att höja regelefterlevnaden hos fisket.
- Utveckling av ett nytt IT-stöd för hantering av överträdelser och sanktioner i syfte att effektivisera processen samt få bättre underlag till beslut om rättslig åtgärd. En behovsanalys av verksamheten har genomförts och ytterligare kravanalys är planerad.
- Fortsatt utveckling av ett spårbarhetssystem för fiskeri- och vattenbruks produkter. Systemet omfattar indelning av fiskeriprodukter i partier, fysisk märkning av dessa samt elektroniskt utbyte av partiinformation via ett centralt IT-system hos myndigheten. Projektet har också stöttat utvecklingen av verksamhetsprocesser och föreskrifter. Senast den 1 oktober 2017 skulle alla berörda aktörer ha ansökt om att få registrera sig som användare av systemet.

Överträdelshantering

För att säkerställa ett hållbart fiske och att bestämmelser som reglerar fisket följs, ska HaV besluta om sanktionsavgifter, särskilda avgifter och påföra prickar när överträdelser sker enligt fiskelagen (1993:787), lag om EU:s förordningar om den gemensamma fiskeripolitiken (1994:1709) och förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen (1994:1716) samt ett antal bindande EU-förordningar. Sanktionerna riktar sig mot befälhavare, fiskelicensinnehavare och förstahandsmottagare. HaV kan även anmäla överträdelser av fiskerilagstiftningen till åklagarmyndigheten för att åklagaren ska väcka åtal för

fiskebrott.

HaV:s rätt att meddela sanktionsavgifter med mera framgår av förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen samt lag om EU:s förordningar om den gemensamma fiskeripolitiken.

Tabell 34. Prestation överträdelsehantering

Överträdelser	2017	2016	2015
Beslut om sanktionsavgift	92	89	96
Beslut om anmälan till åtal	10	2	6
Beslut om särskild avgift	2	30	42
Beslut genom avskrivning	1	69	38
Ärendet avslutas med information	27	29	49
Beslut om att påföra prickar	16	13	6
Beslut om att inte påföra prickar	5	9	9
Beslut att inte vidta någon åtgärd	27	0	12
Föreläggande att vidta rättelse	27	0	0
Överklagade ärenden	6	8	14
Upphävda beslut efter överprövning av domstol	0	0	0
Totalt antal beslut (rad 1-5 och 8 och 9 ovan)	186	219	243
Totalt antal hanterade ärenden	207	390	367
HaV:s kostnad inklusive OH, tkr	2 326	2 410	1 977
HaV:s kostnad exklusive OH, tkr	1 520	1 479	1 220

Kommentar till prestation överträdelsehantering

Eftersom OH-kostnaden är 10 procentenheter lägre 2017 (53%) än 2016 (63%) redovisar vi kostnaden både inklusive OH och exklusive OH i årets tabeller för prestationer.

Se tabell 6, sid 21 för redovisning av OH.

Totalt antal hanterade ärenden visar hur många överträdelseärenden som har tillkommit under året inklusive de ärenden från tidigare år som ligger kvar för hantering. Beloppet visar alltså balansen av sanktionsärenden i systemet under året.

Tabellen visar att HaV fattat 207 beslut under året. Det är en liten minskning av antalet hanterade ärenden jämfört med tidigare år. Minskningen beror bland annat på att landningskontrollen har överlämnat färre ärenden år 2017.

Hanteringen av ärenden har under året förändrats på följande sätt. Vi har beslutat om förelägganden vid vite i större omfattning än tidigare år, vi har lämnat över fler brottsanmälningar till åklagaren än tidigare år, vi har avslutat ärenden med information i större utsträckning än tidigare år.

Dessutom har beslut om särskild avgift minskat på grund av att landningsskyldigheten införts och kvoterna hanteras annorlunda idag.

Kostnaden för överträdelsehanteringen har inte ökat, utan är den samma som tidigare år, vilket även beror på att personalantalet är konstant.

Ändringar i lagstiftningen – nytt sanktionssystem från HaV

Under året har HaV:s bemyndiganden förtydligats i fiskelagen och fiskeförordningen. Bemyndigandena avser bland annat förtydliganden av rätten att införa bestämmelser om vägning, spårbarhet och märkningskrav i syfte att säkerställa spårbarhet av fiskeriprodukter. Regler har även införts för att tydliggöra att även befälhavaren har ett ansvar att lämna uppgifter om fiskeverksamhet till behörig myndighet såsom för licensinnehavaren. Därutöver har regler införts om sanktionsmöjlighet för det fall att blåfenad tonfisk inte landas i utpekad hamn. Ändringarna träder i kraft 1 januari 2018.

Ett sanktionssystem har införts för andra aktörer än yrkesfiskare, bilaga 2 fiskeförordningen, vilken träder i kraft 1 januari 2018. Ändringarna innebär att det är möjligt att sanktionera andra aktörer än yrkesfiskare vid underlåtenhet att följa bestämmelser om uppgiftsskyldighet, märkning och spårbarhet av fiskeri- och vattenbruksprodukter.

Sanktionshanteringen – ärendetyper

Det stora antalet ärenden har rört fel i loggbok såsom bl.a. överträdelse av toleransmarginalen inom det pelagiska fisket. Flera ärenden har även rört differensen mellan vägd och landad vikt för ombordvägare samt olika typer av förseelser som avser underlåtenhet att förhandsanmäla landningar. Två ärenden har avsett överträdelser avseende loggboken som gjorts av svenska fiskare i ett annat EU land (Polen och Danmark), vilket har överförts för handläggning i Sverige. Några ärenden har avsett förseelser av fiskare från tredje land (Norge) som har haft fel i sin förhandsanmälan om landning.

Åtalsanmälningar

Åtalsanmälningarna under 2017 har avsett befälhavare som inte har vägt sin fångst vid landning, fiske med fartyg som saknat fiskelicens, otillåten placering av stängnät i seltratrål, landning av fredad art samt fiske av lax i område 31 i Östersjön under period då fiske av lax varit förbjudet i detta område. Sju av åtalsanmälningarna har avsett laxfiske i Norrland.

Särskild avgift

Denna ärendetyp har kraftig minskat på grund av att landningsskyldigheten har införts samt införandet av individuella demersala fiskemöjligheter. Det är inte lämpligt att påföra särskild avgift för otillåten landning, när landningsskyldigheten efterlevs. HaV har endast påfört särskild avgift i två fall. Det ena ärendet gällde fiske av en fredad art och det andra ärendet rörde otillåtet fiske av lax.

Prickar

Under året har HaV meddelat tretton beslut som gäller prickar.

Vi har mottagit domar och andra slutliga avgöranden från andra EU-länder som rör svenska fiskare och därvid tagit ställning till om prickar ska påföras.

Information

HaV har vid ett flertal tillfällen, istället för att sanktionera, lämnat information om regelverket, där detta varit lämpligt. Detta gäller bland annat information om stängnätets placering i seltratrålen. Vi har även lämnat information om regelverket i några fall där fiske har skett efter en fredad art (pigghaj) då mängden fisk har varit försumbar jämfört med den totala fångsten vid fiskeresan.

Föreläggande

I ett flertal fall har vi förelagt en ansvarig fiskare att vidta rättelse. I ett fall har vi förelagt fiskaren vid vite att sända in landningsdeklarationer och i ett fall har vi förelagt licensinnehavaren vid löpande vite att inte bedriva fiske i ett skyddat område. Föreläggandena har lett till rättelse och vitet har därför inte behövt dömas ut.

Tjugotvå av ärendena har gällt föreläggande vid vite att ta med SLU:s personal på fartyg för att genomföra ombordprovtagning. Eftersom samtliga kontaktade fiskare har fullgjort sin skyldighet har Havs- och vattenmyndigheten inte behövt döma ut vitena.

VERKSAMHETSOMRÅDE

Internationellt utvecklingssamarbete

Vårt internationella utvecklingssamarbete bygger på Sveriges politik för global utveckling (PGU) och Agenda 2030. PGU:n innebär att vi ska ta hänsyn till effekter för utvecklingsländer i myndighetens beslut. Bakgrunden är att Sveriges bidrag till global utveckling och fattigdomsbekämpning inte kan begränsas till enbart biståndet. Genom PGU har HaV därför ett ansvar och en skyldighet att säkerställa att utvecklings- och fattigdomsperspektivet lyfts fram var helst det är relevant inom HaV:s verksamhet. Under 2015 antog FN en global agenda för hållbar utveckling, den så kallade "Agenda 2030". Den består av 17 globala hållbarhetsmål och 169 delmål. Av de 17 fastställda målen är det främst mål 6, 14 och 15 som berör vårt ansvarsområde och vår verksamhet. HaV bedriver internationellt utvecklingssamarbete genom vårt så kallade Globala program och i vår roll som rådgivare kring regionala marina frågor till ambassaderna i Bangkok och Addis Abeba. Dessa initiativ sker i samverkan med andra myndigheter och organisationer med finansiering från Sida.

Politiken för global utveckling

HaV bidrar till politiken för global utveckling (PGU) som riksdagen antagit. Detta sker primärt genom de samarbeten som HaV har med Sida, Globala programmet samt avtalet med ambassaderna i Bangkok och Addis Abeba.

Inom ramen för regeringens prioriteringar arbetar vi särskilt med åtgärder som främjar en rättvis och jämlik tillgång till och förvaltning av naturresurser, lika möjligheter oavsett kön och till ett engagemang i det internationella miljö och klimatarbetet.

Agenda 2030 för hållbar utveckling

Under året förberedde och deltog vi i FN:s havskonferens den 5–9 juni i New York, för att stärka genomförandet av Agenda 2030, mål 14 – bevarande och hållbart nyttjande av haven och dess resurser för en hållbar utveckling.

Inför konferensen tog vi bland annat fram informationsmaterial om svenska insatser från källa till hav. Informationen gällde insatser mot marint skräp, insatser för småskaliga önationer under utveckling, insatser för utvecklingsländer och för småskaligt fiske samt insatser för marint skyddade områden. Myndigheten tog också fram en större studie om effekter av och åtgärder mot marint skräp i småskaliga önationer under utveckling.

Under konferensen deltog HaV i ett flertal sessioner och sidoevenemang och arrangerade även ett eget om behovet av arbete från källa till hav för att främja havsmiljön ur ett utvecklingsperspektiv. Myndigheten deltog också i nätverkande med delegater från internationella fora, myndigheter, ideella organisationer, civilsamhälle, forskare och inom privata sektorn, från ett stort antal nationer runt om i världen.

Globala programmet

Myndigheten bedriver internationellt utvecklingsarbete i samverkan med Sida genom ett Globalt program. Arbetet inom programmet knyter nära an till HaV:s uppdrag, roll och kompetens, men har samtidigt fokus på fattigdomsperspektivet samt rättvise- och genderaspekter i våra insatser för en hållbar förvaltning av hav och vatten globalt. Det Globala programmet startade 2014 och nuvarande programperiod löper ut 2018. Nedan beskrivs exempel från de olika insatsområdenas respektive aktiviteter inom programmet som genomförts under 2017.

Insatsområden

Tillträde till fiskresursen och Hållbara och rättvisa fiskeriavtal med utvecklingsländer

Målsättningen för myndighetens arbete inom området Tillträde till fiskresursen har varit att bidra till kriterier som tar större hänsyn till kuststaternas rättigheter vid fördelning av fiskemöjligheter. Särskilt fokus har varit på gränsöverskridande och långvandrande fiskbestånd av framförallt tonfisk inom regionala fiskeriförvaltningsorganisationer. Insatserna avser framför allt två huvudfrågor. Den ena är att identifiera strategier som bättre bistår utvecklingsländer att få en

större andel av nyttan. Den andra är ökade möjligheter för utvecklingsländerna att påverka förvaltningen i de regionala tonfiskorganisationerna och deras tillträde till de resurser som förvaltas.

På uppdrag av regeringen deltog HaV på årets EU-kommissionsmöte inom den regionala fiskeriförvaltningsorganisationen för Indiska Oceanen (IOTC) för att bevaka och driva svenska positioner. Samtidigt representerade vi EU:s ordförandeskap på mötet. Myndighetens engagemang under året har till stor del handlat om att lämna underlag till svenska positioner inom EU-samarbetet.

Arbetet med fiskeriavtal avser utländska flottors tillträde till utvecklingsländerns fiskeresurser i deras exklusiva ekonomiska zoner och sker genom att i olika fora verka för att avtalen ska vara hållbara och rättvisa. Insatserna avser framför allt tre huvudfrågor:

- *Förbättrad tillämpning av begreppet överskott som grund för kuststaternas försäljning av tillträde till fiske.*

HaV har bland annat, tillsammans med SLU, bidragit till förbättrad kunskap om tillgängliga demersala (bottenlevande) fiskeresurser i sydvästra indiska oceanen.

- *Ökad transparens avseende nyttjande av fiskeresursen i marina vatten.*

HaV har deltagit i den internationella rådgivande gruppen inom The Fisheries Transparency Initiative. Den rådgivande gruppen har övergått till en styrelse under året där HaV deltar. Styrelsen har ansvar för genomförande av initiativets globala standard för offentliggörande av information kring marint fiske som antogs under året och som utformades utifrån rekommendationer ifrån den rådgivande gruppen.

- *Gemensamma standarder och riktlinjer för fiskeriavtal.*

I sydvästra indiska oceanen har riktlinjer gällande minimivillkor för utländska flottors tillträde till kuststaternas vatten antagits. HaV har bidragit till att dessa, innehåller en skrivning om att fiskeresurser ska fördelas på ett jämlikt och rättvist sätt i syfte att främja ekonomisk och social utveckling i regionen. Vid FAO:s underkommitté för handel stödde EU på initiativ av HaV att en expertkonsultation om handel med fiskeritjänster, där fiskavtalen inkluderas, ska hållas.

Integrerad och gränsöverskridande vattenförvaltning

Tillsammans med globala aktörer och organisationer arbetar HaV för en ökning av integrerad förvaltning av sötvatten och hav i policyprocesser och projekt. Syftet är att minimera negativa effekter på ekosystemen och säkerställa ekosystemtjänster som fattiga människor är beroende av för sitt livsuppehälle och sin livsmedelsförsörjning. HaV har genom dialog med nationella och internationella aktörer, bland annat våra samarbetspartners inom det bilaterala anslaget och genom egna arrangemang och deltagande i sidoevenemang, bidragit till att förvaltningsansatsen ”Source to Sea” har fått genomslag i Sverige och internationellt. Som en del i detta arbete har myndigheten arbetat på en fortsatt etablering i Action Platform on Source to Sea Management, som är ett internationellt nätverk där ett större antal globalt betydelsefulla aktörer och organisationer ingår. HaV valdes in som en av två permanenta observatörer i

plattformens styrgrupp, vilket möjliggör ett större inflytande över plattformens gemensamma målsättningar och aktiviteter samt en mer framträdande roll i nätverket som sådant.

En viktig aktivitet inom insatsområdet om integrerad vattenförvaltning var genomförandet av ett sidoevenemang under FN:s havskonferens i juni 2017. Sidoevenemanget bidrog till att öka kunskapen om vikten av en koordinerad förvaltning från källa till hav för att nå hållbarhetsmål 6 och 14 i Agenda 2030.

Utöver det mer övergripande påverkansarbetet bedrivs även mer konkreta insatser inom bland annat marint skräp, som kräver integrerad förvaltning. HaV har bland annat gett ett uppdrag till Havsmiljöinstitutet att ta fram en syntes kring effekter och åtgärder mot marint skräp i små önationer under utveckling, så kallade SIDS-länder. Vidare har vi deltagit vid internationella möten och arrangerat egna seminarier. Myndigheten har bland annat deltagit i en konferens i Sydafrika med fokus på att stärka partnerskap på regional nivå. Konferensen bidrog till att identifiera möjligheter och utmaningar för utökade samarbeten på regional nivå mellan regionala fiske- och havsmiljöorganisationer i syfte att nå en hållbar havsmiljö och bidra till genomförandet av hållbarhetsmål 14.

Myndigheten arrangerade en utbildning i mars inom hållbar vattenkraftsutbyggnad. Utbildningen handlade om det protokoll beträffande bedömningar av hållbara vattenkraftsprojekt (Hydropower Sustainability Assessment Protocol) som International Hydropower Association (IHA) har utvecklat och som började tillämpas globalt från och med 2012. Utbildningen genomfördes som en förberedelse för HaV:s deltagande på World Hydropower Congress i Addis Abeba i maj. Där diskuterades hållbarhetsmål 7 gällande tillgång till ren energi i relation till vattenkraftens betydelse för världens övergång till ett förnyelsebart och hållbart energisystem.

Under Världsvattenveckan i Stockholm samarrangerade vi ett seminarium med titeln ”Plastic soup and dead zones: Source prevention for cleaner seas”. Seminariet fokuserade på lokala, nationella och internationella ansträngningar för att bekämpa mängden plast som hamnar i haven. En avgörande faktor för framsteg är en mer holistisk förvaltningsansats som integrerar av havs- och sötvattensförvaltning.

Regionalt stöd – samverkan mellan Sida och Havs- och vattenmyndigheten

HaV bedriver internationellt utvecklingssamarbete i vår roll som rådgivare kring regionala marina frågor till ambassaderna i Bangkok och Addis Ababa. Dessa initiativ sker i samverkan med andra myndigheter och organisationer med finansiering från Sida.

Asien och Stilla Havet

Myndigheten har gett rådgivning till ambassaden i Bangkok samt deltagit i årliga möten med Sida, bland annat gällande Mangroves for the Future programmet (MFF) och fiskerietvecklingscentret SEAFDEC. Inför MFF:s 14:e regionala styrande kommittémötet i september lämnade HaV synpunkter

och vi deltog även på mötet. Vid mötet diskuterades programmets långsiktiga hållbarhet med anledning av att den nuvarande Sida finansieringen upphör i slutet av 2018.

Vi medverkade även i den slutliga beredningen av det svenska stödet till Stilla havsregionen i det nya marina partnerskapsprogrammet (PEUMP) mellan EU och 15 länder i Stilla havet för perioden 2017–2021. EU och Sida finansierar programmet med fokus på utveckling av det kustnära fisket i de kustområden som drabbas mest av klimatförändringar och den stigande havsnivån.

Afrika

Under våren inledde svenska ambassaden i Addis Ababa, tillsammans med Sida, genomförandet av den antagna Strategin för Sveriges regionala utvecklingssamarbete med Afrika söder om Sahara 2016–2021. HaV bidrog med sakkunskap för att identifiera insatser att stödja på det marina området, inklusive fiske. Vi har även deltagit i dialogen med de båda organisationerna som bjöds in till att utforma ett gemensamt program för potentiellt stöd, innefattande såväl marin miljö som fiske. Dialogen resulterade i ett första konceptpapper. Parterna har kommit överens om att gå vidare med utformningen av ett program på grundval av konceptpapperet.

INTERNT UTVECKLINGSARBETE

Organisation och styrning

Vi är en kunskapsorganisation, vars samlade resultat bygger på varje medarbetares kompetens, engagemang och bidrag. I vår Verksamhetsstrategi uttrycker vi en viljeinriktning om att vi ska vara en god arbetsplats. I målbilden lyfter vi fram ett antal faktorer som är kritiska för en god arbetsplats. Det gäller till exempel att utveckla och tillvarata kompetens, ha en god arbetsmiljö och ett gott samarbetsklimat.

En viktig utgångspunkt för hur vi förhåller oss till varandra och till andra är vår gemensamma värdegrund. På vår arbetsplats samspelar det goda ledarskapet och det aktiva medarbetarskapet.

Organisation och styrning

Under året har myndigheten genomfört ett antal justeringar av organisationen för att effektivisera genomförandet av myndighetens uppdrag och minska den stress medarbetarna upplever inom organisationen.

Justeringarna har inneburit förstärkta ledningsfunktioner för myndighetsledningen och inom respektive avdelning. För att stärka vårt tvärgående arbete inom några centrala och viktiga verksamheter har särskilda råd införts för frågor om anslag och finansiering, säkerhet, IT och kommunikation. Vidare har ledningsstaben fått ett mer renodlat uppdrag med fokus på ledningsstöd, stöd till myndighetsledningen med framåtriktad analys inom myndighetens verksamhetsområde och koordinering av särskilt utpekade tvärgående verksamheter. Utöver detta har organisationen inom respektive avdelning justerats för att bättre möta verksamhetens behov.

När det gäller myndighetens interna styrning och kontroll så har några justeringar genomförts för att ytterligare förbättra planeringsarbetet för att säkerställa och tydliggöra hur myndigheten genomför sitt uppdrag samt för att hantera det samlade betinget och för att förebygga stress bland våra medarbetare. Ett stort arbete har genomförts när det gäller myndighetens verksamhetsstrategi. Strategin har förtydligats på flera områden särskilt vad gäller målen för de olika verksamhetsområdena.

INTERNT UTVECKLINGSARBETE

Digitalisering

Digitalisering av myndigheten har identifierats som en strategisk fråga för framtiden. Regeringen har genom Digitalt först tydligt riktat krav mot den offentliga sektorn att öka sin samverkan och förenkla företag och medborgare och pekat ut digitalisering som en viktig faktor i detta sammanhang. Myndigheten har under flera år arbetat för en ökad digitalisering med tjänster som skapar samverkan mellan myndighet och företag på fiskets område.

Digitalisering

HaVs: fokus för digitalisering är att:

- Sprida och förklara miljöinformation.
- Digitalisera och samordna processer och information.
- Uppmuntra till deltagande, innovation och ansvarstagande.

Vi har arbetat med att digitalisera interna handläggningsprocesser, Smartare miljöinformation och öppna data, samt spårbarhetssystem för fisk- och fiskprodukter.

Dokument och ärendehantering

HaV har arbetat med att införa ett digitalt stöd för ärendehantering med koppling till diariet. Vi gör detta för att effektivisera handläggningen och minska arbetsbelastningen för handläggare och registratorer.

Kvalitetssäkringen förbättras genom en ökad kontroll när arbetsuppgifter automatiseras.

Processerna för miljöprovning och handläggning av bidrag från havs- och vattenmiljöanslaget har varit först ut under året.

Öppna data och informationsklassificering

HaV har beslutat om styrdokument som ska stödja myndighetens arbete när det gäller tillgängliggörande av information för vidareutnyttjande. Styrdokumenten har sin grund i strategin för miljödatahantering, som har undertecknats av ett flertal myndigheter.

För att kunna tillgängliggöra myndighetens information har vi under året intensifierat arbetet med informationsklassificering.

Digitalt först – Smartare miljöinformation

HaV ansvarar för ett av programmen inom Naturvårdsverkets regeringsuppdrag Smartare miljöinformation. Inom uppdraget finns tre olika program; Vatten och hav, Miljöskydd och Natur. Vi ansvarar för programmet Vatten och hav som behandlar miljöinformation som rör vattenförekomster och hav.

I programmet deltar HaV, Vattenmyndigheterna, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Sveriges geologiska undersökning, SMHI, SKL (Sveriges kommuner och landsting) och Sveriges lantbruksuniversitet.

Under året har programmet samverkat kring en övergripande kartläggning av den nationella miljöinformationen om vatten och hav. Resultatet ska synliggöras för interna och externa målgrupper.

Parallellt med detta har även ett antal verksamhetsområden och målgrupper identifierats där förbättrad tillgång till miljöinformation kommer att skapa stor nytta. Ett prioriterat område är informationsförsörjning inom samhällsplanering där vi inledningsvis har fokuserat på vattenförsörjning, dagvatten, enskilda avlopp och havsplanering.

Inom programmet har vi kommit överens om att se över möjligheten att

införa en nationell systematik avseende små avlopp. Denna består i att etablera en enhetligt digital hantering hos kommunerna och att nationellt samla vissa uppgifter.

Programmet fokuserar även på regional havsplanering. I december samlades representanter från berörda myndigheter, SKL, kommuner och Länsstyrelser för att diskutera målgrupper och deras specifika informationsbehov vid regional kustzons- och havsplanering.

Lansering av e-tjänsten Fiskerätt

Under 2017 började e-tjänsten Fiskerätt att användas. Systemet har tagits fram i samråd med yrkesfiskare.

Tjänsten innebär att fiskare kan ansöka om att tillfälligt överlåta individuella fiskerättigheter och fiskemöjligheter till en annan yrkesfiskare och se sitt saldo av fiskerättigheter och fiskemöjligheter.

Spårbarhet

Det är viktigt att fisk som fångas eller odlas kan spåras hela vägen från fångsten eller skörden och ända fram till den som slutligen konsumerar fisken. Konsumenten ska kunna känna sig trygg med informationen om var, när och hur fisket eller odlingen skett.

Det är också viktigt för myndigheterna att kunna spåra tillbaka produkterna från detaljhandeln till fångst- eller odlingsledet och på så sätt kontrollera att fiskares och odlares uppgifter om landningar eller skörd stämmer. Den ökade spårbarheten blir därmed ett verktyg för att hålla fisket inom fastställda gränser och bidrar på så sätt till att fisket blir mer hållbart.

I Sverige har HaV i samråd med representanter från näringen valt att möta kraven på spårbarhet genom att införa ett IT-system med vilket förstahandsmottagare och grossister ges möjlighet att elektroniskt utbyta information om partier. IT-systemet ger också utökade förutsättningar för behöriga myndigheters tillsyn i försäljningsledet. Systemet kan integreras med företagets egna affärssystem. Se också Föreskriftsarbete sid 126 och Utveckling av fiskerikontroll sid 149.

INTERNT UTVECKLINGSARBETE

Kommunikation

En kommunikationsstrategi har tagits fram under året. Den har fokus på digital kommunikation och fokuserar på tre huvudsakliga spår för myndighetens kommunikation externt och internt.

Myndighetens största evenemang, Havs- och vattenforum, samlade 461 deltagare från offentlig och privat sektor, föreningar och akademi. Tre statsråd deltog och presenterade Sveriges satsningar inför FN:s havskonferens.

Kommunikation

Under 2017 har en kommunikationsstrategi tagits fram. Syftet är att bygga en mer konsekvent bild av HaV, som i sin tur leder till större kännedom om myndighetens arbete och resultat. Strategin sätter fokus på digital kommunikation och lyfter fram tre kommunikativa spår:

- Myndighetskommunikation i form av beslut, vägledningar och tillsynsvägledningar riktad till framförallt yrkesfiskare, länsstyrelser och andra myndigheter.
- Upplysning och påverkan som rymmer HaV:s uppdrag att verka pådrivande, stödjande och samlande vid genomförandet av miljöpolitiken och arbeta för en hållbar förvaltning av fiskeresurserna.
- Intern kommunikation som ger medarbetare både nödvändig information för det dagliga arbetet och som ger inspiration och skapar samhörighet.

Inom ramen för ”Upplysning och påverkan” har vi bland annat producerat två nummer av tidningen ”Hav & Vatten”, riktad till beslutsfattare på kommunal nivå. Tidningen ersätts under 2017–2018 av upplysnings- och påverkansaktiviteter i digitala kanaler.

Konferenser och seminarier

HaV:s medarbetare är årligen engagerade i ett stort antal konferenser, seminarier och dialoger, både i egen och andras regi. Dessutom arrangeras två större gemensamma aktiviteter - Havs- och vattenforum samt medverkan i Almedalen.

I maj arrangerades Havs- och vattenforum för femte gången. Forumet tjänar dubbla syften för både HaV och deltagarna. Det handlar både om att inhämta kunskap om vad som pågår i omvärlden och att sprida kunskap om och diskutera med intressenter om aktuella frågor. Årets tema var en hållbar ekonomi genom god förvaltning och innovation, från ”källa till hav”. Konferensen samlade 461 deltagare från myndigheter, kommuner, näringsliv, föreningar, akademi och forskning. Särskilt fokus låg på frågor kring genomförande av FN:s hållbarhetsagenda. För första gången deltog även internationella representanter i konferensen. Tre ministrar, Karolina Skog, Isabella Lövin och Sven-Erik Bucht fanns på plats och presenterade Sveriges satsningar inför FN:s havskonferens i juni 2017, vilket både skapade värde för konferensdeltagarna och gav spridning i nationell media.

I Almedalen arrangerade HaV Vattenforum tillsammans med Svenskt Vatten och Siwi. HaV lyfte fram havs- och vattenförvaltning ur flera olika perspektiv, och seminarier om bland annat vattenkraft, havsplanering, övergödning och dricksvatten stod på agendan. Genom vår medverkan i Almedalen får vi möjlighet att möta och föra diskussioner med viktiga målgrupper som politiker, tjänstemän, intresseorganisationer och näringslivet.

Webb och press

Antalet besökare på webbplatsen har ökat med 24 procent under året. Största ökningen har skett på sidorna som handlar om miljöpåverkan, sport- och fritidsfiske, arter och vägledning. Bland större webbprojekt under året märks nya sidor om vägledning för små avlopp, internationellt arbete i samband med FN-konferensen, restaurering, vraksanering, invasiva främmande arter och biologisk mångfald.

Under 2017 har HaV publicerat 56 pressmeddelanden/nyheter. Mest spridning har två pressmeddelanden fått som rörde nya regler för hummerfiske.

Medarbetare och kompetensutveckling

Vi är en kunskapsorganisation, vars samlade resultat bygger på varje medarbetares kompetens, engagemang och bidrag. I vår Verksamhetsstrategi uttrycker vi en viljeinriktning om att vi ska vara en god arbetsplats. I målbilden lyfter vi fram ett antal faktorer som är kritiska för en god arbetsplats. Det gäller till exempel att utveckla och tillvarata kompetens, ha en god arbetsmiljö och ett gott samarbetsklimat.

En viktig utgångspunkt för hur vi förhåller oss till varandra och till andra är vår gemensamma värdegrund. På vår arbetsplats samspelar det goda ledarskapet och det aktiva medarbetarskapet.

Arbetsmiljö

Alla vi som arbetar på HaV skapar tillsammans vår arbetsmiljö. Chefer ett särskilt ansvar att minska sjukfrånvaron och att förebygga arbetsrelaterade sjukskrivningar. Chefer, HR-medarbetare, skyddsombud och fackliga företrädare arbetar dagligen med frågor som rör vår gemensamma arbetsmiljö. Under året har en rad åtgärder vidtagits för att motverka ohälsa på arbetet.

Chefer, skyddsombud och fackliga företrädare har genomgått en utbildning i rehabilitering och tidiga insatser som anordnats av företagshälsovården. Med bland annat utgångspunkt i förra årets medarbetarundersökning och det genomförda hälsotestet har vi omarbetat vår planeringsprocess och genomfört en organisationsjustering där ett av målen varit att minska stressen bland medarbetarna.

Vi arbetar aktivt med att hitta alternativa arbetsuppgifter inom myndigheten för de medarbetare som drabbats av arbetsrelaterad ohälsa.

Vi arbetar tillsammans med företagshälsovården med förebyggande, rehabiliterande och efterhjälpande åtgärder för att motverka ohälsa. Vi har genomfört ett partsgemensamt arbete kring otillåten påverkan. Syftet var att kartlägga i vilken omfattning och på vilket sätt våra medarbetare utsätts för otillåten påverkan från dem vi möter i vårt arbete. Arbetet kommer att resultera i en handlingsplan för att motverka otillåten påverkan.

Med anledning av #metoo uppropet fick frågan om sexuella kränkningar ökad aktualitet. Inom ramen för vårt arbete med lika rättigheter och lika möjligheter har vi inom ramen för arbetsplatsträffar, på samtliga enheter, genomfört en sedan tidigare planerad utbildningsinsats på temat kränkande särbehandling. En insats som omfattade alla typer av kränkningar.

För att minska stress och främja hälsa och välmående på jobbet erbjuder Hav fullvärdiga mindfulnesskurser internt för både medarbetare och chefer. Genom träning i medveten närvaro minskar vi vår stress och våra reaktiva, automatiserade sätt att hantera problem.

Kompetensförsörjning

Strategisk kompetensförsörjning möjliggör en systematisk kartläggning av behov och tillgång på kompetens inom myndigheten. Kompetensförsörjning handlar om att attrahera rätt medarbetare, rekrytera och introducera dessa genom effektiv process, skapa möjligheter för utveckling och motivation samt i förekommande fall avsluta anställningen på ett professionellt sätt.

Myndighetens kompetensbaserade rekryteringsarbete utgår ifrån det digitala verktyg vi upphandlat och kvalitetssäkras genom funktioner i verktyget som styr processen framåt. Vår rekryteringspolicy kompletteras med en manual för rekryterande chefer. Manualen finns i rekryteringsverktyget tillsammans med färdiga mallar för intervjuer, referenstagning och tidsplanering för rekrytering.

Rekryteringsläget stäms månatligen av mot personalplanen och budgetläget. Det finns en etablerad strategi för riktad jobbannonsering och aktiv rekrytering. Vi använder uteslutande riktade annonser mot valda målgrupper samt egna urval med inbjudningar till ansökningar.

Ett upphandlat verktyg används för att följa upp kandidat- och medarbetar-

upplevelsens olika skeden från ansökan och intervju till anställning och introduktion.

Vår förmåga att attrahera, rekrytera, utveckla, behålla och avveckla kompetens är avgörande för att vi ska nå målen för verksamheten. Vi genomförde ett stort antal rekryteringar under året. Det finns ett stort intresse för våra utannonserade tjänster. Det gör att det överlag är en god kvalitet i urvalet.

Bemanningsplan

För att systematisera kompetensförsörjningen arbetar vi utifrån en bemanningsplan. Planen underlättar överblicken av våra befattningar och hur dessa är organisatoriskt fördelade. För varje befattning finns också en befattningsbeskrivning som beskriver vad befattningen går ut på och vilka krav som ställs på den som innehar befattningen.

Introduktionsutbildning för nyanställda

För att säkerställa att samtliga nyanställda introduceras på ett likvärdigt sätt genomför vi introduktionsutbildningar. Det gör vi för att den nyanställda personen snabbare ska förstå organisationen som helhet. Vi gör det också för att personen ska få del av viktig information om förhållanden som rör vår värdegrund, rollen som statstjänsteman och andra viktiga förutsättningar för anställningen vid HaV.

Intern seminarierie för ökad kunskap

Vår satsning på en intern seminarierie, främst inom HaV:s sakområden, fortsatte under året. Effekten är att medarbetarnas allmänna kunskaper inom aktuella och relevanta ämnesområden ökar.

Lönekartläggning

Vi genomförde en lönekartläggning enligt de krav som ställs i diskrimineringslagen. Vi konstaterade då ett antal osakligheter baserade på kön som nu är åtgärdade.

Våra medarbetare

HaV har idag cirka 280 medarbetare, varav merparten arbetar på huvudkontoret i Göteborg. De flesta på HaV arbetar som olika typer av utredare och handläggare men här finns också fiskerikontrollanter, systemutvecklare och jurister för att nämna några exempel. Våra fiskerikontrollanter finns vid kontoren i Göteborg, Simrishamn, Karlskrona. Under året har lokalkontoren för fiskerikontroll i Luleå och Västervik avvecklats.

Vi hade i medeltal 283 medarbetare (263 ÅA) 2017. Av dessa är 55 procent kvinnor och 45 procent män. Inom chefskollektivet har fördelningen varit 50 procent kvinnor och 50 procent män. Vid 2017 års utgång var medelåldern 45,8 år för kvinnor och 47,8 år för män. Tabell 35 visar åldersfördelning per kön. Den totala sjukfrånvaron ökade något från 2016, se tabell 36. Under året

har 45 personer anstälts och 37 personer slutat. Majoriteten av våra anställda har högskoleutbildning, främst inom naturvetenskap och samhällsvetenskap.

Tabell 35. Åldersfördelning per kön

Ålder	2017		2016		2015		2014	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
≤29	2	6	2	5	3	5	4	3
30-40	32	37	32	42	28	40	32	40
41-50	45	76	45	66	46	59	47	54
51-60	38	31	37	33	33	34	28	33
61-66	9	5	5	9	8	6	8	6
≥66	1	0	1	0	1	0	0	0

Tabell 36. Sjukfrånvaro i procent

	2017	2016	2015	2014	2013
Total sjukfrånvaro i förhållande till den sammanlagda arbetstiden	5,3	5,1	4,5	3,7	2,3
Kvinnor	7,6	6,3	6,1	4,8	2,8
Män	2,9	3,5	2,8	2,3	1,7
Andel total sjukfrånvaro som varit sammanhängande 60 dagar eller mer	68,7	66,0	58,6	60,3	43,1
Kvinnor	68,8	66,0	54,7	62,6	31,5
Män	68,5	65,8	68,4	54,6	64,5
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 29 år eller yngre i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden för den åldersgruppen	2,6	0,3	1,6	0,2	3,7
Kvinnor	2,7	0,5	2,3	0,4	6,2
Män	2,2	0,0	0,4	0,0	1,3
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 30-49 år i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden för den åldersgruppen	6,0	4,8	4,5	2,9	1,2
Kvinnor	8,1	6,3	5,2	4,3	1,5
Män	3,2	2,5	3,6	1,0	0,9
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 50 år eller äldre i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden för den åldersgruppen	4,3	5,9	4,8	5,5	3,9
Kvinnor	6,4	7,0	8,3	6,2	5,1
Män	2,4	5,0	1,6	4,7	2,9

Finansiell redovisning

Verksamhetens utfall

Verksamheten visar ett utfall om – 9 417 tkr. Den främsta orsaken till utfallet är att de projekt inom EU:s Datainsamlingsförordning och Kontrollförordning, som ska finansieras av Europeiska havs- och fiskefonden (EHFF), resultatförs. Anledningen till det är att bidragsbeslut inte erhållits innan årsskiftet och de upparbetade kostnaderna därmed inte kan periodiseras.

Resultaträkning

Årets utfall gällande verksamhetens intäkter och kostnader är högre jämfört med föregående år. Detta beror till stor del på en ökad tilldelning av anslagen 1:11 – Åtgärder för havs- och vattenmiljö och 1:2 – Miljöövervakning samt 1:16 - förvaltningsanslag, dessutom har myndigheten erhållit mer bidrag från Naturvårdsverket och EU. Händelserna påverkar intäktssidan genom att posterna Intäkter av anslag samt Intäkter av bidrag ökar. På kostnadssidan har framför allt posterna Kostnader för personal, Övriga driftkostnader och Avskrivningar och nedskrivningar ökat.

I transfereringsavsnittet är utfallet lägre. Detta beror framför allt på en del av anslag 1:11 – Åtgärder för havs- och vattenmiljö, som tidigare år betalats ut till länsstyrelserna, i år disponeras direkt av länsstyrelsen i Örebro enligt Havs- och vattenmyndighetens regleringsbrev.

Balansräkning

Under året har arbete gjorts i stora utvecklingsprojekt som hänförs till EU:s Kontrollförordning, vilket medför ökning av posten Balanserade utgifter för utveckling. Ökningen av posten Lån i Riksgäldskontoret beror på belåningen av egenutvecklade IT-projekt.

Resultaträkning

Belopp i tkr	Not	2017	2016
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	1	441 898	397 104
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	9 963	10 209
Intäkter av bidrag	3	24 462	12 162
Finansiella intäkter	4	648	701
Summa		476 970	420 175
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	5	-186 706	-175 765
Kostnader för lokaler		-15 756	-15 406
Övriga driftkostnader	6	-258 636	-216 651
Finansiella kostnader	7	-300	-81
Avskrivningar och nedskrivningar	11	-24 988	-18 826
Summa		-486 387	-426 729
Verksamhetsutfall	10	-9 417	-6 554
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	8	512	390
Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet		-512	-390
Saldo		0	0
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag		624 843	696 414
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag		76	875
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	15	19 223	18 208
Finansiella intäkter	17	9 819	13 417
Finansiella kostnader	17	-1 170	-3 766
Avsättning till/upplösning av fonder m.m. för transfereringsändamål	17	-19 794	-6 142
Lämnade bidrag	9	-632 997	-719 005
Saldo		0	0
ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING	10	-9 417	-6 554

Balansräkning

Belopp i tkr	Not	2017-12-31	2016-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar			
	11, 20		
Balanserade utgifter för utveckling		120 329	103 771
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		1 456	3 070
Materiella anläggningstillgångar			
	11, 20		
Förbättringsutgifter på annans fastighet		1 656	2 528
Maskiner, inventarier och installationer m.m.		10 491	14 483
Finansiella anläggningstillgångar			
	11		
Andra långfristiga värdepappersinnehav		151 291	137 025
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		29	54
Fordringar hos andra myndigheter		9 064	9 265
Övriga kortfristiga fordringar	12	2 499	2 938
Periodavgränsningsposter			
	13		
Förutbetalda kostnader		7 415	6 198
Upplupna bidragsintäkter		2 266	3 531
Övriga upplupna intäkter		1 105	1 552
Avräkning med statsverket			
	14		
Avräkning med statsverket		55 605	26 245
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret		38 450	25 459
Kassa och bank		11 328	4 711
SUMMA TILLGÅNGAR		412 983	340 830
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital			
	16		
Statskapital		187	187
Balanserad kapitalförändring		-8 241	-1 687
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	10	-9 417	-6 554
Fonder			
Fonder	17	169 728	149 934
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	18	486	1 947
Övriga avsättningar	19	5 614	1 449
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	20	89 517	72 516
Kortfristiga skulder till andra myndigheter		47 532	19 434
Leverantörsskulder		26 915	24 387
Övriga kortfristiga skulder	21	14 011	7 490
Periodavgränsningsposter			
	22		
Upplupna kostnader		34 225	28 248
Oförbrukade bidrag		42 427	43 479
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		412 983	340 830

Anslagsredovisning i tkr

Samtliga anslag är ramanslag.

Anslag		Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp	Not till anslagsredovisningen
Utgiftsområde 20								
Allmän miljö- och naturvård								
20 01 002	Miljöövervakning m.m. (a)	3 180	125 700	-3 180	125 700	-124 631	1 069	1
	003 Miljöövervakning m.m. del till HaV (a)	3 180	122 700	-3 180	122 700	-121 631	1 069	
	005 Bidrag till Swedish Water House (a)	0	3 000	0	3 000	-3 000	0	
20 01 011	Åtgärder för havs- och vattenmiljö (a)	18 831	705 565	-18 831	705 565	-692 637	12 928	2
	002 Havs- och vattenmiljöer (a)	18 831	705 565	-18 831	705 565	-692 637	12 928	
20 01 016	Havs- och vattenmyndigheten (a)	6 876	230 100	-118	236 858	-230 257	6 601	3
	001 Havs- och vattenmyndigheten (a)	6 876	230 100	-118	236 858	-230 257	6 601	
Utgiftsområde 23								
Areella näringar, landsbygd och livsmedel								
23 01 007	Ersättningar för viltskador m.m. (a)	1 062	20 000	-1 062	20 000	-19 525	475	4
	003 Bidrag för att förebygga skador orsakade av säl och för att ersätta inträffade sådana skador (a)	1 062	20 000	-1 062	20 000	-19 525	475	
Summa anslag		29 949	1 081 365	-23 191	1 088 123	-1 067 051	21 072	

Noter till redovisning mot anslag

Anslagstilldelningar/indragning enligt regeringsbeslut samt kommentar.

Not

- Enligt regeringsbeslut I:12 daterat 2016-12-20 disponeras ingen anslagsbehållning från 2016. Beslutet innebär att 3 180 tkr därmed blir indraget. Se not 23.
- Enligt regeringsbeslut I:10 daterat 2016-12-20 disponeras ingen anslagsbehållning från 2016. Beslutet innebär att 18 831 tkr därmed blir indraget. Se not 24.
- Enligt regeringsbeslut I:10 daterat 2016-12-20 disponeras 3 % av anslagsbehållning från 2016. Beslutet innebär att 118 tkr därmed blir indraget.
- Enligt regeringsbeslut IV 3 daterat 2016-12-20 disponeras ingen anslagsbehållning från 2016. Beslutet innebär att 1 062 tkr därmed blir indraget. Se not 25.

Redovisning mot inkomsttitel

Se not 8.

Inkomsttitel	Benämning	Beräknat belopp	Inkomster	Not
2811	Övriga inkomster av statens verksamhet	100	20	
2714	Sanktionsavgifter	400	492	5
2552	Övrig offentligrättslig verksamhet	25	0	
	Summa	525	512	

Noter till redovisning mot inkomsttitel

Not

- 5** Under 2017 har högre sanktionsavgifter per ärende dömts ut enligt fiskelagen.

Redovisning av beställningsbemyndiganden

Anslag / anslags- benämning	Tilldelad bemyndiganderam	In- gående åtaganden	Utestående åtaganden	Utestående åtagandenas fördelning per år					Not
			2017-12-31	2018	2019	2020	2021		
20 01 002 003 Miljöövervakning m.m.	30 000	19 420	29 557	23 731	5 815	11	0	6	
20 01 011 002 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	300 000	256 230	213 910	115 901	58 836	28 835	10 338	7	

Noter till redovisning av beställningsbemyndiganden

Not

- 6** Av den totala bemyndiganderamen för år 2017, 30 000 tkr, har 29 557 tkr bundits upp i framtida åtaganden som faller ut som kostnader under år 2018-2020.
- 7** Av den totala bemyndiganderamen för år 2017, 300 000 tkr, har 213 910 tkr bundits upp i framtida åtaganden som faller ut som kostnader under åren 2018-2021. Bemyndiganderamen har använts för ett större antal fleråriga projekt, särskilt till länsstyrelserna och Sveriges lantbruksuniversitet. Bemyndiganderamen har utnyttjats mindre jämfört med 2016. Detta beror på att tilldelning av anslag 1:11 minskades, jämfört med 2016.

Finansiella villkor för anslag 1:11

Anslag / anslagspost	Ändamål	Villkor högst	Utfall
20 01 011 002	Villkor 6 i RB, För arbete enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön får högst 72 800 tkr användas		
	- varav bidrag till länsstyrelserna enl tidigare fördelningsnyckel	34 800	34 800
	- varav bidrag till länsstyrelser som är vattenmyndigheter	17 000	17 000
	- varav bidrag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	15 000	15 000
	- varav bidrag till Sveriges geologiska undersökning	6 000	6 000
20 01 011 002	Villkor 7 i RB, för arbete enligt förordningen (2009:381) om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA)	75 000	75 000
20 01 011 002	Villkor 8 i RB, till Göteborgs universitet för Havsmiljöinstitutet	5 000	5 000
20 01 011 002	Villkor 9 i RB, för utveckling av selektiva redskap	10 000	6 886
20 01 011 002	Villkor 10 i RB, för avancerad rening av avloppsvatten	7 000	5 080
20 01 011 002	Villkor 11 i RB, till Internationella fiskesekretariatet (FISH)	2 000	2 000
20 01 011 002	Villkor 13 i RB, till förstärkt arbete med vägledning, tillsyn, prövning och omprövning av vattenverksamheter m.m.	25 000	22 024
20 01 011 002	Villkor 14 i RB, för arbete med marint områdesskydd	15 000	16 220

Övriga villkor

Låneram	105 000
Räntekontokredit	20 000

Anslagskredit	
20 01 002 003	0
20 01 002 005	0
20 01 011 002	0
20 01 016 001	6 903
23 01 007 003	0

Finansiella villkor enligt:

- Regeringsbeslut I:12 2016-12-20
- Regeringsbeslut I:10 2016-12-20
- Regeringsbeslut IV 3, 2016-12-20
- Regeringsbeslut I:1 2017-06-29

Tilläggsupplysningar och noter

Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänt

Belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) om inget annat anges. Till följd av detta kan summeringsdifferenser förekomma.

Årsredovisningen för Havs- och vattenmyndigheten har upprättats i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Redovisningen följer god redovisningssed i enlighet med förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring.

Värdering av fordringar och skulder

Fordringar har tagits upp till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalt. Fordringar och skulder i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs.

Periodavgränsningsposter

Projektkostnader periodiseras till upparbetat värde. För periodiseringar av leverantörfakturor avseende omkostnader i verksamheten tillämpas en beloppsgräns om 50 tkr.

Likviditetsflödet

Havs- och vattenmyndigheten tillämpar principen att in- och utbetalningar belastar räntekontot. Vid transfereringar och förbrukning av anslagen 1:2, 1:7 och 1:11 belastas statens centralkonto (SCR) som inte är räntebärande.

Medel från vattendomar, fondredovisning m.m.

Havs- och vattenmyndigheten administrerar medel från vattendomar och beslut (villkorsmedel). Dessa medel används för transfereringar till olika externa bidragsmottagare, men också till Havs- och vattenmyndighetens egen verksamhet enligt regeringsbeslut.

De medel som använts i Havs- och vattenmyndighetens egen verksamhet har redovisats på intäkts- och kostnadskonton i resultaträkningens verksamhetsdel. Samtliga medel, inklusive avkastning och förvaltningskostnader, har redovisats i resultaträkningens transfereringsdel. Detta avser såväl Havs- och vattenmyndighetens egen verksamhet som bidrag till externa mottagare. Fakturerade avgifter enligt vattendomarna redovisas som kortfristig fordran och beloppen avsätts därefter till fond. Fonderna förvaltas av Kammarkollegiet och återfinns också som tillgångspost. Fondernas bokförda värde per den 31 december 2017 uppgick till 137 324 tkr.

Som fonder räknas; medel från vattendomar, villkorsmedel, foderavgiftsmedel samt medel avseende Dalälven. Medlen återfinns under rubriken ”Fonder” i balansräkningen.

Värderingsprinciper för anläggningstillgångar

Avskrivningarna enligt plan grundas på anläggningarnas ursprungliga anskaffningsvärde och fördelas över den beräknade livslängden. Maskiner och inventarier redovisas som anläggningstillgång om de har ett anskaffningsvärde om minst 20 tkr och en ekonomisk livslängd som uppgår till minst tre år. Förbättringsutgifter på annans fastighet och immateriella tillgångar redovisas som anläggningstillgångar om de har ett anskaffningsvärde om minst 20 tkr. Följande avskrivningsperioder tillämpas.

	Avskrivningstid (år)
IT-utrustning	3
Inventarier	5
Fordon och andra transportmedel	5
Licensavgifter	3
Förbättringar på annans fastighet	återstående kontraktstid
Immateriella tillgångar	
- Egenutvecklade IT-program	7
- Övriga immateriella tillgångar	3

Egenutvecklade IT-program har en avskrivningstid om sju år med anledning av bedömning att den tekniska livslängden är betydligt längre än fem år.

Bidragsfinansierade projekt

Kvarstående över/underskott i avslutade helt eller delvis bidragsfinansierade projekt avräknas mot förvaltningsanslaget.

Utbetalade ersättningar till ledamöter i insynsrådet med mera
 Skattepliktiga ersättningar och andra förmåner som betalats ut till ledamöter i
 insynsrådet och ledande befattningshavare inom Havs- och vattenmyndigheten
 samt uppgift om uppdrag som styrelse- eller rådsledamot i andra statliga
 myndigheter eller aktiebolag.

Namn	Uppdrag	Belopp
Generaldirektör		Bruttolön: 1 319
Jakob Granit	Ledamot Kustbevakningens insynsråd Ledamot Naturvårdsverkets insynsråd Ledamot Arbetsgivarverkets styrelse	
		Förmåner: 231

Insynsrådsledamöter	Uppdrag	Arvodet
Leif Dennerberg	Styrelseledamot Arbetsgivarverket Ledamot Lst Jönköpings läns insynsråd Ledamot/ordförande Jordbruksverkets insynsråd Internrevisionsrådet ledamot ESV	3,0
Tore Johnsson	Inga uppdrag	3,0
Jan-Olof Larsson	Inga uppdrag	3,0
Emma Nohrén	Ledamot i Gentekniknämnden	3,0
Åsa Ranung	Inga uppdrag	3,0
Lisbeth Schultze	Ledamot Energimyndighetens insynsråd	0
Lars Tysklind	Ledamot i Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd, HSN Ledamot i Gentekniknämnden	3,0
Maria Ågren	Ledamot Transportstyrelsens styrelse Vice ordförande i Arbetsgivarverkets styrelse Ledamot Luleå tekniska universitet Ordförande Kåpans överstyrelse Ledamot IVL styrelse	1,5
Gun Åhrling-Rundström	Inga uppdrag	1,5

Noter

NOT 1 Intäkter av anslag

Anslag		2017	2016
1:16	Havs- och vattenmyndigheten	229 947	224 325
1:11	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	109 797	82 661
1:2	Miljöövervakning	102 153	90 118
Summa		441 898	397 104

Intäkter av anslag har ökat vilket beror på att fler uppdrag lagts på anslag 1:2 och anslag 1:11.

Utfall på intäkter av anslag 1:16 skiljer sig från utfallet i anslagsredovisningen. Skillnaden beror på minskning av semesterlöneskuld, som intjänats före 2009.

NOT 2 Intäkter av avgifter och andra ersättningar

4 § Avgiftsförordningen		2017	2016
Uthyrning av lokaler		285	285
Konsultuppdrag		179	361
Övrigt		797	778
Summa		1 261	1 425

Intäkterna, enligt 4 § avgiftsförordningen, kommer från verksamhet som är av tillfällig natur eller av mindre omfattning. Vid bedömning av vad som är av mindre omfattning sätts intäkterna i relation till de totala kostnaderna för myndighetens verksamhet. Intäkterna får inte överskrida 5 % av kostnaderna. För Havs- och vattenmyndighetens del uppgår andelen till 0,26 %.

Övriga ersättningar		2017	2016
Intäkter från tjänsteexport, utvecklingsarbete m.m.		6 035	4 969
Medel från vattendomar		1 416	2 376
Övriga avgifter och andra ersättningar		1 249	1 439
Summa		8 701	8 784
Summa avgifter och andra ersättningar		9 963	10 209

NOT 3 Intäkter av bidrag

	2017	2016
Naturvårdsverket	10 133	4 072
EU	9 924	7 656
Kammarkollegiet	1 729	221
SMHI	950	0
EHFF, via SJV	855	0
LST i Västmanland	546	0
Arbetsmarknadsverket	226	226
Lantmäteriet	59	59
Nordiska Ministerrådet	29	0
Svenska Institutet	10	0
Gränsälvscommissionen	0	460
EFF, FIV-projekt	0	-533
Summa	24 462	12 162

Bilateralt samarbete med andra länder samt projekt gällande sanering av vrak, finansierat via Naturvårdsverket, har ökat.

Ökningen av bidragsintäkter från EU härrör främst till projekt inom Kontroll och tillsyn.

Bidrag från Kammarkollegiet för arbete med Maritim strategi.

NOT 4 Finansiella intäkter

	2017	2016
Ränta på räntekonto i Riksgäldskontoret	411	271
Realiserade kursvinster	237	429
Övriga finansiella intäkter	0	1
Summa	648	701

NOT 5 Kostnader för personal

	2017	2016
Lönekostnader	125 599	116 759
<i>Varav arvode till Insynsrådet</i>	21	23
Arbetsgivaravgifter, premier, pensioner	60 835	55 531
Övriga personalkostnader	4 938	5 886
Aktiverade utgifter för egentutvecklade tillgångar	-4 665	-2 411
Summa	186 706	175 765

De ökade personalkostnaderna förklaras främst i utökning av personal.

NOT 6 Driftkostnader

	2017	2016
Kostnader för köpta tjänster	241 581	197 514
Kostnader för resor	8 464	8 679
Övriga kostnader	8 591	10 459
Summa	258 636	216 651

Ökningen på posten köpta tjänster beror framförallt på att fler uppdrag lagts på anslag 1:2 och anslag 1:11.

NOT 7 Finansiella kostnader

	2017	2016
Ränta på lån i Riksgäldskontoret	0	1
Ränta räntekonto i Riksgäldskontoret	111	38
Realiserad kursförlust	177	29
Övriga finansiella kostnader	12	14
Summa	300	81

NOT 8 Intäkter av avgifter m. m. som inte disponeras

	2017	2016
Övriga inkomster av statens verksamhet	20	179
Sanktionsavgifter	492	211
Summa	512	390

NOT 9 Lämnade bidrag

	2017	2016
Bidrag till statliga myndigheter	602 365	674 157
Bidrag till affärsverk	0	3 500
Bidrag till statliga bolag	1 549	2 671
Bidrag till övriga statliga sektorn	50	200
Bidrag till kommuner och övriga kommunala sektorn	3 751	2 763
Bidrag till landsting	30	24
Bidrag till andra EU-länder	72	0
Bidrag till övr länder och internationella organisationer	641	1 418
Bidrag till övr organisationer och ideella föreningar	17 544	22 365
Bidrag till privata företag	6 995	11 906
Summa	632 997	719 005

Lämnade bidrag sker huvudsakligen från anslag 1:2, 1:7 och 1:11 samt utbetalning av medel från fiskeavgiftsmedel och vattendomar.

En del av anslag 1:11 som tidigare betalats som bidrag till länsstyrelser, disponeras 2017 av länsstyrelsen i Örebro. Detta medför att bidrag till statliga myndigheter minskat.

NOT 10 Analys av årets kapitalförändring

	2017	2016
Avgiftsfinansierad verksamhet	215	199
Bidragsverksamhet	-9 632	-6 754
Årets kapitalförändring	-9 417	-6 554

Årets kapitalförändring består främst av projekt inom EU:s Datainsamlingsförordning och Kontrollförordning, som finansieras genom Europeiska havs- och fiskerifonden och där endast förhandsbesked erhållits.

NOT 11 Anläggningstillgångar

	2017-12-31	2016-12-31
IMMATERIELLA TILLGÅNGAR		
Pågående projekt dataprogram		
Ingående anskaffningsvärde	72 811	41 291
Årets upparbetade utgifter, egen utveckling	32 376	31 520
Årets aktivering egenutv program	-50 757	0
Bokfört värde	54 430	72 811
Dataprogram		
Ingående anskaffningsvärde	72 776	72 964
Årets anskaffningsvärde	0	0
Årets aktivering egenutv program	50 757	0
Årets försäljning/utrangering	0	-188
Utgående anskaffningsvärde	123 533	72 776
Ingående ackumulerade avskrivningar	-41 677	-32 932
Årets avskrivningar	-15 818	-8 933
Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	0	188
Utgående ackumulerade avskrivningar	-57 495	-41 677
Ingående ackumulerade nedskrivningar	-139	-139
Årets nedskrivningar	0	0
Årets försäljning/utrangering, nedskrivningar	0	0
Utgående ackumulerade nedskrivningar	-139	-139
Bokfört värde	65 900	30 960
Summa bokfört värde balanserade utgifter för utveckling	120 329	103 770
Rättigheter och andra immateriella anläggningar		
Ingående anskaffningsvärde	12 143	13 105
Årets anskaffningsvärde	0	591
Årets försäljning/utrangering	0	-1 554
Utgående anskaffningsvärde	12 143	12 143
Ingående ackumulerade avskrivningar	-9 073	-8 978
Årets avskrivningar	-1 614	-1 649
Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	0	1 554
Utgående ackumulerade avskrivningar	-10 687	-9 073
Bokfört värde	1 456	3 070
Summa immateriella tillgångar	121 785	106 840
MATERIELLA TILLGÅNGAR		
Förbättringsutgifter, annans fastighet		
Ingående anskaffningsvärde	6 015	5 282
Årets anskaffningsvärde	150	733
Årets försäljning/utrangering	-29	0
Utgående anskaffningsvärde	6 136	6 015
Ingående ackumulerade avskrivningar	-3 486	-2 517
Årets avskrivningar	-1 011	-970
Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	18	0
Utgående ackumulerade avskrivningar	-4 480	-3 486
Bokfört värde	1 656	2 528

forts NOT 11 Anläggningstillgångar

	2017-12-31	2016-12-31
forts MATERIELLA TILLGÅNGAR		
Bilar		
Ingående anskaffningsvärde	5 366	4 163
Årets anskaffningsvärde	283	1 236
Årets försäljning/utrangering	-71	-33
Utgående anskaffningsvärde	5 578	5 366
Ingående ackumulerade avskrivningar	-2 164	-1 362
Årets avskrivningar	-1 091	-828
Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	0	26
Utgående ackumulerade avskrivningar	-3 255	-2 164
Ingående ackumulerade nedskrivningar	0	0
Årets nedskrivningar	0	0
Årets försäljning/utrangering, nedskrivningar	71	0
Utgående ackumulerade nedskrivningar	71	0
Bokfört värde	2 394	3 201
Datorer kringutrustning		
Ingående anskaffningsvärde	15 928	19 491
Årets anskaffningsvärde	1 914	3 255
Årets försäljning/utrangering	-1 602	-6 819
Utgående anskaffningsvärde	16 240	15 928
Ingående ackumulerade avskrivningar	-10 476	-14 432
Årets avskrivningar	-2 752	-2 863
Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	1 593	6 819
Utgående ackumulerade avskrivningar	-11 636	-10 476
Bokfört värde	4 604	5 451
Övriga inventarier		
Ingående anskaffningsvärde	24 492	26 022
Årets anskaffningsvärde	366	705
Årets försäljning/utrangering	0	-2 234
Utgående anskaffningsvärde	24 858	24 492
Ingående ackumulerade avskrivningar	-18 662	-17 313
Årets avskrivningar	-2 703	-3 582
Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	0	2 234
Utgående ackumulerade avskrivningar	-21 364	-18 662
Bokfört värde	3 494	5 831
Summa bokfört värde maskiner, inventarier och installationer m. m.	10 491	14 483
Summa materiella tillgångar	12 147	17 012
SUMMA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR	133 932	123 852

Finansiering av anläggningstillgångar se not 20.

forts NOT 11 Anläggningstillgångar

Finansiella anläggningstillgångar

Havs- och vattenmyndigheten har tillgångar hos Kammarkollegiet. Dessa tillgångar avser fiskeavgifter beslutade enligt vattenlagen. Medlen redovisas både på tillgångs- sidan och på skuldsidan i balansräkningen och återfinns därför också under "Fonder". Beloppet inkluderar utdelningar och ränteintäkter.

Medlen hos Kammarkollegiet består av 25 fonder med olika placering i aktiekonsortium, räntekonsortium samt likviditetsförvaltning. Kammarkollegiet ansvarar för förvaltningen. Fondernas bokförda värde per 31 december 2017 uppgick till 137 324 tkr fördelat på Räntekonsortie 57 480 tkr och Aktiekonsortie 79 844 tkr.

Nedan angivna belopp är Kammarkollegiets marknadsvärde.

	2017-12-31	2016-12-31
Kammarkollegiet Aktiekonsortie	95 517	87 910
Kammarkollegiet Räntekonsortie	55 774	49 115
Summa	151 291	137 025

NOT 12 Övriga kortfristiga fordringar

	2017-12-31	2016-12-31
Medel från vattendomar	2 464	2 743
Övriga fordringar	34	196
Summa	2 499	2 938

NOT 13 Periodavgränsningsposter

	2017-12-31	2016-12-31
Förutbetalda kostnader		
Förutbetalda hyror	3 765	3 664
Övriga förutbetalda kostnader	3 649	2 533
Summa	7 415	6 198
Upplupna bidrag (pågående projekt)		
Upplupna bidragsintäkter myndigheter	874	19
Upplupna bidragsintäkter övriga	1 392	3 512
Summa	2 266	3 531
Övriga upplupna intäkter		
Upplupna avgiftsintäkter	1 105	1 552
Summa	1 105	1 552

NOT 14 Avräkning med Statsverket

	2017-12-31	2016-12-31
Uppbörd		
Ingående balans	-2	-3
Redovisat mot inkomsttitel (-)	-512	-390
Uppbördsmedel som betalats till icke räntebärande flöde (+)	513	391
Medel från räntekonto som tillförts inkomsttitel (+)	0	0
Fordringar/Skulder avseende uppbringning	-1	-2
Anslag i icke räntebärande flöde		
Ingående balans	33 060	19 464
Redovisat mot anslag (+)	836 794	869 192
Medel hänförliga till transfereringar m.m. som betalats till icke räntebärande flöde (-)	-807 869	-855 595
Fordringar/Skulder avseende anslag i icke räntebärande flöde	61 985	33 060
Anslag i räntebärande flöde		
Ingående balans	-6 876	-6 140
Redovisat mot anslag (+)	230 257	224 530
Anslagsmedel som tillförts räntekonto (-)	-230 100	-225 266
Återbetalning av anslagsmedel (+)	118	0
Fordringar/Skulder avseende anslag i räntebärande flöde	-6 601	-6 876
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
Ingående balans	1 305	1 510
Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-310	-205
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	994	1 305
Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto i Riksbanken		
Ingående balans	-1 242	-1 146
Inbetalningar i icke räntebärande flöde (+)	34 451	26 234
Utbetalningar i icke räntebärande flöde (-)	-841 337	-881 535
Betalningar hänförliga till anslag och inkomsttitlar (+/-)	807 356	855 205
Saldo	-772	-1 242
UTGÅENDE BALANS	55 605	26 245

NOT 15 Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag

	2017	2016
Kammarkollegiet fiskeavgifter	19 225	12 702
EU	-152	5 239
Övriga	150	267
Summa	19 223	18 208

Myndigheten lämnar bidrag finansierade av fiskeavgiftsmedel till externa bidragsmottagare, enligt Förordning (1998:928) om bygde- och fiskeavgifter.

2016 betalades EU-bidrag till fiskare inom Spårbarhetsprojektet.

Två domar med höga utdömda engångsavgifter har under året tillförts fiskeavgiftsmedel.

NOT 16 Specifikation av myndighetskapitalet

	Statskapital	Bal. kap. Anslagsfin. verksamh.	Bal. kap. Avgiftsfin. verksamh.	Bal. kap. Bidragsfin. verksamh.	Kapitalförändring enl. RR	Summa
Föregående års UB	187	645	2 574	-4 905	-6 554	-8 054
A Ingående balans	187	645	2 574	-4 905	-6 554	-8 054
Föregående års kapitalförändring	-	-	199	-6 753	6 554	0
Årets kapitalförändring	-	-	0	-	-9 417	-9 417
B Summa årets förändring	0	0	199	-6 753	-2 863	-9 417
C Utgående balans	187	645	2 773	-11 658	-9 418	-17 471

NOT 17 Fondredovisning med flera

Fond/konto i BR	6:5	6:6	Äldre	6:9	Untran-Lanforsen	Villkorsmedel	Flottleder	TOTAL FONDER
IB 2017	86 291	14 200	6 049	5 761	18 892	18 375	365	149 934
Avsättning/upplösning	13 169	3 840	542	391	1 148	706	0	19 794
UB 31/12	99 460	18 040	6 591	6 152	20 040	19 080	365	169 728
Inkomna bidrag	10 442	9 130	158	0	0	912	0	20 642
Lämnade bidrag								
- till egen verksamhet	0	0	0	0	0	-1 416	0	-1 416 ²⁾
- till externa	-2 795	-5 223	0	0	0	-63	0	-8 080
Finansiella intäkter ¹⁾	5 782	235	407	413	1 191	1 791	0	9 819
Finansiella kostnader ¹⁾	-260	-303	-24	-22	-43	-518	0	-1 170
Summa	13 169	3 840	542	391	1 148	706	0	19 794

¹⁾ I posterna ingår uppbokningar av realiserade värdeförändringar, som görs enligt bestämmelserna för värdering av finansiella instrument.

²⁾ Lämnade bidrag – till egen verksamhet. Villkorsmedel reg.beslut 2017-03-30. -1 416

NOT 18 Avsättning för pensioner och liknande förpliktelser

	2017-12-31	2016-12-31
Ingående avsättning	1 947	2 472
Årets pensionskostnad	-254	658
Årets pensionsutbetalningar	-1 208	-1 183
Utgående avsättning	486	1 947

Avser delpensioner samt pensionsersättning och särskild löneskatt.

Avsättning för delpension, regleras i takt med utbetalningar till Statens Pensionsverk. Medarbetare med delpension som slutat har även påverkat saldot genom att avsättningen återförts.

NOT 19 Övriga avsättningar

	2017-12-31	2016-12-31
Ingående balans	1 449	1 110
Avsättning personalkostnader	4 538	0
Årets avsättningar för lokalt omställningsarbete	-373	339
Utgående balans	5 614	1 449

Avsättning för lokalt omställningsarbete 0,3 % av bruttolönesumman per månad. Användandet av medel beslutas årligen gemensamt av arbetsgivare och arbetstagarorganisationer.

Avsättning personalkostnader avser beslut tagna under 2017 och därmed anslagsavräknade 2017.

NOT 20 Skuld till Riksgäldskontoret

Lån till anläggningstillgångar

Enligt regleringsbrevet för år 2017 disponerar Havs- och vattenmyndigheten en låneram på 105 000 tkr i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar för förvaltningsändamål.

Mot bakgrund av ovannämnda redovisas finansieringen av anläggningstillgångar på följande sätt:

	2017-12-31	2016-12-31
Ingående balans	72 516	41 525
Nyupptagna lån	17 001	39 738
Årets amorteringar	0	-8 746
Utgående balans	89 517	72 516
Finansiering av anläggningstillgångar	133 932	107 686
Lån Riksgäldskontoret 2017-12-31	89 517	72 516
Nyinköp, balanserat aktivering, avskrivning och nedskrivning 2017-12	7 315	8 083 ^{*)}
Pågående utvecklingsprojekt, ej lånefinansierat	9 394	27 526 ^{*)}
Anl. ej lånefinansierade	27 706	15 727
Summa	133 932	123 852 ^{*)}

Beviljad räntekontokredit i Riksgäldskontoret för år 2017 är 20 000 tkr.

^{*)} Jämförelsetalen för 2016 är rättade.

NOT 21 Övriga kortfristiga skulder

	2017-12-31	2016-12-31
Personalens preliminärskatt	2 892	3 351
Ofördelade projektmedel från EU	10 489	3 841 ^{*)}
Övriga kortfristiga skulder	630	299 ^{*)}
Summa	14 011	7 490

Havs- och vattenmyndigheten är koordinator för EU-projekt Pan Baltic Scope. Ännu ej utbelade projektmedel utgör skillnaden mot föregående år.

^{*)} Övriga kortfristiga skulder har 2017 delats upp och så även jämförelsetalen för 2016.

NOT 22 Periodavgränsningsposter

	2017-12-31	2016-12-31
Upplupna kostnader		
Upplupna löner och arvoden	2 113	605
Upplupna semesterlöner	14 772	15 246
Upplupna kostnader, övrigt	17 340	12 397
Summa	34 225	28 248
Oförbrukade bidrag		
Oförbrukade bidrag myndigheter	3 410	4 720
Oförbrukade bidrag övriga	39 017	38 759
Summa	42 427	43 479

Upplupna löner och aroden avser upplupen lön avseende lönerevision 2017.

Oförbrukade bidrag myndigheter förväntas att tas i anspråk enligt nedanstående intervall:

Inom 3 mån	4-12 mån	13-36 mån	mer än 36 mån	Totalt
2 813	533	64		3 410

Posten oförbrukade bidrag övriga avser framförallt bidrag från EU, som ska täcka utvecklingsprojektens framtida avskrivningskostnader.

NOT 23 Specifikation av Anslag 1:2, Miljöövervakning m. m.

Havs- och vattenmyndigheten har återkrävt 4 891 tkr oförbrukade medel. Havs- och vattenmyndigheten har under 2017 tillämpat en konsekvent princip beträffande icke förbrukade medel, vilket har inneburit återbetalning av medel. Totalt kommer myndigheten att återföra 1 068 tkr till staten, återbetalda medel är en del av detta belopp.

NOT 24 Specifikation av Anslag 1:11, Åtgärder för havs- och vattenmiljö

Havs- och vattenmyndigheten har återkrävt 15 072 tkr oförbrukade medel. Havs- och vattenmyndigheten har under 2017 tillämpat en konsekvent princip beträffande icke förbrukade medel, vilket har inneburit återbetalning av medel. Totalt kommer myndigheten att återföra 12 928 tkr till staten, återbetalda medel är en del av detta belopp.

NOT 25 Specifikation av Anslag 1:7, Ersättning för viltskador m. m.

Havs- och vattenmyndigheten har återkrävt 549 tkr oförbrukade medel. Havs- och vattenmyndigheten har under 2017 tillämpat en konsekvent princip beträffande icke förbrukade medel, vilket har inneburit återbetalning av medel. Totalt kommer myndigheten att återföra 474 tkr till staten, återbetalda medel är en del av detta belopp.

Sammanställning över väsentliga uppgifter

	2017-12-31	2016-12-31	2015-12-31	2014-12-31	2013-12-31
Låneram hos Riksgäldskontoret					
Beviljad i regleringsbrev	105 000	75 000	55 000	40 000	85 000
Utnyttjad vid räkenskapsårets slut	89 517	72 516	41 525	31 521	33 022
Kontokredit hos Riksgäldskontoret					
Beviljad i regleringsbrev	20 000	45 000	45 000	45 000	45 000
Maximalt utnyttjad under året	2 635	16 609	8 311	14 797	28 202
Räntekonto					
Ränteintäkter	411	271	92	64	62
Räntekostnader	111	38	34	4	46
Avgiftsintäkter					
Disponibla avgiftsintäkter, utfall	9 963	10 209	9 364	7 801	6 595
Disponibla avgiftsintäkter, budget i regleringsbrev	10 000	9 500	7 000	4 000	5 000
Ej disponibla avgiftsintäkter, utfall	512	390	580	480	438
Ej disponibla avgiftsintäkter, budget i regleringsbrev	525	500	275	350	1 250
Anslag – Utgående reservationer					
Anslagssparande förvaltning	6 601	6 876	6 140	7 377	4 913
Anslagssparande sakanslag	14 471	23 073	1	6 545	6 743
Bemyndiganden					
Tilldelade bemyndiganden	330 000	330 000	245 000	165 000	180 000
varav gjorda åtaganden	243 467	275 650	202 214	108 729	76 768
Anslagskredit					
Beviljad i regleringsbrev	6 903	6 758	6 239	6 201	6 057
Utnyttjad kredit	0	0	0	0	0
Årsarbetskrafter och medelantalet anställda under året					
Årsarbetskrafter	263	252	248	242	226
Medelantalet anställda	283	272	255	246	229
Driftkostnad					
Per årsarbetskraft	1 753	1 618	1 473	1 368	1 387
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	-9 417	-6 554	-4 875	943	-1 316
Balanserad kapitalförändring	-8 241	-1 687	3 188	2 245	3 561

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Vidare bedömer jag att den interna styrningen och kontrollen vid Havs- och vattenmyndigheten är betryggande.

Göteborg 2018-02-21

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Jakob Granit', written on a light-colored rectangular background.

Jakob Granit

